

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

RIZA ZELYUT

ALEVİ-BEKTAŞİLERDE

MİZAH

Genişletilmiş 3. Basım

RIZA ZELYUT
ALEVİ-BEKTAŞİLERDE
MİZAH

Kaynak Yayınları No: 842

Yayıncı Sertifika No: 14071

ISBN: 978-605-182-013-2

1. Basım: 1991, Anadolu Kültürü Yayınları

2. Basım: 1991, Anadolu Kültürü Yayınları

Genişletilmiş 3. Basım: Nisan 2016, Kaynak Yayınları

Genel Yayın Yönetmeni

Erdem Ergen

Editör

Hüseyin Gültekin

Redaktör

Sinem Şentürk

Kapak Tasarım

Bora Gürsoy

Sayfa Tasarım

Çağlar Yalçın

Baskı ve Cilt

Öz Karacan Matbaacılık ve Ciltçilik San ve Tic. Ltd. Şti.

Evren Mah. Gülbahar Cad. No:62 Güneşli/İSTANBUL

Tel: +90 0212 630 82 38

Sertifika No: 12228

© Bu kitabın yayın hakları Analiz Basım Yayın Tasarım Gıda Tic. ve San. Ltd. Şti.nindir.

Eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM GIDA TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.

Meşrutiyet Cad. 6/3 Beyoğlu 34435 İstanbul

www.kaynakyayinlari.com • iletisim@kaynakyayinlari.com

Tel: 0212 252 21 56-99 Faks: 0212 249 28 92

RIZA ZELYUT, 1948'de Tokat/Niksar'ın Ormancık Köyü'nde doğan Rıza Zelyut, 1970 yılında Trabzon Eğitim Enstitüsü'nden Türkçe öğretmeni olarak mezun oldu. Erken yaşta yazmaya başladığı öyküleri 1968'den başlayarak *Kıyı*, *Hisar*, *Eflatun*, *Güney*, *Yelken*, *Türk Dili*, *Varlık*, *Öykü*, *Yansıma* gibi ulusal dergilerde yayımlandı. Daha sonra araştırmaya yönelen yazar, 1973 yılında Türk Dil Kurumu'nun Cumhuriyet'in 50. yılı nedeniyle düzenlediği "Türkiye'nin Kalkınmasında Cumhuriyet'in Rolü" konulu yarışmada birinci oldu. 1976 yılında Hacı Bektaş-ı Veli İnceleme Yarışması'nda ikinci olan yazar, bu arada bilimkurgu türünde çocuk romanları da yazdı.

Yazarın 1979 yılında yazdığı ve Kızıldere olayını anlattığı destan türü kitabı *Sonsuz Yarım Gün*, 1980 darbesinden sonra suç sayıldı ve yakıldı; kendisi de sıkıyönetim mahkemesinde hapis cezasına çarptırıldı. Cezasını tamamlayınca 1983 yılında *Hürriyet* gazetesine giren yazar Alevilik üzerine yazıları ve çalışmaları yüzünden 1991'de işten atıldı. *Nefes* dergisinde danışmanlık yaptı ve 1996'da *Cem* dergisinin yeni biçimde yayımını başlattı. 1994 yılından başlayarak *Akşam* ile *Güneş* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Atatürk devrimlerinin, laikliğin, sivil hukukun kararlı savunucusu oldu. Gerici gelişmeleri şiddetle eleştirdi. 2012 yılında "Hacı Bektaş-ı Veli Dostluk ve Barış Ödülü" ile ödüllendirildi. Halen *Aydınlık* gazetesinde köşe yazarı olarak çalışıyor.

Osmanlı tarihi üzerinde uzmanlaşan Rıza Zelyut, bu konuda iki de roman yazdı. Araştırmalarını Türk tarihi, halk kültürü, din ve siyaset üzerine yoğunlaştıran yazarın kitapları şunlardır: *Halk Şiirinde Gerçekçilik*, *Osmanlı'da Karşı Düşünce ve İdam Edilenler*, *Halk Şiirinde Başkaldırı*, *Öz Kaynaklarına Göre Alevilik*, *Aleviler Ne Yapmalı?*, *Türk Aleviliği / Anadolu Aleviliğinin Kültürel Kökeni*, *Yabancı Kaynaklara Göre Türk Kimliği*, *Dersim İsyanları ve Seyit Rıza Gerçeği*, *Seçkinler Kitabı / Kitab-ı Ekabir*, *Ali'nin Sırrı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli*, *Esirciler Hanı* (Osmanlı toplum yaşamıyla ilgili belgesel roman), *Sultanlar ve Cellatlar* (Esirciler Hanı'nın devamı), *Muaviye'den Erbakan'a Din ve Siyaset*.

RIZA ZELYUT

ALEVİ-BEKTAŞİLERDE
MİZAH

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	21
BEKTAŞİ KİMLİĞİ...	23
ALEVİ-BEKTAŞİLERDE MİZAH	25
Alevilik ve Bektaşilik Nedir?	25
Bektaşilik Kavramı	35
Alevilerde Mizah	37
Alevilerde Mizahın Oluşumu	38
Eşek Kâmildir	45
Kâmil Paşa'nın Kıbrıs Gezisi	46
Gülü Seven, Dikenine Katlanmalı	46
Öyle Ney Çalamam	46
BEKTAŞİLİK VE BEKTAŞİ FIKRALARI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ	51
FIKRALAR	61
Boş Yere Çağırma...	61
Abdestsiz Namaz Olur mu?	61
Kulağıma Bir Ses Geldi ama...	61
Davetiyede Namaz Yoktu...	62
Belki Allah'ı Görürdün...	62
Aklına Teravih Gelmediğine Şükret de Kaç!	62
Babamın Cenaze Namazını Kılmıştım!	63
Hangi Namaz Hayırlıdır?	63
Hayvandır, Akli Ermemiş...	63
Abdest de Alırız...	64
Bir Daha Namaz Kılmazsın	64

Mayamız Toprakla Yoğrulmuş ya...	64
Ona Allah Karışır...	65
Böyle Huri İstemem...	65
Kırk Yıllık Zındık Camiye Girdi...	65
Kur'an'da "Namaza Yaklaşmayın" Diyor...	66
Üstelik Para Veriyorlar...	66
Bir Düşüneyim!..	66
Ben Bir Gidersem...	67
Oruç Gitmeseydi Ben Giderdim...	67
Ay'ı, Yere İndirecek Ne Vardı?	67
Ramazan Bitmesin mi?	67
Melekler Aldatmış!	68
Yolculuk Ahrete...	68
Yolcu Bektaşî	68
Ramazanı Sakatlarım ama...	68
Açlık Hastası...	69
Bari Sünneti Yapalım...	69
Sen Ot mu Yersin?	69
Eriği Ağzımda Yumuşatıyorum...	69
Sana Ne?	70
Ramazan Bana Dokunmaz	70
Neredeyse Orucum Bozulacaktı...	70
Kendi Ekmeğini Gizli Yiyor	70
Ne Söyleyeceksen Şimdi Söyle!	71
Allah'tan Sana Ne?	71
Veresiyeyi Arayanlar...	71
Ramazan Aynen Duruyor...	72
Yalnız İki Tanık mı?	72
Kurtarıcı Ay!	72
Bugün Değil, Yarın...	72
Ne Zaman Geldi?	73
Namazı da Yeselerdi...	73
Bu, Adalete Sığar mı?	73
Benden Bir Gün Fazlası Var...	73
Aman Bayram Gelmesin!	74
Ramazan Canımı Sıkmasın!	74
Ramazanda Rakı İçilir mi?	74
O Bir Günü, Biz Tuttuk...	74
Sonuna Bir Sıfır Korsun...	74
Geç Gel, Erken Git...	75
Tutanlara Göre Altmış Gün...	75

Cimrinin Yemeği...	75
Oruca Nasıl Niyet Etmeli?	75
Sonra Bana Benzersin...	75
Hepsi Senin Olsun...	76
Hıristiyan Oldum...	76
Nasıl Kuşmuş O?	76
Ramazanın Meyhanede İşi Ne?	77
Namazı mı, Yoksa Orucu mu Seversin?	77
Senin Oruç, Anamı Belledi...	77
Ramazan Buraya Çıkamaz	77
Bizim İşlere Senin Aklın Ermez...	78
Ramazan Suya Düşer Gelirse...	78
Otuz Kişiyile Çıkardık...	78
Kaç Gün Oruç Yedin?	79
Yalnız Münafıklar mı İster?	79
Ben Ramazanı Yemiştım...	79
Bu Bayram Neyin Nesi?..	79
Ne Zamandan Beri Müslümansın?	80
Sünnet mi, Farz mı?	80
Bari Sarığından Utan...	80
Ya Hiç Sopa Yememişsin ya da Sayı Bilmiyorsun...	81
Ateşinizden Yanacağız!	81
Sonra Yüreğim Yanar...	81
Bayram Bile Şaştı...	82
Sayenizde Ramazandan Kurtulacağız	82
Vallahi Tutmam...	82
Bitti mi, Bitmedi mi?	83
Deniz Kuzusu Kurban Edeceğim...	83
Elime Söz Geçiremiyorum	83
Bayramı Yeseydin Daha İyi Olurdu	84
Tamamlayamadım	84
Kadının Neresi Sevilir?	84
Beğen Beğen Al...	84
Peygamberin Ümmeti Tek Ben miyim?	85
Her Günaha Bir Kandil...	85
Tenhadan Gitmezsen, Sonun Bu Olur...	85
Alışmış, Kudurmuştan Beterdir...	86
Bu Kız, Çocuk Vermez...	86
Kadının Yerine Kocasını Yatırın...	86
Şeytan Senin Pezevengin mi?	87
İmama Bir, Zındığa Beş, ha...	87

Dayak Ölümden Yeğdir...	88
Nerede O Kadın ki?..	88
Can Cana Böyle Değer...	88
Kalıbı Değiştiren Kim?	89
O Sen miydin?	89
İçene Göredir...	90
Camiye Tükürürsün ha!	90
Ah Oğlum, Ah!..	90
Şimdi Yerini Öğrendim	90
Şarabı Besmeleyle İçiyormuş...	90
Ah, Yürümek Olmasa...	91
Ya Ben Sizi Kovalarsam?..	91
Şarap Haram da İpek Helal mi?	91
Çukuru Kazanda Hiç Suç Yok mu?	92
İşte Şişeyi Ben Attım...	92
Şarap mı Ant mı?	92
Ant İçmek	93
Bayramdan Bayrama...	93
Ramazan Gelince Öyle Yaparız...	93
Devam Et ya Bektaşi...	93
Ateşe Karışmak Rufailerin İşidir...	94
Meleğin Vazifesine Kadılar Karışamaz...	94
Kevser Şarabını Kim İçecek?	94
Bu Nasıl Namaz?	95
Bundan Hep Rakı Çıkar...	95
Bende Başka Alet Var ama...	95
Bu Para ile Başka Ne Yapılır?	96
Yersizlik, Yersizlik!..	96
Şimdi Ben Ölseydim, Ne Yaptın?	96
Zındığın Sağı Solu Olmaz.	96
O Takkeyi Ben Giydim...	97
Pekmez Yapmak İçin Uğraşacağınıza...	97
Bütün Kabahat Şişelerde...	97
Biz, Nerede İçeceğimizi Biliriz...	98
Desene, Öbür Dünyada da İyiyiz...	98
Geleneği Bozmayalım...	98
Kafam Zaten Yoktu...	99
Sen Olsan, İçmez miydin?	99
Domuzun Softasını İlk Görüyorum	99
Sıkıyorsa Sen Yetiş...	100
Âlimlerin Karnı Doymaz...	100

Son Demimizde Barışalım.	100
Şimdi Arafat'ı Düşünmek Zamanı mı?	100
Ne Kandillermiş Meğer...	101
Bektaşî Farkı	101
Hayırlı Rüyaların Sonu	101
Cennet Kapısından Giriş Sırası...	102
Zebanilerin Başı Geliyor...	102
Cennette Ateş Yok mu?	102
Neden Korkayım?	102
Anasını...	103
Bizimki, Mollaninkine Benzemez...	103
Sakallar Dağıtılırken...	104
"Ben Batılım" mı Diyelim?	104
İslamın Şartı Birdir...	104
Kalk Ey Pezevenk!	104
Burnu, Ağzını Tekzip Ediyor!	105
Merak Etmeyiniz, Bir Yere Gitmem	105
Cehennem Dilini de Öğren...	105
Yalan mı, Doğru mu?	105
Arkanızda Hayvan Var...	106
Bu Yalancıdan Ne Olur?	106
Dövene Elsiz mi Gerek?	106
Sofra Ali'nin ama...	107
Acaba Bu Nedir?	107
Nasırım Biraz Beklesin...	107
Bu İş Nasıl Başardı?	107
Masraf Fazlamış...	108
Bu Kuşlardan, Elaman...	108
Eşeğin Ne Düşünüyor?	109
Sevine Sevine Gelirim...	109
Belki Altı, Üstünden İyidir...	109
En Sonunda Ne Olacaksınız?	109
Ne Müdürmüş ya...	110
Çıkar Baklayı Ağızdan...	110
Yemeklerden Neyiniz Var?	111
Bak Şu Ahlaksıza...	111
Şeytana Borçlu Değilim...	111
Keramet Böyle Gider...	112
Ben Fenalığı İsterim...	112
Sen Duanı Kendine Et...	113
Altınları Göreceğim Gelmişti...	113

Gel de Kızma...	113
Ey Pirlar, Kaçın...	114
Sizi Görünce...	114
İnşallah O Yanılıyordur...	114
Güzel Atlar, Güzel İnsanları Götürmüşler...	115
İşimiz Gücümüz Gömlek Yıkamak mı?	115
Hiçbir Şeye Karışmaz...	115
Züğürtlük de İşe Yararmış...	116
Bu Memuriyet Tam Size Göre...	116
Pezevenk Dolmuş...	116
Nasıl Olursa Olsun...	117
Anlaşıldı, Anlaşıldı...	117
Adamın Ağzı Yok...	117
Cenazeyi Ne Yaptın?	117
Bektaşî ile Mevlevî...	118
Papaza Bir Soru	118
Âdem Peygamberin Sağdıç Kimdi?	119
On Beş Yıllık Bela...	119
Baba, Ne Alacaksın?	119
Hangisi Daha Uğursuzmuş?	119
Bismillahı Zamanında Söylemediydin	120
Sizin Hanımın Koynuna Herkes Girer...	120
Allah'ın Yazısı Hiç Güzel Değil...	120
Ölümle Aramızda Bir Tahta Vardı	121
Getir Senin Günahını da Kat...	121
Allah, İşin Aslını Biliyor...	121
Allah'ı Korumak Sana mı Kaldı?	122
Kabahat, Sana Tarlayı Gösterende...	122
Allahım Şu Kulundan Utan...	122
Eşeğimi, Pirim Bekledi...	123
Senden Hesap Soran Yok...	123
Sende İman, Bende Para Yokmuş...	123
Beni Bu İşe Karıştırmayın...	124
Allah Burada Yok...	124
Bütün Evliyalari Aldattım...	125
Boşuna Dua Olmaz...	125
Böyle Yemek Olmaz Olsun...	125
Cehennem Mutlaka Dalar...	126
Böyle Yaratmak Neye Yarar?	126
Balıklar da Allah Allah Diyor...	126
Sen İşini Bilirsin	126

Bunu Kır da Görelim...	127
Her Gün Taciz Etmez	127
Ha Gayret Allahım...	127
Allah Diye...	128
Lafı Kuyruğundan Anlıyorsun!	128
Asılmayacak Kimse Yok...	129
Allah Bugünlerde Beş Parasız...	129
Tanrı Misafiri, Tanrı Evine...	130
Seni Tamir Edinceye Kadar, Yenisini Yaratır	130
Ya İğnenin Deliğini Büyütür Ya Deveyi Küçültür	130
Yarabbi, Sen de mi Çocuklara Uydun?	130
Başka Zaman Duymuyorsun da...	131
Biz, Dönmeyiz...	131
Cehennemin Yakmayan Katı Yok mu?	131
Acaba Kime Verdi?	131
Kapımı Alıp Kendi Evine Taksın...	132
Hata Kimde?	132
Acaba Hangi Pezevengi Kullandı?	132
Ahrette Bir Keçi İsterim...	132
Allah Boynunu Kırar ha!	133
Herhalde Tadına Bakmamış...	133
Seksen Yıldır Allah'la Boğuşuruz...	134
Bana İnat Olsun Diye Yaptı...	134
Hayatını Bana Borçlusun...	134
Baba, Tüküreceği Yeri Bilir	135
Sarığ da Yarın	135
Senin Becereceğin İş Değil Bu!	136
Kendi Cenazemi Kendim Yıkırım	137
Gani Babanın Muskası	137
Cennette Geri Veririm	139
Hiç Memnun Olmaz mı?	139
Sonra Yerim ha!	140
Ramazanın Kulübede İşi Ne?	140
Sen Ölüsün Yahu...	140
Hekim Olman Gerek...	141
Vur Şu Tekmeyi de...	141
Bırak İçsin Adam...	142
Ya Ev Secdeye Kapanırsa?..	142
Beni Cennette Bulursun...	142
Merhaba Ey Allah'ın Evi	143
Ahrette Canlanacaklar...	143

Al Bunu Cebrail'ine Giydir...	144
Al Külahını...	144
Bu Ne Gurur Böyle...	145
Yiyimden, Giyimden, Girimden Sonra...	146
Cennete Sizden Başka Kim Girebilir ki?	146
Dişi Aslan, Aslan Değil mi?	147
Ben de Peygamberzadeyim...	147
Yezitliğine Bin Şükret...	148
Allah'ın mı, Kulun Yetiştirdiği mi?	148
Biz Uçurduk ama Onlar Konamadılar...	148
Elin İti Yiyeyeğine...	149
Sayın Çöpçü Efendi...	150
Ben de Karımı Azat Edeyim Bari...	150
Kullar Affetmez...	150
Kılıç Zoruyla Camiye Sokamadılar da...	151
İçimi Dışıma Çevireceksin...	152
Kadı, Ondan Cahil...	152
Bu da Kusur mu?	153
Bir de Gökteki Akreple mi Uğraşacağız?	153
Merak Etme, Onu da Yaparız?	153
Bu Yemekler İbadet Eder	154
Sözümünden mi Döneyim Yani?	154
Amanın! Yeni Ayetler İniyor...	154
Bir de Sahuru Öğlene Alsalar...	154
Ben İşimi Bilirim...	155
Allah, Şu Kadarlık İşini Bilmiyor mu?	155
Sarhoş Ben miyim, Sen misin?	155
Gel Bir Benimle Konuş da Gör...	155
Allah'la Ortak Olmanın Sonu...	155
Allah İşin Kolayına Kaçıyor...	156
Malı Kime Veriyorsun, Hele Bir Bak...	156
Dünya Niye Böyle?	156
Şimdi Cezasını Buldu...	156
Melekler de Sigaraya Alışmıştır...	157
Senin Meleğin, Benim gibi Olur...	157
İkincisini de Yapar...	157
Sıratı Nasıl Gececeksin?	158
Cennete Giden Yol...	158
Herkes Cennete Koştı ama...	158
Kâfir, Müslüman Oldu ama...	159
Ali İşte Böyledir...	159

Hep Birden Geldiniz...	159
Biz Kibirsiz Evliyayız...	160
Helva Bayatlamasın Diye...	160
Ömrümüz Namaz Kılmakla mı Geçecek?	161
O Namazın Fiyatı Yüksektir...	161
Misafir Ev Sahibine Bağlıdır...	161
Oruçaltı yapmak...	161
Ozan Eşref'in Yanıtı...	162
Ağzımı Temizliyorum...	162
Bunu Allah Yarattı...	162
Ebe Hanım, Hemen Işığı Kapat...	162
Talih Diye Buna Derim...	163
Sen de Onun Karısını Döver, Ödeşirsin...	163
Aklı Başına Gelirse Evlenir mi Hiç?	163
Kalanlara Yuh Olsun...	163
Tabuttaki Olabilir...	164
Aman Kimseye Söylemeyesin...	164
Nerede Kuvvet?	164
Şu Kalabalık Bir Çekilsin de...	164
Halt Etme Mahmut...	165
Bilin Bakalım...	165
Artık Fazla İçmeyeceğim...	165
Eşek, Şarabı Neden İçmezmiş?	165
Al Şu Pabuçlarını...	166
Eşeğin Sahibi Kim?	166
Bir Başka Peygamber Yollayıver...	167
Daha Önce Tutuklasanız Olmaz mı?	167
Helada Sakız Çiğnemek...	167
Tuzluğu Neden Aldın?	168
Kartvizitinizi Bırakmışsınız...	168
Ben Ne Yapacağımı Bilirim...	168
Başka Neyim Olur?..	168
Önce Resimleri Yapsan...	169
Allah'ın Nerede Olmadığını Söyle Bakalım?	169
Ben de Miraç'a Çıktım...	169
Bunu da mı Günaha Yazacaksınız?	169
Bir Örnek Siz Bulun...	170
Beni Damızlık Bıraktılar...	170
Haklı, Haksız Belli...	170
Ya Onlar Ne Yedi?	171
Ali'yi Görünce Onlar Duramaz	171

Üçümüz İçin Ot Getirmeye...	172
Senin Eşekten Ne Farkın Var?	172
Evliyaya Bak Sen...	173
Bu Eşekten Nasıl İnilecek?	173
Adını mı Değiştirdin be Mübarek?	173
Bir Eşeği Bile Bekleyemeyen...	174
Ya Bütün Seyitler Böyleyse...	174
Ali Yardımına Gelmedi mi?	175
Ben Hamama Böyle mi Gelmişim?	176
Bu Adam Niçin Bağırıyor?	176
Allah'ın Taksimi Böyledir...	177
Dedenin Eli Gaz Kokuyor...	177
Bizim Elimiz Tutmaya Gelmez...	177
Minarede Ne Arıyordun?	178
Allah'ı Rahatsız Etme!..	178
Bir de O Zaman Görün Siz...	178
Ey Dede!	179
Kurban Olduğum Dede...	179
Tuzak Kurdum, Bekliyorum.	180
Bize Semahı Anlat...	180
Hacı Bektaş ile Mevlana	180
Hiçbir Şey Yapmadıysak...	181
Cennetten Ne Umuyorsun?	181
Ben de Onu Düşünüyordum	182
Hız. Ömer ile Bektaş	182
Nefes Al	183
Ben Bu Savcının...	183
Tazının Besmelesi	184
Az-Çok İşi...	184
Kim Kime Yetiyecek?	185
İlhan Selçuk'un Aktardıkları:	185
Allah Renkleri Karıştırırsa...	185
Allah'ı Nasıl Kandıracaklar?	186
Bitsin Bu Dava	186
Peşin Namaz	187
Sizin Aletiniz...	187
Abdeste Bak	187
Dilber mi Ramazan mı?..	188
Ben Çaktım O Çaktı	188
Alet	188
Öbürü Daha İyidir	188

Yüksekteki Cevap	189
Muska Yaz	189
Lamizade Abdullah Çelebi'nin	
Latifeler adlı kitabından alınanlar:	190
Belki Kilise Lazım Olur	190
Sineksiz Yer	190
Sen Canlarını, Ben İmanlarını	190
İçmeyin, İçmeyelim	191
Yargıçlık Ne Zaman Zordur?	191
Köpeğe Fatiha...	191
Başımı Ben Sallayım	192
Karım Boş Olsun	192
Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle...	193
Alevi-Bektaşî Fıkra-Nükte-Hiciv Antolojisi'nden:	194
Hava Trafîği	194
Ya Eyyühallezineamenü Zerde	195
Ya Kars'a Kadı ya Sis'e Müftü	195
Başın Bağlandığı Yer	196
Acemi Berber	196
Yuf Borusu	196
Nerede Senin gibi Akıllı Eşek!	197
Para Alamayacağına Göre...	198
Bir Dilim Ekmek, Bir Baş Soğan	198
Haydi Bana Eyvallah	198
Müzişyenlerin Ölmesi	199
Gâvur İcadı	199
Bir de Onlardan Gitsin	199
Yezit Gibi Yaşamaktansa...	200
Cehennem Sıcağı	200
Cennet Ödülü!	200
Mirati	200
Ne Hoş Ne Güzel!..	201
Evveli Şer, Sonu Bet	201
Bu Yaştan Sonra Camiye mi?	202
Öz Oğluna Acımayanın Başkasına Hayrı Olur mu?	202
Arnavut Bektaşî ile Türk Bektaşî	202
Bıyıklarına Bakarsan Bizden	203
Osmanlı'nın Ahır mıdır?	203
Hasta da ama Hastaymış ha!..	203
"Antalya Yöresi Yörük Fıkraları Üzerine Bir Araştırma"	
isimli Yüksek Lisans Tezi'nden:	204

Yörük Talkını	204
Virt ile Zırt	204
Yörüğün Fiyakası	205
Dokuz Teke ile İki Keçi	205
Şehirli Konuk	205
Yörüğün Menderes'e Cevabı	206
Gıldır Ali'nin İnadı	206
Allah'ı Şüphelendirme	206
Az Ötede Çemkir	206
Dua	207
Yoğurt	207
Sahte Hoca	207
Kara Dede	208
Alnımın Akıyla Çıktım	208
Teke Yöresi	209
Er mi Albay mı?	209
Ehliyet	209
Yörüğün Cevabı	209
Ayyaş İsmail	210
Patlıcan İnciri	210
Köylü Gelin	210
Pilav ve Şeyh	211
Dünya Öküzün Boynuzları Üstünde	211
Biri Eşek Biri Öküz	211
KAYNAKÇA	213

ÖNSÖZ

İlk iki baskısı 1991 yılında yapılan bu çalışma, genişletilerek ve yenilenerek okuyucuya sunuluyor. Alevi-Bektaşî fıkralarının toplandığı bu eserde, bu tür kitaplarda yer almayan ama bizim tarihsel kaynaklarda bulduğumuz fıkraları da göreceksiniz.

Bu baskıda; Ali Duran Gülçiçek'in *Alevi-Bektaşî Fıkra-Nükte-Hiciv Antolojisi* isimli çalışmasından, Nurdan Kılınç'ın *Antalya Yöresi Yörük Fıkraları Üzerine Bir Araştırma* isimli çalışmasından, Osmanlı döneminin en önemli latife kitaplarından birisini yazan Lamizade Abdullâh Çelebi'nin eserinden seçtiğimiz fıkraları da ekledik.

Böylece kitabın boyutu gibi kapsayıcılığı da çok arttı.

Bu çalışmada, diğer fıkra kitaplarından farklı olarak; Alevi-Bektaşî kavramları ile bu fıkraların oluşumuna ilişkin geniş ve ilginç bilgiler de yer almaktadır. Bizim çözümlemelerimize ek olarak; ünlü folklor bilimcimiz Prof. Pertev Naili Boratav'ın ilgili makalesinin önemli bölümlerini de ekledik. Bu özelliğiyle *Alevi Bektaşîlerde Mizah*, bir fıkra kitabının ötesine geçip araştırma kitabı özelliği kazandı.

Bu çalışmayı 1990 yılında okuyarak ona "Bektaşî Kimliği" başlıklı güzel bir giriş yazısı yazan Türk aydınlanmasının direklerinden olan İlhan Selçuk'u da saygıyla anıyoruz.

Okuyun, gülümseyin, düşünün...

BEKTAŞI KİMLİĞİ...

Bektaş, özgür insandır.

Hoőgörüölüdü, nekredir, açık fikirlidir, esprilidir, güleçtir, bağnazlığın tam karşısındadır, alçakgönüllüdü, yaşamı sever, gerçekçidir, dosttur...

Bektaş, dünyada hiçbir ölkede eő, emsali bulunmayan "felsefi mizahı" Anadolu'da üretmiőtir.

Peki, Bektaş kimdir?

Gerçekten yaőadı mı?

Hiç kuőkumuz olmasın, yaőadı ve yaşıyor.

Doğu'da ve Batı'da nice büyük insanın, sanatçının, őairin, yazarın yaşıyıp yaőamadıėı bilinmez ya da nerede, ne zaman yaőadıėı tartışılır, araştırılır; ama yapıtları dilden dile, kuőaktan kuőaėa aktarılan bir insanın gerçekliği, yaşıyıp da ardında hiçbir iz bırakmamış olandan daha gerçek değil midir?

Bektaş halktır...

İçimizden biridir...

Anadolu költürünün yoğurduğu bir can'dır.

Baba Erenlerle hepimiz hısım akrabayız; onun her deyiőinde biz varız, her söyleyişinde biz dile geliyoruz.

Anadolu halkının yaratıcılığı, evrene özgür bakışı, dünya görüşü, bağnazlığa baőkaldırısı Bektaş'yle özdeşleőt; Baba Erenler,

Batı'daki "Aydınlanma"dan önce şafağın ilk ışıklarını bu toprağa serpti; ekti, biçti, harmanladı, öğütüp yoğurdu, mizahın hamurunda fırınladı.

Bu kitap, bir kişide simgelenen bir halkın imcesiyle ortaya çıkmıştır. Bektaşî fıkralarını derleyip toparlayan, düzenleyip yayımlayan Rıza Zelyut bu imeceyi size sunmakla güzel bir iş yapıyor. Günden güne toplumu saran karanlığın içinde, Baba Erenler'in güleç mizahının aydınlığına gereksinimimiz var.

İlhan Selçuk

ALEVİ-BEKTAŞİLERDE MİZAH

Alevilik ve Bektaşilik Nedir?

Alevilik temeli üstünde yükselen Bektaşî fıkralarını doğru algılamak için bu kavramları toplumbilime uygun olarak tanımlamak gerekir.

Alevilik, ortaçağ ve yeniçağ boyunca İslam toplulukları içinde görülen bir muhalefet akımıdır. Kısaca "halk İslamı" diyebileceğimiz bu akım, adını Hz. Ali'den alır. Alevi, kısaca, Ali'ye bağlı insan demektir. Alevilik de Ali ve onun fikriyatına uygun olarak kurulmuş din görüntülü siyasi ve sosyal bir harekettir.

Hz. Ali; Haydar, Şah, Şahıvelayet, Murtaza, Esedullah, Haydarıkerrar, Emirülmüminin gibi unvanlarla anılan bir düşünce ve eylem adamı olarak 590-661 yılları arasında yaşamıştır. Kendisi, İslamiyetin ilk yıllarında peygamber Hz. Muhammed'in bir numaralı yardımcısı olmuştur. Adaleti, yoksulları koruması ve eşitlikçi kişiliği yüzünden alt katmanlar tarafından sevilmiş, sayılmış ve bir sembol gibi görülmüştür.

Hz. Muhammed, Veda Haccı'ndan dönerken Gadiru Hum adlı vahada Hz. Ali'yi kendisinden sonra Müslümanların önderi olarak bıraktığını bildirdiği halde, Arap egemenleri bu emri dinlememiş ve

boylar arasında dengeyi sağlayıp beylerin çıkarlarını en iyi biçimde koruyacak Ebubekir, peygamberin naşı daha ortadayken, aceleyle halife seçilmiştir...

Alt katmanlar, beyler kesiminin bu oldubittisini çıkarları açısından tehlikeli görmüşler ve kabul etmemişlerdir. Hatta Peygamber'in kızı ve Hz. Ali'nin eşi olan Fatıma da Ebubekir'in halifeliğini reddetmiş; bu yüzden Ömer, Halid bin Velid ve Kunfuz gibi kabadayılardan saldırısına uğramış, dövülmüş, çocuğunu düşürmüş ve bir süre sonra da vefat etmiştir. Bir içsavaşın başlamasını istemeyen Hz. Ali de bu uygulama karşısında fazla tepki göstermemiştir. Böylece daha Hz. Muhammed ölür ölmez, Arap derebeyleri ile alt katmanlar arasında kuvvetli bir çıkar çatışması başlamış; bu ayrışma yüzyıllar boyunca sürüp gitmiştir. Hz. Ali bu ayrışmada kölelerin, gençlerin, yoksulların ve zayıf kabilelerin yanında yer alarak geleneksel iktidar güçlerine karşı çıkmıştır.

Zaten Hz. Muhammed'in ölümünden sonra kılıcını bir kıyıya bırakan Hz. Ali, sosyal felsefeyle uğraşmış, insanlar için bir tür genel danışman gibi çalışmıştır...

Kendisi, Halife Osman'ın öldürülmesinden sonra halkın zorlamasıyla halife olarak başa geçince, Arap egemenleri hemen başkaldırmışlardır. Önce Peygamber'in eşi Aişe isyan çıkarmış; Cemel Savaşı'nda Aişe'ye destek veren Talha ve Zübeyr gibi derebeyleri öldürülmüş olsalar bile meydan Şam Valisi Muaviye'ye bırakılmıştır. 657 yılında Muaviye ile Sıffin'de savaşmış; Hariciler yüzünden savaştan sonuç alamamış; sonra Haricilerle mücadeleye başlamıştır. Böylece Arap dünyasındaki üç ayrı güç ile mücadele etmek zorunda bırakılmıştır. 661 yılında Abdurrahman İbni Mülcem isimli bir Harici'nin saldırısı ile hayatını yitirmiştir.

Hız. Ali, özellikle İslam dininin ortaya çıkış ve yayılma döneminde Hız. Muhammed'e verdiği gönüllü ve çok yiğit eylemleri ile büyük bir ün kazanmıştır. Ve o hem yiğitliği hem adaleti hem de alçakgönüllülüğü ile bir simge halini almıştır. İslam dünyasının ezilen kesimleri; ezen Emevi zihniyetine karşı durabilmek için kendilerini Ali'ye bağlayarak Alevi adıyla anılır olmuştur... Böylece Ali ile Kerbelâ'da Emevi padişahı Yezit tarafından 680 yılında yandaşlarıyla birlikte şehit edilen oğlu Hüseyin; zulme direnişin simgesi haline gelmişlerdir.

Araplardan sonra İslamiyetin gittiği bütün ülkelerde, Fars'ta, Anadolu'da, Türkmenistan'da, hatta Pakistan ve Hindistan'da Alevilik değişik biçimlerde var olmuştur. Türk illeri, 8. yüzyılın başında

Emevi Arap ordularının kanlı saldırılarına maruz kalmış, parçalanma dönemindeki Türk devletleri fazla direnememişler; zenginlikleri vahşice yağmalanmış; yüz binlerce Türk, köle ve cariye olarak Arabistan'a ve Şam'a götürülmüştür. Müslüman ordularının gaza ve ganimet güdüsüyle buraları yağmalaması karşısında, Türkler kendilerine direniş sembolü olarak Emevilerle çatışma halindeki Ali ve evlatlarını almışlardır. Böylece Ali yandaşlığı, Türklerin bir tür vatan savunması ve sömürüye direnme ideolojisi olmuştur. Bu yüzden Ali ile evladı Hasan ve Hüseyin, Araplardan çok Türkler ve diğer sömürülen milletler tarafından sevilmiştir. Bu fikir, Türk illelerinde işlenmiş ve Türkler Müslümanlığa geçerken daha çok Alevi kimlikli bir İslam çizgisini tercih etmişlerdir. Türklerin halk tabakaları genelde Alevi olurken üst kesimi ise Sünniliği seçmiştir. Bu Türk Sünniliği Hanefi fikriyatında oluşmuştur. Böylece Türk Sünniliği de uzun süre Alevilikle akraba bir çizgide gelişmiştir. Türk Müslümanlığı, özellikle Türk Aleviliği, İslam öncesi Türk kültürünü İslamcı bir görüntü altında sonraki zamana aktarmıştır.¹

Gök Tanrı inancı ile bu inancın alt basamağını oluşturan yerin ve suyun, yani bütün doğanın canlı olduğu (yir-sub) inancı, eski inançtan alınarak günümüze kadar ulaştırılmıştır. Bu inancı Asya'da yaratan Türk ulularına Horasan Erenleri adı verilmiştir. Horasan Erenleri olarak Dede Garkın, Baba İlyas, Baba İshak, Hacı Bektaş-ı Veli, Barak Baba, Karadonlu Can Baba, Ahi Evren-i Veli, Sarı Saltuk, Seyyid Mahmud-i Hayrani, Taptuk Emre gibi birçok isimden söz edebiliriz. Bunların Anadolu'da yetişen öğrencilerine ise Rum Abdalları (Anadolu Erenleri) denilmiştir. "Abdalan-ı Rum"un simge isimleri Âşık Paşa, Yunus Emre ve Abdal Musa'dır. Bu Rum Abdalları'na Pir Sultan Abdal'ı ile onun öncesindeki ve sonrasındaki Alevi ozanlarını da katabiliriz.

Asya'da Pir Ahmet Yesevi tarafından son şekli verilen Türk Aleviliği, Anadolu'nun, İslam Türk boyları tarafından ele geçirilmesi nedeniyle doğal olarak Anadolu'ya girmiş, zaman içinde yenilenerek günümüze değin gelmiştir.

Aleviliğin Anadolu'daki serüveni, hiç kuşkusuz ki alt tabakalar ile üst tabakalar arasındaki çelişkiyi en açık biçimde gösterir. Anadolu'yu fetheden kuvvetleri Sünni Hanefi sultanlar yönetiyorlardı. Bunların askeri ise genellikle eski inancını Alevilik adı altında sürdüren göçebelerden oluşmaktaydı. Bu yüzden Anadolu Selçuklu

1 Bunun kanıtları, *Anadolu Aleviliği'nin Kültürel Kökeni Türk Aleviliği* isimli çalışmamızda ortaya konulmuştur.

Devleti, Alevi inancını baskılamaya kalkışmadı, o gücü kullanmayı denedi. Ne zaman ki Türkmenler Konya'da oluşan merkezi devlet tarafından ezilmeye başladılar; o zaman devletle göçebeler arasında kavga çıktı. Bu durum 1240 yılındaki Babai İsyanı ile kendini açığa vurdu. Bu isyanı örgütleyenler Amasya'daki Horasanlı Baba İlyas ile öğrencisi Baba İshak idi. Bunların fikir babasının da Dede Garkın olduğunu, Baba İlyas torunlarından Elvan Çelebi *Menakıb-ül Kudsiyye fi Menasib-ül Ünsiyye*'de yazmaktadır. Hacı Bektaş'ın kardeşi Menteş'in de bu Türkmen ayaklanmasında yer aldığını ve Sivas dolaylarındaki bir çarpışmada öldürüldüğünü biliyoruz.²

Bu isyandan üç yıl sonra Moğollar Anadolu'ya girdiler. Baskı ve sömürü iki kart attı. Bunun üzerine göçebe Türkler, Karaman ve Kırşehir merkezli bir direniş başlattılar. Hacı Bektaş-ı Veli, Seyyid Mahmud-i Hayrani, Ahi Evren-i Veli gibi büyük öncüler bu Moğol sömürüsüne karşı esnafı ve göçebeleri örgütleyip karşı koymaya başladılar. Bu direniş yüzünden Ahi Evren, Kırşehir'de Moğollar tarafından öldürüldü.

Bu işgal ve sömürü döneminde Konya'daki Selçuklu sultanları ile bunlardan beslenen Mevlana Celaleddin-i Rumi Moğollar ile işbirliği yaptılar. Horasan Erenleri'nin örgütlediği Türkmenler Bizans sınırlarına doğru çekilerek kendilerini korumaya aldılar. Böylece hedef batı oldu... Bu kuvvetler 1300'de, Osman Bey çevresinde bir beylik oluşturdular. Bu beyler, Türk beylikleri ve Moğollar ile savaşmak yerine Hristiyan topraklarını ele geçirme stratejisi uyguladılar. Feodalizmin derin sömürüsü ve gerici düşünceler yüzünden perişan durumdaki Hristiyan nüfus, Türklerin bu fetihlerine pek fazla karşı koymadılar. Çünkü Anadolu Erenleri; Rum nüfusa, din ayrımı yapmadıklarını göstermiş ve onların İslam korkusunu yok etmişlerdi.

Böylece hızla yayılan Osmanlı Devleti, kurumlarını oluşturduktan sonra devletçi ideolojinin üretim alanı olan Sünniliği daha sıkı şekilde uygulamaya başladı. Hele hele Türk boyları kurdukları bu devletin yönetim kademelerinden atılınca, Türkler, Osmanlı hanedanına karşı yer yer karşı hareketler başlattılar. Kurdukları devletten hak isteyen Türkleri bastırmak için, Osmanlı yöneticileri dinin Arapçı yorumuna sarıldılar. Böylece, Hanefi Sünnilik iyice Araplaştırıldı ve halkı ezmek için kullanıldı. Başlangıçta kendi halkından vergi almayan Osmanlı beyleri, 16. yüzyılın başlarında köylü

2 Ayrıntılar için bkz *Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli / Ali'nin Sırrı* isimli eserimize bakılabilir.

ve göçebelerin sırtına üç ayrı vergi bindirmişlerdi. Rüşvet o kadar yaygınlaştırılmıştı ki bu durumdan sarayın tarih yazıcıları bile acı acı yakınıyorlardı.

Osmanlı sultanları, yönetimden hak ister diye korktukları kurucu ögeyi (Türkmenleri) devlet yönetiminden uzaklaştırmak için başarılı bir yöntem geliştirmişti: Devşirme sistemi. Savaşlarda ele geçirilen esirlerin beşte biri seçilerek devletin kullanımına veriliyordu. Kalanlar da esir olarak satılıyorlardı. Esir alınamadığı dönemlerde ise Osmanlı topraklarındaki Hristiyan nüfusun çocukları arasından uygun olanlar devşirilip (alınıp) yetiştiriliyor; devlet yönetimine getiriliyorlardı. 16. yüzyılın başına gelindiğinde Osmanlı Devleti'nde artık Türk yönetici bulunmamaktaydı. Padişahlar da Hristiyan kökenli anaların yetiştirmeleri olarak Türk'e ölümüne düşmandılar. 16. yüzyıl başlarında Topkapı Sarayı'nda padişah adına ülkeyi yöneten veziriazamın genel sekreteri olan Kadimi'nin şu iki dizesi Türk düşmanlığının devlet katında nerelere vardığını göstermeye yeter:

Kes başın, dök kanın, hiç yeme gam
Baban bile olsa Türk'ü katlet!

İşte burada sözü edilen Türk, bunlar yazıldıktan çok kısa bir süre sonra "Kızılbaş" olarak kötülenmeye başlanacak olan Alevilerdir.

Padişah Yavuz Sultan Selim, kendisinden önceki 200 yıl boyunca inancı yüzünden dışlanmayan bu savaşçı kitleyi birdenbire Kızılbaş ilan ediyor, katlettiriyor, sürdürüyordu. Artık iki kesim arasında ideolojik ve kültürel bir savaş başlamış bulunuyordu. Türklüğü bitmiş olan ve dönme-devşirme Hristiyan çocuklarının elinde bulunan Osmanlı yönetimi; katı Arapçı bir İslam modelini, yukarıdan aşağıya doğru örgütlemekteydi. 1538'den itibaren okullardaki akılcı dersler (fen, matematik, tarih, coğrafya) kaldırılıyor; yerine tefsir, kalam, hadis gibi dini dersler konuluyordu. Batı dünyasının dinin toplum üstündeki tekeline kırdığı bir çağda, Osmanlı yönetimi, toplumu dinin katı şekilci elbisesine sokuyordu. İşte burada, ezenle ezilen arasındaki tarihsel savaşım dinsel bir mücadele biçiminde yeniden ve net biçimde ortaya çıkmış oluyordu.

Alevi Bektaşî fıkraları dediğimiz mizah eserleri, özünde bu sürecin öncesinde ve sonrasında yaratılan eserlerdir. Sınıf savaşının kültür alanına yansımış biçimidir.

Önceleri Türk töresinin baskın olduğu Sünni Osmanlı inancı, Yavuz Sultan Selim eliyle Cebriyyeci İslam anlayışına dönüştürüldü.

Bu İslam anlayışı şekilci ve başeğmeci olup Saltanat İslamı dediğimiz bir İslam anlayışına hizmet etmektedir. Bu anlayışta kadere inanç temeldi. Kişi ne yaparsa yapsın, Allah'ın önceden çizdiği kaderin dışına çıkamazdı. Yani bireyin özgür iradesi yoktu. O sanki rüzgâra kapılmış bir tüy parçası gibi kader nereye sürüklerse oraya giderdi. Halbuki önceki dönemde Sünni inancında kaderin kişi iradesiyle çizileceğine inanılan Mutezili bir ağırlık bulunuyordu. Alevilerin Kızılbaş diye düşmanlaştırılmaya başlandığı süreçte; "kaza ve kadere iman" adı altında padişahların her yaptığına baş eğmek davranışı saray ve okullar tarafından halka benimsetilmeye çalışılıyordu. Bunun karşısı olan Alevilik ise genellikle tekkelerde işleniyor, gayriresmi niteliği yüzünden kendisini açıkça dışa vuramıyordu; bu yüzden de şehirlere girip halk arasında yandaş bulması çok zorlaşmıştı. Bu baskılar nedeniyle, Aleviliği, Sünniliğe uyabilen bir şekil içinde benimseyen kentliler ortaya çıktılar. Bektaşî denilen bu kesim küçük bir azınlık halinde kaldı şehirlerde. Bunlardan tespit edilenlerin başına kanlı olayların geldiğini de tarihler göstermektedir. Şehirlerde Bayramî, Hamzavî gibi adlar altında örgütlenen ve aslında Alevî olan halkçı önderler acımasızca katledildiler.³

Sünniliğe ait kurumlar açık açık oluştuğundan ve devletin bütün olanakları ile desteklendiğinden, bu anlayış toplumlarda kendisini çoğunluğa kabul ettiriyordu. Ayrıca, basit ve şematik bir felsefî sistem olması yüzünden herkes Sünnî düşüncüyü kolaylıkla kavrayıp kabul edebiliyordu.

Halbuki Alevilik, dinî, dünya işlerinin düzenlenmesinin bir aracı olarak görmüyor, insanın insan edilmesinde bir terbiye sistemi olarak algılıyordu. Bu nedenle, dinin şekliyle (biçimiyle, zahirle) uğraşmayı gereksiz sayıyordu. Bu da Alevilerin namaz, oruç, hac, gibi şekilsel olguları ikinci dereceye almalarını gündeme getiriyordu. Namaz olarak, insana saygı temel alınıyor, insan önünde secdeye varılıyordu. Oruç olarak, kişinin kendi nefsinin terbiye ederek kötü düşüncelerden, olumsuz arzulardan gönlünü ve beynini arındırması salık veriliyordu. Hac olarak ise, bir insanın gönlünü kazanmak öneriliyordu. Şarap yasağını da Kur'an'daki birçok ayeti kanıt göstererek yanlış buluyordu Aleviler. Cennette Tanrı'nın ödül olarak vaat ettiği şarabın bu dünyada padişahlar tarafından yasaklanmasını dinin özüne ters sayıyorlardı. Üstüne üstlük yasağı uygulayan egemen kesim üyeleri su gibi şarap içiyorlardı. Evliya Çelebi'nin anlatımına

3 Bunların trajik öykülerini ayrıntılı biçimde *Osmanlıda Karşı Düşünce ve İdam Edilenler* isimli çalışmamızda gösterdik.

göre kendi döneminde İstanbul'da binden fazla meyhane bulunuyordu. Sonuçta, Alevilerin savunduğu hayat tarzı baskın çıkıyordu. Sünni kesimi ve onların hocalarını çok kızdıran bu görüşler ister istemez siyasi ve ideolojik çatışmanın yansıdığı söz ve fikir alanı olan fıkralarda temel öge oluyorlardı.

İşin biçimine değil özüne (batına) önem veren Alevi felsefesi, emeğiyle geçinen alt katmanlar arasında yoğun ilgi görüyordu. Kır hayatının zor koşulları ile boğuşan, geçinmek için sürekli çalışan, bu yüzden yaşamı hareketli olan Türk insanına Sünni düşüncenin yaptırımcı, yasağcı, ceza ve ödüllere dayalı zorlayıcı şeriat sistemi pek uygun gelmediği için alt tabakalar genellikle Alevi anlayışını benimsiyorlardı. Türk egemen kesimi ise, yönetim ideolojisini dile getirdiği için Sünni şeriatı temel alıyor, bunun yoğun propaganda-sını yapıyordu. Camiler, medreseler, Sünni tekkeler bu iş için propaganda merkezleri gibi çalıştırılıyordu.

Devlet ile halk arasındaki ekonomik mücadele dinsel alana yansıyor. Osmanlı yöneticileri, hak arayan, sömürüye direnen, ağır vergilere baş kaldıran ve baskı istemeyen Türkmen boylarını ezmek için onları dindışı topluluklar olarak Sünni halkın önüne atıyordu. Sünni kitleyi psikolojik savaş ile yanına aldıktan sonra Alevi Türk boylarının üstüne ordularını sürüyordu. Böylece kırımlar dönemi başlıyordu. 1514'te Yavuz Sultan Selim'in yaptığı tam da buydu. Bu katliama direnenleri de Celali diye kötülüyor, dindar Sünni kesimi bunların karşısına dikiyordu.

16. yüzyılın hemen başlarında Anadolu'da sık sık patlayan isyanlara tarihçiler Celali isyanları adını verdiler. Tokat'ın Turhal ilçesinde 1519'da ayaklanan Bozoklu Celal, sonraki halk ayaklanmalarının tümüne adını veren bir Alevi önderi idi. Hakkını arayan Türkler, dönme-devşirme Osmanlı yöneticileri tarafından artık Celali, Kızılbaş, Rafizi, Zındık gibi sıfatlarla yüzyıllarca kötüleneceklerdi. Öyle ki 1920 yılında İstanbul'daki Osmanlı Devlet yöneticileri, Türkiye'yi kurtarmaya çalışan Mustafa Kemal ve arkadaşlarını bile bu Celali benzetmesiyle aşağılamak için onlara Kemali diyeceklerdi.

Bu sıfatlara ek olarak "Türk, Tahtacı, Yörük, Çepni" gibi isimler de Osmanlı aristokratlarınca Alevileri aşağılamak için kullanılmıştır.

Çatışmanın başladığı 16. yüzyılda Türk kelimesi, saray tarafından Kızılbaş ile eşanlamlı biçimde kullanılmaktaydı. Hoca Saadet-tin Efendi, Şah İsmail'i kötülediği meşhur beytinde bunu açıkça söylüyor:

Başına tac aldı çıktı ol pelid
Etdibî-idrak Etrak'imürid

"Kızılbaş padişahı" dediği Şah İsmail için, "O yobaz adam başına taç aldı ortaya çıktı ve kendisine akılsız Türkleri de mürit etti" diyor.

Yani Şah İsmail'in yanındaki Kızılbaşları Türk diyerek aşağılıyor...

Türk milletini aşağı ve kötü olarak gösteren bu Osmanlı tabakasının ahlakı nasıldı?

Bu soruya hep yanlış cevaplar verilerek tarih çarpıtıldı.

Köylü ve göçebe haldeki Türk toplulukları kötülenirken, yüceltilen Osmanlı'nın ahlakı, en aşağı düzeye inmişti. Bunlar, şehirleri oğlancılardan at koşturduğu bir arenaya çevirmişlerdi. Kadını günah unsuru gibi gösterip hareme kapatan dönme-devşirmelerden oluşan zengin ve silahlı Osmanlı; zevkte başkalaşma peşine düşmüş ve parlak oğlanları kullanmaya başlamıştı. Savaşlarda esir alınan veya devşirilen oğlanlardan parlak olanlarının kullanılmasıyla başlatılan bu sistem giderek yaygınlaşmıştı. Devlet sınırları içindeki Hristiyan ve Yahudi unsurlardan olduğu gibi Müslüman topluluklardan bol miktarda oğlan ortaya çıkmıştı. Bunların tarihsel basamaklandırılmasını şöyle yapabiliriz:

Acemi oğlanlar

İç oğlanı

Şehir oğlanı

Hamam oğlanı

Şamar oğlanı

Tavşan oğlanı

Ateş oğlanı

15. yüzyılın sonlarında gulampare kitlesi şehirlerin sokaklarına egemen olmuş, böylece bunların kullandığı "şehir oğlanı" denilen erkek fahişeler ortaya çıkmıştı. Bunların ticaretini yapanlara da "herif" denilmekteydi. Bunun en açık bilgisini, *Kitab-ı Dafî-ül Gumum* adıyla Filiz Bingölçe'nin yayımladığı kaynakta buluyoruz. Deli Birader lakaplı şair Gazali'nin yazdığı bu kitap, Yavuz Sultan Selim'in kardeşi Şehzade Korkut'a sunulmuştur. Bu kitapta oğlanlar ile bunları kullanan gulamparalar pek açık biçimde ve ayrıntısıyla anlatılmaktadır. Kendisinin oğlan sevgilisi bulunan, işlettiği haremde en güzel oğlanları müşterilere sunan Gazali'ye padişahlar II. Bayezid ile Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman sahip çıkmışlar, yardım etmişlerdir.

Hamam oğlanları hamamlarda hizmet veriyorlardı. Tavşan oğlanları ise meyhanelerde tavşana benzeyen kıyafetle sakilik yapmaktaydılar. Ateş oğlanları ise meyhanelerdeki efendilerin çubuklarına ateş getiren çocuklardı. Şamar oğlanları ise herkesin sömürdüğü tiplerdi. Bunlar cinsel nesneler olarak giderek yaygınlaştılar ve bu türlü yaşam biçimi de Osmanlı'da olağan sayıldı. Hatta erkek kullanmak bir üstünlük belirtisi bile sayılmaya başlandı. Tam Osmanlı sayılan şair Enderunlu Fazıl'ın hayatı ve yazdıkları bunu pek açık olarak kanıtlar.

Daha II. Murat zamanında Keykavus'tan çevrtilen *Kabusname* isimli eserde, devlet adamlarına yazın kadın, kışın ise oğlan kullanmaları tavsiye edilmiştir. Fatih Sultan Mehmet'e hizmet eden içoğlanına, vezir ve şair Ahmet Paşa âşık olmuş; bunu öğrenen Fatih, onu öldürtmeye kalkışmış, ancak vezirlerin ve âlimlerin araya girmesiyle Bursa'ya sürmüştür. İçki yasağı yüzünden 10 binden fazla insanı öldürten Padişah IV. Murat'ın haremde kullandığı üç oğlanın şöhreti şehre yayılmıştı ve bu kitaplara da girmiştir. O dönemin müzisyeni Ali Ufki Bey'in anılarından öğreniyoruz ki bu oğlanlardan birisi Ermeni Musa idi. Diğer Güloğlu isimli İstanbullu bir gençti. Öbürünü ise yeniçeri ocağından almış, kendisine silahdar ağa yapmış ve böyle kullanmıştı.

Şair Nedim de başta olmak üzere Osmanlı saray şairlerinin çoğu, oğlanları kadınlardan daha fazla tutmuşlardır.

Şehrengiz denilen kitaplarda, o şehirde kullanılan oğlanlar, meslekleri ve aile adları bile verilerek anlatılmaktadır. Bunların dükkânlarda, okul odalarında, hamamlarda, kaplıcalarda, özel evlerde ve kırların تنها yerlerinde oğlancılar tarafından zevk ögesi haline getirildiği *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*'nde pek açık olarak yazılıdır. Öyle ki bu oğlanlar, bir meslek örgütü kabul edilmişlerdir ve geçit alaylarında gülüşerek ve kırıtarak padişahın önünden bile geçmişlerdir.

16. yüzyılın sonlarında Gelibolulu Ali'nin yazdığı ve *Ziyafet Sofraları* adıyla günümüz diline aktarılan eserinde görüyoruz ki oğlancılık padişahın kaldığı Topkapı Sarayı'nda olağan bir iş haline gelmiştir. Sadece bu içoğlanlarının efendileri değildir onları kullananlar. Oğlanlar saray bahçesindeki arabaların içinde birbirleriyle ilişkiye girmektedirler. Topkapı Sarayı'ndaki üst düzey insanların bile oğlan veya oğlancı oldukları bu eserden anlaşılmaktadır.

Kırsaldaki Türkler ise bu oğlancılık ilişkisini bilmemektedirler. Gazali'nin kitabından aktaracağımız şu iki fıkra bunu açıkça göstermektedir:

Bir oğlan, köyden şehre dönerken, ırmağa yaklaşıncı bir Yörük oğluna rast gelir. Önlerine de bir köprü çıkar. Herif, oğlana sorar:

- Daha önce hiç şehre gittin mi?

- Gitmedim.

- Peki akçan (paran) var mıdır ki bekçilere verip de köprüden geçesin.

- O da yoktur.

- Öyleyse seni köprüden geçirmezler. En iyisi ya bir çare düşün ya da dön geri git.

- Ne edeyim, ne düşüneyim ki?

- Benim bir akçam var, gel seninle bir iş edelim. Ya sen bana gir ya da ben sana gireyim de bir kişiymiş gibi geçelim.

Bunu deyince eteğini başına doğru kaldırıp oğlanın önünde durur. "Gel sen bana gir!" der. Oğlan herifin arkasına geçer, g.tüne burnunu dayar, itekler ama nasıl girsin ki? Yürür, dayanır, iter ama olmayacağını görünce herife, "Ben giremiyorum, bari gel sen bana gir!" der.

Herif oğlanın arkasına geçer; s...ini dayar, tükürükleyip iter.

Oğlan bağırır, elini geriye atıp sorar:

- Bu nedir?

- Kolumdur!

Oğlan yoklayınca herifin t...kları eline gelir.

- Ya bu nedir?

- Pazubendimdir.

Oğlan perişan halde der ki:

- Paşacağım, aha bu pazubend hakkı için tövbeler olsun bir daha bu şehre gelmem; gelmeyi bırak adını bile anmam! Çıkar kolunu!

Kırsaldaki hayatın içinde yer alan kadınlar da aynı durumdadır. Bunların minareyi bile tanımadıklarını gösteren aşağıdaki öykü ilginçtir:

Bir gün bir Türk, karısını şehre götürür. Kadın uzak yerden şehrin minaresini görür ve kocasına, bu dikilip duran şeyin ne olduğunu sorar. Adam, "Ona şehrin s...i derler! Bu şehrin karıları hep bunu yerler, acaba sen de yiyebilir misin?" diye cevap verir.

Kadın cevap verir: "Vay bu şehrin avratları ne biçim orospular imiş... Ben ancak kertiğine kadar yiyebilirdim. Kertiği olmasaydı ancak yarısına kadar yiyebilirdim."

Abartı ve mizahla örtülü bu fıkra, dönemin toplumsal hayatını şehir ve köy olarak çok keskinleşmiş iki ayrı yapı olarak anlatıyor.

Şehrin Sünni hayatı ile kırların Alevi hayatı arasındaki uçurum, karşımıza zaman zaman ayaklanma ve katliam olarak çıkmaktadır. Türk'ün hedef alındığı bu dönemde, Alevi Bektaşî fıkraları, Osmanlı Devleti'ni ele geçiren dönme-devşirme takımı ile mücadele için kullanılan siyasal metinler olarak görülebilir.

Bektaşîlik Kavramı

Hem halk hem de aydınlar arasında halen Alevilik ile Bektaşîlik aynı şeymiş gibi görünüyor. Bu, bir yönüyle doğru, bir yönüyle eksiktir. Çünkü temel olan Aleviliktir... Bektaşîlik, onun bölgesel bir görüntüsüdür. Bektaşîlik, bu adı Hacı Bektaş-ı Veli'den almıştır. Hünkâr denilen ve bilgi-inanç dünyasının padişahı kabul edilen Hacı Bektaş-ı Veli öncelikle bir Alevi ulusudur. Onun adından gelen Bektaşîlik terimi iki kesimi anlatmak için kullanılmıştır:

13-16. yüzyıllar arasında ortaya çıkan ve dedebaba denilen Hacıbektaş dergâhında postnişin olarak oturmaya başlayan, bir yönüyle Osmanlı sarayına bağlı dervişler topluluğu Bektaşî'dir. Hacıbektaş'taki dedebabadan başka kentlerde bunların dervişleri bulunurdu. Kendilerini genelde gizleyen bu dervişlerden bazıları evlenmezdi ki mücerret diye de anılırdı.

Bunlar, Hacı Bektaş-ı Veli'nin evlenmediğini, çocuğunun olmadığını iddia edip kendilerinin bel evladı değil yol evladı olduğunu söylerlerdi. Kentlerde oturan, Alevi düşüncesinin temel özelliklerine bağlı olan bu insanların sayıları oldukça sınırlıydı. İstanbul ve diğer kentlerdeki Sünni düşüncenin yoğun baskısı altındaki bu insanlar, şeriata da bağlı görünür ve güç durumunda kalmamak için kimi zaman namaz kılar, oruç da tutarlardı. Ama dinin zahiri, (dışı) ile uğraşmak bunlar için de boş yere zaman öldürmektir. Bu kesim de tekkeler yoluyla örgütlenmiş, halk arasına yayılarak müritler edinmişlerdi.

Bu kent Bektaşîliğinin Alevilikten ayrılan en önemli yönü, dedebabalarının (yani mürşitlerinin) soydan gelme olmamalarıydı. Ayrıca bunlarda Bektaşî olmak için Bektaşî aileden gelme zorunluluğu da yoktu. Bugün bile ehlikeyf, kalender Sünni insanlarımızdan, bu Bektaşîliği yeğleyenler vardır. Kent Aleviliği diyebileceğimiz Bektaşîliğin inancıyla kırlardaki Alevilerin inancı ve felsefesi arasında pek fark yoktur.

Bektaşîliğin diğer kolu, kendilerini Hacı Bektaş-ı Veli'nin bel oğlu sayan Çelebiler tarafından temsil edilmiştir. Bunlar, tam Ale-

vidirler ve kendilerini de öyle tanıtırlar. Hacıbektaş merkezli bu ocakta dede-talip ilişkisi sıkıdır. Talip, tam bir baş eğme ile kendini Çelebi'ye teslim eder. Karakazan hakkı, pir hakkı, dergâh hakkı gibi yılda bir de olsa ve miktarı talibin kendisi tarafından belirlenen hakkullah verirler. Bu hakkullah işi de Alevi fıkralarına konu olmuştur ve inceden inceye eleştirilmiştir.

Anadolu'da çoğunluğu oluşturan diğer Alevi kesim ise, kendilerini ocaklara bağlı Aleviler olarak görürler. Ocak geleneği tam bir Türk geleneğidir. Ocaklar üstünde 1501'de İran'da bir Türk devleti (Safeviler) kurmuş olan Şah İsmail'in büyük etkisi olmuştur. Onun Hatayı mahlasıyla yazdığı deyişleri, nefesleri, düvazımları, mer-siye ve naatları halen cemlerde dua niyetiyle okunmaktadır.

Hem Bektaşilerde hem Alevilerde Türkçe deyişler ve dualar temeldir. Bunlar Telli Kur'an denilen bağlama eşliğinde okunurlar. Gerçi bu ocakların çoğu da Hacı Bektaş-ı Veli'yi büyük pir diye anıp saygı duyar ama bunlar kendilerini Bektaşî diye anlatmazlar. Belki kente indiklerinde, Sünni birilerinin yanında zorda kalıp Alevi olduklarını söyleyemediklerinde, "Bektaşîyiz" dedikleri olur ama onun yerine "Aleviyiz", "Caferiyiz", "Haydariyiz", "Hüseyniyiz", "Muhibb-i Ehlibeytiz" gibi terimleri ve samimi bildiklerinin yanında da "Kızılbaşız" ifadesini kullanırlar...

Tarih boyunca "Alevi Sırrı" veya "Bektaşî Sırrı" gibi terimlerle anlatılan ve merak uyandıran konu da Alevi-Bektaşî kesimin inanç ve ibadetinden başka şey değildir. Alevi Bektaşî kesimi Osmanlı Devleti'nin sürekli takibinde ve saldırısı altında olduğundan bunlar kendilerini gizlemeyi (sırtretmeyi) bir inanç kuralı haline getirmişlerdir. Bir Alevi-Bektaşî'nin kendisini Sünni gibi göstermesi demek olan "takiyye" de katliam korkusundan uygulanmıştır. Hatta kır Alevileri bu yüzden, "Anası babası Alevi olmayan Alevi olmaz!" gibi sıkı bir kural bile geliştirmişlerdir. Bunun dinsel bir sebebi yoktur ama siyasi sebebi vardır. Osmanlı yönetimi köylere Alevi kılıklı casuslar yollayarak onları tespit ettiriyor ve kimilerini açıktan kimilerini de gizlice öldürtüyordu.⁴ Bu yüzden, Aleviler, kökünü-soyunu bilmediklerini aralarına almayarak canlarını kurtarmaya çalıştılar. Alevilerin arasına giremeyen, onların ibadetini (cem törenlerini) göremeyen Sünniler; bundan sonra Alevileri aşağılayan ve kötüleyen iftiralar üreterek iki kesim arasına duvar ördüler. Aleviler için ana-bacı bilmezler ve mumsöndü yaparlar, kâfirdirler, kestikleri

4 Bu yönde yazılmış bazı padişah fermanlarını *Türk Aleviliği* isimli çalışmamızda yayımladık.

bile yenmez gibi iftiralar üretildi. Böylece Türk halkı ortadan ikiye yarıldı, gücü parçalandı. Bundan sonra da gerilemeye başladı. 20. yüzyılın başında gelindiğinde yok olma ile karşı karşıya kalmıştı. Ta ki Mustafa Kemal ortaya çıkarak Türk milletin üstüne örtülmüş gerici Osmanlı örtüsünü kaldırana kadar.

O örtünün altında kurulan gerici dünyaya karşı Bektaşî-Alevî fıkraları bir direniş türküsü oldu.

Alevilerde Mizah

Genel olarak değerlendirildiğinde, Bektaşî mizahı, bir Alevî mizahıdır. Bu nedenle, kentlerde yaratılan fıkralar bile Alevî mizahının dolaysız bir görüntüsüdür. Alevî sözünün söylenmemesi yüzünden Bektaşî adı ile yeraltından gün ışığına çıkan bu fıkralarda, Alevî düşüncesinin döneme göre dışavurumunu görürüz.

Bu konuyu araştıran bilimadamlarımız bu yalın gerçeği ya görmediler ya da gördükleri halde genel sansüre uyarak Alevî adını ağızlarına alamadılar. Anadolu Aleviliğinin yani halk Aleviliğinin ürünü olan bu fıkraların çok derin geçmişi vardır. Ve yine bu fıkralar, birdenbire ortaya çıkmamış, bazı dönüşümler sonucunda ve uzun hazırlıklardan sonra oluşmuştur...

Alevî kültürü, suç kanıtı bırakmaktan korktuğu için, genellikle sözü kullanan ve sohbeti temel alan bir kültürdür. Bu nedenle mizah, günlük yaşantının bir parçasıdır. Çünkü Alevî topluluğu sözün gücünü bilmiş, sözü en verimli, en etkin, en kıvrak biçimde kullanmayı zorunlu olarak öğrenmiştir. Demirden ve çelikten silaha karşı, çok olan bir topluluğa karşı bu kesimin elindeki en önemli silah ve zırh, söz olmuştur. Bu nedenle, Alevîler sözü en güzel biçimde kullanmanın yöntemlerini araştırmışlar, söze büyük önem vermişlerdir. Yunus Emre'nin dile getirdiği sözün gücünü, Alevîlerin büyük piri, büyük Türk ozanı ve devlet adamı Şah Hatayı şöyle vurgular:

"Söz vardır keser savaşı
Söz vardır kestirir başı
Söz vardır ağılı aş
Yağ ile bal eder bir söz"

Ortaçağ ve Yeniçağ boyunca oluşan feodal dönem mizahında İslami öğeler boldur. Buna karşın dinsel gibi görünen bu mizah siyasaldır. Kişilerin davranışlarına karışmaktan tutunuz da topluma

yeni bir düzen vermeye kadar uzanan, hatta giderek Tanrı ile pazarlığa kadar varan bu çizgi, terimlerini dinden alsa da bu terimleri kullanarak açık açık siyaset yapmaktadır.

Alevi-Bektaşî mizahında İslamiyetin beş şartı diye formüle edilen şariat anlayışıyla açık açık alay edilir. Bazı yazarların konuyu bilmemesinden kaynaklanan değerlendirmeler sonucu bu durum dinsizlik gibi yansıtılmıştır. Osmanlı müftüleri de böyle değerlendirmişlerdir ama söz konusu olguda yerilen, din değil dinin biçimci (zahiri) anlayışdır.

Zaten söz konusu fıkraların oluşum döneminde, insanlığın bulunduğu aşama, dinin reddini gerektiren felsefi sistemi yaratabilmiş değildi. Bu fıkralar, dinin belirli bir bölümünü açık açık yadsımakta, ama onun insani mesajlar veren yönüne de (batına, öze, içe) sahip çıkmaktadır.

Bu nedenle, bir ayağı Sünnî Tanrı'yı dışlayarak zındıklığa basan Alevi-Bektaşî mizahı, bir ayağı ile de insanın gönlüne basmakta, orada bulunduğu sıcaklık ile ısınmaktadır. Çünkü Alevî anlayışında Tanrı'nın yeri bellidir. O gerçek insanların gönlündedir.

Feodal dönemdeki yöneten ve yönetilen tabakaların tartışmalarını özetlersek: Sünnilere göre dinsizlik olan Aleviliktir, Alevilere göre ise çürük mal olan Sünniliktir. Alevî, Sünniliğe karışmaz, ne hali varsa görsün der. Sünnilik, Aleviliğe hemen müdahale eder, onu adam etmeye, yani kendisine benzetmeye uğraşır. Bu çaba, genellikle yanına adam alarak ve onlara da silah kuşatarak gerçekleştirilmek istenir. Alevî- Bektaşî'nin tek kalkanı ise sözüdür.

Aleviyi asıl başarılı kılan savaşlardaki yiğitliği değil, sivil yaşamdaki disiplini, örgütlülüğü ve söz üstünlüğü olmuştur. Sünnilik sözü bir saldırı aracı olarak görmüş onu, öldürücü, kesici bir alet gibi kabaca kullanmıştır. Alevilik ise sözü bir eğitim aracı saymıştır. Bu nedenle, ince eleyip sık dokuyarak konuşmuş, yeni savunma araçları yapabilmek için beynini zorlamış, düşünmüş, düşüncede derinleşmiş ve derinleştikçe sözden yeni yeni diziler oluşturmuş, rakiplerini bu değişik dizilerle şaşırtarak hırpalamış, kaçırtmıştır. Bu savunma araçlarından birisi de işte bu latifelerdir.

Alevilerde Mizahın Oluşumu

Alevî mizahı, genellikle bir öykü üzerine kurulmuştur. Bu öykü güldürücü gibi gözükse de biraz altını eşelediğimizde dramatik (acındırıcı) ve düşündürücü, kanatıcı bir yapısının olduğu da hemen ortaya çıkar. Bu güldürü ögesi, Alevî-Bektaşî'nin katkısıdır.

Dramatik yönü ise diğer kültürlerin, eski zamanların kalıntısıdır. Özünü ise sömürene karşı sömürülenin tepkisi oluşturur.

Her biri başlı başına bir öykü olan Alevi-Bektaşî fıkralarının geçmişi izlemeye başlarsak, ta kutsal kitaplara kadar inmemiz gerekir. En kuvvetli temelini de filozof Diyojen'de bulmaktayız. Hemen hemen 2400 sene öncesinde onun yaşamında ve fıkralarında sanki bir Bektaşî Babası'nı görmekteyiz. Büyük İskender yanına gelip, "Dile benden ne dilerse!" dediğinde, üstadın, "Gölge etme başka ihsan istemem!" biçimindeki cevabı bir Alevi dedesinin cevabına çok benzer. Yine, kendisine, "Ne vakit yemek yemeli?" diye soranlara verdiği şu cevap bir Baba Erenler cevabından başka şey değildir: "Zengin iseniz istediğiniz vakit, fakir iseniz bulduğunuz vakit yiyin!"

Burada olduğu üzere Alevi mizahı, güldürmekten çok düşündürmeye ve ders vermeye, bu ders yoluyla insanları eğiterek davranışlarında değişiklik yaratmaya yöneliktir. Bu nedenle bu mizahta, gülerken acı acı güleriz.

Bu ders verme öyküleri, bütün kutsal kitaplarda bol bol yer alır. İslamiyetin kutsal kitabı Kur'an'da da eski öyküler ders vererek insanları değiştirmek için bol bol kullanılmıştır.

Örnekler pek çok... Ama bunlardan, bir dokunuşla güldürücü hale gelebilecek, bir başka boyutta insanları eğitmede kullanılacak olanlar da çok. Örneğin, karıncaların Süleyman peygamber giderken önünü kesmeleri; Karınca liderinin karıncaları yeraltına yollamaları, buna neden olarak da Süleyman peygamberin debdebelerini görerek baştan çıkmamaları; Mısırlı kadınların meyve soyarken, Yusuf peygamberi görünce bu güzellik karşısında kendilerinden geçerek ellerini kesmeleri; Zalim Nemrut, İbrahim peygamberi ateşe atınca, yangın yerinin gül bahçesine dönmesi; Musa peygamberin asasının canlanarak ejderhayı yutması; Musa'nın asasını vurarak denizi ikiye ayırması...

Tanrısal gücü yansıtan bu öyküler giderek sivilleşmiş ve halk arasındaki örnek olacak olaylarla birleştirilip, yer yer gizlenerek anlatılmıştır. Alevi düşüncesi, Tanrı'nın Sünnileştirilmesinde bu öykülerin kullanılmasına karşı çıkarak, onlara ekler yapmaya başlamıştır. Bu ekler giderek güncel yaşamdan da yararlanılarak öykünün içeriğini tersyüz etmiş, dramatik olanı komik hale getirmeye başlamıştır.

Bunun yanı sıra, kutsal öykülerin etkisini gören Alevi kesimi, bunların benzerlerini yaratma yoluna da gitmiş, kendi büyüklerini bu öykülerde başkışı durumuna getirerek ve yer yer mizahtan da

yararlanarak insanları eğitmeye çalışmıştır. Bunun örneklerini en eski metinlerde bile görmekteyiz.

Bu konuda Hacı Bektaş-ı Veli'nin *Vilayetname*'si ilginç öykülerle doludur. Burada ayrıntısına girmeden bir iki örnek verebiliriz:

Ahmet Yesevi'yi "Öküz çaldı" diye şikâyet edenler, öküzü görünce köpek kılığına girer, hayvanı yerler, sonra da duramaz kendilerini parçalarlar...

Hacı Bektaş-ı Veli, Anadolu'ya güvercin kılığında gelir. Anadolu erenleri onu kıskanırlar. Hacı Doğrul şahin olup saldırır. Hacı Bektaş-ı Veli, silkinir ve insan olup şahinin boynunu sıkar. Der ki: "Biz size mazlum donunda geldik, siz bizi zalim donunda karşıladınız. Er eri böyle karşılamaz."

Elçek isimli birisi, önceleri güzel davrandığı bir öküzü, çift sürerken üvendireyle dürtüp kanatır. Öküz dile gelerek der ki:

"Elçek, eskiden gücüm kuvvetim yerindeyken bana iyi davranırdın. Şimdi kocadım, vurup kanatıyorsun..."

Bir kadı, Kırşehir'i denetime gelir. Hacı Bektaş'la karşılaşır. Pir, adama sorar:

- Bari adamakıllı denetledin mi?

- Adamakıllı denetlemeseydim beni görevlendirirler miydi?

Pir'in yanıtı çok sadedir:

- Biz bunca zamandır denetleyelim dedik, bu düşünceyi taşıdık ama sonunda şaşırdık kaldık, işin sırrına eremedik...

Bir başka öyküde, Hacı Bektaş dostlarıyla dere kıyısında sohbet ederken kurbağaların vıraklamasından bıkar. Onlara şöyle der:

- A kurbağacıklar! Ya biz söyleşelim siz dinleyin ya siz söyleşin biz dinleyelim...

Bir başka ilginç öykü de şudur:

Hacı Bektaş-ı Veli ile Sait Emre otururlarken, koşarak gelen iki eşekten erkek, dişiye aşar. Bu sırada Hacı Bektaş-ı Veli, Sait Emre'ye sorar:

- Sait, üsteki mi olmak isterdin, alttaki mi?

Sait Emre hiç beklemeden cevaplar:

- Üstteki...

Pir kızar ve der ki:

- Dölün kurusun Sait! Ne olurdu alttaki olup da biraz da verici olsaydın...

15. yüzyıl sonlarında yazıya geçirilen bu öykü, Bektaşî edebiyatı diye de bilinen Alevi edebiyatında, kent Bektaşîlerinden çok önce

bu fıkraların oluşmaya başladığını, çatısının çatılıp içeriğinin yarıldığını ortaya koymaktadır.

Benzer bir oluşumu, Hacı Bektaş-ı Veli'nin sözlerinin Sait Emre tarafından yazılmasıyla oluşan *Makalat*'ta da görebilmekteyiz. Yapılan örneklemelerde karşımıza çıkan küçük benzetmeler bir fıkra niteliği göstermektedir.

Örneğin, dört kapıdan marifeti açıklarken şöyle örnek verir: "İman bir hazinedir. İblis lanetlisi ise hırsızdır. Akıl hazinedardır. Hazinedar gidince iblis hazineyi ne yapar?"

"Yine, iman koyundur, akıl çobandır, iblis ise kurttur... Acaba çoban gitse kurt koyunu ne yapar?"

Bir başka örnek ise şöyledir:

"Âdem, sol yanına baktı, üç kişi gördü. Adlarını sordu. Biri dedi ki:

- Adım öfkedir, yerim ise kafada, beyindedir...
- Beyin, akıl yeridir, senin orada yerin olamaz.
- Ben gelince, akıl gider..."

Bu örnekler, daha Anadolu Aleviliğinin başlangıç dönemlerinde bile Alevi-Bektaşî mizahının oluşmaya başladığını gösterir. Zaten bu oluşumu, şathiyyelerde, daha net biçimde görmekteyiz. Bunun en güzel örneklerini Yunus Emre'nin şathiyyeleri (coşkunluk anında okudukları şiirler) verir. Örneğin bir şathiyyesinde şöyle der Yunus Emre:

Sırat kıldan incedir
Kılıçtan keskincedir
Varıp onun üstüne
Evler yapasım gelir

Altında kuyu vardır
İçi nar (ateş) ile pürdür (doludur)
Varıp o gölgelikte
Biraz yatasım gelir.

Şathiyye bu biçimde sürer gider. Görüldüğü üzere Yunus Emre Sünnî İslamın sırat köprüsü tasarımı eleştirmekte ve buna inanmadığını mizahi bir dille anlatmaktadır. Kıldan ince kılıçtan keskin köprüünün üstüne ev yapmak, ateş ile dolu koyuya girip serinlemek... Bunlar, 16. yüzyılda kâfirlik kanıtı sayılmış ve bu nefeslerin okun-

ması Şeyhülislam Ebussuud Efendi tarafından yasaklanmıştır.⁵ Bir başka şiirinde yine Yunus, şeriatın cennetine karşı şöyle tavrı alır:

Cennet cennet dedikleri
Bir ev ile birkaç huri
İsteyene ver sen onu
Bana seni gerek seni...

Yunus'tan sonraki Alevi ozanları da bu anlayışı sürdürmüşler ve çeşitlendirmişlerdir. Bunlardan en tanınmış olanı, 1444 dolaylarında ölen Kaygusuz Abdal'dır. Daha sonra fıkra biçiminde ortaya çıkacak pek çok temayı ele alıp şiirleştiren Kaygusuz Abdal, Alevi edebiyatında yeni ufuklar açan bir ozan olarak çok ilginç bir çizgi oluşturur. Örneğin bir şathiyyesinde şöyle der:

Er atasıyla anılır
Falan oğlu filan deyü
Anan yoktur, baban yoktur
Benzersin bir piçe Tanrı

Kıldan köprü yaratmışsın
Gelsin kullar geçsin deyü
Hele biz şöyle duralım
Yiğit isen geç a Tanrı...

Tanrı anlayışının bağnaz yorumuna karşı gerçek bir başkaldırı olan bu şiir gibi aşağıdaki şathiyyede de yobazlara açık açık çatış vardır. Bu taşlamadaki mizahi hava, zaman içinde fıkraları biçimlendirecektir:

Bana derler ki şu şeytan
Senin yolunu azdırır
Ben şu zerrek sofularından
Gayri bir şeytan bilmezem

Kaygusuz Abdal'daki bu hava, onun nesir türünde yazdığı eserlerine de yansımıştır. Elmalî'daki Abdal Musa Dergâhı'nda yetiştirilen Kaygusuz Abdal'ın bu tavrı daha sonraki Alevi ozanlarını da etkilemiştir. 1550 yılı dolaylarında asılan Pir Sultan Abdal, yobazın öte dünya ve sırat köprüsü kavramına karşı çıkarken şöyle der:

5 Ayrıntılı bilgi için bkz. *Osmanlı'da Karşı Düşünce İdam Edilenler* isimli çalışmamızda yer almaktadır.

Korkusun çektiğin sırat köprüsü
Üstüne uğradım tozlu yol oldu

Aynı yüzyılın ozanlarından Muhittin Abdal, felsefi içerikle yüklediği bir şiirinde daha geniş bir ufukla, Yunus'u çağrıştırarak çarpıcı yaklaşımda bulunur:

Deryayı muhit benem
Şeriksiz vahit benem
On sekiz bin âleme
Uş geldim, şahit benem

Vahdet-i vücudçu "enel hakk" kavramından yola çıkarak insanın Tanrılığını vurgulayan bu anlayış, halkın dilinde fıkralaşıp Sünni şeriatın ilkelerine karşı çıkışa dönüşecektir.

Yine bu dönemin ozanlarından Azmi Baba, daha sonra görülecek Tanrı'ya yönelik fıkralarda dile getirilen eleştirileri, büyük bir açıklıkla ve halk diliyle yansıtır.

Kazanlarda katranların kaynarmış
Yer altında balıkların oynarmış
On bu dünya kadar ejderhan varmış
Şerbet mi satarsın, yılanı mısın?

Azmi'nin bu taşlamasındaki havayı ve yaklaşımı diğer Alevi ozanlarında da açıkça görmekteyiz. Şiirde dile getirilen bu yaklaşım, ozanlardan halka kaymış ve gündelik yaşamın içine girmiştir. Şehir kültürü ile Aleviliği birleştiren ozanlardan birisi olan Kazak Abdal, klasik Bektaşî tipinin en seçkin örneklerinden birisi olarak çıkar karşımıza:

Eşği saldıım çayıra
Otlaya karnın doyura
Gördüğü düşü hayıra
Yoranın da avradını...
(...)
Müfsidin bir de gammazın
Malı vardır da yemezsin
İkisin meyyit namazının
Kılanın da avradını...

Hızla çeşitlenen bu eğilim hem şehirdeki ozanlar arasında hem de kırdaki halk ozanları arasında yaygınlaşmıştır. Taşlama diye bilinen şiir türü de özü itibariyle Bektaşî fıkralarının, Nasreddin Hoca öykülerinin bir tür anlatımı gibi gelişmiştir. 19. yüzyıla geldiğimizde ise halk ozanları olağanüstü biçimde taşlamayı geliştirdiler, yaydılar. Burada doruğa çıkan isim ise Develili (Everekli) Seyrani oldu. Seyrani Baba, İstanbul'a geldiğinde yazdığı bir taşlamada doğrudan doğruya dönemin baş yöneticisi sadrazamı ve padişah Abdülmecit'i hedef almıştır. İlgili dörtlükler şöyledir:

Küçük lokma ile dolmaz avurdu
Ne yaman insanı kasti kavurdu
Cihanın külünü göğe savurdu
Geçti sadarete hayvan olanlar

Herkes belasını azdı da buldu
İnsanda evvelki sadakat n'oldu
Eski sarayları beğenmez oldu
Yere sığmaz oldu sultan olanlar

Yeni saray yaptıran Sultan Abdülmecit'ten sonra onun kadrolarına şöyle vuruyor:

Niçin garip oldu hükm-i şariat
Kadının müftünün yediği rüşvet
İçkide zinada cahile nevbet
Vermiyor hafız-ı Kur'an olanlar

Bektaşî fıkraları diye bildiğimiz fıkralardaki hava ve zihniyet burada şiir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aynı havayı Divan Edebiyatı dediğimiz saray edebiyatı içinde de yer yer bulabilmekteyiz. Bunun en uç örneğini ise Nefi oluşturur. Onun, şair Şeyhülislam Yahya ile atışması çok ünlüdür. Birbirlerini küçük düşürmek için kâfir sözünü nasıl ustalıkla kullandıklarını şu iki kıta gösterir:

Şeyhülislam Yahya, Nefi için şu kıtayı söylemiş:

Şimdi hayli sühanveran içre
Nefi manendi var mı bir şair
Sözleri seba-i muallaka'dır
İmreülkays kendidir kâfir

Nefi de bunu şu kıta ile karşılamıştır:

Bize kâfir dimiş Müfti Efendi
Tutalım ben diyem ana Müselman
Varıldıkta yarın ruz-ı cezaya
İkimiz de çıkarız anda yalan

Dönemin şairlerinden Tıflı ile Nefi arasındaki atışma daha da serttir. Tıflı diyor ki:

Nefi ru-siyehinniydüğünü hep bildik
Kendi çinganedir amma babası Kürd-i pelid
şimdi bildirdi dahi âl-i Rasul'ünbugzun
Ulema düşmeni hınzır Yezid ibn-i Yezid
Nefi'den cevap:
Kahbe hecvine tenezzül mü iderdim amma
Bir kaza ile bu da tab'ıma yeksan düştü
İktiza eyledi bir kahbeye bir kıta Didim
Bir alay fahişeye gayret-i akran düştü

Elbette ki Nefi'nin bu sivri dili dönemin vezirlerini de hedef almış, bu yüzden de canından olmuştur. Onların latife veya hezl kümesine girebilecek sert taşlamalarında Alevi fıkralarındaki sert havayı bulmak mümkündür.

Okumuş kesim ozanları arasındaki bu eleştirel tavır giderek yaygınlaşacaktır. 19. yüzyılda Namık Kemal, Ziya Paşa gibi ozanlar, 20. yüzyılın başında şair Eşref ile onun yolundan giden Neyzen Tevfik Bektaşı geleneğini taşlama biçiminde şiire yansıtan en başarılı ozanlar olarak dikkat çekmektedirler. Bunlar, tarihsel Baba Erenler tipinin ete kemiğe bürünmüş örnekleri olarak algılanabilirler.

Onlardan aktaracağımız birkaç fıkrada bu durum gözlenmektedir:

Eşek Kâmindir

şair Eşref, bir gün eşeğe binmiş giderken arkadan İzmir valisi Kâmil Paşa'nın arabası ile gelmekte olduğunu görmüş ve yol vermek üzere kenara çekilmiş. Yolun bu kenarında büyük bir çukur varmış. Kâmil Paşa latife olsun diye:

"Eşref çok kenara gitme, çukura düşersin!" der demez, Eşref hemen:

"Merak etme Paşam, eşek Kâmindir" cevabını vermiş.

Kâmil Paşa'nın Kıbrıs Gezisi

Kâmil Paşa, Kıbrıs'a geziye gidiyordu. Eşref'e:

"Bir isteğin varsa getireyim?" dedi.

Şair Eşref, buna çok sevindi:

"Paşam, görüyorsunuz, artık yaşılandım, biraz yürüyünce yoruluyorum, yokuş da çıkamıyorum. Bana bir Kıbrıs eşiği getirirseniz, ömür boyu size dua ederim."

Kâmil Paşa'yı dönüşünde, Eşref de karşılamaya gitmiş. Paşa karaya ayak basıp Eşref'i görünce:

"Aaa, Eşref, affedersin, istediğini getirmeyi unutmuşum, seni görünce eşek aklıma geldi!.." demiş.

Eşref, Paşaya:

"Aman Paşam, üzülme, o eşek gelmesede olur, siz geldiniz ya, sağ olun!.." diye yanıt vermiş.

Gülü Seven, Dikenine Katlanmalı

Kâmil Paşa eli sıkı bir kimseymiş. Gerek kişisel harcamalarda bulunurken, gerekse devlet giderleri söz konusu olunca, ince eleyip sık dokurmuş. Bu yüzden de adı Yahudiye çıkmış. Bunun üzerine Eşref, Paşa'ya şu dördlüğü yazmış:

Hazır elbise satan kavm-ı Yahud'dan birisi
Bana bir kaşkariko (oyun-dolap) eyledi külliyyet ile
Ben anın ânesini, babasını beller idim
Sadrazam darılır, gayret-i milliyet ile

Bu dördlüğü Kâmil Paşa'ya ulaştıran gammazlar:

"Artık Eşref'in canına ot tıkamak zamanı geldi efendimiz" diyorlar.

Kâmil Paşa ise:

"Eşref asılacak olsa, darağacının altında durup ona destek olurum. Eşref'in kılına dokunulmasını istemem. Çünkü şairler devlet bahçemizin çiçekleridir. Gülü sevdiğimize göre dikenine katlanacağız" der.

Öyle Ney Çalamam

Atatürk, Neyzen'in neyini uzun uzun dinledikten sonra, bu neyi dinleyebilenler arasında hükümdarlar, diktatörler, padişahlar bulunup bulunmadığını sormuş.

Neyzen gayet ciddi:

"Ben öyle ney çalamam!" deyince,

Atatürk nedenini sormuş:

Neyzen, Atatürk'e kakhaha attıran şu yanıtı vermiş:

"Çalamam, çünkü öylelerine ney değil, yuf borusu çalınır Paşam!."

Cumhuriyet döneminde mizah çok daha gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Bugün bile fıkra üretmeye devam edilmektedir. Cumhuriyet döneminin yetiştirdiği en büyük mizah ustası ise Aziz Nesin olmuştur. Onu da Baba Erenler'in ulularından saymamız gerekir. Aziz Nesin örneğinin de bir kez daha gösterdiği gibi, Türk mizahı, politikaya karşı mücadeleyi içerdğinde yükselmiş, politikanın emrine girdiğinde ise zayıflamış, kapsama alanı daralmıştır.

Hiç kuşkusuz ki çağdaş mizahın altyapısında Nasreddin Hoca ile Bektaşî fıkraları önemli yer tutmaktadır.

Bu fıkraları oluşturan coğrafyaya gelince... Milli kimliği yansıtan yüzüyle Türkistan'a kadar uzanan Türk coğrafyası... Daha Hunlar döneminde Türklerin ilişkiye geçtiği Persler ve İran coğrafyası... Burada oluşturulan kuvvetli kültür içindeki trajik anlatımlarda yer alan mizahi öğeler... *Kelile ve Dimne* örneği... Sonraki dönemde Fars şairlerinin yazdığı kitaplardaki fıkralar. Örneğin Sadi'nin *Bostan* ve *Gülistan* eserlerindeki öykülerdeki havalar...

Bunun öncesindeki Basra ve Bağdat bölgesindeki Arap düşünürlerin ve yazarların kitaplarında anlattığı öykülerde bile bu fıkraların izlerini bulmak mümkündür. Anadolu'daki Türkler zamanında yazıya geçirilmeye başlanan öykülerin farklı biçimlerde fıkralaştığını latife kitapları göstermektedir.

Kısacası, bu fıkralar; farklı medeniyetlerin, farklı milletlerin değişik zaman dilimlerinde yarattığı olaya dayalı ders verici öykülerin değiştirilip dönüştürülmesiyle ortaya çıkmıştır. Onu son olarak ele alıp işleyen de Baba Erenler diye sembolize ettiğimiz Alevi Türkler olmuştur. Bunların şehirlerdeki kolu çok daha eğitilmiş olduklarından, Bektaşî fıkraları dediğimiz ürünlerde onların damgasını çok daha fazla görmekteyiz.

Mizah, yüzü ahrete değil de dünyaya bakan bir sanattır. Bu yüzden de Sünni ideoloji mizaha düşmandır. Bunu bir tür dinsizlik sayar ve dışlar. Buna karşın padişahlar saraylarında "müşahip" adı altında sohbet arkadaşları bulundurmışlardır. Saray cüceleri de latifelerle sultanı neşelendirme işini yürütürlerdi. Padişah müşahipleri içkili meclislerde elbette padişahları ve üst düzey yöneticileri

eğlendirecek fıkralar anlatıyorlardı. Nasreddin Hoca fıkraları da onlardan birisiydi.

Fakat Nasreddin Hoca fıkraları asla saray ideolojisini temsil etmedi. Çünkü o fıkraları yaratan insanın Ahi Evren olarak bilinen kişi olduğunu biliyoruz. Prof. Mikail Bayram'ın tespitine göre asıl ismi Ahi Evren Ebu'l-Hakayık Hacı Nasreddin Mahmut b. Ahmet el-Hoyi olan Ahi Evren, Hacı Bektaş'ın en yakın arkadaşı ve fikir yoldaşı idi. 1261 yılında Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin müridi olan Moğolların Kırşehir Valisi Cacaoğlu Nureddin tarafından öldürtülmüştü. Nasreddin Hoca fıkralarının ilk biçimlerinde çok sert dinsel taşlamalar olması da bu fıkraların başlangıçta Alevi-Bektaşî kültür ortamında üretildiklerini göstermektedir.

17. yüzyıla tarihlendirilen Bekri Mustafa fıkraları da Bektaşî fıkralarının bir kolu sayılabilir. Bekri Mustafa Sünnidir, hatta sarayla ilişkisi bile vardır ama felsefesi Alevi-Bektaşî'dir. Onunla Baba Erenler arasında pek bir fark bulamayız.

Osmanlı Sarayı'nda yetişmiş olan İncili Çavuş'ta bile toplumsal bir öz vardır. Hem de yer yer çok sert biçimde...

"İncili Çavuş, sarayın kasabı ve aşçısıyla birlikte pazara mutfak için koç almaya gitmiş. Celepler koyunları göstermişler. Aşçı, "Biz boynuzlu koç isteriz!" diye burun kıvrırmış. Tam bu anda İncili Çavuş taşı gediğine koymuş:

Ağa ağa, hele bu koyunlar padişahımızın haremine bir girsinler. Orada kıvrım kıvrım boynuzları çıkar."

Hareme böyle bir söz söyleminin insanın kellesinin alınmasına yol açacağı bilindiğine göre; İncili Çavuş sözünün değeri ortaya çıkar.

Mizahın küresel ölçüleri de zaten burada ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal bütünü muhalefet kollarının üretiminde katkısı bulunan Bektaşî fıkralarında basitçe üç ana bölüm görürüz:

1- Dinsel yaşamla ilgili olanlar: Burada, Alevi felsefesinin batini (içsel) niteliği ile Sünni felsefenin zahiri (biçimsel-yaptırımcı) niteliğinin gizli bir savaşımı gündeme gelir. Bireysel yaşama karşın olgusuna karşı çıkılır. Din, kişinin vicdanıyla sınırlanır.

2- Toplumsal yaşamla ilgili olanlar: Batini felsefeye bağlı olarak eşitlikçi bir toplumsal yaşam öneriler.

3- Kişisel ilişkilerle ilgili olanlar: Yine, öze önem veren felsefe sonucu bireylerde paylaşımcı bir kişilik yaratmaya yönelik içerik yüklenir fıkralara. Bu kişilik, kendisini neredeyse hakir gören, alçakgönüllü, yumuşak bir yapıya sahiptir. Kökü ta Diyojen'e çıkan Melamilik'in etkisi açık açık kendisini gösterir.

Bektaşî tipi, tek kişiyi değil, tek kişide somutlanan bir kesimi temsil eder. Bektaşî, temsil ettiği kitlenin akıl ve duygu sembolüdür. Bu sembol, kırsal alanda daha sert bir çizgiye bürünür. Şakalar, biraz daha kaba, sözlerin kullanılışı daha özensiz, daha hırpalayıcıdır. Sünnî düşünceyle sürekli dövüşen bu yapının kavgacı niteliği, aslında kırsal kesim fıkralarının yaygınlaşmasını önleyen bir etmen olmuştur.

Bizim saptayabildiğimiz fıkralar, genellikle geçen yüzyıla ait... Bunlar debaba geleneğince yazıya geçirildiği için bazıları günümüze değin gelebilmiştir. Çoğu da zaman içinde unutulup gitmiştir. Alevî kültürünü yansıtan bazı fıkralar da eski kitapların şurasına burasına serpiştirilmiş olarak bulunmaktadır. Fakat kırsal alanlardaki Alevîlerin zengin fıkra kültürü, kuşaklarla birlikte göçmüş, günümüze çok azı kalmıştır. Biz, kitaplardan çıkardıklarımızı ve kendi saptadıklarımızı ilk kez bu kitapta bir araya getirdik.

Özellikle Bektaşî fıkraları adı altında anılan kent Alevîlerinin fıkraları, değişik kaynaklarda, değişik anlatımlarla karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, yazarın kişiliğine, yaklaşımına, üslubuna göre değişebilmektedir. Hatta fıkralarda kişilerin adlarının değiştiğini, fıkraya konu olan hayvanların da değişebileceğini kaynaklardan saptamak mümkündür. Fakat bu aykırılıklar, fıkranın özünü ve mesajını bozacak türden değildir.

Öte yandan Alevî Bektaşî fıkraları günümüzde üretilmeye devam ediyor. Bunlardan bazılarını da bu çalışmaya aldık.

Burada bir tehlike de bulunuyor. Çünkü fıkralar internet ortamında çoğaltılırken; birileri tarafından yeniden yazılıyor. Bu yazım, fıkranın ruhunu yaralayan biçimlere girebiliyor.

Yine, fıkranın özüne aykırı eklemeler yapılabiliyor. Başka fıkralar Bektaşî fıkrası gibi aktarılırken bazı Bektaşî fıkraları da o gruptan kopartılarak kimliksiz hale getiriliyor.

Alevî felsefesine uyan Bektaşî fıkraları denilen bu ürünlerin, eski kaynaklarda başka olaylar ve kişilerle ilişkilendirilenleri de bulunmaktadır. Bunun örneklerinden bir kaçını Lamizade Abdullah Çelebi'den yaptığımız aktarmalar da göstermektedir. Yazmalarda bunları görmekteyiz. Lakin bu eleştirel fıkraların tümü zamanla Bektaşî Fıkraları adı altında anlatılmaya başlanmış; kahramanı da Baba Erenler sembolik ismiyle anılan hayali Bektaşî babası olmuştur.

BEKTAŞİLİK VE BEKTAŞİ FIKRALARI ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

(...)

Türk halkı, sağduyusuyla bağdaşmayan işlemlere, tutumlara ve yasalara karşı tepkilerinin sözcülüğünü -sözlü veya yazılı- türlü sanat kollarında yarattığı örnek, kişilere yüklemiştir; her birinin ayrı bir hüneri, en çok ustalıklı konuşabileceği bir söz alanı vardır. Nasreddin Hoca, Keloğlan, Karagöz... Her biri kendine özgü konularda söz sahibidir. Türk düşünürün oluşumunda dini bir akımın temsilcisi olarak beliren Bektaşî'ye de din işlerinde sözcülük düşmüştür.

Resmi Müslüman yasası Tanrı ve Tanrı'nın buyrukları karşısında kulun vazifelerini tanımlar; türlü yasaklarla kişinin işlemlerini sınırlar; "sevap" ve "günah" diye iki bölümde iyi ve kötü işlemleri ayırır. Bu yasaya göre ölüm sonrası bir yaşamda kul, bu dünyadaki işlemlerin hesabını verecektir; iyi işleri ağır basan, mutluluklara kavuşacak, kötü işleri ağır basan, korkunç cezalara çarpılacaktır ve mutluluklar da, cezalar da bu dünyadakilerin benzerleridir. Yine o yasaya göre kulun, dünyadaki yaşamı boyunca işleyeceği, işlemeyeceği bütün işler önceden Tanrı tarafından bilinmektedir; hepsi, bu arada kulun "alnın karayazısı", bozulmaz yargı olarak yazılmıştır.

Bektaşî, Tanrı'ya ve yasalarına inanan kişidir. Bektaşîliğin tarihi kadar fıkraları da buna tanık. Fıkralarda sık sık gördüğümüz gibi Bektaşî'nin "Allah'ı ve buyruklarını inkâr eden bir zındık" olarak suçlanması, onun davranışlarının ve sözlerinin inceliğine, düşüncesinin özüne varamayan kişilerin bir peşin yargısıdır. Bektaşî'nin tutumu "inkâr" değil, "tenkit"tir. Şeriat ehlinin, Tanrı buyruğunu, ya da geçmiş çağlardaki din ulularının sözlerini görünüşteki anlamlarıyla almalarına karşılık, Bektaşî bunları, özlerindeki gerçeğin kavranmasını kolaylaştırmak için başvurulan birer imge, birer "sembol" gibi görür. Tenkitleri ve yermeleri, gerçek bildiği Tanrı'ya değil, yollarını şaşırmışların kendi suretlerinde yarattıkları "Tanrı"ya, kendi yasalarını örnek ederek çekidüzen verip Tanrı buyruğu diye sundukları yasadır.

Bektaşî, kendine danışılmadan yapılmış bir yasa konusunda düşündüğünü açıklama hakkından vazgeçmeyecektir. Bektaşî'nin Tanrı ile senli benli, teklifsiz ve pervasız konuşmasını, kimi zaman, katlandığı nice haksızlıkların ondan hesabını sormasını, çapraşık işlerle karşılaştıkça onu sorguya çekmesini, kimi zaman da nazı geçen bir dostla konuşur gibi, tatlı, yumuşak bir dille ona serzenişlerini duyurmasını bu ilk Tanrı anlayışının bir sonucu saymak yerinde olur.

Ama karşısına, insanın düşünce özgürlüğüne saygı göstermesini bilmeyen, gözü dönmüş, bağınaz kişiler çıktıkça onun dinsiz, tanrısız (mülhid, kâfir...) diye suçlandırılarak başı derde girdiği olur. Bektaşî, çoğunlukla, bu çeşitten saldırganı, şaşırtıcı ve susturucu bir karşılıkla alt etmesini bilir. Kimi fıkralar ise, hazır cevap, nükteci Bektaşî'yi, karşısındakinin de hoşgörür ve anlayışla karşılaşmasından duyulan ferahlıkla sona ererler. Onun adı etrafında gelişmiş bu küçücük hikâyelerin çoğunluğunda iyimser bir hava eser; sağduyu, en mutlu anlamında iyilik ve bilgelik eğitimi için yaratılmış olan bu fıkralar, kötü niyetlilerin önünde sonunda yenilgiye uğrayacağına, insanların çoğunluğunun iyiyi ve doğruyu seçmekte gecikmeyeceğine inandırıcı bir güç taşırlar.

Tanrı ve onun buyrukları konusunda şeriatın şekilci ve taklitçi tutumuna katılmayan, böyle bir tutumu zorla kabul ettirme yolunda baskılara başkaldıran özgür insan her çağda "gerçek"le (gerçek bildiğiyle) kendisi arasına çekilmek istenen duvarı "akıl"dan ve "sağduyu"dan aldığı güçle aşma çabasında olmuştur.

Müslüman ortaçağın devrimci düşün akımları çokluk, mistik bir Tanrı ve evren görüşüyle kaynamış bir haldedir. Müslüman mistikleri ise "panteist"tirler: Onlara göre Tanrı ile evren bir bütündür;

insan da Tanrı'nın bir parçası; "Okyanustan ayrılmış, ona tekrar ulaşmanın hasretini duyan bir damla su"ya benzetilir.

İşte, Tanrı ile insan arasında, efendi-kul ilişkisi yerine, birbirine nazı geçen, birbiriyle rahatça konuşabilecek iki dost varlığın alış-verişini getirmek isteyen Bektaşî fıkralarında, günlük olayların çerçevesi içine yerleştirilmiş şakaların kökleri uzak geçmişin bu metafizik düşüncelerine varır. Yakın çağlarımızın güleç yüzlü kişisi "Bektaşî" de, bir bakıma, ta 13. yüzyıldan bu yana, özgür düşüncenin sesini duyurmaktan geri kalmamış söz erlerinin; Konyalı Celaleddin'in, Sakaryalı Yunus'un, Simavlı Bedreddin'in... soyundan sayılır.

İnsanın Tanrı ile korkmadan, çekinmeden karşılıklı konuşmalarına, Tanrı'nın tartışılmaz buyrukları olarak gösterilen yargılar hakkındaki düşüncelerine şaka, takılma, çekişme çeşnilerinin katılması da bizim yazın ve düşün tarihimizde epey eskilere çıkar. Yazıya geçtiği 15. yüzyıldan çok daha gerilerde sözlü bir oğuz geleneğine çıktığını sandığımız Dede Korkut destanının Deli Dumrul'u, Azrail'e kafa tutuşuyla, Tanrı ile aracsız konuşmak için "ölüm meleği"nin aradan çekilmesi isteğinde direnmesiyle halk fıkralarının Bektaşî'sini pek andırır. Destanın bu yerinde Dumrul'un Tanrı'ya:

"Nice cahiller seni gökte arar, yerde ister,
Sen hod müminler gönlündesin."

diye seslenişi, bu sözlerden pek hoşlanan Tanrı'nın da, Dumrul'u "deli kavat" diye, babacanca anması, Bektaşî edasına ne kadar yaklaşıyor.

Bu türlü söyleşmelerin ilk örneklerinden birini de, 13. yüzyılın coşkulu dervişi Barak Baba'nın "Risale"sinde buluruz; o, Tanrı, insan, evren sorularında gerçek bildiği düşüncelerini, masal tekerlemelerine özgü bir anlatışla bildiriyor. Yunus'un birkaç şiirinde de bu şaka, bu takılma edası vardır. Mevlana Celaleddin de "nice gerçekleri çocukların masallarından öğrenirsin" diyerek, bir "alégorie"sini, yalanlama tipinde bir hikâyenin çerçevesi içine yerleştirmiştir.

Ama bu yeni çeşniyi Bektaşî geleneğine tam anlamıyla mal eden ilk cüretli ve bol denemeler 15. yüzyılın başlarında yaşamış Kaygusûs Abdal'ındır. Herhalde Bektaşî'ce düşünüş ve söyleyiş Türk halk geleneğinde asıl ondan sonra hızla gelişmeye ve çeşnilenmeye başlamıştır. Din sorunlarını aşan, daha geniş anlamda sosyal yerginin ilk belirtileri onun şiirlerinde görülür. Bu eğilim, Bektaşî şiirinde ve sohbetinde gittikçe daha keskin bir tenkit ve "satire" niteliğiyle gelişecektir. Giderek, konuların din sınırları içinde kalmasına karşılık, dindışı (profane) bir türün nitelikleri üstün basacaktır.

Gerçekten de Bektaşî fıkraları hiçbir zaman Tanrı ve onunla ilgili inançlar çeşidinden sorunları, çapraşık metafizik tartışmaları konu etmez; bunları, günlük olayların yalın ve sert gerçekliği içinde ömür süren insanın düşünce ve duygu çizgisinden tutar. Bundan başka, saldırgan ve öfkeli olmayan bir şaka perdesi üzerinde kalmasını da bilir.

Fıkralarda sade ve keskin çizgilerle gözümüzün önüne serilen söz savaşında Bektaşî'nin üste çıkmasının sırlarından biri de hasmının, kıt zekâlı, hazımsız, anlayışsız bir kişi olarak yargılanmak istemeyeceğini hesaba katması, tenkitlerinin ve yergilerinin tartısını ona göre ayarlamasıdır. Bektaşî iğnesini karşısındakinin canını yakacak, onu çileden çıkaracak bir insafsızlıkla değil, sadece onu uyuracak ölçüde batırmaya dikkat eder. Fıkralarda sadece Bektaşî'nin zekâ başarısını belirtmek amacının gözetilmiş olduğunu da sanmıyorum. Onun şaka ettiği, takıldığı, çekiştiği, giderek yediği insanlar hakkında da olumlu bir yargıya varılmak isteği sezilir birçok fıkralarda. Keskin birkaç çizgiyle özetlenen sınak, halkımızın çoğunluğunun aslında anlayışlı ve hoşgörülü olduğu, yanlışlarını kabullenmek ve düzeltmek cesaretinden, aklın ve sağduyunun aydınlığında gerçeği sezmek niteliğinden yoksun bulunmadığı kanısına eriştirir, öfkeli kadıların, yeniçeri ağalarının, subaşılardan bile asık suratları, ince bir nüktenin büyüyle, sevimli, gülümser birer çehre oluverir.

Bektaşî'nin Tanrı ve onun buyrukları ile uğraşmasını sonuçlayan düşünce niteliklerini yukarıda açıklamaya çalıştık. Ama Bektaşî fıkralarında, çoğu zaman, dini konular bir vesileden başka bir şey değildir. Fıkraların -birçok örneklerde de görüldüğü üzere- asıl meramı, insanoğlunun dünyalık dertlerini ortaya dökmektir; tenkitler, yergiler elle tutulur gözle görünür hedeflere yönetilmiştir. Boyun eğilmesi gereken "kader"in amansız yasası karşısında Bektaşî'nin tepkilerini anlatan fıkraların pek çoğu, dünya düzenindeki haksızlığın ve eşitsizliğin tenkidi anlamındadır. Bir fıkrada, vazeden bir hocanın ağzından, Tanrı'nın dünya nimetlerini "ezel"de dağıtırken, "ulema" zümresinin halkın geri kalanından üstün olduğu anlatılmak istenerek "Allah, nimetlerinden dörtte üçünü onlara ihsan etmiştir" gibi bir yargıya varılır; hocanın meramı, şüphesiz, "ulema" sınıfının üstün "manevi" değerlere sahip olduğunu belirtmektir, ama Bektaşî, anlamı başka bir yöne çekerek "geri kalan dörtte birinde de gözleri kalmıştır" yargısı ile dünya işlerini bilim araçlarıyla düzenleme vazifesini üzerine alanların Tanrı buyruklarını kendi

çıkarlarına yontma ve yöneltme yolunda nasıl açgözlü olduklarına değinmekle işi kestirip atar.

Başka bir fıkrada, meyve ikram ettiği kimseye Bektaşî "Allah yapısından mı, kul yapısından mı?" istediğini soruyor. Karşısındaki tabii "Allah yapısından" diyecektir ve kendisine Bektaşî buruk, tatsız bir ahlat uzatacaktır; "kul yapısından" isteğinin karşılığı ise olgun; kokulu bir armut olacaktır: Tanrı bitkileri ve canlıları "yabani" yaratmıştır; onları geliştiren, çeşitlendiren, ehlileştiren insan emegidir. Nasreddin Hoca'nın "Allah taksimi mi, kul taksimi mi?" sorusunu sorduğu hikâyede de buna benzer bir yargıya varılmak istenmez mi? Tanrı'nın mutlulukları ve mutsuzlukları paylaşması, eşitsizliğe dayanmıştır. İnsanın kendini içinde bulduğu kurulu düzen böyledir. Eşitlik ülküsü insanın yarattığı bir kavramdır; onu insan hazır bulmaz, ancak kendi çabasıyla, savaşıla elde edebilir.

Fıkralarda, özellikle namaz, oruç gibi İslam dininin ibadet kurallarına yöneltilmiş tenkidin önemli bir yer tutması, tabii, Bektaşiliğin köklerindeki farklı din ve mezhep görüşlerinin izleri inkâr edilemez. Ama Bektaşî'nin dini buyruklar karşısındaki tutumunda başkaca nedenleri de göz önünde tutmak gerek. Bektaşî'nin kanına dokunan, kulların bu çeşitten hizmetlerinde, insanı yüceltici, ruhunu artırıcı birer araç değil, türlü kabahatlerin gerisinde gözleendiği bir göstermelik, en azından mutlu kişiler için bu dünyadaki rahat ömürlerinin bir benzeri olan bir "ahret"i peşin para ile sağlamak gibi çıkarıcı bir hesap sezinlemesidir.

Bektaşî, Müslümanlığın, şarap ve benzeri sarhoş edici içkilerin (veya başka maddelerin) yasağını da hiçe sayar. Bunların, yeryüzünde yayılmış eski, yeni birçok dinlerin türlü ayin ve erkânlarındaki yerlerini ve önemlerini biliyoruz. Bektaşî törenlerine de şarap ve benzeri şeylerle ilgili göreneklerin, İslam öncesi veya İslamdışı dinlerden sızmış olduğu düşünebilir. Bununla beraber fıkralardaki keyif ehli Bektaşî'nin haram içkilerle ilgili davranışlarında "talkın verip salkım yutanlar"ın ayıplarını yüzlerine vurmak isteğini görmelidir. Halk göreneklerinde içkinin esritici etkisiyle insanların iyi ve kötü eğilimlerinin yanılmaz bir sınamadan geçirileceği kanısı, belki de şaraplı Bektaşî törenlerinden gelmedir. Hikâyelerin pek çoğu, yerilmesi gerekenin şarap değil, onun etkisiyle dışarı tepen azgın, sapık içgüdüleri olduğunu anlatmak ister.

Bektaşî fıkralarının sosyal yargı niteliğine örnek olarak okuyucunun dikkatini "hülle" hikâyesine çekmek isterim. Burada eski medeni hukukun da keskin bir tenkidi yapılmıştır. Müslüman yasası karı

koca ilişkilerinde boşanma hakkını erkeğe tanırđı. Kimi boşanma hallerinde ise erkek, haksızlık ettiğini anlayıp pişmanlık da duysa, eski karısı ile nikâhını tazeleyebilmek için kadının, geçici bir nikâh-la bir başkasına varıp sonra da ondan boşanması gerekirdi. Bu geçici kocalara "hülleci" derlerdi. Bektaşî o fıkırdaki hüllecinin koinuna, bir gece için de olsa, suçsuz kadın yerine beyinsiz kocanın verilmesi gerektiği yargısı ile meseleyi kestirip atıyor.

Fıkırlar çoğu zaman da, yine namaz, oruç gibi buyrukları bir vesi-le sayarak, tüm insanlığın yaralarından birine parmak basar. İşte, örneğin mübarek ramazan ayında, evine, çoluk çocuğun beklediği bol, seçkin azıkları götürememenin çaresizliği içinde, fakara Bektaşî; elinde boş zembille çarşıda dolaşırken rastladığı zengin Yahudiye "Al şu zembili. Sen doldur, orucu da sen tut" diyor. Bir başka Bektaşî, Ramazanda güpegündüz karnını duyururken yakalanıp tartaklanınca "11 ay aç gezerim, halimi sormazlar da, bir gün karnımı doyurdum diye yapmadıklarını koymazlar" diye şaşar kalır. Bu nükteler, tatlı gülümsemeleri altında pek acı gerçekler gizliyorlar.

Yukarıdan beri sözünü ettiğimiz nüktelerin hepsi Bektaşî dervişlerinin ağızdan çıkmış, o fıkırların anlattıkları olayların onların başından geçmiş olduğu söylenemez. Anadolu köy ve kasabalarında yaşayan ve inanışlarında Bektaşî tarikatının görüşleriyle birleşen Alevi-Kızılbaş, Tahtacı, Çepni vb. toplulukları da, çok defa Bektaşî diye anılır; bunlar hakkında da halk içinde Bektaşî fıkırlarına benzer şeyler anlatılır. Ama şunu da unutmamalı ki bütün bu hikâyelerin "Bektaşî"si, "Tahtacı"sı, "Kızılbaş"ı... Türk halkının ince zekâsını ve sağduyusunu temsil eden bir "tip" olmuştur; onun, birtakım konularda, başka adlarla da anılan halk tipleriyle ortak davranış ve düşünceler belirtmesine şaşmamak gerekir.

Pek çok nükteleri, Bektaşî, Nasreddin Hoca ile paylaşmıştır. Örneğin Bektaşî'nin "Fırıncıdan al, bakkala ver" diyerek, bir haksızlığın giderilmesi için Tanrı'ya pratik bir yol göstererek işin içinde sınırlanması; "Tanrı misafiriyim" diye evine gelen adama caminin yolunu göstermesi; münasebetsiz bir yerde kazılmış olan çukura düşmesi üzerine kendisini dikkatsizliğinden, tedbirsizliğinden vb. tenkit edenlere "Çukuru kazanın hiç mi suçu yok?" karşılığını vermesi; Tanrı'dan binecek bir şey istediği yorgun bir anında, zorba sipahinin genç tayını taşıma zorunda kalması; ramazanda rakı içtiği için beş yüz sopa cezasını uygulamaya kalkan yeniçeri ağasına "Ya hiç sopa yememişsin, ya da sayı bilmiyorsun" demesini; pekmezinden çokça içen Bektaşî'ye "Fazla içme, için yanar" diye öğüt veren

hasise "Allah kimin içinin yandığını bilir" karşılığım vermesi... Kimi tıpkısı tıpkısına, kimi de ufak tefek farklarla Hoca için de anlatılır.

Bektaşî'nin, bir fıkrada, Mısır Hidivî'nin bir adamını debdebe ve tantanalı bir alayla geçerken görünce, Tanrı'ya dönerek "Bir kendi kuluna bak, bir de Hidiv'in kuluna" yollu şakası, 16. yüzyıl Osmanlı yazarlarından Lamii'nin *Lataif* adlı kitabında Hoca Amid adlı varlıklı bir kişi ile onun kulu hakkında "bir divanenin sözleri" olarak anlatılır. Bu hikâyenin en eski şekli ise 13. yüzyıla, Mevlana Celâled-din'in *Mesnevi*'sine kadar uzanır.

Bir Bektaşî fıkrası, "en güzel rüyayı görenin baklavayı yemesi" üzerinde anlaştıktan sonra arkadaşları Mevlevî ile softayı Bektaşî'nin nasıl bir oyunla atlattığını anlatır. Bu konu, birçok milletlerin folklorunda yaygındır; Besarabya Gagavuzlarının ve Sibirya Tatarlarının sözlü geleneklerinde de yaşar. Hikâyenin bizce bilinen en eski anlatması 13. yüzyılda, Âşık Paşa'nın küçük bir "mesnevi"sinde yazıya geçmiştir.

Eski yazma "latife" kitaplarında Bektaşî'nin yerini başka tarikatlardan dervişler (örneğin Kalenderler) ya da sözlerinde esrarlı anlamların, kişiliklerinde ermişliğin bulunduğu halkın inandığı "mecsup" kişiler alır. Kimi kitaplarda ise, sağlam Müslümanı yadırgatıcı davranışların sorumluluğu "Rafizilere" yükletilir. Rafizî, bilindiği gibi Sünnî İslâmın inanış ve törelerine uymayan, sapıtmış (hérétique) anlamında da kullanılan bir sözcüktür. Yine bu kitaplara geçmiş kimi hikâyelerde ise, Müslüman törelerini önemsemeyen kişiler "Türkmen" adıyla gösterilir. Daha yakın çağların sözlü geleneğinde "Yörük"ler, "Köylü"ler, "Tahtacı"lar... hakkında Bektaşî'ninkine pek benzeyen tuhaf hikâyeler anlatılır. Aynı ayrı adlar taşıyalar da bunların hepsi başka başka zaman ve çevrelerin şartlandığı belli belirsiz çizgilerle birbirinden ayrılan, ama hep aynı düşünüş geleneğinin temsilcisi kişilerdir.

(...)

Kimi fıkraların gülümsetici bir nükte kılığına girmeden, Tanrı vergisi olağanüstü ve akıl dışı bir güç sayesinde gösterilmiş kera metleri anlatan menkıbeler olduğu kanısındayım. Bu oluşumun bir örneğini Bektaşî'nin koltuğunda rakı dolu şişe ile giderken yeniçeri ağasına yakalandığını anlatan fıkrada buluruz. Bektaşî şişedekinin rakı değil su olduğunu savunur. Eski bir kaynakta bu hikâyenin benzeri macera Halife Ömer'le içki düşkünü bir delikanlı arasında geçer. Üstünde şarapla yakalanan genç, Ömer'e kabın içindekinin sirke olduğu yolunda karşılık verirken, içinden de "Tanrım, benim yüzümü

kara çıkarma" diye yakarır. Bu içten yalvarış Tanrı katına ulaşır. Gerçekten de kabın içindeki şarap sirke oluvermiştir. Tabii, bir mucizeyi anlatan bu mekabenin bitişi Bektaşî fıkrasından çok farklı olacaktır: delikanlı bir daha ağzına şarap koymaya tövbe edecektir.

Bektaşî, yeri gelince kendi kusurlarını ve sürçmelerini de nüktelerine konu yapar. Nasreddin Hoca gibi onun da, başkalarına yöneltilmiş tenkitlerine güç veren bu cesaretidir.

Yaşamayı seven, dünyanın nimetlerinden yararlanmayı insan için kutsal bir hak bilen fıkraların Bektaşî'si, dünyamızla ilgili her şeyi hakir sayan "mistik" düşünüşten çok günümüz insanının gerçekçi ve insanın değerini yüceltme çabasında olan tutumuna yakındır. Ama canına cefa etmeyi sevmemesi, ölüme bir kurtuluş gibi kollarını açmaması, Bektaşî'nin ölümü soğukkanlılıkla karşılamasına, onunla şaka etmek cesaretini göstermesine de engel olmaz.

Bektaşî fıkraları içinde, başka milletlerin sözlü anlatı ürünleri ile ortak temalar bulunmakla beraber, sadece Türkçenin özelliklerinden yararlanarak meydana gelen zekâ oyunları da az değildir; bunlar arasında çok incelerine de rastlarız. Böylelerin başka dile aktarılması imkânsızdır; çoğu da Bektaşî'ye özgü neşeyi, havayı verirler; örneğin, "Ben bir fakir adamım, rakı bulur rakı içerim, ant bulur ant içerim..." karşılığı ile karşısındakileri nasıl susturduğunu anlatan hikâye gibi.

Fıkralardaki olayların tümü gerçekten Bektaşî dervişlerinin başından geçmiş şeyler olmayıp, onların hal ve şanlarına yakıştırılarak, hayal gücüyle yaratılmış birçok fıkralar bulunabileceğine tanık niteliğinde metinler vardır; bunların kuruluşları, konuları, içlerinde anlatılanların "gerçekten olmuş" şeyler olmadığını belirtir. Örneğin şu güzel hikâye: Kıyamet kopmuş... Bektaşî'nin günahı pek çok, sırtında taşıyamayacağı kadar çok... Arabaya yüklemişler günahlarını, Bektaşî de çıkmış tepesine oturmuş. Sırtına kendi günahlarını yüklenmiş, ıhlıya tıslıya giden birine rastlıyor yolda "Getir, diyor, ben nasıl olsa arabadayım, seninkileri de yükle benimkilerin üzerine." Belli ki bu hikâye bir "hayal" oyunudur. Ama bu ve bunun gibi belli bir kişinin başından geçmeyip, "uydurulmuş" olduğu kestirilebilen fıkraların yaratıcıları arasında, herhalde Bektaşîler de vardır. Bunların bir bölümü ise, Bektaşîlere düşüncelerinde yakınlık bulanların yarattıkları şeylerdir.

Bektaşîlerin düşünüş ve görüşlerine karşıt çevrelerde yaratılmış hikâyelerin var olduğu da düşünülebilir. Ama Bektaşî fıkralarının derlendiği kitaplarda bunlara rastlamıyoruz. Bu kitaplar oldukça

yenidir ve derleyicileri, halk içinde dolaşan fıkralardan Bektaşî'ye yakışmayanları seçip atmaya dikkat etmiş olmalıdırlar. Ama örneğin Tahtacılarla, Yörüklerle ilgili fıkralar içinde, onları yermek maksadıyla anlatılmış olanların bulunduğunu görünce, aynı şeyin Bektaşîler hakkında da yapılmış olacağını kestiriyoruz.

Bektaşî fıkraları, Türk folklorunun bu tür dışında kalan başka ürünleri gibi, meydana geldikleri ve yayıldıkları çevrelerin şartlarına göre değişikliklere uğrayarak gelişmişler ve gelişmektedirler. Turistlerin bir camiye görme meraklarını Bektaşî'nin pek tuhaf buluşunu; Kadıköy vapurunda bir genç "matmazel"in sigara içişini anlatanlar ve benzerleri herhalde oldukça yeni, belki de Bektaşîlerle hiç ilgisi olmayan hikâyelerdir.

Din ile dünya işlerini birbirine karıştıranların, Tanrı'nın işlerine sık sık karışanların, onunla insan arasına girerek hem onu hem de insanları durmadan taciz edenlerin, Bektaşî'den alacakları pek çok dersler var. Ve Bektaşî, günümüzde de, düşünce özgürlüğüne susamış ve türlü bağnazlıkların baskısından bunalmış olanlara, tatlı hikâyelerinin gerisinden gülümser ve iyimser yüzüyle seslenmektedir.

Pertev Naili Boratav

FIKRALAR

Boş Yere Çağırma...

Birkaç Alevi, kente inmiş. Dolaşırlarken öğlen ezanı okunmaya başlamış. Bir camide bitmeden diğeri alıyor, ezan uzadıkça uzuyor-muş. Aynı sözleri duymaktan bıkan bir Alevi başını minareye doğru çevirerek, bağırmış:

- Değil bir, bin kere bile seslensen bizden sana gelen olmaz...

Abdestsiz Namaz Olur mu?

Bektaşî, hocaya sormuş:

- Abdestsiz namaz olur mu?

Hoca suratını asarak, cevap vermiş:

- Tövbe, tövbe, hiç öyle şey olur mu?

Bektaşî gülererek mırıldanmış:

- Öyle amma, hocam ben kıldım oldu!..

Kulağıma Bir Ses Geldi ama...

Bir softa ile Bektaşî yolda karşılaşmışlar. Softa sormuş:

- Yahu, ezan okudun mu?

- Kulağıma bir ses geldi ama, bilmem ezan mıydı, değil miydi?
- Namaz kıldın mı?
- Toplandılardı, elbette kılmışlardır.
- Sen kılmadın mı?
- El kılar sen durur musun be imanım?

Davetiyede Namaz Yoktu...

II. Albdülhamid'in son devirlerinde Edirne Valisi Arif Paşa, ramazan günlerinde, vilayet ve ordu erkânına iftar yemekleri vermiş. Yine böyle bir davette iftar edildikten sonra Paşa, konuklara:

- Haydi efendiler! Namazı da birlikte kılalım, der.

Davetliler arasında bulunan Bektaşî bir topçu binbaşısı ceke-tinin cebinden davetiyeyi çıkarıp baktıktan sonra tekrar cebine ko-yarak şöyle der:

- Efendimiz! Davetiyenizde yalnız iftar yazılı olup, namaz yoktur.

Belki Allah'ı Görürdün...

Bektaşî'nin biri bir ramazan akşamı kibarlardan birine iftara git-miş. Top atılınca ev sahibi önce namaz kılınmasını, Bektaşî de önce iftar edilmesini önermiş. Nihayet namazın yalnız farzı kılınarak iftar edilmiş. Oturulup görüşüldükten sonra ayrılmışlar.

Gece yarısından sonra iftar sahibi, Bektaşî'nin evine giderek kapısını şiddetle çalmış, uykudan sersem sepelek uyanarak kapıya gelen Bektaşî'yi omuzlarından yakalayıp sarsarak bağırmış:

- Behey nâdan (cahil)! Akşam bana namazın sünnetini kıldırma-dın, gece rüyamda Peygamber Efendimizi gördüm, beni azarladı.

Bektaşî gözlerini ovalayarak, şöyle söylemiş:

- Yazık efendi hazretleri!.. Ben sana sünneti kıldırmadım; işte Peygamber Efendimizi rüyada gördün! Ya sözümü tamamıyla din-leyip farzı da kılmasaydın, o vakit cenabı hakkı rüyada görürdün!.. İnadından neler kaybettin bak!..

Aklına Teravih Gelmediğine Şükret de Kaç!

İki Bektaşî dervişi seyahat ederken bir köye varırlar. Ramazanın geldiğini işittiklerinden, biraz para kazanmak için "ramazan imam-lığı" etmeye karar verip işe başlarlar. Gündüz hizmetten sonra gece-leri de gösterilen odaya çekilir, sahura kadar demlenirlermiş.

Bir gün vilayetin kadısı o sırada köyleri teftişe çıkar. Yolu bu köye de uğrayarak durumu inceler. Bu arada Bektaşileri sınava çekerek "sabah namazının kaç rekât olduğunu" sorar.

Bektaşiler kem küm edip "beş" derler. Kadı bu cevaba çok bozulur. Falaka emrederek beş vakit namazın rekâtları sayısınca, tabanlarına kırkar sopa vurdurur.

Bunlar, dayaktan sonra, pılıyı pırtıyı toplayıp köyden çala taban uzaklaşırlar. Sopaların tesiriyle birinin ayağı çok kabarmış olduğundan, arkadaşına yalvarıp, biraz dinlenmelerini teklif edince öteki şöyle söyler:

- Behey imanım! Bereket versin, herif teravih namazını unuttu. Korkarım o da aklına gelip bizi tutturursa büsbütün kötürüm oluruz. Hemen kaçıp kurtulmaya bakalım!

Babamın Cenaze Namazını Kılmıştım!

Softanın biri, Bektaşi'ye sorar:

- Namaz kılındı mı acaba?

- Herhalde kılınmıştır.

- Sen kılmadın mı?

- Kılmaz olur muyum hiç!

- Kılalı çok oldu mu?

- Şöyle böyle yirmi sene oldu... Babamın cenaze namazını kılmıştım.

Hangi Namaz Hayırlıdır?

Bektaşi'nin biri, softa birisine misafir olur. Adamın ısrarı ile mes-cide namaza gider. Mescitte alelacele namazını bitirip selam verince softa, dervişin omzuna dokunarak "Erkânsız namaz olmaz, yeniden kıl!" der. Derviş tekrar ağır ağır yatıp kalkarak iki rekât namaz kılar. Bitirince softa sorar:

- Şimdi kıldığın namaz mı hayırlıdır, yoksa evvelki mi?

Bektaşi şu cevabı verir:

- Evvelki daha hayırlıdır? Çünkü Allah rızası içindi.

Hayvandır, Aklı Ermemiş...

Devenin biri, nasılsa cami kapısını açık bularak içeri girmiş. Bekçi, devenin başını kandillere çarparak ortalığı berbat ettiğini görünce hemen koşmuş, hayvanı döve döve dışarı çıkarmaya çalışmış...

Bu sırada oradan geçen bir Bektaşî sormuş:
- Hayvanı neden dövüyorsun imanım?
Bekçi cevap vermiş:
- Camiye girdiği için!
Bunu işiten Bektaşî taşı gediğine koymuş:
- Vurma be imanım, hayvandır, nasılsa akli ermeyerek girmiş.
Bak ben giriyor muyum?

Abdest de Alırız...

Bektaşî, bir softaya misafir olur. Namaz vakti gelince softa buna,
- Kalk, namaz kılalım, der.
Bektaşî, "eyvallah!.." diye kalkar, beraberce namaz kılar. Bir aralık softa bunun abdestsiz namaz kıldığının farkına varır. Bektaşî'ye seslenir:
- Sen galiba namazı abdestsiz kılıyorsun. Çünkü hiç abdest aldığınızı görmedim!
Bunu duyan Bektaşî şu cevabı verir:
- Behey imanım, namaz kıl dedin, kıldık. Eğer arzu edersen abdest bile alırız!

Bir Daha Namaz Kılmazsın

Bir softa, Bektaşî'ye çıkmış:
- Be adam, neden namaz kılmıyorsun; farz olduğunu bilmiyormusun?
Bektaşî:
"Kusurumu biliyorum ama küçük yaştan beri alışamadığım için güç geliyor" demiş.
Softa, buna karşı:
- Bunun çaresi var. Kırk gün namaza devam et, bak bir daha bırakabilir misin?
Bektaşî şu cevabı vermiş:
- Sen hele üç gün bırak, bak bir daha kılabilir misin?

Mayamız Toprakla Yoğrulmuş ya...

Softaların arasına düşen Bektaşî'yi neredeyse zorla camiye sokmuşlar. Herkes abdestini almış. Namaza durmuşlar, softalardan birisi Bektaşî'ye çıkmış:
- Erenler, abdest almadınız!

Bektaşî şu cevabı vermiş:

- İmanım, bizim hamurumuz toprakla yoğrulmuştur, pek su ile oynamaya gelmez.

Ona Allah Karışır...

Paşalardan biri, dostlarından bir Bektaşî ile otururken namazdan bahis açılır. Babaya sorar:

- Erenler, borcun var mı?
- Evet, bakkala on lira kadar borcum var.
- Hayır, öylesi değil, namaz borcun var mı?
- Onu Allah sorar, sizin soracağınız ancak bakkala olan borçtur.

Böyle Huri İstemem...

Hocalardan biri, ramazanda kürsüye çıkıp halka vaaz ederken; gece yarısı sıcak yataktan kalkıp Allah rızası için iki rekâtlık tehecüt namazı kılana yarın cennette bir eli doğuda, bir eli batıda, başı kuzeyde, ayakları güneyde olan gayet dilber hurilerden verileceğini söyler. Halk arasında bunu dinleyen bir Bektaşî ayağa kalkarak şöyle der:

- İmanım vaiz efendi! Dediğin nafîle namazını ben kılsam bile, söylediğin huriyi istemem! Çünkü ben kuzeyde başının yanında iken bir başkası gelip de güneyde yerleşirse nereden anlarım?

Kırk Yıllık Zındık Camiye Girdi...

Baba erenler, bir imama komşu gelmiş. Caminin semtine uğramayan Bektaşî imamla ahbap olmuş. Bunu görenler:

"Kuzum imam efendi, şu adamı hak yoluna getir, sevaptır" diye rica etmişler.

Bunun üzerine bir akşam imam efendi, baba erenlerin evine misafir gitmiş, Bektaşî iltifatla karşılamış. Öteden beriden konuştuktan sonra sular kararmaya başlayınca hizmetçisi sofrayı ortaya getirmiş. Bektaşî:

- Affedersiniz, fakirin alışkanlığımdır, akşamları dem çekerim! Müsaade buyrulur mu?

İmam, misafir olduğu için bozmamış:

"Hayhay, buyurun!" demiş.

Bektaşî, imam efendiye önce biraz meze ikram ettikten sonra demiş ki:

- Efendi hazretleri, tövbesi olduktan sonra her günah işlenir. Hatırım için bir kadeh de size ikram edeyim!

İmam, hık mık deyinceye kadar kadehi dayamış. Nihayet karşılıklı çakıştırmaya başlamışlar. İmam bir de bakar ki yatsı ezanı okunuyor.

- Aman, cemaat beni bekler, deyip kavuğunu bile giymeden dışarıya fırlamış. Fakat serin havaya çıkınca biraz akli başına gelmiş, eve gidip şartlanmak istemiş. Hoca, evin yolunu tutarken, baba erenler de:

- Eyvah, hoca adamakıllı sarhoş oldu. Camiye gideyim de bir falso yaparsa eteğini çekeyim, deyip camiye koşmuş. Ahali onun camiye girdiğini görünce memnun olup:

"Hay, Allah razı olsun şu imamdan, dediğimizi, yaptı, kırk yıllık zındık Bektaşî'yi camiye soktu" diye sevinmiş.

Bektaşî bunu duyunca şöyle söylemiş:

- Ben buraya namaz kılmaya değil, bir falso yaparsa imam efendinin eteğini çekmeye geldim. İçinizde bu işe hevesli varsa o yapsın, allahaismarladık.

Kur'an'da "Namaza Yaklaşmayın" Diyor...

Baba erenlere, neden namaz kılmadığını sormuşlar.

"Kur'an-ı Kerim'de, sarhoş iken namaza yaklaşmayın, buyruluyor da ondan" demiş.

- Pekâlâ ama o sarhoşlara göre, sana ne?

- Siz benim ayık gezdiğimi gördünüz mü hiç?

Üstelik Para Veriyorlar...

Bektaşî dervişlerinden biri cami kapısında eskicilik yaparmış. Bir gün gezginler gelerek bekçiye sormuşlar. Bekçi gelince bunların önüne düşerek camiye gezdirmiş. Gezginler ayrılırken bekçiye bolca bahşış vermişler.

Uzaktan bunları seyreden Bektaşî şöyle söylemiş:

- Yahu, ben kırk yıldır şurada yaşarım, bir kere camiye girmek aklıma gelmedi. Bu adamlar dünyanın bir ucundan camiye görmek için masraf edip geliyorlar, bir de üstelik para veriyorlar!

Bir Düşüneyim!..

Babaya sormuşlar:

- Ramazan geldi, oruç tutacak mısın?

Baba cevap vermiş:

- Hele bayrama kadar düşünüyim, daha zaman var.

Ben Bir Gidersem...

Bektaşî'nin birine takılmışlar:

- Yahu! Koskoca ramazan geldi gidiyor, sen hâlâ oruç tutacaksın!

Bektaşî:

- Mübarek ramazan gelir gider, yine gelir, fakat ben gidersem bir daha gelmem!

Oruç Gitmeseydi Ben Giderdim...

Bektaşî'nin biri yaz ramazanında ağzını çeşmenin musluğuna dayayarak kana kana su içerken softanın biri görüp seslenir:

- Erenler! Ne yapıyorsun, oruç gitti!

Bektaşî, ağzını musluktan çekip gülerek cevap verir:

- Oruç gitti ama, fakire de can geldi!

Ay'ı, Yere İndirecek Ne Vardı?

Baba erenler, ramazan ayı gelince hilali görmemek ve görmedikçe oruç tutmamak için önlem almış ve geceleri sokağa çıkmamaya karar vermiş. Neden oruç tutmadığını soranlara da "Ay'ı görmedim ki farz olup da tutayım!" dermiş. Nasılsa bir gece sokağa çıkmak zorunluluğu doğunca başını eğip hep önüne bakarak yürümeye başlamış. Derken babanın yoluna bir su birikintisi çıkmış, atlayayım derken içinde kocaman Ay'ın aksini görünce öfkeyle söylenmiş:

- Hey Allah'ım! Benim gibi aciz bir kul ile yarışa mı çıktın? Bir fakirin orucu için gökteki Ay'ı yere indirecek ne vardı?..

Ramazan Bitmesin mi?

Ramazan sonlarına doğru bir mahalle kahvesinde herkes "ramazan bitiyor!" diye hüznün ve üzüntü yarışına girmiş. Orada bulunan Bektaşî'nin biri atılmış:

- O palavrayı başkasına yutturun. Madem öyledir de neden bayram geliyor diye şenlik yapıyorsunuz?

Melekler Aldatmış!

Bektaşî, ramazanda bir dükkândan çerez alırken bir ikisini ağzına atmış. Görenler bağırmışlar:

- Ayol! Orucun bozuldu.

Bektaşî, toparlanmış:

- Evet! Ramazanda insanı bazen melekler böyle aldatır!

Yolculuk Ahrete...

Vaktiyle bir Bektaşî'yi oruç yerken yakalamışlar, hâkimin huzuruna götürmüşler. Hâkim, kızmış:

- Behey adam! Neye oruç yiyorsun?

Bektaşî, istifini bozmamış:

- Seferiyim (yolcuyum), o yüzden oruç tutamadım.

Orada bulunanlardan biri atılmış:

- Kırk senedir burada oturur, seferi değildir. Yalan söylüyor.

Bektaşî bunu duyunca mırıldanmış:

- Dünyada iki üç gün daha oturacağıma elimde senet mi var? O yüzden ahret yolcusuyum!..

Yolcu Bektaşî

Oruç yerken yakalanan bir Bektaşî'ye, kadı (hâkim) sormuş:

- Niye oruç tutmuyorsun?

- Yolcuyum...

- Nasıl yolcusun?

- Ramazanla bayramın arası kaç gündür?

- Otuz gün!

Bektaşî cevap vermiş:

İşte otuz günlük mesafeyi kat edecek kimse herhalde seferidir!

Ramazanı Sakatlarım ama...

Bir Bektaşî'nin, ramazanda pideyi kokladığını görmüşler.

- Ne yapıyorsun baba? Orucun sakatlandı!

Koca Bektaşî gülerek mırıldanmış:

- Ben onu her ramazan sakatlarım da her yıl bir gün bile şaşmadan yine gelir!

Açlık Hastası...

Oruç yerken yakalanan bir Bektaşî'yi hâkimin huzuruna çıkarırlar. Hâkim hiddetle sorar:

- Bre adam! Ramazanda göz göre göre oruç yenir mi?
- Ne yapayım, özrüm var.
- Özrün nedir?
- Hastayım.
- Neden hastasın?
- Açlıktan.

Bari Sünneti Yapalım...

Baba erenler, ramazanda oruç tutmaz, fakat gece sahur yemeği yermiş. Karısı dayanamamış:

- Kuzum, hem oruç tutmuyorsun hem sahur yiyorsun. Bu ne iştir? Bektaşî gülerek cevap vermiş:
- Hanım, hanım! O kadar da serbest değiliz. Farzı (oruçu) bıraktık, bari sünneti (sahuru) yerine getirelim.

Sen Ot mu Yersin?

Bir Alevi dedesi, ramazan günlerinden birinde kasabaya giderken kentte yemek yiyemeyeceğim diye düşünüp kenarda bir gölgeliğe çekilip dağarcığından çıkardığı ekmek ile peyniri yemeye başlamış. O sırada yoldan geçenlerden birisi takılmış:

- Hele bak! Dede, mübarek günde ekmek yiyor!
- Dede kaşlarını çatarak cevap vermiş:
- Sen ot mu yersin, be çocuğum?

Eriği Ağzımda Yumuşatıyorum...

Bektaşî, ramazan günü erik yiyerek gidiyormuş. Bunu gören sof-tanın biri çatar ona:

- Yahu! Müslüman olan böyle oruç yer mi?
- Bektaşî aldırmaz:
- Hayır, oruçluyum.
- Şaşıran softa, avurdunun şişkinliğini işaret ederek sorar:
- Ağzındaki nedir?
- Bektaşî düşünmeden cevap verir:
- Eriktir. İftara kadar yumuşasın diye ağzımda tutuyorum.

Sana Ne?

Bektaşı ramazan günü bir yerde oturup karnını doyururken geçen biri takılır:

- Ayol! Ramazan geldi!

Bektaşı aldırılmaz:

- Bana ne?

Softa yine saldırır:

- Sen Müslüman değil misin?

Bektaşı, yine aldırılmaz ve mırıldanır.

- Sana ne?

Ramazan Bana Dokunmaz

Babaya sormuşlar:

- Nasıl, bu sene ramazan sana dokundu mu?

Bektaşı cevap vermiş:

- Ben o mübareğe bir şey yapmadım ki bana dokunsun!

Neredeyse Orucum Bozulacaktı...

Bektaşı bir ramazan günü sigarasını içe içe gidiyormuş. Bunu bir polis görerek bağırması:

- Yahu! Ramazan olduğunu bilmiyor musun ki açık açık sigara içiyorsun!

Bunu duyan Bektaşı hemen sigarayı elinden atarak:

"Hay Allah razı olsun polis efendi! Az kaldı orucum bozulacaktı" demiş.

Kendi Ekmeğini Gizli Yiyor

Bektaşı fukarası nasılsa oruç tutmuş. Fakat öğleden sonra dayanamayarak bir odaya kapanıp yemek yemeye başlamış.

Bu sırada oğlu, odada sahan tıktısı duyunca bağırması:

- Kimdir o?

Bektaşı şöyle cevap vermiş:

- Senin o baban olacak miskin heriftir ki, kendi ekmeğini çalmış mal gibi halktan gizli yemeye mecbur oluyor!

Ne Söyleyeceksen Şimdi Söyle!

Bektaşî, ramazanın ilk günü fena halde susayarak bir çeşmenin musluğuna ağzını dayamış, tatlı tatlı içiyormuş. Öteden bunu gören bir softa parlamış:

- Hey! Ne yapıyorsun, orucun bozuluyor!

Bektaşî, herifi duymaz görünerek kana kana suyu içtikten sonra softaya dönüp seslenmiş:

-Eh azizim! Söyleyeceğini şimdi söyle bakalım!

Allah'tan Sana Ne?

Baba erenler, ramazan günü bir köşeye çekilip kendi kendine demleniyormuş. Öteden gayet çirkin, çopur yüzlü, suratsız bir herif gelip yanına oturur. Bektaşî aldırmayarak keyfine bakar. Beriki:

"Allah'tan utanmadan, bu koca sakalınla mübarek günde günah işlemekten çekinmiyorsun!" gibi birtakım münasebetsiz saçmalarla zavallıyı rahatsız edince Bektaşî'nin sabrı tükenip bağırır:

- Behey herif! Aynayı al da bir kere şu suratına bak! Sahip çıktığın Allah, seni ne hale koymuş!

Veresiyeyi Arayanlar...

Bir Bektaşî, sıcak bir ramazan günü, bir çeşme başında oturup dağarcığını açarak içinden ekmek ve katık çıkarmış, tasına da al kirazları doldurup çeşmenin buz gibi suyu ile soğutarak yemeğini yemeye başlamış.

Öteden bir softa çıkıp o da çeşme başına gelmiş. Bektaşî'nin şu sıcak günde serin çeşme başında karnını doyurduğunu ve buz gibi sularla hararet söndürdüğünü görünce "lahavle" çekerek hain hain bakmaya başlamış.

Bektaşî'nin, bu bakışa karşı "Hocam! Buyurun beraber yiyelim!" demesiyle büsbütün zıvanadan çıkan softa al kirazlara içi giderek homurdanmış:

- Hayır! Ben onların en güzelini, yarın ahrette, cenneti âlâda yiyeceğim!

Softa bunu söyledikten sonra, yutkuna yutkuna uzaklaşırken, Bektaşî başını gökyüzüne kaldırıp mırıldanmış:

- Hey Rabbim! Şu nimetlerin peşinini vermişken bu zavallılara veresiyesini ne diye aratırsın?

Ramazan Aynen Duruyor...

Baba erenleri ramazanın on beşinci günü oruç yerken görmüşler, hemen hâkimin huzuruna götürmüşler.

"Bu zındık ramazanı yedi" demişler...

Hâkim meseleyi sorunca, Bektaşî gayet emin bir hava ile anlatmış:

- Efendim! Bugün ayın kaç? On beşi! Daha bitmesine ne kadar var? On beş gün! Etti mi otuz? Bir ay otuz günden fazla olmaz ya! O halde nesini yiyip içmişim, işte tastamam duruyor, ramazan...

Yalnız İki Tanık mı?

Oruç yiyen Baba erenleri hâkimin huzuruna götürürler. Hâkim üsteler:

- Sen inkâr ediyorsun ama, iki kişi senin oruç yediğine tanıklık ediyor.

Bektaşî şu cevabı verir:

- Tuhaf söylüyorsunuz hâkim efendi! Bu kadar milyon nüfus içinde, şu iki kişinin tanıklığı yeterli olur mu? Bak iddia edenler milyonda bir bile değil...

Kurtarıcı Ay!

Ramazanda alenen oruç tutmayanlar hakkında sıkı takibattan pek bezen Bektaşî'nin biri, bayrama kurtarıcı ay der, bayram gecesi:

"Ramazanım seni kimler alır kale

Var dua eyle karındaşın olan şevvale..."

beytini okuyarak ramazanı uğurlarmış!

Bugün Değil, Yarın...

Bir ihtiyar Bektaşî, ne günü ramazan olacağını sormuş:

"Bugün değil, yarın!" demişler.

Bektaşî bunu bir kâğıda yazarak cebine kor ve her gün çıkarıp bakarak, "Bugün değil, yarın" der ve yine yerine koyarmış. Böylelikle ramazan bitip bayram topları atılırken hayretle sormuş:

- Nedir bu toplar?

- Bayram oldu!

Bektaşî, yine kâğıda bakıp şöyle demiş:

- Galiba, ihtiyarlığımı gördü de, ramazan bana uğramadan gitti!

Ne Zaman Geldi?

Şabanın son günü, ramazanın geldiğini ilan eden toplar atılır. Bektaşî'nin biri bunu işitip telaşa düşerek komşusuna koşar:

- Be imanım! Geldi mi? der.

Komşu sorar:

- Kimi soruyorsun?

- Canım! Ramazan...

- Bugün değil, yarın...

Bundan memnun olan Bektaşî odasının kapısına "ramazan yarın" diye tebeşirle yazar. Her girip çıktıkça bunu okur. Ayı bu surede geçirip herkesle birlikte bayram eder.

Namazı da Yeselerdi...

Bir ramazan günü adamcağızın birini, oruç yedi diye yakalayıp döverek mahkemeye götürüyorlarmış, O sırada bunları gören Bektaşî sormuş:

- Bu adamı niçin dövüyorlar?

Biri cevap vermiş:

- Orucu yemiş de onun için!

Bektaşî gülümsemiş:

- Amma tuhaf şey! Ettiği hizmetten dolayı adama teşekkür edecekleri yerde zavallıyı dövüyorlar. Keşke biri de çıkıp şu beş vakit namazı yeseydi!

Bu, Adaletle Sığar mı?

Bektaşî'yi oruç yedi diye yakalamışlar.

"Utanmıyor musun yemek yemeye" diye azarlamışlar.

Bektaşî adamlara dönmüş:

- Yahu!.. On bir ay aç gezdim, kimse halin nedir demedi. Bugün karnımı doyurmak istedim, yakaladınız. Bu hal, hakka uygun mudur?

Benden Bir Gün Fazlası Var...

Bir iftar davetinde bulunan bir memura sormuşlar:

- Kaç gün oruç tuttun?

- Hastalığım dolayısıyla ancak bir gün tutabildim!

Aynı suali, oradaki bir Bektaşî'ye de sorunca hiç istifini bozmadan cevap vermiş:

- Bu memur efendi benden bir gün fazla tutmuş!..

Aman Bayram Gelmessin!

Ailesinin bayram masraflarından bezen bir Bektaşî'ye takılmışlar.

- Ramazan çıkıyor! Gözün aydın...
- Ramazanın çıktığına yanmam, bayram gelince yanacağım...

Ramazan Canımı Sıkmasın!

Babaya sormuşlar:

- Ramazan gelirse ne yaparsın?
- Ne yapacağım, canımı sıkarsa yiyiveririm.

Ramazanda Rakı İçilir mi?

Bir Alevi dedesine sormuşlar:

- Ramazanda rakı içilir mi?

Dede, şu cevabı vermiş:

- Yalnız ramazana mahsus olmak üzere biri ilk günü "hoş geldin" diye, diğeri son günü "uğurlar olsun" diye iki defa içilir!..

O Bir Günü, Biz Tuttuk...

Bektaşî nasılsa ramazanda bir gün oruç tutmuş. Sonra bir mecliste, bir adamın büyük bir üzüntüyle "Bu sene ramazanda bir gün kaçırdık!" dediğini işitince atılıvermiş:

- İmanım, tasalanma... O senin kaçırdığın oruç yabana gitmedi, onu da biz tutuverdik!

Sonuna Bir Sıfır Korsun...

Ramazanın gelmesiyle ikinci vakti toplar atılırken, bir kahvenin önünde, oruç ve namazla ilgisi olmayan birine, arkadaşları takılmışlar:

- Hazır ol bakalım, ramazan geldi. Yarın oruç var inşallah!

Adam rahat biçimde "Ben zaten her sene ramazanda, başında bir gün, sonunda da bir gün oruç tutarak bunun ikisinin arasını dostlara bırakırım" cevabını verir.

Bu sırada oradan geçmekte olan bir Bektaşî, bunu işitince dayanamaz:

- Be imanım! Bari bir gün de ortasından tut da, üç olsun! Belki ahrette icap ederse sonuna bir sıfır kor, herkesle beraber olursun!

Geç Gel, Erken Git...

Bir yıl nasıl olduysa bayram, ramazanın yirmi dokuzuncu günü öğleden sonra bozulmuş, böylece ramazan yirmi sekiz gün olmuş. Bunu gören Bektaşî şöyle demiş:

- İşte böyle, her zaman bir gün sonra gel, bir gün evvel git ki itibarın artsın!

Tutanlara Göre Altmış Gün...

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Ramazan kaç gündür?

- Tutanlara göre altmış, tutmayanlara göre otuz gündür!..

Cimrinin Yemeği...

Ramazanda, cimrinin biri, evinde öğle yemeği yerken bir iş için bir softa ile Bektaşî misafir gelir.

Selamlaştıktan sonra, cimri, softayı yemeğe davet eder. Softa gelmez. Ama Bektaşî'ye teklifte bulunulmaz.

Bunlar söyleyeceklerini söyleyip gittikten sonra, karısı cimriye sorar:

- Niçin birini yemeğe çağırıp ötekini çağırmadın?

Cimri şu cevabı verir:

- O Bektaşî'dir, oruç tutmadığını bilirim de ondan!..

Oruca Nasıl Niyet Etmeli?

Uzun ve sıcak bir yaz ramazanında Bektaşî'ye sormuşlar:

- Oruca nasıl niyet etmeli?

Şu cevabı vermiş:

- Sahuru tıka basa yedikten sonra "dayanırsam tutarım, dayanamazsam yutarım" diye niyet edip ağzını çalkalamalı!..

Sonra Bana Benzersin...

Baba erenleri ramazanda yemek yerken görüp "alenen oruç bozdu" diye hapse atmışlar.

Tevkifhane penceresinden etrafı seyrederken o civarda birinin karpuz yediğini gören baba erenler:

"Ulan ne yapıyorsun! Ramazanı unuttun mu? Sonra benim akıbetime uğrarsın" diye seslenmiş.

Adam, istifini bozmadan:

"Ben Müslüman değilim" demiş.

Adamın hürriyetine imrenen dede seslenmiş:

- Öyleyse bir ye de, bin şükret!

Hepsi Senin Olsun...

Bektaşî'ye, karısı, ramazandan bir gün evvel, boş bir zembil vererek, ramazan için erzak almasını söyler. Zavallı adam gezer, dolaşır, parası olmadığı için bir şey alamaz. Bu sırada bir Yahudi sarrafın cemekanı önüne gelerek cemekandaki paraları görünce, zembili sarrafa uzatarak şöyle der:

- Yarın ramazan! Bunu, doldur diye evden elime verdiler. Param olmadığı için bir şey yapamadım. Bari sen doldur, orucu da sen tut!..

Hıristiyan Oldum...

Ramazanda, Bektaşî'nin biri, aşçıda yemek yiyormuş. Onu gören bir oruçsuz da oturup yemeye başlamış. Polis geçerken bunları görünce, ikisini de tutup mahkemeye götürmüştü. Yargıç önce adamı yargılayıp cezasını vermiş. Adamın kendi ateşine yandığını gören Bektaşî üzülmüş. Sıra kendine gelmiş. Yargıç sormuş:

- Sen neden oruç yedin?

Bektaşî cevap vermiş:

- Ben Hıristiyanım efendim!

- O halde git!

- Lakin İslam olmak istiyorum.

Yargıcın gözleri parlamış.

- Çok güzel!

- Yalnız sizden bir isteğim var: Şu adamın cezasını affediniz.

Kadı bunu kabul etmiş. Bektaşî'ye iman telkin edip cezayı affetmiş.

Nasıl Kuşmuş O?

Ramazanda bir vaiz, cennete herhangi bir müminin kalbine yiyecek, içecek ve giyecekten herhangi bir şey doğarsa, bunun bir anda vücuda gelerek kendisine ihsan olunacağını söylemiş. Sonra, cennetin özelliklerine girişerek, orada bir büyük kuş olup ayaklarının yedi kat yerin dibinde, başının yedi kat gökyüzünün daha üstünde, bir ka-

nadının batıda, öteki kanadının doğuda bulunduğunu anlattığı sırada, halk içinden, bunu dinleyen bir Bektaşî ayağa kalkarak seslenmiş:

- Olmadı hocam, bu kuşun enini boyuna uyduramadın! Yürüt bakalım nereye gidecek? Yoksa bunu macuncu fırıldağı gibi olduğu yerde mi döndüreceksin!

Ramazanın Meyhanede İşi Ne?

Dedelerden biri ramazanda kuytu meyhanelerden birine çekilip demlenirken, yoldan geçenlerden biri içeri bakarak azarlamış:

- Be adam! Mübarek ramazanda güpegündüz oruç yemek ayıp değil mi?

Dede bıyık altından gülerek cevap vermiş:

- Be kardeşim, o kadar mübarek olan ramazanın, bu kuytu yerde işi ne?

Namazı mı, Yoksa Orucu mu Seversin?

Baba erenlere sormuşlar:

- Namazla oruçtan hangisini seversin?

Hiç tereddüt etmeden cevap vermiş:

- Yendiği için, orucu severim!

Senin Oruç, Anamı Belledi...

Alevi dedelerinden biri, bir ramazan günü, Sünni köy ağalarından birine misafir olur. Ağa buna, iftarda türlü yemekler ikram eder. Bir iki gün sonra dedenin akşamdan kalan yemekleri ertesi gün yiyerek sigara içtiğini ağanın çocuğu görüp babasına söyler. Ağa kızar, dedeye yemek yedirmez. İki gün iki gece aç kalınca, dedenin canı boğazına gelir. Ertesi gün sabahleyin, ağanın uşaklarından birisi, köylüler toplandığı sırada; "Kusura bakmayın, ben bu gece sahura kalkamadım, orucu kaçırdım!" diye sigarasını tüttürmeye başlar. Bunu gören dede kızarak bağırır:

- Be adam! Senin kaçırdığın oruç, benim iki gün, iki gecedir anamı belledi. Orucunu sıkı tut da başkalarına zararın dokunmasın!

Ramazan Buraya Çıkamaz

Çamlıca tepesinde bulunan bir Bektaşî tekkesine mahallenin imamı, bir ramazan günü misafir gider. Meğer o sırada dede demleniyormuş... Hiç istifini bozmadan,

"Hu erenler!" deyip imama rakı kadehi uzatır. İmam, hiddetle bağırır:

- Tüh! Utanmaz herif! Ramazanın geldiğini işitmedin mi? Ayıp, günah değil mi?

Dede hayretle imamın yüzüne bakarak şu cevabı verir:

- Herhalde bunca senelik ramazan senden de, benden de çok ihtiyardır, değil mi?.. Bu ihtiyar ramazan nasıl olur da bu dik tepeye kadar çıkabilir?

Bizim İşlere Senin Aklın Ermez...

Bektaşî, ramazanın sıcak bir gününde sokaktan geçerken, bir Yahudinin karpuzu dilim dilim keserek sattığını görür. Esasen harareten dili damağına yapışan Bektaşî yanaşarak sekiz on dilim karpuz yer ve parasını vermeden yola düzülür. Yahudi peşinden bağırır:

- Efendi, karpuzların parası...

Bektaşî rahat rahat cevap verir:

- Bizim kitapta "kâfirin malı Müslümana helaldir!" diye yazıyor. Sana ne parası vereyim ki?..

Yahudi direnir:

- Bizim kitapta da öyle yazar ama sana ne?.. Müslüman olsan oruç tutardın!

Ramazan Suya Düşer Gelirse...

Bir yolcu, ramazan içinde memleketine giderken bir Alevi köyüne uğrar. Dere başında oturup çubuk içerek koyunlarını otlatan bir ihtiyara sorar:

- Dede efendi! Bu köye daha ramazan gelmedi mi?

İhtiyar, derenin üstündeki yıkık tahta köprüyü göstererek cevap verir:

- Bu köprüden köyün davarları geçemiyor, mübarek ramazan geçebilir mi?

Otuz Kişiyle Çıkardık...

Bektaşî'nin birine sormuşlar:

- Bu ramazanı nasıl çıkardın?

Pat diye yanıtlamış:

- Otuz kişi toplandık, bir günde çıkarıverdik!

Kaç Gün Oruç Yedin?

Bir ramazan bayramı sabahı üç beş arkadaş, sohbet sırasında, kaçar gün oruç yediklerini birbirlerine sorup itiraf ediyorlarmış. Orada bir köşede oturan Bektaşî'ye de aynı şeyi sorunca, dede hiç düşünmeden cevaplamış:

- Kırk beş gün...
- Yahu! Ramazan otuz gündür, on beşi nereden buldun?
- On beş de gelecek seneninkinden yedim...

Yalnız Münafıklar mı İster?

Ramazanda bazı camilerde teravih namazının aralarında müezzinler "salât-ü selâm" getirdikleri gibi, birtakım kasideler de okurlar.

Bir ramazan ayının yirmisinden sonra bir camide, müezzinlerden bir grup, olanca sesleriyle:

"Münafıklar bu ayın çıktığın ister" dizesini söylerken, tesadüfen orada bulunan bir Bektaşî, yanındakinin kulağına başını eğerek fısıldar:

- Evlat! Müminler de ister amma, seslerini çıkaramazlar!..

Ben Ramazanı Yemiştim...

Bektaşî'ye:

"Mübarek ramazan iki gün sonra giriyor. Artık oruçluyuz" demişler.

Cevap vermiş:

- Ben geçen sene onu yedimdi, bu sene gelemez!

Bu Bayram Neyin Nesi?..

Baba erenler, tanıdığı bir zatın evine, ramazanda iftara gider. Yemekten sonra kahveler içilip sohbele girildiği sırada, ev sahibi, ramazandan hoşnutluğunu anlatarak:

- Keşke senede iki defa gelseydi! der.

Bektaşî dayanamaz:

- Öyle amma, mübarek ramazan biter bitmez bayram edersiniz!

Bir adam sevdiği gidince bayram etmez, matem eder. Siz benim hiç bayram ettiğimi gördünüz mü? Biz ikisini de hoş görenlerdensiz!

Ne Zamandan Beri Müslümansın?

Bektaşî dervîşı, ramazan günlerinin birinde kahvede nargilesini içip keyif çatarken, birdenbire içeri bir polis girer ve Bektaşî'ye çıkışır:

- Efendi! Siz Müslüman değil misiniz?

- Elhamdülillah Müslümanım!

Bu kadar soğukkanlılıkla karşılaşan polis, hayretle devam eder:

- Ne zamandan beri?

- "Kalu bela"dan beri!

- "Kalu bela" ne demektir?

Dervîş omuzlarını silkeleyerek şöyle cevap verir:

- "Kalu" ben, "bela" sen! Nereden geldin başıma, haydi git işine!

Sünnet mi, Farz mı?

Bir ramazan iftarında bir obur Bektaşî dervîşı, sofraya her sahan geldikçe:

- Sünneti seniyledir, der ve dibini sıyırmadıkça kaldırtmazmış.

Yemek sonunda tatlı tabağı gelmesiyle misafirler yemeği dervîşe bırakıp tatlıya hücum etmişler. Dervîş de önündeki kabı iterek tatlıya saldırmış. Bu aralık davetlilerden biri takılmış:

- Yahu! Sünneti ihmal ettin!

Dervîş cevaplamış:

- Farz dururken, sünnetin yeri kalmaz!

Bari Sarığından Utan...

Tarikat-i nazenine (Bektaşîlik) mensup canlardan biri, ramazanda kafayı çekmiş, Eski Direklerarasında bir dükkânın önünde otururken yakalamışlar, doğru şeyhülislamın huzuruna çıkarmışlar.

Şeyhülislam, babaya bağırır:

- Bre zındık! Mübarek ramazan günü oruç tutmadığın gibi üstelik rakı da içiyorsun; şu başındaki sarıktan olsun utanmıyor musun?

Bektaşî bu söz üzerine hemen başındaki sarığı çıkarmış, cübbesinin içine sokmuş; şeyhülislam efendiye dönerek şu karşılığı vermiş:

- Bir daha sarık sarmam, efendim!

Ya Hiç Sopa Yememişsin ya da Sayı Bilmiyorsun...

Bektaşî dedelerinden birini, bir ramazan günü demlenirken görüp yaka paça yeniçeri ağasının huzuruna çıkarırlar. Ağa öfke ile kükreyerek:

- Bre utanmaz! Allah'tan nasıl korkmadın da, şu mübarek günde bu haltı ettin?

Sonra adamlarına seslenir:

- Götürün! Şuna beş yüz sopa vurun!

Beş yüz rakamını işitince gözleri fal taşı gibi açılan dede hemen lafı yapıştırır:

- Ağa hazreti! Kusura bakma!.. Ya sen ömründe hiç sopa yememişsin yahut da sayı nedir bilmiyorsun!..

Ateşinizden Yanacağız!

Bir ramazan akşamı, kibarlardan birinin konağında iftar varmış. Davetlilerden zayıf, cılız imamın biri top atılıp oruç bozulduktan sonra karşısında oturan iki şişman Bektaşî babasını hayret ve ibretle süzer. Sonra onlara der ki:

- Dünyanızda orucu yer, rakıyı içer, namazı geçer, şişmanlarsınız! Yarın ahrette bu kocaman gövdelerin nasıl yanacağını düşünüyorum.

Babalardan yaşlıcası gülümseyerek cevap verir:

- İmanım, düşündüğün şeye bak! Biz dünyada yer içer, yaşarız, cehennemlik oluruz. Yarın ahrette zebaniler bizi tuttukları gibi ateşe atarlar. Halbuki fazla şişman olduğumdan ateş "puf" diye söner. Zebaniler: "Aman ateş söndü! Getirin kuruları!" diye bağrışırlar, o zaman sizin gibi kuruları toplayıp altımıza koyarlar. Kuru olduğunuzdan derhal alev alırsınız! Hocam! Böylece sizin ateşinize biz de yanarız!

Sonra Yüreğim Yanar...

Ramazana tesadüf eden bir bağbozumu mevsiminde, bağcının biri pekmez kaynatmakla uğraşırken bir Bektaşî çıkagelir.

"Bereketli olsun" dedikten sonra, tepsi içindeki çamçağı alır ve uzatır. Bağcı, boş kabı olup olmadığı sorunca:

"Hele sen doldur, hak kabını yaratır" der.

Bağcı, çamçağı doldurur, verir. Bektaşî, bir nefeste içer ve "Eyvallah!" diye tekrar uzatır. Bağcı dayanamaz:

- Seni oruçlu sanarak pekmezi dağarcığındaki kaba koyacaksın diye verdim! Halbuki sen mübarek günde içtin!

Bektaşî:

- Erenler! Ben yolcuyum, ayağımın tozuyla buraya geldim. Seferi olduğum için içtim!

Bağcı, istemeyerek çamçağı bir daha doldurup verir. Dede bu sefer de bir solukta içip:

"Eyvallah!" diye çamçağı gene uzatınca bağcı itiraz eder:

- Dedem! Bu kadar pekmez içilmez, sonra yüreğin yanar.

- Hele sen doldurmaya bak! Kimin yüreğinin yandığını Allah bilir!

Bayram Bile Şaştı...

Bektaşî'nin birine bayramda sormuşlar:

- Ramazanı nasıl geçirdin?

- Öyle bir geçirdim ki, bayram şaşakaldı!

Sayenizde Ramazandan Kurtulacağız

Cemaleddin Efendi, şeyhülislam olduğu sene, tesadüfen ramazan ayı 29 gün olmuş. Ertesi sene de müneccimbaşının bir yanlış hesabı yüzünden 28 gün gelmiş.

Bektaşî'nin biri, doğru şeyhülislamı ziyarete giderek, kabulünü niyaz etmiş. İçeriye, almışlar. Hemen Cemaleddin Efendi'yi etekleyerek:

- Allah, efendimize yirmi yedi yıl ömür versin ve bu makamdan ayırmasın, diye dua etmiş.

Bu şekilde duanın sebebi kendisine sorulunca, Bektaşî şu cevabı vermiş:

- Efendim, sizin şerefine geçen sene mübarek ramazanın bir gününden, bu sene de iki gününden kurtulduk. Siz bu mevkide kaldıkça her sene birer gün eksilmek suretiyle 27 yıl sonra mübarekten büsbütün kurtulacağız da onun için!..

Vallahi Tutmam...

Bir Bektaşî babası, bayram sabahı atılan topları duyarak merak eder. Bunun ne olduğunu sorar. Bayram oldu, cevabını alınca hayrete düşmüş gibi konuşur:

- Hay mübarek ramazan, öyle gelip gitti ki haberimiz bile olmadı!..

Bu sırada oradan geçmekte olan bir komşusu, babanın sözünü duyunca şaka yapmak ister:

- Yahu, haberiniz var mı? Ramazan yanlış tutulmuş, şimdi mahkeme karar vermiş, yeniden tutulacak...

Baba:

- Ne dedin evlat? Ramazan yeniden mi tutulacak?

- Evet, baba efendi, yanlışlıkla şaban ayında ramazan yapılmış...

Bunu işiten baba, öfkesinden haykırarak:

- Vallah tutmam, billah tutmam, onu evvelce düşünseydiler. Günahı onların boynuna, der, çubuğunu çeker, dumanı savurur...

Bitti mi, Bitmedi mi?..

Canlardan biri, ramazanda oruç yiyordu. Ramazanın on beşi idi. Birisi onu görüp sitem eder:

- Baba, ramazan geldi, on beş gün geçti, sen hâlâ oruç tutmuyorsun!

Baba sorar:

- Ne kadar kaldı?

Orada bulunan bir başkası söze girer:

- Daha on beş gün var!

Bunun üzerine Bektaşî, şöyle söyler:

- Biriniz, ramazan geldi on beş gün geçti, diyorsunuz... Başka biriniz, daha on beş gün var, diyorsunuz? Şu halde beni azarlamaya ne hakkınız var?

Deniz Kuzusu Kurban Edeceğim...

Bir kurban bayramı arifesinde, herkes kurbanlık koyun götürürken, meşhur Bektaşî babalarından Nafi Baba, kocaman bir torik almış, evine gidiyormuş. Yolda rastladığı ahbabları ona takılmışlar:

- Ne o erenler, kurban yerine torik mi aldınız?

Nafi Baba, gülümseyerek cevap vermiş:

- Evet, canlar, fakir bu sene sıratı denizden geçmek niyetinde olduğumdan deniz kuzusu kurban edeceğim.

Elime Söz Geçiremiyorum

Canlardan biri, hocaya başvurarak nasılsa orucunu bozduğunu söyler ve ne yapacağını sorar. Şöyle konuşurlar:

- Onun yerine bir gün tutar, kaza edersin.
- Bir gün kaza niyetiyle tuttum; evde helva pişirmişlerdi, karım elimi tutup zorla tabağa soktu, dayanamadım, yedim.
- Onu da başka bir gün kaza et!
- Kaza ettim, aksi gibi o gün de kabak tatlısı pişirmişlerdi. Kabağ-
ğı pek severim, bir lokma olsun tadayım, dedim. Orucum bozuldu.
Elime söz dinletemiyorum.
- Hoca, bunları dinledikten sonra şöyle söyler:
- O halde, sen orucu, elin boğazına bağlı olarak tutmalısın.

Bayramı Yeseydin Daha İyi Olurdu

Ramazanın son günü karısı ile çocukları, bayramlık almak için babayı sıkıştırırlar. Şuradan buradan birkaç kuruş bulup çarşıya giderlerken, bir adamı yakalayıp götürdüklerini görünce, Bektaşî bunun sebebini sorar.

- Ramazanı yemiş, onun için götürüyoruz!
- Baba, hemen adama dönerek şöyle der:
- Behey imanım, ramazanı yiyeceğine ne olurdu sanki, şu bayra-
mı yiyezdin de hem kendini derde sokmayaydın hem de beni bay-
ramlık masrafından kurtaraydın!..

Tamamlayamadım

- Bektaşî'ye sormuşlar:
- Erenler, hiç aşk yaptın mı?
- Şu cevabı vermiş:
- Bir kere yapacaktım ama onun da üstüne adam geldi, ta-
mamlayamadım.

Kadının Neresi Sevilir?

Bir mecliste, güzellerin neresi sevilir, diye bir bahis açılmış. Top-
luluktan her biri güzelin bir yerini övmeye başlamış. Nihayet sıra,
köşede sessizce oturan Bektaşî'ye gelince ona da sormuşlar. Bu fikir
ayrılığı karşısında baba kısaca şu cevabı vermiş:

- Hepimiz, merkezde birleşiriz...

Beğen Beğen Al...

Evlenmek isteyen bir zat, pek sevdiği bir Bektaşî babasına, seçe-
ceği kadının nasıl olması gerektiğini sorar. Baba şöyle söyler:

- Güzel bir kadınla evlenirsen onu kıskanır, rahatsız olursun. Çirkin bir kadınla evlenirsen sabah akşam yüzünü görerek iğrenirsin. Fakir alırsan onu beslemek ve idare etmek güç olur. Zengin alırsan servetine güvenir, sana kafa tutar. İşte bunlardan başka birini bul da al!..

Peygamberin Ümmeti Tek Ben miyim?

Bektaşî babası, bir eve misafir gider. Ev sahibi genç oğluna seslenir:

- Mehmet, baba efendinin çubuğunu ateşle!

Baba, hemen kalkar, çocuğun boynuna sarılarak salât-ü selâm getirir. Sonra efendiye dönerek der ki:

- Peygamberimizin ismi zikredilince, hemen salavatlarım!

Efendi biraz sonra, sakallı uşağını çağırarak seslenir:

- Mehmet, babaya kahve getir!

Baba hiç kılmıdamaz. Efendi biraz sonra:

- Mehmet, babanın fincanını al!

Baba yine kılmıdamayınca ev sahibi merakla sorar:

- Hazret bu sakallının da adı Mehmet'tir! Niye hiç kılmıdamadın?

Baba şöyle cevap verir:

- Hz. Muhammed'in sevgili ümmeti sade ben değilim ya, onu da başkası salavatlasın!..

Her Günaha Bir Kandil...

Bir cuma günü hocanın biri camide vaaz verirken "dünyada, herhangi bir organı ile günah işleyenlerin o organına bir kandil asılarak mahşer halkına teşhir edileceğini" söyler. Cemaat arasında bulunan bir Bektaşî de dayanamaz ve sorar:

- Hoca efendi! Günahkârın işlediği kusurların cümlesi birleştirilerek bir kandil mi, yoksa her günahı için ayrı ayrı kandil mi asılacaktır?

Vaiz kararlı ve kesin konuşur:

- Her günah için ayrı bir kandil!

Bektaşî, "Yandım anam" der gibi seslenir:

- Hocam desene bize de mahya kurulacak!

Tenhadan Gitmezsen, Sonun Bu Olur...

Bektaşî nasılsa evlenmiş, bir de çocuğu olmuş. Çocuğa bir beşik almış, sırtına yüklenmiş, kapalı çarşıdan geçiyormuş. Bu sırada sağa sola çarptıkça birisi demiş ki:

- Baba, şu arka sokak تنها, oradan rahatça gitsen daha iyi olmaz mı?

Baba cevap vermiş:

- Ah imanım, o haltı daha evvel etmediğim için bu bela başımıza geldi ya!..

Alışmış, Kudurmuştan Beterdir...

Yobazın biri, mahallede imamlık taslayarak halka vaaz eder, bir yandan da kadın kız peşinde gezermiş. Bir gün zamparalıkta yakayı ele verip nasılsa kurtulmuş. Bir başka gün de bir livatadan basılıp yine kurtulmuş. Bunu duyan bir Bektaşi başını sallamış:

- Bu herifi maslahatından bağlamalı ki uslu otursun yoksa durmaz...

Bu Kız, Çocuk Vermez...

Zengin, fakat yetmişlik bir zat, yeniden evlenmeye karar vererek bir fakir ailenin kızını ister. Her iki tarafı tanıyan bir Bektaşi, ihtiya-ra sorar:

- Bu yaştan sonra evlenmekten maksadınız nedir?

İhtiyar gözleri parlayarak cevap verir:

- Baba efendi, malum ya daha evladım yoktur, evladım olsun diye izdivaç ediyorum!

Bunu işiten Bektaşi şöyle der:

- Beyim, alacağın bu kız çok namusludur. Korkarım hayal kırıklığına uğrarsın...

Kadının Yerine Kocasını Yatırın...

Bir adam karısına kızar, üçten dokuza şart olsun diyerek boşar, sonra pişman olarak barışıp nikâhını tazelemek için imama gelir; imam, meseleyi dinleyerek, nikâhın helal olabilmesi için "Hülle" denilen "hiyle-i şeri'ye"ye müracaat edilmek lazım geldiğini söyler. Bu iş için uygun birini bulması imama söylenir.

İmam, bir softayı çağırıp kadının geçici kocalığı için onunla pazarlığa giriiş.

Bu aralık tesadüfen orada bulunan bir Bektaşi davayı ve hükmü dinler. Hüllenin yerine getirilmesi hakkında biraz daha bilgi aldıktan sonra dayanamayıp konuşur:

- Be imanım! Bu boşamada kadıncağızın ne günahı var ki, bu yobazla yatırmak istiyorsunuz. Asıl düşünmeden karısını boşayan sersem kocasını yatırın softa ile de aklı başına gelsin!

Şeytan Senin Pezevenğin mi?

Babalardan biri mahkeme reisliği yapıyordu. Bir gün, bir kıza tecavüz suçlamasıyla bir çapkını mahkemeye getirdiler. Hâkim baba sordu:

- Ne diye bu haltı işledin?

Delikanlı cevap verdi:

- Benim kabahatim yok. Şeytana uydum, bana yol gösterdi, bu işi yaptırdı!

Bektaşî şöyle bir durduktan sonra adama çıkıştı:

- Behey açık göz! Hz. Âdem'e secde etmemek için cennetten kovulmayı göze alan şeytanın işi yok da sana pezevenklik mi yapacak?

İmama Bir, Zındığa Beş ha...

Zenginlerden biri, bir ramazan akşamı mahallenin imamı ile komşusu Bektaşî babayı iftara davet etmiş. Yemekten sonra ev sahibi, imam efendiye sormuş:

- Tütün içer misiniz?

- Estağfirullah! Mekruhtur.

- Rakı?

- Estağfirullah! Haramdır.

- Çalgı falana merakınız var mı?

- Estağfirullah!

- Zina eder misiniz?

- Haşa! Yalnız zevcemle münasebette bulunurum.

Hoca, bu tür sorulara, "Estağfirullah" ve "Haşa" diye cevap verince ev sahibi, Bektaşî'ye aynı sualleri sıralamış:

- Erenler, tütün içer misiniz?

- Eyvallah imanım!

- Rakı?

- Eyvallah imanım!

- Çalgı falan dinler misiniz?

- Eyvallah imanım!

- Zina eder misiniz?

- Bulursak eyvallah!

Bundan sonra efendi, kâhyasına dönerek o zamanın âdetince dış kirası olmak üzere, imam efendiye bir mecidiye, Bektaşî'ye de beş lira vermesini söyler.

Bu konuşma sonunda büyük bir mükâfat bekleyen imam efendi hiddetlenir. Ev sahibine Bektaşî gibi zındığın birine beş lira verip de kendisine bir mecidiye vermesinin sebebini sorar. Adam şu cevabı verir:

- Hocam, senin ne tütüne ne içkiye ne kadına ne de çalgıya on para masrafın var. Halbuki bu adamın içki, kadın ve diğer eğlenceler için birçok masrafı var. Ona beş lira bile azdır!..

Dayak Ölümden Yeğdir...

Bir kadın, kibar bir Bektaşî babasına başvurur:

- Baba efendi, ikinci defa vardığım kocam beni her gün dövüyor, ilk kocam da azarlardı. Ne yapayım? Bu dayaktan kurtulmanın çaresi nedir?

- Kızım, kocanın çok yaşamasına dua et!

Kadın hayretle sorar:

- Niçin?

- İlk kocan azarlıyordu. Bu, dayak atıyor. Şayet vefat eder de üçüncüsüne varırsan o seni öldürür. Onun için dayağa dayan ve kocanın çok yaşamasına dua et.

Nerede O Kadın ki?..

Otuz beş kırk yaşına gelmiş olduğu halde evlenmemiş olan bir Bektaşî dervişine sormuşlar:

- Erenler, hamdolsun halin vaktin yerinde, ihtiyar da değilsin. Böyle bekâr kalmanızın sebebi nedir? Niçin evlenmiyorsun?

Bektaşî, şu cevabı vermiş:

- Azizim, şöyle etrafıma bakıyorum. Ne kocası olmayı arzu edeceğim bir kadın ne de babası olmasını isteyeceğim bir evlat görüyorum, onun için evlenmiyorum.

Can Cana Böyle Değer...

Suyolcu Ahmet Efendi ile Hafız İhsan Bey merhum, bir gün adaya gidiyorlarmış. Vapurda karşı sırada, genç bir matmazel bir sigara çıkararak içmeye başlamış. Ahmet Efendi, matmazeli yakından görebilmek için hemen bir sigara çıkararak yanına gitmiş ve müsaade isteyerek, matmazelin sigarasından kendi sigarasını yakmış.

Biraz ötede bunları seyretmekte olan Bektaşî canlarından biri, Ahmet Efendi'ye yaklaşarak elindeki sigarayı uzatmış:
- Erenler, demiş, biz de sigaramızı sizden aşılalım...

Kalıbı Değiştiren Kim?

Bektaşî'nin biri, geziye çıkmış. Birkaç yıl sonra dönüşte şehirdeki babayı ziyarete gitmiş. Kapıyı çalmış, babanın hanımı pencereden ne istediğini sormuş. O da babayı ziyarete geldiğini söylemiş. Kadın seslenmiş:

- Bizlere ömür, baba kalıbı değiştirdi...
- Ya, vah vah... Demek yalnız başınıza kaldınız?
- Bektaşî'nin acımasına karşı, kadın gayet rahatmış.
- Ben de yeni ere vardım.
- Bunu duyunca Bektaşî şöyle söylemiş:
- Desene hanım, asıl kalıbı sen değiştirdin!

O Sen miydin?

Bektaşî dervîşi seyahate çıkmış. Yolda bir kır meyhanesine uğrayarak biraz demlenmek istemiş. Genç ve yakışıklı bir meyhaneci çırağı, rakı getirince baba sormuş:

- Adın ne oğlum?
- Apostol, baba efendi!
- Baba, öte tarafa dönerek mırıldanmış:
- Hey Allah'ım, buna kıyıp da nasıl yakacaksın?

Sonra, ona da bir kadeh ikram ederek parasını vermiş, geçip gitmiş. Aradan beş on sene geçtikten sonra, baba eski yerine dönerken, yine yolu o meyhaneye düşmüş. Sakallı, şişman, çirkin bir adam babayı karşılamış, ikram etmiş, rakı parasını da almamış. Baba bunun sebebini sorunca:

- "Beni tanıyamadınız mı baba efendi" demiş.
- Hayır, iki gözüm, hiç tanımadım.

Sakallı anlatmış:

- Hani bundan on sene kadar oluyor. Buradan geçerken uğramıştın, görüşmüştük. Hatta benim ismimi öğrenince "Hey Allah'ım, bunu kıyıp da nasıl yakacaksın?" demiştin Unuttun mu?

Baba, bunu duyunca elleri gökyüzüne kaldırarak seslenmiş:

- Hey Allah'ım! Hikmetinden sual olunmaz. Meğer sen insanı önce cehennemlik yapar, sonra yakarmışsın!..

İçene Göredir...

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Rakı helal midir, haram mıdır?

"Ağza göre değişir" demiş.

Camiye Tükürürsün ha!

Canlardan biri, camiye تنها bularak girmiş, rakı içiyormuş. Pencereden içeri bakan biri bunu görünce:

"Tu... Utanmaz herif!" diye tükürmüş.

Bektaşî hiç istifini bozmadan seslenmiş:

- Elimde mühim işim olmasaydı, ben sana camiye tükürmeyi gösterirdim...

Ah Oğlum, Ah!..

Bektaşî meyhanede demlenirken bir çocuk kapıdan başını uzatarak sorar:

- Meyhaneci amca, sirke var mı?

Bektaşî bunu duyunca mırıldanır.

- Aaah, ah! Biz de böyle böyle alıştık...

Şimdi Yerini Öğrendim

Canlardan biri, seyahate çıkmış. Uğradığı bir kentte ilk rastladığı adama sormuş:

- Erenler, dergâh ne taraftadır, söyler misiniz?

Adamcağız:

- Sağdan gider, sola saparsın... diye tarife başlamış.

Baba sormuş:

- Kuzum efendim, orası meyhaneye çıkmaz mı?

- Hayır, meyhane şu karşı yoldan yürüyüp sola sapınca karşına gelir.

Baba rahatlamış:

- Eyvallah! Şimdi dergâhın yerini tam olarak öğrendim...

Şarabı Besmeleyle İçiyormuş...

Bursa Bektaşî babalarından Zeki Efendi için:

"Şarabı besmeleyle içer" demişler.

Baba bunu duyunca gülmüş:

- Yahu ben su içerken bile besmeleyi unutuyorum. Nerede kaldı, şarap içerken hatırıma gelsin!..

Ah, Yürümek Olmasa...

Bektaşî fukarası, bir gün fazlaca demlenmiş olduğundan, evine dönerken yürümekte bin türlü güçlük çekiyor, iki tarafa yalpa vuruyormuş. Onu görenlerden birisi çıkmış:

- Gördün işte! Bu kadar içmek kötü, çok kötü...

Derviş durup adama bakarak şöyle demiş:

- Azizim, içmek değil, yürümek kötü...

Ya Ben Sizi Kovalarsam?..

Bektaşî canlarından biri çömeziyle bir meyhanede içerken o zamanda, "Kaptan Paşa çavuşları" denilen kabadayılardan üç kişi, dervişin beri tarafındaki masada oturup çömeze yan yan bakarak taşkınlığa başlarlar. Canı sıkılan derviş:

- Ağalar, der. Bu gidişinizle bugün burada bir dırıltı çıkarcayınız anlaşılıyor. Eğer ben belinizdeki bıçakları alıp da sizi kapı dışarı edersem "Bir derviş, üç dayı ile uğraşıp haklarından gelmiş" derler. Siz beni haklarsanız, "Üç kabadayı, bir derviş dövmüş" diye sizi ayıplarlar. Artık buralarını iyice hesaplayın da öyle davranın!

Kabadayılar, bakarlar ki pabuç pahalı, oradan savuşurlar.

Şarap Haram da İpek Helal mi?

Baba erenleri, "sarhoş!" diye tutup kadının huzuruna götürürler. Kadı kükreyerek:

- Bre adam! Bu yaşta hâlâ o pisi kullanman ayıp değil mi?

Bektaşî rahattır:

- Zaten benim de o pisi, temiz bir yere gönderdiğim yok ki!..

- Ya nasıl utanmadan, ak sakalına döküyorsun?

- Kuruyası ellerim titriyor, yoksa bir damlasını bile ziyan etmezdim.

- Haram olduğunu bilmiyor musun?

Bektaşî bir an düşünür. Kadının sırtındaki parlak ipek kaftan çeker dikkatini. Şeriata göre ipek giymek de haramdır...

- Ya sizin arkanızdaki ipek kaftan helal midir?

- Bunun içine pamuk katarlar!

- Bizim meyhaneciler de safi şarap vermezler, yarı yarıya su katarlar da öyle verirler.

Bu nükte, kadıyı susturur.

Çukuru Kazanda Hiç Suç Yok mu?

Bektaş, bir akşam fazlaca kaçırdığından gece evine giderken mahallede yeni açılmış bir çukura düşüp yarı beline kadar çamura bulanır.

Düşmenin tesiriyle aklı başına gelerek bağırmaya başlayınca, çevredeki mahalle kahvesinde bulunan ihtiyar, genç, bütün komşular sokağa fırlayıp çukurun yanına gelirler. Derviş oradan çıkarmaya uğraşırken söylenirler:

- Be adam. Yolunda koca çukuru görmedin mi?
- Biraz az içsen olmaz mıydı?
- Dünyayı görmeyecek kadar içmekte ne mana vardı?

Bu sözleri duyan Bektaş:

- Şimdi sözü bırakın da beni şuradan çıkarın, sonra size cevap veririm, der.

Nihayet birkaç kişi tutup derviş çıkarırlar. Çukurdan kurtularak geniş bir nefes alan baba der ki:

- Yahu, erenler! İnsaf edin Hep kabahat bende mi? Şu çukuru kazıp da böyle bırakan adamlarda hiç kabahat yok mu?

İşte Şişeyi Ben Attım...

Hoca, camide içkinin kötülüğünden yana yakıla bahsederken cemaat arasında bulunan Bektaş'nin canı sıkılır. Savuşmak üzere kalkayım derken, koynundaki rakı şişesi kayıp yer düşer. Baba hiç istifini bozmadan konuşur:

- Kör olasıcaıy işte ben kaldırıp attım. Sizde de varsa atın...

Şarap mı Ant mı?

Bir Bektaş'yi şarap içer diye kadıya götürürler. Kadı sorar:

- Sen şarap içermişsin, gerçek mi?
- Haşa efendim.
- Ant içer misin?
- Vallahi içerim, billahi içerim.
- Öyle ise şimdiden sonra içmeyeceğine ant iç...
- Vallahi içmem, billahi içmem!..

Ant İçmek

Baba erenleri, mahalle halkı yakalamış, rakı içiyor diye mahkemeye götürmüşler. Hâkime demişler ki:

- Biz bu adama içme diye kaç kere tembih ettik; hatta ant içirdik, yine içiyor!

Hâkim, babaya "Doğru mu?" diye sorunca Bektaşî şu cevabı vermiş:

- Efendim, ben fakir bir adamım, bugün rakı bulur rakı içerim, yarın ant bulur ant içerim, kimseye bir ziyanım dokunmaz...

Bayramdan Bayrama...

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Rakı içer misin?

Uzata uzata cevap vermiş:

- Akşamdaaaan akşama...

- Namaz kılar mısın?

"Bayramdan bayrama" demiş.

Ramazan Gelince Öyle Yaparız...

Bektaşî canlarından biri meyhanenin cadde üzerindeki pençeresinin önüne oturmuş, atıştırıyormuş. Birisi bunu görerek demiş ki:

- Baba efendi, gelen geçen seni görüyor... Şöyle arkada, kapalıca bir yere çekilerek içsen daha iyi olmaz mı?

Baba cevap vermiş:

- Erenler, o senin dediğin ramazanda olur.

Devam Et ya Bektaşî...

Bir kış günü Bektaşî ile bir Arap, gemiye binmişler, ikinci mevki bir kamara tutmuşlar. Bektaşî alt yatakta, Arap da üst yatakta yer almış.

Akşamüstü Bektaşî iyice kafayı çekmiş, kuru fasulyeden mezelerini yedikten ve birkaç bardak soğuk su içtikten sonra yatağı girmiş. Aradan biraz vakit geçince şiddetli bir bombardımandan sonra zehirli gaz patlatmış. Bu hal bir iki kez olunca üst kattaki Arap eğilmiş:

- Ya Bektaşî, şu işi biraz sessiz sedasız yapsan olmaz mı?

Bunun üzerine Bektaşî, kendini tutmuş ve bunu sessizce halletmeye çalışmış. Halbuki iş daha fena olmuş. Çünkü evvelce bom-

bardımanı duyan Arap, burnunu tıkıyor ve mümkün mertebe gaz kokusundan daha az etkileniyormuş. Halbuki şimdi ses çıkmadığı için, burnunu tıkamadığından daha çok rahatsız olmaya başlamış. Artık tahammül edemeyerek tekrar eğilmiş ve şöyle seslenmiş:

- Şatlat ya Bektaşî kemafissabık!..

Ateşe Karışmak Rufailerin İşidir...

Bektaşî canlarından biri, bir şişe rakı doldurup cübbesinin altına gizleyerek gidiyormuş. Yolda yeniçeri ağasına rastlamış.

Ağa şüphelenerek sormuş:

- Cübbenin altında ne var? Aç bakalım.

Bektaşî cübbeyi açınca şişe meydana çıkmış.

Ağa sert sert sormuş:

- İçindeki ne?

Bektaşî:

- İyi su, ağam!

Ağa öfkeden soluyarak şişeye uzanmış:

- Ver bakayım!

Bektaşî şişeyi kaldırıp bağırmış:

- Rakı ol ya mübarek!

Ağa, şişeyi alıp koklamış Rakı olduğunu anlamış. Fakat Bektaşî babasını sözle bastıracağını sanarak şöyle demiş:

- Köftehor, suyu rakı etmek hüner değil, şurada bir yangın var, bir türlü söndüremiyorlar. Git bir nefes et de sönsün.

Bektaşî'nin gözleri parlamış, demiş ki:

- Yok imanım, ateşe biz karışmayız, o, Rufailerin işidir...

Meleğin Vazifesine Kadılar Karışamaz...

Bektaşî'yi "sarhoş" diye kadının huzuruna çıkarırlar. Kadı, sarhoşluk derecesini anlamış olmak için babaya sorar:

- Rabbin kimdir?

Bektaşî, dikeler ve ciddi bir tavır alır.

- Bu sorduğun, kadıları ilgilendirmez. Mezardaki meleklerle ait bir meseledir!

Kevser Şarabını Kim İçecek?

Yobazın biri ramazan günlerinin birinde caminin kürsüsüne çıkıp halka nutuk atmaya başlar. Cennette müminlere vaat olunan

kevser şarabının akışından, renginden, lezzetinden, neşesinden ballandırarak söz eder. Sonra, bunun içilmesinin herkese nasip olmayacağını, ancak bütün dünya nimetlerine nefsinı kapamış ve fani lezzetler tatmamış mümin, salih amelli kullara Hz. Ali tarafından elmas ve yakut bardaklarla sunulacağını söyler. Hocanın anlattığı bu nitelikte kimse olmayacağı için, dünya yüzünde bu şarabı hak edecek babayığıt bulunamayacağını düşünen bir Bektaşî:

- Öyleyse doldur doldur kendin iç ya Ali, der ve kalkıp gider...

Bu Nasıl Namaz?

Karaağaç'taki Bektaşî tekkesi dervişlerinden birkaçı yiyeceklerini alarak Kâğıthane'ye gidip köprüye yakın bir yere yerleşir, içmeye başlarlar. Tam cümbüşlendikleri sırada III. Selim'in saltanat kayığının pek yakından görünmesiyle ne yapacaklarını şaşırırlar ve içlerinden birinin ihtarı üzerine, acele kalkıp birden namaza dururlar. Fakat içki takımını kaldırıp saklamaya vakit bulamadıklarından sürahiler, kadehler, meze takımları meydanda kalır.

Padişah, aheste giden kayıkta bunları seyre başlar. Bunlar da hep ayakta, kıyamda dururlar. Padişah dervişlere güler. Yanındakine der ki:

- Bu ne acayip namaz; hiç, rükûu, sücudu yok! Söyleyin! Çekinmesinler, zevklerinde olsunlar!

Hoşgörülü padişah dervişlere hediye bile yollar.

Bundan Hep Rakı Çıkar...

Bektaşî babalarından biri, büyük rakı şişesine "Tezkiyesi bozuk" adını verir, tezkiyesi bozuğu getir, tezkiyesi bozuğu götür, dermiş.

Bir gün buna sormuşlar:

- Baba, tezkiyesi bozuk ne demektir. Şişeye neden bu adı veriyorsunuz?

Baba cevap vermiş:

- İçki içeceğini umdukları her kimin elinde bunu görseler, içinde sirke, zeytinyağı ve hatta gül suyu bile olsa içkidir derler. İşte bu sebeple tezkiyesi bozuk adını verdim.

Bende Başka Alet Var ama...

Baba erenleri, elinde boş bir şişe ile giderken, zaptiyeler yakalamış, sert sert sormuşlar:

- Sen rakının yasak olduğunu bilmiyor musun? Nedir elinde bu rakı şişesi?

Bektaşî, şişenin boş olduğunu söylemişse de meramını anlatamamış. İşin sarpa sardığını anlayınca patlamıştır:

- Be imanım! Bende zina aleti de var, amma kullanmadıktan sonra ne işe yarar?

Bu Para ile Başka Ne Yapılır?

Zenginlerden biri, baba erenlere yüz para verir. Baba "Eyvallah" deyip yürüyünce arkasından seslenir:

- Biliyorum baba! Bunu alınca, doğru meyhaneye gideceksin...

Bektaşî, dönüp der ki:

- A sultanım, yüz para ile de Hicaz'a gidilmez ya!..

Yersizlik, Yersizlik!..

Bektaşî dervişlerinden biri, caminin تنها bir zamanında mihrabın yanına çilingir sofrasını kurup atıştırtırken müezzin görüp bağırması:

- Bu senin yaptığın dinsizliktir, imansızlıktır.

Zavallı Bektaşî boynun bükerek karşılık vermiş:

- Yanlış evlat! Ne dinsizlik ne imansızlık!.. Yersizlik, yersizlik!..

Şimdi Ben Ölseydim, Ne Yapardın?

Bir eve misafir olan bir Bektaşî dervîşi, akşam yemeğinden sonra ev sahibine der ki:

- Eğer ben burada ölürsem, ne yaparsın?

Ev sahibi cevap verir:

- Hürmetle kefenleyerek gömdürürüm!

- Öyleyse beni ölmüş farz ederek şu kefen parasını himmet etseniz fena olmaz!

Adam gülerek bir hayli para verir. Bektaşî hemen rakı aldırarak rakı sofrasını kurar.

- Şu kefen parası çok işe yaradı doğrusu, der.

Zındığın Sağı Solu Olmaz.

Bektaşî'nin birini, kentin müftüsüne, "Şarap içtiğini, meze olarak da domuz eti yediğini gördük" diye şikâyet ederler.

Müftü şöyle der:

- Zındıklar sarhoş olduktan sonra her boku yerler!

O Takkeyi Ben Giydim...

Bektaşî dervîşı, seyahati sırasında bir eve misafir olur, ev sahibi tarafından çıkarılan yemeği yer, uyku zamanı gelince yatmaya hazırlanırlar. Ev sahibinin meğer akşamları içki içmek âdetiymiş. O gece içemediğinden misafir uyuduktan sonra içmek üzere yatağının yanına bir kupa rakı getirip koyar ve bir bardak su getirmek için dışarı çıkar. Dervîş işi çıkıp kupayı yuvarladığı gibi yine yatağına uzanır.

Ev sahibi de gelip yatağına girer ve kupaya el uzatıp boş görünce "Acaba devrildi mi?" diye etrafı araştırırken dervîş başını kaldırıp sorar:

- Ne arıyorsun imanım!

Ev sahibi şaşırır:

- Gecelik takkemi şuraya koymuştum, bulamıyorum!

Dervîş gülererek karşılık verir.

- Nafile arama! Ben onu, başım üşüdüğünden alıp giydim.

Bu söz üzerine ev sahibi işi anlayıp dolu bir sürahi içki ve mükemmel meze çıkararak sabaha kadar karşı karşıya cümbüşlenirler.

Pekmez Yapmak İçin Uğraşacağınıza...

Bektaşî, bir köyün kenarından geçerken halkın, bağlarını bozup, kadın erkek toplanarak üzüm sıkıp kazanlara doldurduklarını ve pekmez kaynatmak üzere ateş yaktıklarını görünce der ki:

- Behey kardeşler! Bunca zahmete niçin giriyorsunuz? Sıktığınız üzümlerin suyunu fiçılara doldurun, Hz. Allah'a ısmarlayın! O, kemali kudretinden neylerse güzel eyler!

Bütün Kabahat Şişelerde...

Vaktin hükümdarı, geceleri giysi değiştirerek İstanbul'u teftiş ediyormuş. Bir gece yol üstünde birinin boylu boyunca yattığını görür, maiyetindekilere kaldırılmasını emreder. Bir de bakarlar ki, içki tesiriyle bir Bektaşî sızmış, uyuyor. Herifi kaldırıp hükümdarın önüne dikerler ve üstünü arayarak koynundan çifte rakı şişesi çıkarırlar. Hükümdar sorar:

- Erenler, bu ne hal?

Durumdan utanan Bektaşî düşünmeksizin, şişeleri göstererek der ki:

- Sultanım, yapan da bu, yaptıran da bu! Bana sorma, ona sor! Şimdi göreyim, cevap versinler!

Bu söz hükümdarın hoşuna gider ve baba da paçayı kurtarır.

Biz, Nerede İçeceğimizi Biliriz...

Bektaşî babasını, cami mihrabında rakı içiyor diye ihbar etmişler. Babayı şeyhülislam kapısındaki şeyhler meclisine çağırarak sorgulamışlar:

- Hakkınızda böyle diyorlar, aslı var mı?

Baba şöyle söylemiş:

- Azizler, ben rakı içmez değilim. Fakat hepiniz bilirsiniz ki rakı keyif için ve ferah yerde içilir. Bu hususta bizim tekke cidden elverişlidir. Hal böyle iken rahatımı terk ederek cami mihrabı gibi dar, manzarası, penceresi olmayan yere tıklıp işret etmekten zevk alınır mı?

Kadılar susarlar. Şeyhülislam, şikâyetçilere der ki:

- Bundan sonra bu zındıkları şikâyet ederken daha ince düşünün...

Desene, Öbür Dünyada da İyiyiz...

Hocanın biri ramazanda vaaz verirken der ki:

- Ey ümmeti Muhammed! Şarap içmek, kesinlikle haramdır, sakın içmeyiniz! İçenlerin boyunlarına yarın ahrette, içtikleri şarap şişeleri asılarak mahşer halkına haftalarca teşhir edileceklerdir!

Dinleyenler arasında bulunan bir Bektaşî sorar:

- Hoca efendi! Şişeler dolu mu asılacak, boş mu?

Hoca, "boş" dese, şişelerin hafif olacağını düşünerek:

- Hayır! Dolu asılacak, der.

Bektaşî, bunu duyunca gülerek bağırır:

- Desene hocam! Cennete de ya hey!..

Geleneği Bozmayalım...

Yanya taraflarındaki Bektaşî tekkelerinden birinin geliri olmadığı için hepsi fakir olan dervişler, haftadan haftaya tekkeye biraz yiyecek, Baba efendiye de bir iki şişe dem getirirlermiş. Günün birinde Baba hastalanmış, doktor, rakıyı terk ederek şarap içmesini söylemiş. Bunun üzerine baba da dervişlere şarap getirmelerini emretmiş.

Canlar bunun miktarını sorunca:

- Sabah yemeğinde bir, akşam yemeğinde iki testi yeter...

Böylece haftada 21 testi eder. Dervişler, "Eyvallah" derler. Ertesi hafta şarap gelir. Fakat o tarihte rakının testisi iki kuruş, şarabın testisi ise beş kuruş olduğundan zavallıların kudreti buna yetmez. Tekkeden ayaklarını keserler. Baba işi anlayınca, dervişlere şu haberi yollar:

- Ben şarabı rakıya çevirdim, yine eskisi gibi rakı getirsinler.

Kafam Zaten Yoktu...

Canlardan birisi, meyhanede demleniyormuş. Nasılsa iki delikanlı kavgaya tutuşmuşlar. O da bunları ayırmak için araya girmiş. Sarhoşlardan birinin fırlattığı kadeh başına gelmiş ve yaralanmış. Etrafındakiler, merakla sormuşlar:

- Baba efendi, kafana bir zarar oldu mu?

Baba şu cevabı vermiş:

- Kafam yok ki zarar olsun. Kafam olsaydı iki sarhoşun arasına girer miydim?

Sen Olsan, İçmez miydin?

Bektaşî tarikatına mensup bir hâkimin huzuruna rakı içerken yakalanan birisini getirmişler. Hâkim, suçluya birçok soru sormuş. Sonuçta adamın bir dere kenarında, serin bir çınarın gölgesinde, dereye şişesini salmış; yanında bir çoban kaval çalarken sevgilisinin göğsüne yaslanarak beyaz peynir ve kavundan ibaret mezesiyle rakı içtiği saptanmış.

Bu manzarayı düşünerek ağzı sulanan hâkim, artık kendini tutamayarak demiş ki:

- Böyle bir yerde, böyle bir durumda ben de olsam içerdim.

Adamı serbest bırakmış...

Domuzun Softasını İlk Görüyorum

Baba erenler, caminin önünden geçerken, müezzinin, nasılsa camiye girmiş olan bir domuzu döverek dışarı çıkarmakta olduğunu görünce kendi kendine demiş ki:

- Softanın domuzunu çok görmüştüm amma, domuzun softasını ilk kez görüyorum.

Sıkıyorsa Sen Yetiş...

Adam, bir kadını kandırarak kırlara götürmüş. Biraz konuşmuşlar. Adamın niyetinin kötü olduğunu anlayan kadın fırsatını bulunca var gücü ile kaçmaya başlamış. Erkek, bir yandan kadının arkasından koşarak yakalamaya çalışır, bir yandan da. "Yetiş ya pir!" diyerek pirden imdat istermiş. Uzaktan bunu seyreden bir Bektaşî, seslenerek şöyle demiş:

- Ulan teres, kadınla yatacak olan pir değil sensin, götün sıkıysa sen yetiş!

Âlimlerin Karnı Doymaz...

Hoca, camide konuşuyormuş:

- Ey cemaat! Kısmeti ezelide Allah, halkın rızıklarını dört hisseye ayırmıştır. Âlimler, bunun birini bir eliyle, diğerini öteki eliyle, üçüncüsünü de ağızıyla tutmuş, dördüncü hisseyi de diğer halka taksim etmiştir!

Cemaat arasında bulunan bir Bektaşî bunu duyunca dayanamayarak bağırır:

- O hissede bile hepsinin gözleri kalmıştır!

Son Demimizde Barışalım.

İçki tutkunu olup su yerine rakı içen bir Bektaşî hastalanarak ölüm döşeğine yatar. Son demlerinde bir yudum su ister. "Ne yapacaksın?" diye sorduklarında der ki:

- İnsan ölürken, en büyük düşmanlarıyla bile barışmalı!

Şimdi Arafat'ı Düşünmek Zamanı mı?

Bir kurban bayramı sabahı baba erenler erkence uyanıp akşam mahmurluğunu gidermek için hafiften demlenmeye ve penceresinin önüne oturarak gün eşin doğmasını beklemeye başlar.

Bayram namazına yetişmek üzere tekbir getirerek acele acele camiye koşan bir softanın gözüne, elinde kadehiyle Bektaşî çarpar. Softanın tutuculuk damarı kabarıp haykırır:

- Behey Allah'tan korkmaz, kuldan sıkılmaz, zındık herif. Mübarek bayram günü, halk camilere koşarken sen böyle büyük günah işlemekten utanmıyor musun?

Softa, köpürürken, rahat rahat kadehi boşaltan Bektaşî der ki:

- Hoca, acele etme! Şu mübarek gün dediğin nedir, anlat da ona göre davranayım!

Adam bilgiç ve mağrur anlatır:

- Bu mübarek gün Beytullah'a yüzler sürerek Arafat'a çıkıp hac-cı ekberini tamamlayan Müslümanların şerefine kurbanlar kesilir, bayramlar edilir; anladın mı?

Bu arada hazırladığı ikinci kadehi yuvarlayan Bektaşî cevap verir:

- Aman hocam! Çok tuhafısın, Arafat nerede, biz nerede? Onu hacca gittiğimiz zaman düşünürüz!..

Ne Kandillermiş Meğer...

Softanın birisi, mahallesindeki mescit kandillerinin büyüklü-ğünü, güzellik ve parlaklığını bir zengine överken kandillerin içinde kayıklarla gezilebileceğini söyler. Adam sorar:

- Yağları nereden sağlanıyor?

Bunu duyan bir Bektaşî taşı gediğine kor:

- Nereden olacak, hocayı dinleyenlerin yüreklerinden eriyen yağlardan!..

Bektaşî Farkı

Bektaşî'nin birine, Mevlevilerin sema dönüşlerinden ve gururla-rından bahsedilince baba dayanamamış, konuşmuş:

- Onlar, Bektaşîlerin köçeğidir!

- Peki, başka tarikatların dervişleri ne yapar?

- Yemek!..

Hayırlı Rüyaların Sonu

Bir Mevlevî, bir Bektaşî ve bir softa, misafirliğe giderler. Yemek-le beraber küçük bir tepsi de baklava gelir. Bunlar yemeği yedikten sonra Bektaşî der ki:

- Arkadaşlar! Hepimiz nasibimizi aldık! Bu baklava üç kişiye yetmez, mübareği az göndermişler, bunu sabaha saklayalım, gece istihareye yatalım, hangimiz hayırlı rüya görürse ona nasip olsun!

Teklif kabul edilir. Yatar, uyurlar. Gece Bektaşî kalkar, tepsiyi te-mizler. Sabahleyin berikiler uyanıp kalkınca, Bektaşî bunlara sorar:

- Erenler! Anlat bakalım, ne rüya gördünüz! Mevlevî, sikkesini başına geçirerek:

"Hayırdır inşallah, gece göklere çıktım" der.

Hoca bozulan sarığını düzelterek:

"Ben de rüyada cennete gittim" der.

Bunun üzerine Bektaşî:

"Erenler! Ben de gece birinizin göklere uçtuğunu, birinizin cennete gittiğini anlayınca kendi kendime 'Artık bunlar bu fani dünyaya dönmezler' diyerek kalkıp baklavayı bitirdim" demiş.

Cennet Kapısından Giriş Sırası...

Gayet şişman bir hoca, bir gün camide konuşurken:

"Cennetin kapısı dardır, oradan kolay geçilmez" demiş.

Arkalarda oturan Bektaşî dervişi hemen atılmış:

- Aman hocam, rica ederim; siz önce girmeye kalkmayın. Çünkü girerken sıkışırsanız, hepimizin girmesine engel olursunuz.

Zebanilerin Başı Geliyor...

Fatih devrinde Molla Hüsrev, İstanbul kadısı idi. Bir gün mahkemeye giderken, yolda Bektaşî'nin biri görüp:

"İşte, zebanilerin başı geliyor" demiş.

Bu sözü molla duyduğundan, Bektaşî'yi yanına çağırıp paylar:

- Bre zındık! Ben, Allah'ın emrini icraya gidiyorum. Ne haddine-
dir ki bana zebanilerin başı diyorsun!

Bektaşî bu azar karşısında alttan alarak:

"Behey sultanım! Zebaniler, şeytanın emrini mi icra ederler? Onlar da Allah'ın emrindedirler" demiş.

Cennette Ateş Yok mu?

Bektaşî çubuğunu ateşlediği sırada, kaba sofulardan bir laf atmış:

- Hazret! Yarın cennette ateş yok! Çubuğunuzu nereden yakacaksınız?

Bektaşî, gayet sakin:

"Nereden olacak, sizin için kebab pişirilecek ateşten" demiş.

Neden Korkayım?

Ağzı kara kadılardan biri, bir Bektaşî dervişi ile karşılaşınca çıkışmış:

- Behey dinsiz! Allah'tan korkmuyorsun, her gün içki içiyorsun!
Bektaş:

- Ben gündüzleri içmem, geceleri içerim! Siz her gün, güpegündüz Allah'ın hakkını yemekten korkmuyorsunuz da ben geceleri içki içmekten niye korkayım?..

Anasını...

Softalar toplanmışlar, geziye çıkmışlar. Bir kuzu kesip kırdaki şişe geçirmiş, pişiriyorlarmış. O taraftan geçerken kokuyu alan bir Bektaş yanlarına yaklaşır ve pay almak arzusuyla söz atar:

- Erenler, ben şişi çevireyim, siz rahatınıza bakın!

Sonra, şişi çevirmeye başlar. Bu sırada nasılsa eline kuzudan kızgın bir yağ sıçrar. Canının acısından söver:

- Vay anasını (...) kuzusu...

Softalar hep birden bağırlar:

- Eyvah kuzu murdar oldu!

Sonra, öfkeyle Bektaş'ye hücum ederler. Bektaş canını zor kurtarıp yandaki dereden kendisini öbür yakaya atar.

Softalar aralarında tartışmadan sonra kuzunun murdar olduğuna hükmederek kuzuyu yakalayıp, "Al kerata" diye suyun öbür yakasına fırlatırlar.

Bektaş önüne düşen bu nimetin karşısında ne yapacağını şaşırır, fakat derhal aklını başına toplayarak bağırlar:

- Ekmeklerin anasını!

Softalar derhal ekmekleri de atarlar.

Bektaş helvayı ve nihayet zeytinyağlı dolmayı görür.

- Zeytinyağlı dolmanın da anasını!

Onu da bohçayla kendisine fırlatırlar.

Artık Bektaş bunların başına oturarak kendine ziyafet çektiği sırada softalardan birisi, öbürlerini uyarır:

- Yahu çocuklar, bu herif şimdi bizim de anamıza okursa hepimiz murdar olacağız. Hazır o meşgulken kaçıp kurtulalım...

Softalar tabana kuvvet kaçıp giderler. Bektaş de keyfini tamamlar.

Bizimki, Mollanınkine Benzemez...

Bektaş, küçük abdestini yapıp cami helasından çıkarken onun su kullanmadığını gören bir yobaz yaklaşıp bağırlar:

- Be herif, Allah'tan korkmaz mısınız! Niye temizlemedin?
- Bektaşî şu cevabı verir:
- Ağa bizimki molla bilmem nesi değildir. Pek oynamaya gelmez.

Sakallar Dağıtılırken...

Gayet iri ve altın gibi sarı sakallı bir yobaz, tesadüf ettiği sakalsız bir Bektaşî dervişine, köseliği ile eğlenmek için sataşır:

- Baba, niçin sakalın yok?

Derviş de hiç düşünmeden cevabını verir.

- İnsanlar yaratıldığı zaman sakallar dağılırken ben biraz geç kalmışım. Siyah ve kumral sakallar tümünden dağıtılmış, yalnız sapsarı sakallar kalmıştı. Ben onlardan birini almaktansa köse kalmayı daha hoş gördüm.

"Ben Batılım" mı Diyelim?

Bir mecliste Hallacı Mansur'un menkıbesinden bahsedildiği sırada hazır olanlardan yobazın biri kızgınlıkla homurdandı:

- Hiç "enelhak!" (Ben Tanrı'yım.) Ben hakkım, denir mi?
- Orada bulunan bir Bektaşî hemen cevabı yapıştırdı:
- Ya imanım! "Enelbatıl!" (Ben batılım) mı desin?

İslamın Şartı Birdir...

Softanın biri, Bektaşî ile tartışıyordu. Sordu:

- İslamın şartı kaçtır?
- Birdir!

- Be herif! Daha İslamın şartını bilmiyorsun da bir de dervişlikten dem vuruyorsun!

- İnsaf et hocam! Hac ve zekâtı siz kaldırdınız, namazı ve orucu da biz kaldırdık, arada kelimeyi şahadetten başka ne kaldı!..

Kalk Ey Pezevenk!

Yobazın biri, Bektaşî'ye gördüğü rüyayı anlatıyordu:

- Kaç gündür hasta idim. Dün gece şeyhimi gördüm, bana "Kalk ya pezevenk!" dedi. Kalktım, bir şeyim kalmamış. Sen buna ne dersin?

Bektaşî hemen cevabı yapıştırmış:

- Ne olacak, keramet derim!

Burnu, Ağzını Tekzip Ediyor!

Yobazın biri ramazanda vaaz verirken,
"Enfiye çekmek günahtır" demiş.

Kürsünün önünde oturan bir Bektaşî babası yobaz hocanın burnun deliklerinin enfiye ile dolu olduğunu görünce gülümseyerek seslenmiş:

- Aman hocam! Burnun, ağzını yalanlıyor!

Merak Etmeyiniz, Bir Yere Gitmem

Bir Bektaşî dervîşi geziye çıkar. Epeyce dolaştıktan sonra bir kasabaya gelerek orada bir tekkeye konuk olur.

Bunu dergâhta gayet çirkin bir adamla oda yoldaşı ederler. Derviş her sabah erkenden kalkarak henüz arkadaşı yatakta iken odadan çıkıp gitmekte ve gece arkadaşı yattıktan sonra odaya dönmektedir.

Bir gün o çirkin adam, bir iş için, iki üç gün bir yere gideceğinden, gayet erken kalkar. Dervîşe der ki:

- Birader, ben bir iş için iki gün sonra dönmek üzere filan yere gideceğim. Rica ederim, odayı yalnız bırakıp gece yarılarına kadar dışarıda kalmayınız.

Dervîş:

- Merak etme kardeş, bana bu erken kalkma arzusu sizin burada bulunduğunuz zaman geliyor. Siz yokken odadan dışarı çıkmak aklıma bile gelmez!

Cehennem Dilini de Öğren...

Bektaşî babasına softalardan biri sorar:

- Baba efendi, Fars diline "cehennem dili" diyorlar. Acaba doğru mudur?

Baba şu cevabı verir:

- Belki de öyledir. Fakat yine de öğrenmelidir. Çünkü yarın nereye gideceğini bilemezsin ki... Şayet cehenneme gidersen, hazır onların dilini öğrenmiş olur, sıkıntı çekmezsin.

Yalan mı, Doğru mu?

Bir Bektaşî tekkesinin şeyhi olan Haydar babanın ölümü üzerine yöneticiler yobaz bozuntusu birini şeyh olarak bu tekkeye gönderirler.

Ayin-i Cem yapıldığı bir gece bir kenarda iki kafadar baş başa verip bu iki baba arasındaki farktan söz ediyor, yeni şeyhi çekişti-riyorlarmış.

Bunları gören yobaz homurdanmış:

- Kim bilir ne yalanlar kıvrınıyorsunuz?

Hazır cevap olan derviş atılmış:

- Efendimizin yüksek mertebenezden ve kutsiyetinizden bahse-
diyoruz.

Arkanızda Hayvan Var...

Kibar bir Bektaşî babası, bazı dostları ile oturup sohbet ederken hiç sevmediği geveze, kafasız bir adam gelerek yanına oturur.

Baba bunun geldiğini görmemişe gelerek başını çevirmiş olduğu halde diğerleriyle konuşmaya devam eder. Beriki ise söze karışmak için bazı şeyler söylerse de aldırın olmaz.

O sırada babanın arkasına bir böcek konar.

Geveze misafir bunu fırsat bilerek, babaya kendini göstermek için eliyle dürtüp:

- Baba efendi, arkanızda bir hayvan var, der.

Baba başını çevirerek, lafı yapıştırır:

- Affedersiniz. Sizin arkamda olduğunuzdan haberim yoktu!

Bu Yalancıdan Ne Olur?

Bir kişi, ahabplarından Bektaşî babasına:

"Baba efendi, oğlum pek çok yalan söylüyor. Bir türlü vazgeçire-miyorum. Şaşırdım kaldım. Acaba ne yapayım" diye sorar.

Baba efendi hiç düşünmeden cevaplar:

- Onun diplomat olmasını sağla. Pek çabuk yükselir.

Dövene Elsiz mi Gerek?

Herifin biri her nedense Bektaşî'ye, saldırarak onu dövmeye baş-lar. Bektaşî her yumruk yediğinde:

- Ellerin nurdan kopsun, dermiş.

Çevredekiler, araya girip Bektaşî'yi kurtarırlar. Sonra sorarlar:

- Yahu, beddua etmen gerekirken niçin herife böyle hayırlı, iyi
dua ettin?

- Bence farkı yok, eli kopsun da ne yüzden koparsa kopsun!

Sofra Ali'nin ama...

Aç gözlü, arsız bir herif, bir Bektaşî tekkesine dadanır. Hep yemek zamanını kollar ve:

"Sofra Ali'nin, imanım hu" diyerek çöküp karnını tıka basa doyurur, savuşurmuş. Bu halden usanan fakir baba, yine bir gün bu arsızın aynı sözlerle yanaştığını görünce parlamış:

- Erenler! Sofra Ali'nin ama lokma bizimdir! Uzak dur hele...

Acaba Bu Nedir?

Kervan kaçkını bir deve, bir köye düşmüş ve tarlaların ortasında geviş getirerek başıboş dolaşmaya başlamış. Ömürlerinde deve görmeyen köylüler, hiç bilmedikleri bu hayvanı bulunca şaşırıp birbirine haber vererek soruşturmuşlar, ne olduğunu anlayamamışlar. Köyde bir misafir Bektaşî dervişi varmış. Dünyayı dolaşmış, bilgin bir adamdır, diye ona koşup sormuşlar. Bektaşî,

"Hele bir yol göreyim" diyerek gelip bakmış, fakat o da ne olduğunu bilememiş ve demiş ki:

- Erenler! Benim bütün ömrümce adını işitip ne olduğunu bilmediğim iki şey vardır ki biri cami, diğeri hamamdır; bu da olsa olsa ikisinden biridir!

Nasırım Biraz Beklesin...

Bektaşî babası, doktora giderek ayağındaki nasırdan şikâyet eder. Doktor, zavallının haline acır, reçete yazıp onu paradan çıkarmamak için mevsime göre pek turfanda ve pahalı olarak evine almış olduğu domatesten ikisini çıkarıp adamcağıza verir ve "yatar-ken kesip nasırına bağlamasını!" tavsiye eder.

Zavallı derviş, havadan gelen nadir domatesleri görünce sevinçle bağırır:

- Behey imanım yazık değil mi? Nasırım biraz beklesin.

Bunları meze yaparak bu gece sayende "eski ağza yeni taam" ile yaşayacağım!

Bu İşi Nasıl Başardın?

Genç bir delikanlı, Mahmutpaşa yokuşundan çıkarken sinirli bir adamın ayağına basar, adam hiddetle delikanlıya bağırır:

- Pezevenk!

Delikanlı utancından oraya düşer bayılır. Bütün halk başına toplanır, bir türlü ayıltamazlar.

Bu sırada Bektaşî canlarından biri oradan geçiyormuş. Olayın nedenini sorup öğrendikten sonra hemen kalabalığı yararak delikanlının yanına yaklaşır, kulağına eğilir, bir müddet bir şeyler söyler. Derken delikanlı hemen ayağa kalkar ve yürümeye başlar.

Halk, bu defa Bektaşî'nin etrafını sararak bu işi nasıl başardığını sorarlar. Bektaşî şu cevabı verir:

- Pezevenk sözünü duyar duymaz delikanlının bayılmasından kendisinin bu sözü ilk defa duyan bir efendi evladı olduğunu anladım. Kulağına kırk defa pezevenk dedim, çocuk bu lafa alışınca kalkıp yürüdü.

Masraf Fazlaymış...

Olgun, kibar birisi, bir dükkândan alışveriş ederken bir Bektaşî fakiri yanaşıp kendisinden para ister, o da çıkarıp bir meci diye çeyreği (beş kuruş) verir. Yanında bulunanlardan biri:

- Efendim! Bu gibilere merhamet olmaz. Hem rakı içenler hem de parayı kebaba, şaraba verirler, der.

Adam şaşırır:

- Acayip! Ben bunları hep peynir ekmek yer sanırdım. Bu yaşayışlarını bilmezdim!

Sonra Bektaşî'yi yanına çağırır, ona bir altın uzatır.

- Bunu da al, sana ancak yeter...

Bu Kuşlardan, Elaman...

Bir vakit "İshak" Efendi isminde kibar bir kişi varmış. Bektaşî dervişlerinden biriyle sık görüşür ve şakalaşırlarmış. Bir ramazan gecesi sabahlara kadar uyuyamayan Bektaşî alacakaranlıkta adamın evine giderek demiş ki:

- Bu gece "İshak" kuşlarının feryadından bir türlü uyuyamadım ve buraya can attım!

İshak Efendi hemen lafı yapıştırır:

- İyi ettin de geldin, benim de "Çüşdede" kuşlarının yaygarasından gözüme uyku girmemişti.

Eşegin Ne Düşünüyor?

Bir Bektaşî, merkabine odun yükleyip şehre gelirken karşıdan tüccar kılıklı iki adam çıkar ve "Şu zındıkla alay edelim!" diye Bektaşî'ye yanaşıp selam verince Bektaşî de durur, merkebi de.

Herifler sorarlar:

- Bu eşegin böyle ne düşünüyor?

Bektaşî hiç beklemeden:

- Odun taşımaktan yorgun düştü de, artık kasabada ticaret etmeyi düşünüyor, der.

Sevine Sevine Gelirim...

Önemli bir kişi, bir Bektaşî babasıyla dost olmuştu. Sık sık buluyorlar ve sohbet ediyorlardı. Yine bir gün görüştükleri sırada söz o gün ahabplarından bir zatın cenaze merasimine gelmiş, pek kalabalık olduğundan söz edilmişti. Konu cenazeden açılınca adam, babaya sormuştu:

- Baba efendi, eğer ben sizden evvel vefat edersem benim cenazeme gelir misiniz?

Baba, hiç düşünmeden cevaplamıştı:

- Tabii memnuniyetle gelirim...

Belki Altı, Üstünden İyidir...

Ramazan gelmiş, camiler gibi kahvehanelerde de dinsel konuşmalar almış başını gidiyordu. Bir kahvehanede de bu dönemde ahlakın bozulduğundan bahsediliyordu. Bir softa şöyle dedi:

- Hal böyle giderse dünya yıkılarak altüst olacak!

Bunu duyan Bektaşî babası hemen atıldı:

- Bırak imanım altüst olsun. Belki altı, üstünden iyi çıkar...

En Sonunda Ne Olacaksınız?

Baba erenler, bir iş için memleket valisinin yanına girmek ister, odacı bırakmaz. Bektaşî, ağız değiştirir:

- Ben valinin akrabasındanım, hem ondan büyüğüm!

Bu söz üzerine odacı izin alarak içeriye sokar. Bektaşî girip baş sedire oturur. Selamlaştıktan sonra vali sorar:

- Benimle akraba imişsiniz, kimsiniz?

- Evet, ikimiz de Hz. Âdem evladınız!

- Peki, benden nasıl büyüsünüz?
 - Sen şimdi nesin?
 - Valiyim.
 - Sonra ne olacaksın?
 - Mesela Başvekil!
 - Daha sonra?
 - Hiç!
- Bektaşî gülerek cevap verir:
- Gördün mü? Ben şimdiden hiçim!

Ne Müdürmüş ya...

Bir gün, Bektaşî babalarından bir zat, bir valinin yanında oturmakta iken, birkaç köylü gelerek nahiye müdüründen şikâyet edip görevden alınmasını isterler:

Vali, şikâyeti dinledikten sonra babaya dönerek sorar:

- Baba efendi, buna sen ne dersin?

Baba şu cevabı verir:

- Efendim, ben bu adamların yalan söylediğine eminim. Çünkü bunların, hakkında şikâyet ettikleri müdürü tanırım. Ondan şikâyet için buraya kimse gelemmez. Zira oradan kalkıp buraya gelecek kadar kimsede kudret bırakmamıştır.

Çıkar Baklayı Ağızdan...

Dervişlerden biri, pek küfürbazmış. Dedenin öğütleri, azarları, bu huyundan kendisini geçirememiş. Dede, bir bakla tanesini okuyarak dervişe vermiş:

- Bunu dilinin altına koy, küfretmezsin!

Derviş, baklayı dilinin altında taşımaya başlamış. Kötü söz edecekken diline bakla takılır, adam da vazgeçermiş...

Bir yağmurlu günde dede ile derviş, bir sokaktan geçerken bir evin penceresinden bir kız çocuğu başını çıkarıp seslenir:

- Dede efendi! Biraz durun!

Bu sırada, yağmur da hızını artırmış, ıslatmaya başlamıştır. Belki bir yardım isteyecektir, diye oturur, bekler dede.

Aradan hayli bir zaman geçtiği halde ses çıkmayınca iyice ıslanan dede, dervişe:

- Şu kapıyı çal da sor, ne istiyorlar, der.

Tam bu sırada kız pencereden tekrar başını uzatınca dede sorar:

- Kızım, bizi niçin beklettin? Ne istiyorsunuz?

- Dede, bizim tavuğun altına kuluçkalık yumurta koyacaktık. Komşu nine, yumurtaları koymadan evvel bir kavukluya bakarsan piliçler tepeli çıkar, demişti. Annem de siz geçerken gördü, bekletti. Tavuğun altına yumurta koyduk.

Yağmur altında durmaktan sıırsıklam olan Baba bunu duyunca, dayanamayarak dervişe dönüp bağıırır:

- Haydi bakalım derviş Ahmet, sırası geldi. Çıkar baklayı ağzından...

Yemeklerden Neyiniz Var?

Bir fakir Bektaşî lokantaya girerek hangi yemeklerin bulunduğunu sorar. Aşçı da yemekleri sayar. Bektaşî, bunları dinledikten sonra kızar:

- Hay Allah! Bu kadar yemek var da benim istediğim ekmek ile peynir yok! Sonra çıkar gider...

Bak Şu Ahlaksıza...

Bektaşî tarikatına mensup bir vali, hapishanedeki mahkûmların durumunu incelemek için hapishane müdürünü yanına alarak koğuşları dolaşmaya başlar.

Tutukluların hepsine suçlarını birer birer sorar. Tümü de kendilerinin kabahatsiz ve masum olduklarının, oraya garaz ve iftira ile sokulduklarını iddia ederler. Nihayet biri der ki:

- Efendim, ben filan kabahati yaptım ve bunun haklı cezası olmak üzere buraya getirildim.

Bu söz valinin hoşuna gider. Hapishane müdürüne der ki:

- Bu fena adamı burada, bu kadar kabahatsiz ve masumlar arasında bırakmak doğru değildir. Çünkü hepsinin ahlakını bozar. Şimdi bu herifi tahliye edip buradan kovunuz.

Şeytana Borçlu Değilim...

Bir Bektaşî babasının müritlerinden olup tekkede yatıp kalkan bir genç derviş, aşırı müsrif olduğundan, o bölgede borç etmedik kimseyi bırakmamış. Sonunda bu kadar borcu ödeyemediğinden, alacaklılar şikâyet gelmişler.

Baba bunları savdıktan sonra dervişî çağırarak azarlamış ve demiş ki:

- Sen şeytana bile borç etmişsin. Bu ne hal?
- Derviş derhal başını kaldırıp şöyle cevap vermiş:
- Baba efendi, işte bunda yanılıyorsunuz. Dünyada yegâne borç etmediğim biri varsa o da şeytandır.

Keramet Böyle Gider...

Bektaşî dedelerinden Hüseyin baba ile müridi Derviş Mehmet, tekkelerini mektebe çevirerek mahalle çocuklarını okutmaya başlarlar. Bir akşam paydosundan sonra baba efendi, mektebin önünde bir gürültü işiterek çıkar. Bir de bakar ki iki öğrenci, bir kargayı tutup "senindir, benimdir" diye çekiştiriyorlar. Bu arada fazla zorladıklarından karganın başı birinin elinde, gövdesi de diğerinin elinde kalır. Feryat ve figan başlar. Baba efendi derhal yetişerek çocukların elindeki baş ve gövdeyi alıp birleştirir ve karga dirildi diyerek çocukları barıştırıp evlerine yollar.

Bu olay memlekette yayılınca babanın kerametine bağlanır. "Karga Baba" adıyla ünü artar. Babanın duasını almak için akın akın gelenler olur. Artık, namaz kılarak sevap kazanmak için tekke-ye beş vakit hücum başlar.

Bir gün namaz vakti yüzlerce kişinin toplanıp cemaatle namaz kıldıkları sırada babadan gürültülü bir kabahat yükselir. Fakat baba hiç orali olmayarak devam eder. Artık, namazın bozulduğunu gören halk, birer ikişer pabucunu alır, savuşur.

Bir de baba selam vererek arkasına dönüp bakar ki ortada kendi-şiyle, müezzinlik eden dervişten başka kimse kalmamış.

Derviş şaşkınlıkla bağırmış:

- Aman! Bu ne hal?

Hüseyin baba şu cevabı vermiş:

- Bir karga başı için toplananlar, bir osurukla dağılırlar.

Ben Fenalığı İsterim...

Üç beş kişi toplanmış konuşuyorlardı. Fakirliğin iyiliğinden, sabreden yoksulun cennete daha evvel gireceğinden, öbür dünyada kazanacakları ödüllere uzun uzadıya söz edilir. Sonra, konuşmaya hiç katılmayan Bektaşî'ye düşüncesini sorarlar:

- Baba efendi, siz ne dersiniz?

Derviş kararlı:

- Evet, dediğiniz doğru. Ancak, ben yine de cenabı hakktan fakirliğin zıddı olan fenalığı bana vermesini isterim.

Sen Duanı Kendine Et...

Dilencinin biri, bir Bektaşî dervişine der ki:

- On para ver, sana dua edeyim!

Bektaşî onluğu verir ama "duanı istemem" der.

Dilenci:

- Hayırlı duanı niye istemiyorsun?

Bektaşî güler:

- Eğer, Allah'ın yanında duan makbul olsaydı, duayı kendine ederdin de dilencilikten kurtulurdun!

Altınları Göreceğim Gelmişti...

Fakir Bektaşî bir sarraf dükkânının önünden geçerken durup camekândaki paraları seyre başlar. Sarraf, yanına gelip sorar:

- Altın mı alacaksın?

- Hayır! Altınları göreceğim geldi de bakıyorum!

Gel de Kızma...

Bektaşî, bir mezarlık arasında dolaşmakta iken etrafı duvarla çevrilmiş üç mezar görmüş, kime ait olduğunu anlamak üzere mezarın kapısının bulunduğu yana gitmiş.

Orada gördüğü bir adama sormuş:

- Bu mezarlar kimin?

- Bunlara üç kardeşler, derler.

- Sen burada ne arıyorsun?

- Ben bu mezarların bekçisiyim. Süpürürüm, kandillerini yakarım, hizmet ederim.

- O halde haydi içeri girelim de bana bu mezarların sahiplerine ilişkin bilgi ver.

Türbedar ile Bektaşî içeriye girerler, sağdaki kabrin yanında duran Bektaşî sorar:

- Burada yatan kimdir?

- Bu üç kardeşin büyüğüdür. Son derecede iyi bir adamdı. Hayırlı işleri sever, yoksula yardım eder, evinde daima misafir bulunurdu.

Baba ellerini kaldırıp bir fatiha okuduktan sonra ikinci mezarın başına gelip sorar:

- Ya bu?

Bu da üç kardeşin ikincisi idi. Son derece fena adamdı. Bunun elinden bütün memleket halkı inlerdi. Yapmadığı kötülük ve fitne kalmamıştır.

Baba yine ellerini kaldırıp bir fatiha okur ve üçüncü mezarın başına gelerek sorar:

- Bu üçüncü ne idi?

Bu da üçüncü kardeşleriydi. Bu adam gayet uslu, basit bir adamdı. Kimseye ne hayrı ne de şerri dokunmuştur. Dünyaya geldiği gibi gitmiştir.

Bunu duyunca Bektaşî şöyle söyler:

- Öyleyse sen oradan savuş, ben şunun mezarına bir ...yım.

Ey Pirlar, Kaçın...

Alevi köylünün eşeği birden kaçır. Hayvan hızla uçuma gider. Aşağı yuvarlanacakken, adam son anda eşeği kuyruğundan yakalar. Bütün gücüyle asılıp yukarı çekmeye çalışırken, bir yandan da bildiği bütün pirları, evliyaları yardıma çağırır. Fakat eşeğin elden gittiğini, üstelik kendinin de yuvarlanacağını anlayınca, yardıma çağırıldığı pirları tekrar birer birer sayarak şöyle der:

- Şayet bu civara geldinizse savulun. Eşeği bırakıyorum, sizlere zararı dokunmasın...

Sizi Görünce...

II. Mahmut, Bektaşîlerin düşmanıydı. Bir gün bir tekkeyi bastırır. İçeridekilerin hepsi birer deliğe sinerler. Yalnız ihtiyar bir Bektaşî kaçamayarak ortada kalır.

II. Mahmut, babaya sorar:

- Erenler, canlar nerede?

Baba hemen cevap verir:

- Şevketli sultanın, seni görünce bizlerde can mı kalır?..

İnşallah O Yanılıyordur...

Bektaşî babası, hazır bulunduğu mecliste bir kişiyi övmeye başlar. Aralarından biri der ki:

- Baba efendi, siz onu bu kadar övüyorsunuz ama, o sizin aleyhinizde söylemedik şeyi bırakmıyor.

Baba cevap verir:

- İhtimal ki her ikimiz de yanılıyoruz...

Güzel Atlar, Güzel İnsanları Götürmüşler...

Bektaşî canlarından birine, baba tarafından geziye çıkması söylenir. Yola çıkıp Anadolu'nun büyük şehirlerinden birine varınca her tarafı ışıklar içinde parlayan gayet büyük bir konak görür. Yanaşıp "Eyvallah!" diyerek geceyi geçirir. Ertesi sabah sırma elbiseler içinde konaktan çıkıp ceylan gibi atlara binerek ava giden insanları hayretle seyrederek yine yolculuğuna devam eder. Senelerce sonra yolu tekrar o büyük şehre düşer. Bir de bakar ki, o koca konak ve ahırlar boşalmış, haraba yüz tutmuş. Nereye gittiklerini bekçiden sorar. Bekçi her biri hakkında uzun uzun bilgi vererek öldüklerini anlatmaya başlayınca, Bektaşî heyecanlanarak şöyle der:

- Be imanım! O büyükler, o güzel atlara binerek toptan göçtü desenel!..

İşimiz Gücümüz Gömlek Yıkamak mı?

Bektaşî kalenderlerinden birinin gömleği kirden muşambaya dönmüş. Tanıdıklarından biri demiş ki:

- Yahu erenler! Şu mübareği bir kere sırtından çıkar da yıkayıver!

Bektaşî gülerek şöyle demiş:

- Gene kirlenecek değil mi?

- Gene yıkarsın!

- Gene kirlenir!

- Gene yıkarsın.

Bektaşî dayanamamış:

- Behey imanım! Biz bu dünyaya gömlek yıkamaya mı geldik?..

Hiçbir Şeye Karışmaz...

Bir Bektaşî dervişi, büyük bir adamın yanına gider gelir, hizmetinde bulunurmuş. Yine bir gidişinde oğlunun bir kusurundan dolayı hapsedildiğinden söz etmiş, cezasının hafifletilmesi için yardımını rica etmiş. Adam demiş ki:

- Biz kendi halinde dervişleriz, dünya işlerine karışmayız!..

Bunun üzerine baba, adamdan kendisi için manevi yardım ister. Adam, aynı adamdır:

- Emriilahi ile olacak işe de karışamayız!

Bu karşılığı alınca Bektaşî patlar:

- Be adam! Dünya işlerinde yardımcı olmazsın, ahret işine karışmazsın, eşekler gibi sana boşuna niçin hizmet edip duruyorum?

Sonra çekip, gider...

Züğürtlük de İşe Yararmış...

Bektaşî fukarasından biri, geziye çıkmış ve birkaç zengin ile yol arkadaşı olmuş. Nasılsa yolda birtakım soyguncular önlerine çıkıp zenginleri soymaya başlamışlar. Adamlar korku içinde sızlanırlarmış. Bektaşî ise o aralık bir ağacın gölgesinde çubuğunu tellendirip soyguncuların işlerini, arkadaşlarının felaketini gülerek seyredermiş.

Soyulanlardan biri, Bektaşî'nin gösterdiği kayıtsızlığa kızarak bağırır:

- Behey uğursuz! Bizim burada canımız yanıyor, sen, bu halimize uzaktan gülüyorsun, hiç yüreğin yok mu?

Bektaşî tavrını bozmayarak cevap verir:

- Erenler! Bunca senedir çektiğim züğürtlüğün faydasını ilk defa gördüğüm şu dakikadaki gönül hoşluğumu çok mu gördünüz?

Bu Memuriyet Tam Size Göre...

Bir mecliste yeni memuriyete atanmış olan birinden söz edilip aleyhinde türlü türlü sözler söyleniyormuş. Bunlardan biri:

- Yahu, ne üzülüyorsunuz, o eşeğin biridir, der.

Hazır bulunan Bektaşî zariflerinden bir zat, zaten dedikodudan hiddetlenmiş olduğu için o adama güzel bir ders vermek isteyerek şöyle der:

- Öyleyse siz de memuriyet isterseniz alırsınız. Hemen başvursanız iyi olur...

Pezevenk Dolmuş...

Bektaşî babalarından biri Uzunçarşı'dan yukarı doğru çıkarken, dükkânlardaki dalgacılar, baba ile alay etmeye karar verirler. İçlerinden birisi bağırır:

- Baba!

Baba dönüp bakar. Adam gülerek:

- Affedersiniz, birine benzettim, der.

Arkadan diğer biri bağırır:

- Baba!

Baba döner ama o da aynı karşılığı verir. Böylece kendisi ile alay ettiğini anlayan baba çarşının ortasında durarak avaz avaz bağırır:

- Pezevenk!

Bu haykırış üzerine çevredekiler dükkânlardan dışarı fırlayarak bakarlar.

Bunları gören baba gülerek şöyle der:
- Yahu, burada amma da pezevenk varmış ha!..

Nasıl Olursa Olsun...

Bir toplantıda tütünün içilmesi helal mi, haram mı diye konuşuluyordu. Hazır bulunanlardan biri sessiz sessiz oturan Bektaşî'ye dönerek sordu:

- Buna sen ne dersin baba? Tütün helal mi, haram mı?
Bektaşî hemen cevabı yapıştırdı:
Helal ise içiyorum, haram ise yakıyorum!..

Anlaşıldı, Anlaşıldı...

Bektaşî dervişini arkadaşları camide vaaz dinlemeye götürmüşler. Hoca, söze başlayarak demiş ki:

- Efendiler, bugün size anlatacağımı konu, yirmi iki kısımdan ibarettir.

Bunu duyan Bektaşî oturduğu yerden kalkarak kapıya doğru yürümüş. Arkadaşları bağırılmışlar:

- Yahu? Nereye gidiyorsun?
Bektaşî gayet sakin:
- Gidip geceliğimi getireceğim. Çünkü sabahı burada edeceğimiz anlaşılıyor.

Adamın Ağzı Yok...

Çocuğun biri annesiyle giderken bıyıkları ağzını örtmüş bir Bektaşî görerek annesine seslenmiş:

- Anne bak, adamın ağzı yok!

Bunu duyan Bektaşî kızmış ve elinin tersiyle bıyıklarını yukarı kaldırdıktan sonra şöyle demiş:

- Bu, ananın örekesi mi?

Cenazeyi Ne Yaptın?

Bektaşî'nin biri bir dere kenarında akşam karanlığında demlenirken, uzaktan birkaç kişinin bir cenaze getirdiklerini görür. Hemen tepsinin üstünü mendiliyle örter. Cenaze sahipleri babayı görünce derler ki:

- Baba hazretleri, şu cenazeyi sana emanet ediyoruz. Vakit gecikti; yarın gelir, defnederiz.

Baba çaresiz kabul eder.

Adamları gidince mendili kaldırır, demini çekmeye başlar. Fakat yanındaki cenazeden de canı sıkılarak, bir tekme vurunca dereye yuvarlar.

Ertesi sabah cenaze sahipleri gelir. Cenazeyi bulamayınca sorarlar. Baba şöyle söyler.

- Meğer cenazeniz yüksek makama layık biriymiş. Gece yarısı bir nur parladı. Cenaze gökyüzüne yükseldi, gitti.

Bunu işitenler:

- Yahu, bu herif edepsiz, ahlaksız, namussuz adamın biriydi, derler.

Bu sırada dere kenarında bir köylü onlara bağırır:

-Derenin ilerisinde sazlara takılmış bir cenaze var!

Bunu duyan herkes birbirine ve babanın yüzüne bakmaya başlar. Baba şöyle der:

- Gördünüz mü, kim bilir kerata yukarıda ne haltlar karıştırdı ki aşağıya attılar...

Bektaşî ile Mevlevî...

Bir Bektaşî dervişı, bir Mevlevî ile konuşurken, Mevlevî'nin giydiğı cübbenin çok geniş yeni (kol ağız) dikkatini çekmiş olacak ki, sormuş:

- Erenler! Yeniniz neden bu derece geniş?

Mevlevî geniş kolu ile örtücü ve koruyucu bir hareket yaparak:

- Sultanım! Biz gördüğümüz günahları bu geniş yenimizle örtürüz. Ya siz bu daracık kolla ne yaparsınız?

Bektaşî boynunu büküp cevap vermiş:

- Biz görmeyiz ki örtelim!

Papaza Bir Soru

Bektaşî'nin biri, bir papazla tanışır. Bir gün konuşurlarken papaza, bir sorusu olduğunu söyler.

Papaz sorar:

- Sorunuz nedir baba efendi?

Bektaşî:

- Siz elinizle istavroz çıkarıyorsunuz, bunun sebebi nedir?

Papaz cevap verir:

- Hz. İsa'yı çarmıha gerdikleri için onu mihladıkları yere işaretle istavroz çıkarırız.

Bektaşî:

- Doğrusu çok talihli imişsiniz, der.

Papaz sebebini sorunca şöyle söyler:

- Malum ya, o tarihte insanları ya çarmıha geriyorlardı yahut kazığa vuruyorlardı. Ya Hz. İsa'yı kazığa vursalardı o zaman parmağınızı nerelerinize sokacaktınız?

Âdem Peygamberin Sağdıç Kimdi?

Canlardan birine sormuşlar:

- Hz. Âdem, Havva anamızı aldığı vakit sağdıç kimdi?

Hemen cevaplamış:

- Ben, o düğünde bulunmadım.

On Beş Yıllık Bela...

Bektaşî canlarından birinin sikkesi (kavuşu) iyice eskimiş, ele alınmayacak kadar yağlanmıştı. Dostlarının zoruyla kavuşu yenile-di.

"Eski kavuşu ne yaptın" dediler.

- Denize attım.

- Niçin bir fakire vermedin?

- Ben o beladan başımı ancak on beş senede kurtarabildim. Şimdi bir başka fakirin de mi başını belaya sokayım?

Baba, Ne Alacaksın?

Şişman bir Bektaşî babası bir yokuşu çıkarken iyice yorulmuş. Bir bakkal dükkânının önünde boş bir iskemle bularak hemen oturmuş. Bakkalın çırağı yanına yaklaşarak sormuş:

- Ne alacaksınız baba efendi?

Baba cevap vermiş:

- Nefes alacağım oğlum, nefes.

Hangisi Daha Uğursuzmuş?

Avcı Sultan Mehmet diye anılan IV. Mehmet bir gün avda akşama kadar uğraştığı halde, bütün attıkları boşa gitmiş. Bunun sebebi-

ni sabahleyin ilk gördüğü adamın uğursuzluğuna bağlayarak "Saraydan çıkarken kapı önünden sallana sallana biri geçiyordu. Sivri külahlı, sırtı kamburumsu... Bana çabuk bulun!" emrini vermiş. Hem tanımışlar. Ünlü Bektaşî ayyaş Hamza. Karakullukçular yaka paça adamı huzura getirirler. Öyle bir uğursuzun yaşamak hakkı olmadığı için derhal asılmasını buyurur padişah.

Bektaşî der ki:

- Sabahleyin ilk beni gördüğünüz için iki keklik bile vuramadınız. İyi ama padişahım, benim de bu sabah ilk gördüğüm siz oldunuz. Siz, iki keklikten oldunuz; ben ise canımdan oluyorum. Şimdi insaf edin de söyleyin... Asıl uğursuz kimmiş?

Cevap, padişahın o kadar hoşuna gider ki hayatını bağışladıktan başka bir kese de altın verir.

Bismillahı Zamanında Söylemediydin

Adamın biri çocuğunu döver ve dayağa başlarken de besmele çekmiş. Bektaşî, bunu görünce dayanamayarak şöyle demiş:

- Behey imanım, sen o beslemeyi vaktinde çekmeliydin!

Sizin Hanımın Koynuna Herkes Girer...

Paşanın biri, tanıdığı bir Bektaşî ile konuşurken sorar:

- Baba, sen geçen gün bir kadınla gidiyormuşsun, kimdi o?

- Hanımım olurlar efendim...

- Peki, ama pek hırpani, hem de çirkin bir şeymiş. Onun koynuna nasıl girersin?

Buna bozulan Bektaşî lafı yapıştırır:

- Sizin pamuk gibi hanımınızın koynuna herkes girer. Marifet bizim o pasaklı kadının koynuna girmekte!..

Allah'ın Yazısı Hiç Güzel Değil...

Bir mecliste Kur'an'ın anlatım mükemmelliğinden söz ediliyormuş. Birisi sormuş:

- Allah'ın sözü bu kadar güzeldir, acaba yazısı nasıldır?

Mecliste hazır bulunan bir Bektaşî atılmış:

- Hiç merak etme kardeş, herhalde güzel değildir.

Oradakiler hep birden sormuşlar:

- Baba, nereden bildiniz?

Bektaşî cevap vermiş:

- Alnımın kara yazısından.

Ölümle Aramızda Bir Tahta Vardı

Baba erenler, bir yelkenli kayık ile seyahat ederken şiddetli bir fırtına çıkmış, kayık çalkalanmaya başlamış. Bütün yolcular bir araya toplanarak dua ve niyaza başlamışlar. Baba ise bir köşeye çekilerek çubuğunu içmekle meşgulmuş.

Nihayet fırtına geçmiş, yolcular kurtulmuş, kayık sahile yanaşmış. Yolculardan biri merak ederek sormuş:

- Baba, fırtınadan hepimiz korktuk, telaş ettik, sen kenara çekilip çubuğunu içtin. Hiç korkmadın mı?

- Neden korkayım, evlat?

- Neden olacak, görmediniz mi, o sırada ölümle aramızda bir tahta vardı!..

Bektaşî gülerek cevap vermiş:

- Doğru, fakat karada o da yok ya!..

Getir Senin Günahını da Kat...

Kıyamet kopmuş, mahşer halkı toplanmış, herkesin "hesap ve kitap"ı görülüyor, günahkârların günahları sırtlarına yüklenerek azap yerine gönderiliyormuş! Bu aralık bir Bektaşî'nin fazla gelen günahını bizzat taşıyamayacağı anlaşıldığından, bir arabaya yükletip kendini de üstüne oturturlar. Bektaşî yolda giderken, bir başkasının yüklendiği günahlardan iki büklüm olup yürümekte zorluk çektiğini görmesiyle seslenmiş:

- Bana bak be imanım! Getir o yükünü de buraya koy! Bir araba günahım var, nasıl olsa... Seninkini de katalım içine, anasını sattığımın...

Allah, İşin Aslını Biliyor...

Bektaşî'nin bir kuruşu varmış. Yirmi parası ile ekmek almış, kuruşu vermiş. Paranın üstünü isteyince fırıncı:

"Verdik ya" demiş.

Kavgaya başlamışlar. Bektaşî başa çıkamayacağını anlayınca:

- Allah belanı versin demiş, uzaklaşmış. Biraz ötedeki bakkala giderek yirmi paralık peynir istemiş. Peyniri alınca yürümüş. Bakkal bağırması:

- Baba, yirmiliği vermedin.

- Verdik ya!..

- Hayır vermedin.

Bakkal, belki unuttum diye işi uzatmamış. Köşeyi dönünce Bektaşî bir kenara çekilip, karnını doyurduktan sonra gülerek konuşmuş:

- Allah'ım sen işin esasını biliyorsun. Fırıncıdan al, bakkala ver.

Allah'ı Korumak Sana mı Kaldı?

Baba erenleri, bayram günü zorlayarak camiye götürmek istemişler. Baba erenler, sarığının yırtıldığını söyleyip kâğıttan bir külâh yapmış. Başına geçirerek camiye gitmiş. İçerisi dolu olduğu için geç kalanlarla beraber cami avlusunda namaza durmuş. Fakat tam bu sırada yağmur yağmaya başlayınca başındaki külâh berbat bir hale girmiş. Canı fena halde sıkılan Bektaşî:

"Hey Allah'ım, mübarek günde şu yaptığını beğeniyor musun" demiş.

Bektaşî'nin yanında, namaza kalkan bir âmâ hemen kolu ile dürterek hamurdanmış:

- Utanmıyor musun, Allah'a dil uzatmaya!

Bektaşî, bir körün Allah'a savunmaya kalkışmasına adamakıllı kızarak bağırır:

- Şu sahip çıktığın Allaha bak ki seni ne hale koymuş!

Kabahat, Sana Tarlayı Gösterende...

Bir köyde, yağmur duasına çıkarlar. Bektaşî de kırk yılda bir kere bunlara uyar, cemaatin arkası sıra giderken, eline geçirdiği bir ağaç dalını kendi tarlasının bir köşesine saplayarak başını yukarı kaldırır:

- Bizim tarla da işte burası, der.

Tesadüf bu ya, yağmur duası başlar başlamaz, bulutlar kendini gösterir. Kara bir bulutun kendi tarlası üzerine gittiğini gören Bektaşî sevinçle koşar. Bir de ne görsün, ceviz büyüklüğünde dolu, bütün ürünü berbat etmiş. O vakit başını yukarı kaldırır, şöyle söyler:

- Kabahat sende değil, sana tarlayı gösteren pezevenkte!..

Allah'ım Şu Kulundan Utan...

Bektaşî Mısır'a gitmiş. Sokaktan geçerken süslü bir araba içinde sırmalı elbiseler giymiş bir adam görünce sormuş:

- Acaba Hidiv bu mudur?

- Bu, Hidiv'in bir kuludur.

Bektaşî bunu duyunca ellerini kaldırmış:

"Allah'ım, bir senin kuluna, bir de Hidiv'in kuluna bak! Bak da utan" demiş...

Eşegimi, Pirim Bekledi...

Bir hoca ile bir Bektaşî yol arkadaşı olmuşlar. Hocanın bir beygiri, Bektaşî'nin de bir eşeği varmış. Akşam çayırılık bir yere gelmişler, geceyi burada geçirmeye karar vermişler. Yemeklerini yedikten sonra yatacakları sırada hoca:

"Yarabbi, beygirimi sana emanet ettim, sen sakla" demiş.

Bektaşî de:

"Pirim, benim eşeği de sen bekle" diye ısmarlamış.

Hoca, hayret ve kızgınlıkla,

"Efendi, Allah'a emanet et, günaha giriyorsun" demişse de Bektaşî aldırmamış. Yatıp uyumuşlar.

Sabahleyin bir de bakarlar ki, hocanın atını kurtlar yemiş, eşek ise otluyor. Hoca bu hale hayretle söylenir:

- Bu nasıl şey? Allah'a emanet ettiğim beygir gitmiş. Bektaşî'nin merkebi duruyor!

Bunu duyan Bektaşî şöyle demiş:

- Bunda hayret edecek bir şey yok. Allah'ın kulu yalnız sen değilsin ya, muhakkak bekleyeceği başka bir şey vardı. Halbuki bizim Pirin biricik dervişi benim. Hesap soracağımı bildiği için malımı sabaha kadar bekledi.

Senden Hesap Soran Yok...

Bektaşî ırmak kıyısında otururken, biri elinde, biri kucağında iki çocukla bir kadın gelir. Kadın, babaya rica eder, çocuğun bir tanesini tut, ötekini karşıya geçireyim, gelip bunu da alırım, der.

Baba çocuğa bakar, kadın küçük çocuğu karşıya geçirdikten sonra döner, ötekini alır. Fakat tam ırmağın ortasında ayağı kayınca çocukla beraber boğulur gider. Bir yandan bu acıklı manzarayı gören, diğer taraftan karşıdaki çocuğun ağlamasını duyan Bektaşî, başını yukarı kaldırarak:

- Hey Allah'ım, der, şunu ben yapsam, canıma okurdun ya!..

Sende İman, Bende Para Yokmuş...

Bektaşî'nin biri nasıl olduysa camiye gitmiş. Namaz bitince duaya başlamış.

- Allah'ım, bana bir rakı parası ver!
Yanı başındaki softa ise başka dertte imiş:
"Allah'ım; bana din, iman nasip et" diye dua edermiş.
Softa, Bektaşî'nin rakı parası istediğine dehşetli içermiş.
Namazdan sonra önünü keserek:
"Behey imansız, Allah'tan rakı parası istemeye utanmıyor musun?" diye çıkmış.

Bektaşî soğukkanlılıkla şöyle cevap vermiş:
- İmanım, herkeste ne yoksa Allah'tan onu ister. Sende din, iman yokmuş, onu istedin. Hamd olsun bende onlar tamam. Yalnız, rakı param yoktu, Allah'tan onu istedim.

Beni Bu İşe Karıştırmayın...

Canlardan biri bir gün bir deniz yolculuğuna çıkar. Aksi gibi dehşetli bir fırtına başlar. Herkes ağlayıp inleyerek Allah'tan yardım diler. Baba hiç aldırış etmez. Onun bu kayıtsızlığını gören birisi sebebini sorar. Baba anlatır:

- Bir tarihte hamama gitmiştim. Gözüme bir hamamböceği ilişti. Yarabbi, dedim, şu mendeburu ne diye yarattın? Birkaç gün sonra kaba etimde bir çiban çıktı. Altı ay sıkıntısını çektim. Bir gün birisi dedi ki:

- Yahu, bunun ilacı çok kolaydır. On tane hamamböceğini ez, çıbanın üstüne koy, üç günde iyileşirsin.

Çaresiz, dediğini yaptım. Birkaç gün sonra ayağa kalkınca, Allah'ın işine karıştığım için bu belanın başıma geldiğini anladım. İşte bu sebeple bir daha onun işine karışmayacağım. Siz istediğiniz kadar ağlayın, sızlayın. Ben onun işine karışmam.

Allah Burada Yok...

Hocanın biri camide Allah hakkında vaaz veriyormuş:
- Ne yeredir, ne göktedir, ne sağdadır, ne soldadır, ne üsttedir, ne alttadır, bütün mekândan münezzehtir! (mekânın dışındadır)
Hoca konuşmasını tamamlamadan halk arasındaki bir Bektaşî halka dönüp bağırarak:
- Ey cemaat! İnsaf edin. Geçen gün ben, "Allah burada yok!" dedim de "kâfir oldun!" dediniz. Bakınız, hoca efendi açıktan "yok" diyor da biriniz ses çıkarmıyorsunuz!

Bütün Evliyaları Aldattım...

Bir gemi Karadeniz'de şiddetli fırtınaya tutulmuş. İçindekiler kurtuluş için evliyaya adaklar adanmışlar. Yolcular arasındaki Bektaşî de bunlara ilgisizce bakarmış. Kendisine bildiği evliyadan birine bir şey adamasını söylemişler. Bektaşî, baskı karşısında:

"Bu fırtınadan kurtulursam, adını bilmediğim velinin türbesine bir kurban adağım olsun" demiş...

Yolcular, hayretle sormuşlar:

- Yahu! Hiç ismini bildiğin evliya yok mu?

Dede cevap vermiş:

- Pek çok ama hepsini birer kez aldattım!

Boşuna Dua Olmaz...

Birinci Dünya Savaşı'nda Kayseri'nin askeri misafirhanesine, Kırşehir'den, ensesi kalın, kalıbı kıyafeti yerinde bir Alevi dedesi nefer olarak gelir.

Bir gün çavuş, subayına der ki:

- Efendim! Bu dedeyi hiçbir manga istemiyor. Emretseniz de başka tabura yollasak. Ne versek, karnım doymadı diyor.

- Adamcağıza bolca yemek verin de doysun!

- Aman efendim! Ne yapsak nafile! Geçen gün önüne, doysun diye, bir karavanayı koyduk, sildi süpürdü. Doydu, zannettik. Dedem haydi bari dua et dedik. Ne cevap verse beğenirsiniz?

- Ne dedi?

"Zeytinyağlı bulgur pilavı verdi diye Allah'a yalvaramam. Bir kuzu ile bir tepsi baklava ihsan etsin ki ona her akşam bir hatim indireyim" dedi.

Böyle Yemek Olmaz Olsun...

Bektaşî babası, gemiyle yolculuk ederken çıkan fırtına büyük bir tehlike yaratır. Herkes şaşırır, korkar, o sırada yolculardan biri babanın yanına gelerek der ki:

- Baba efendi, zannederim bu akşam meleklerle beraber cennette yemek yiyeceksiniz.

Baba cevap verir:

- Aman evladım, bu akşam hiç iştahım yok. Bu yemek başka bir akşama kalsın.

Cehennem Mutlaka Dalar...

Bektaşî'nin birine sormuşlar:

- İyilerin cennete, kötülerin cehenneme girecekleri söylenir. Cennetle cehennem acaba dolmayacak mı?

Bektaşî cevaplamış:

- Cenneti bilmem ama cehennemin dolacağını zannederim. Çünkü görüştüklerimin çoğunun cehennemlik olduğundan kuşkum yok...

Böyle Yaratmak Neye Yarar?

Bektaşî'nin biri günlerce demsiz kalmış. Bir gün eline birkaç para geçerek bir şişe rakı, bir de ciğer alıp dalgın dalgın giderken köpeğin biri elindeki ciğeri kapıp gitmiş. Mezeliğinin elinden gittiğini gören babanın canı sıkılarak başını gökyüzüne çevirip homurdanmış:

- Amma da kolay iş!.. Onun bunun rızıkıyla besleyecek olduktan sonra yarat yarat salıver!

Balıklar da Allah Allah Diyor...

Bektaşî dervişlerinden biri, bir yelken gemisiyle geziye çıkmış. Bir gün hava birdenbire bozmuş fırtına başlamış. Şiddetinden, gemi denizin üstünde limon kabuğu gibi sallandığından, Bektaşî'nin rengi uçmuş korkmaya başlamış. Ellerini açarak, "Aman Allah" diye feryadı basmış. Bu hali gören yolculardan biri yaklaşır:

- Baba! Ne korkuyorsun! Allah kerimdir!

Bektaşî duayı kesip demiş ki:

- Kerim olduğu için korkuyorum ya. Balıklar da Allah Allah diyorlar. Hangimizin duası kuvvetli gelirse o kazanacak.

Sen İşini Bilirsin

Yoksul bir Alevi köylüsü, bir ceviz ağacının gölgesinde, bir yaz sıcağında dinlenirken incecik saplarda yetişen koskoca bal-kabaklarının iriliğine ve bir de yüksek ağaçtaki ceviz tanelerinin küçüklüğüne bakarak demiş ki:

- Yarabbi! Bu ince ot saplarında kocaman kabakları, göklere uzanan koca ağaçta da ufacık cevizleri yaratmışsın! Halbuki bu kabaklar ağaçta, cevizler de kabak saplarında bitmeliydi...

O sırada bir karga, bir cevizi oyup içini yemeye uğraşıyormuş. Ceviz kabuğundan fırlayıp hızla adamın başına düşmüş:

Canı yanan köylü şöyle demiş:

- Yarabbi! Tüvbeler olsun! Bir daha senin işine karışmam. Her ne yaratmışsan hepsinde birer hikmet varmış. Şimdi ağaçta ceviz yerine kabak bulunmuş olsaydı, kafam tuzla buz olurdu!

Bunu Kır da Görelim...

Bektaşî'nin biri eline geçirdiği birkaç kuruşla bir o zaman depozito ile verilen şişeye rakı koydurmuş. Biraz ekmek ve peynir, bir paket de sigara almış. Cebinde kalan bir kuruşu da şişeyi verdiği zaman geri almak üzere meyhaneciye bırakmış. Bundan sonra bir bostana gelerek nevaleyi meydana çıkarmış, sofrayı kurmuş. Tam çubuğunu doldururken, bahçıvanın köpeği ekmekle peyniri kapıp kaçmış. Bektaşî:

- Ne yapalım demiş, şişe için bıraktığım para ile ekmek ve peynir alırım, yarına Allah kerim!

Bu sonbahar günü hava birden bozulmuş, dolu yağmaya başlamış. Bektaşî çardağın altına kaçarken şişeye bir dolu çarparak kırmış ve rakı dökülmüş.

Bir yandan bütün neşesi berbat olan Bektaşî şişe kırıldığı için, ekmek peynir karşılığı olan meyhanecideki parasının da elden gittiğini görünce hiddetli hiddetli şehre dönerken bir ayakkabıcı dükkânı görmüş. Hemen içeri dalarak tezgâhın üstündeki demir muştayı yakalayıp havaya doğru kaldırmış ve haykırmış:

- Haydi, göreyim seni, şunu da kır, kırabilirsen...

Her Gün Taciz Etmez

"Ramazan ayı, dileklerin kabul olunduğu aydır. Allah'tan ne istersen verilir!" demişler. Bektaşî'nin biri bunu duymuş, çoktan beri veremediği borcunu ödemeyi dilemek üzere camiye gitmiş. Namazdan sonra ayağa kalkıp şöyle demiş:

- Yarabbi! Evine ilk defa geliyorum. Ben bunlar gibi günde beş defa gelip seni taciz etmem. Borcumu verecek kadar para ver. Bir daha asla gelmem!..

Ha Gayret Allah'ım...

Bektaşî bir gemiye biner. Gemi sahilden açılır açılmaz bir fırtına başlar. Gittikçe fırtına azar. Herkes korku içindedir. Nihayet adaklar başlar. Biri:

- Yarabbi, kurtulayım, beş koyun kesip fukaraya dağıtayım.

Öteki:

- Allah'ım, canımı kurtar, fakirlere yüz lira dağıtayım.

Diğer biri:

- Ey ulu Tanrı'm, şu beladan sağ salim kurtulayım, malımın yarısını fakirlere vereceğim.

Kenarda sessiz sedasız duran Bektaşî şöyle söyler:

- Ey kadir Mevlam, tam alışveriş zamanı. Biraz daha dayan, hep-si vere vere bana dönecekler!..

Allah Diye...

Bektaşî fukaralarından biri aç kalmış. Açlık canına yettiğinden, kendi kendine söylenirmiş:

- Hey Allah'ım, kulunu yaratırsın, sonra da rızkını vermeyip aç bırakırsın. Aciz mahluklarınla eğlenmek sana yaraşır mı? Halim sana malum. Bari bana bir görün, bana yardım et!

İşte böyle diyerek yürürken, yol üstünde parlak bir şey gözüne ilişir, hemen alıp bakar ki sarı bir altın.

Doğru şehre koşar, karnını doyurur, çubuğunu yakar, paranın üstü olarak aldığı gümüş paralara baka baka şöyle söylenir:

- Hey kudretine hayran olduğum sarı mangır. Hani senin maden olduğunu bilmesem, mutlaka Allah diye sana tapardım...

Lafı Kuyruğundan Anlıyorsun!

Bektaşî babasına, avcı dostlarından biri, kuş tutmak için bir usta şahin vermiş. Baba şahini alıp bir gün kıra çıkmış. Ormanda bir üveyik görmesiyle, şahini salıvermiş, şahin hemen yetişip pençeleyerek kuşun gövdesini yiyip kafasını getirmiş. Usta şahinin bu fena huyunu gören Bektaşî'nin canı sıkılarak olayı bir tanıdığına anlatırken, orada bulunan bir adam söze karışmış:

- Aman dedem! Hayvanın yıldızı değişmiş yıldız değişince, huy da değişir, bir evliya türbesine adak adarsan iyileşir!

Bu öneri üzerine, Bektaşî bir mum ve biraz yağ alıp bir türbeye götürerek, şahinin iyi huylu olması için dua etmiş.

Birkaç gün sonra tekrar kıra gidip havada büyücek bir kuş görmesiyle şahini salmış. Şahin kuşa yetişerek havada bir müddet çarpışmışlar, derken Bektaşî'nin önüne bir baş düşmüş. Bir de ne görsün, şahinin başı değil mi? Meğer havadaki kuş, şahinin başını koparıp atmış.

Bektaşî bu kafayı almış adağını götürdüğü türbeye giderek başı sandukaya fırlatıp şöyle demiş:

- A iki gözüm, devletlim! Çok büyük zatsın amma, ne yapayım ki lafı kuyruğundan anlıyorsun!

Asılmayacak Kimse Yok...

Camide hoca halkı korkutuyormuş. Ötekinin, berikinin, yerenlerin, dedikodu edenlerin öbür dünyada dillerinden ve bunları dinleyenlerin de kulaklarından asılacağını söylemiş. Oradaki bir Bektaşî bunları duyunca bağırmış:

- Desene imanım! Bütün insanların kimi dilinden kimi kulağından asılacak!

Allah'ı Böyle Şımartıyorsunuz...

Sıcak bir yaz günü Bektaşî canlarından biri bir karpuz almış, bir ağacın altına oturarak yemek istemiş. Bir de bakmış ki ne tadı var, ne kokusu, karpuzcuya söve söve susuzluğunu gidermek için ortasını yemiş, kabuklarını da bir kenara atmış.

Bu sırada oradan geçmekte olan bir fakir, sıcaktan bunalarak ağacın gölgesine sığınmış. Kenardaki kabukları görür görmez hemen bunlara saldırarak sıyırmaya başlamış. Adam, hem kabukları kemiriyor hem de:

"Yarabbi şükür!" diye şükrediyormuş. Bektaşî bunu görünce şöyle demiş:

- Behey cahil, ben içini yedim, şükretmedim. Sen kabuğunu kemirerek şükrediyorsun. İşte böyle böyle yukarıdakini şımartıyorsunuz!..

Allah Bugünlerde Beş Parasız...

Hamamda yıkanma parası bir kuruş olduğu zamanlarda, baba erenler hamama gitmiş. Soyunup yıkandıktan ve elbisesini giydikten sonra elini cebine sokmuş, bir de ne görsün kuruş meydanda yok.

Hemen, bir akşam evvel kuruşu meyhaneye verdiğini hatırlamış, elini açmış ve Allah'a yalvarmış:

- Allah'ım, ya bana bir kuruş ver yahut şu kubbeyi yık!

Bu sırada tesadüfen bir deprem olmuş, hamam yıkılmış. Bu arada Bektaşî de kaçıp kurtulmuş.

Biraz ileride bakmış ki çayırılıkta namaz kılan bir adam elini açmış:

"Allah'ım, bana yüz lira ver" diye dua ediyor. Bektaşî gülerek bu adama demiş ki:

- Yahü, aklını mı bozdun? Allah bana bir kuruş vermemek için koca bir hamamı yıktı. Sen şimdi dünyayı yıktıracaksın. Bu günlerde Allah'ın beş parası yok.

Tanrı Misafiri, Tanrı Evine...

Bektaşî'nin evine yobaz kılıklı birisi gelmiş.

"Ben Tanrı misafiriyim, beni evde misafir et" demiş.

Adamı gözü tutmayan Bektaşî, "Peki arkam sıra gel" diyerek önüne düşmüş, oradaki caminin önüne kadar götürerek demiş ki:

- İşte Tanrı'nın evi, güle güle otur, sana bildiği gibi ikramda bulunsun.

Seni Tamir Edinceye Kadar, Yenisini Yaratır

Baba erenleri, ramazanda ite kaka namaza götürürler. Tesadüfen yanında oturan hastalıklı, sakat, zayıf bir adam, dua sırasında bütün organlarını ayrı ayrı sayarak her biri için ayrı ayrı şifalar diler. Bu sonu gelmeyen dileklerden bıkan Bektaşî kalkıp giderken der ki:

- Be adam! Cenabı hak seni tamir edinceye kadar yerine bir yenisini yaratır.

Ya İğnenin Deliğini Büyütür Ya Deveyi Küçültür

Bektaşî dervişlerinden birine sormuşlar:

- Erenler! Allah her şeye kadirdir, dersiniz; bir dikiş iğnesinin gözünden bir deveyi geçirebilir mi?

- Vızır vızır!

- Nasıl?

- Ya dikiş iğnesinin gözünü büyültür yahut deveyi küçültür, geçirir!

Yarabbi, Sen de mi Çocuklara Uydun?

Bektaşî bir ramazan günü sokakta oruç yiyormuş. Bunu gören mahalle çocukları babayı taşlamaya başlamışlar. Biçare kaç kaç bölgeden dışarı çıkıp çocukların elinden kurtulmuş.

O sırada hava kararıp ansızın dehşetli, iri taneli bir dolu yağmaya başlamış. Zavallı baba hem doludan kaçır hem de göğre bakarak şöyle dermiş:

- Yarabbi! Sen de mi çocuklara uydun?

Başka Zaman Duymuyorsun da...

Bektaşî fukarasından birinin yoksulluk canına yetmiş. Fırtınalı bir günde midesi açlıktan kazınırken sızlanmış:

- Yarabbi! Bari canımı al da kurtulayım!..

Bunu der demez yanından geçmekte olduğı binanın duvarı yıkılmaya başlamış. Canını zor kurtarıp karşı kaldırıma sıçrayan Bektaşî demiş ki:

- Yarabbi! Sen adamın canını almaya amma meraklısın ha! Bir lokma yiyecek ver diye yüzlerce kez yalvardım duymadın da, bir kez canımı al deyince hemen yetiştin...

Biz, Dönmeyiz...

Mevlevî'nin birisi, bir Bektaşî'ye karşı övünüyormuş.

- Bizler, Hak deyip döneriz!

Bektaşî cevaplamış.

- Yok azizim, biz bir kere "Hak" dedik mi, artık dönmeyiz...

Cehennemin Yakmayan Katı Yok mu?

Bektaşî'ye, cehennemi anlatıyorlarmış:

- Cehennem yedi kattır. Birinci katında namaz kılmayanlar yanacak, ikinci katında küfürbazlar yanacak, üçüncü katında kumarbazlar, dördüncü katında...

Bektaşî hemen atılmış:

- Uzatma be imanım, demiş, yakmayan yeri var mı şunun, sen ondan haber ver.

Acaba Kime Verdi?

Bektaşî nasıl olduysa camiye gitmiş. Girerken eşeğini bağlayacak bir yer bulamayarak "Allah'a emanet" diye avluda bırakıp içeri girmiş.

Namazdan sonra çıkıp merkebi bulamayınca kendi kendine şöyle söylemiş:

- Benim gibi kim bilir nice insanlar kendisinden merkep istemişlerdir. Gör ki kime verdi?

Kapımı Alıp Kendi Evine Taksın...

Bektaşî babasının kapısını hırsız çalıp götürmüş. Bunu gören baba, mahallesindeki mescidin kapısını kaldırdığı gibi evine getirmiş. Komşuları bunu neden yaptığını sorunca şu cevabı vermiş:

- Benim evimin kapısını çaldılar. Ben de hırsız Allah'a bıraktım. Çünkü hırsız pekâlâ bilir. Onu yakalasın, benim kapımı alıp kendi evine taksın.

Hata Kimde?

Bektaşî bir yaz günü yokuşu tırmanıp çıkarken,

"Ah, bana bir binecek, Yarabbi" diye dua eder, dururmuş. Biraz sonra bir atlı asker karşısına çıkarak emretmiş:

- Baba, haydi şu atımın yavrusunu sırtla da yokuşu çıkar! Baba, itiraz etmeye imkân olmadığını anlayınca kısırağın tayını yüklenmiş, bin bir sıkıntı ile bir müddet yürüdükten sonra gücü kesilmiş. Zaten yokuş da bitmek üzere olduğundan sipahi, babanın haline acıyarak artık zorlamamış. Sipahi ayrılır ayrılmaz, baba ellerini havaya doğru kaldırarak:

- Allah'ım, demiş, ben senden üstüne binecek istedim, sen bana üstüne binecek yolladın. Acaba ben mi anlatamadım, yoksa sen mi anlamadın...

Acaba Hangi Pezevengi Kullandı?

Bir Bektaşî her ne olursa "Allah'tan" dermiş. Bir gün bir külhanbeyi, bu Bektaşî'nin ensesine sultani bir sille aşk etmiş. Bektaşî arkasına dönünce külhanbeyi,

"Baba efendi, ne bakıyorsun, Allah'tan" demiş.

Bektaşî hiç düşünmeden cevap vermiş:

- Doğru be imanım! Ben de Allah'tan olduğunu biliyorum ama hangi pezevengin eliyle yaptırdı diye merak ettim de ona bakıyorum.

Ahrette Bir Keçi İsterim...

Bektaşî'nin, bir keçi çaldığı duyulmuş. Kendisine çıkmışlar:

Ahrette Allah'ın huzurunda bu keçiye sahibi senden ister.

Bektaşî sormuş:

- Allah, ahrette de keçi yaratmaya kadir midir?

- Elbette kadirdir.

Baba cevap vermiş:

- O halde korkacak ne var? Allah'tan bir keçi yaratmasını dile-
rim. Yaratınca keçinin boynuzundan yakalar, sahibine veririm, olur
biter.

Allah Boynunu Kırar ha!

Aralarında bir Bektaşî'nin de bulunduğu kervanı eşkıya basar. Bütün yolcuları soyarlar. Bektaşî atına binmek üzere olan çete reisine:

- Benim eşyamı geri ver, yoksa beddua ederim, Allah senin boynunu kırar, der.

Reis sorar:

- Ne vakit kırar?

- Bir sene, beş sene, on sene sonra. Fakat herhalde kırar.

"O halde daha vakit var erenler, hoşça kal" diye eşkıya atını sürer.

Fakat atını sürmesiyle beraber atı düşer, atın altında kalan şakinin boynu kırılır. Bunun üzerine Baba'ya seslenir.

- Ayıp değil mi sana? Beni niye aldattın? Allah hemen boynunu kırar deseydin eşyanı geri verirdim. Sana yalan yakışır mı?

Baba cevap verir:

- Ben yalan söylemedim, imanım. Allah şimdi boynunu kırdıysa bu, eski fenalıklarının cezasıdır. Benimkinin sırası daha sonra gelecektir.

Herhalde Tadına Bakmamış...

Bektaşî canlarından biri yazın sıcağında gezerken bunalır, bir subaşına canını atar. Bu sırada gölgesinde oturduğu zeytinden yere meyveler düşer. Zaten karnı acıkmış olan baba bunlardan bir ikisini ağzına atar, arkasından hemen,

"Hay Allah kahretsin, murdar şey" diye küfrederek ağzından fırlatır.

Bu sırada biraz ilerideki ağacın altında oturan bir softa bunu işitince bağırır:

- Behey melun, zındık herif! Allah'ın Kur'an'da methettiği mübarek zeytine böyle küfredilir mi?

Baba, hemen softaya dönerek sorar:

- Demek Allah bu mendeburu Kur'an'da methetmeden önce bir kere tadına bakmamış.

Seksen Yıldır Allah'la Boğuşuruz...

Bektaşî babalarından birine "Allah var mı? " diye sormuşlar. Baba şu cevabı vermiş:

- Hiç olmaz olur mu, elbette var... Seksen senedir kendisiyle boğuşuyoruz da hep onun dediği oluyor...

Bana İnat Olsun Diye Yaptı...

Bektaşî, bir kasabaya uğramış. Bakmış ki çokluk çocuk bütün kasaba halkı toplanmış, feryat ve figan ediyorlar. Bektaşî merakla sormuş:

- Ne oluyor yahu?

- Yağmur duasına çıkıyoruz.

"Bir yağmur için bu kadar feryat edilir mi? Ben size istediğiniz kadar yağdırayım" demiş.

"Yağdır bakalım" demişler.

Bektaşî bir tas su istemiş. Su gelince gömleğini çıkarıp ıslatmış. Sıkılmış, kurusun diye bir çalının üstüne koymuş. Birkaç dakika sonra sel gibi yağmurlar boşanmaya başlamış. Halk, Bektaşî'nin elini öperek:

- Evliya mısın, nesin be mübarek, demişler. Baba eliyle gökyüzünü göstererek:

- Bugünlerde aramız bozuk, demiş. Bu işi gömleğim kurumasın diye yaptı. Yoksa bende ne evliyalık ne de kerametten eser var.

Hayatını Bana Borçlusun...

Bektaşî'yi rica minnet camiye götürmüşler. Hoca öyle etkili konuşuyormuş ki Bektaşî kendinden geçmiş.

- Her kim on lira sadaka verirse Allah ona on mislini ihsan eder, sözünü duyan Bektaşî hemen eve koşarak sakladığı on lirayı alıp getirir, camideki fakirlere dağıtır. Eve döndüğü zaman karısı işin farkına varınca, adamı vura vura dışarı atar. Bektaşî kırlara doğru yürür. Akşam yaklaşınca bir ağacın altında oturup yaptığı işi düşünmeye başlar. Bu sırada karşıdan bir atlı belirir. Bektaşî, korkudan ağacın üstüne çıkar. Bu atlı meğerse bir Alevi imiş. Adam ağacın altına inerek heybesini açar, bir somun çıkararak parçalamaya başlar. Bir parçayı kenara koyup, "Bu Ebubekir" der. İkincisine "Bu Ömer", üçüncüsüne "Bu Osman", dördüncüsüne "Bu Muhammed" beşinci büyük parçaya "Bu da Allah" der. Sonra sırasıyla:

"Siz ne diye Ali'nin hakkını yediniz" diyerek bunları birer birer yer. Sıra Peygambere gelince:

- Sen neden sağlığında bu işi halletmedin deyip onu da yer.

Ondan sonra, büyük parçaya döner:

"Hey Allah'ım, sen bütün bunları evvelden biliyordun, ne diye işi başından halletmedin? Ben seni yemeyeyim de kimi yiyeyim" der.

Bunu duyar duymaz, elinden giden on liranın acısıyla içi sızlayan Bektaşî, Alevî, Allah'ı da yerse artık alacağını kurtaramayacağını düşünerek haykırır:

- Aman, ona ilişme, benim hesabım var.

Alevî bu sesi duyar duymaz korkudan olduğu yere yıkılır, kalp sektesinden ölür. Bektaşî biraz bekler, adamın kımıldamadığını görünce aşağıya iner. Köylü ölüp gitmiştir ama bir de ne görsün heybesi altınla dolu. Bunu görünce sevincinden çılgına döner, ellerini gökyüzüne doğru kaldırarak şöyle der:

- Kurban olduğum Allah'ım, sözünü fazlasıyla tuttun. Beni zengin ettin. Fakat unutma ki sen de hayatını bana borçlusun.

Baba, Tüküreceği Yeri Bilir

Bir softa, tanıdığı bir Bektaşî'ye her rastlayışında alay etmek için rüyalar uydurur söylemiş. Rüyaların konuları da hep Bektaşî babalarını küçük düşürücü olaylarmış.

Yine bir sabah rastlaşmışlar. Softa:

- Dün gece öyle bir rüya gördüm ki şaşırıp kalacaksın, demiş ve başlamış rüyasını anlatmaya. Rüya da gördüğü bir Bektaşî babasıymış. Baba kendi kendisinin ağzına tükürmüştü.

Bektaşî, rüyayı büyük bir dikkatle dinlemiş. Sonra demiş ki:

- Bir yanlışlık olmuş. Bizim baba herhalde senin suratına tükürecekmiş.

Sarığın da Yarın

Ünlü Kuyucu Murat Paşa'nın türbe bekçisi, çok keyif ehli bir Bektaşîymiş. Bir bayram arifesinde akşama doğru rakı sofrasını, meze-lerini hazırlamış, tam demlenmeye başlayacakken, saray adamlarından biri telaşla içeri girmiş. Nefes nefese demiş ki:

- Şevketli efendimiz türbeyi ziyarete geliyor.

Fena halde canı sıkılan türbedar apar topar yerinden fırlamış. Rakı sofrasını kaldırmış. El pençe divan durup Padişah'ı beklemeye başlamış.

Az sonra muhteşem bir alayla II. Mahmut gelmiş. Türbeye girmiş. Gereken duaları okuduktan sonra etrafa göz gezdirmiş. Sonra türbedara dönerek:

- Her taraf çok bakımsız, demiş. Emirler vermeye başlamış:
- Şu perdelerin tozlarını al.

Türbedar hemen bir merdiven sırtlamış getirmiş. Perdelerin tozunu almış.

- Şuralarda da örümcekler ağ kurmuş.

Türbedar seğırtip tavan süpürgesini getirmiş. Örümcek ağlarını temizlemiş.

- Paşa'nın sandukasının üzerindeki örtüler de çok karışık. Düzelt şunları.

Türbedar hemen sandukanın üstündeki örtüleri indirmiş. Yenilerini sermiş.

- Kavuğun sarığı da ne kadar kötü sarılmış öyle. Hemen sarığı çöz ve yeniden sar.

Alışık olduğu keyif saatini geçirmiş olmaktan ötürü sersemlemiş ve üst üste buyruklardan yorulmuş olan türbedarın artık sabrı tükenmiş ve dayanamayarak söylenmiş:

- A benim şevketli Hünkârım! Bu herif de yarın bayram selamlığına yetişecek değil ya, sarığını da yarın düzeltirim.

Senin Becereceğin İş Değil Bu!

II. Mahmut'un Bektaşilere karşı tutumu çok sertleşmişti. Ardi arası kesilmeyen saldırılardan çok yılmış olan Bektaşiler tekkelere pek uğramaz olmuşlardı. Fakat Bektaşî tekkeleri hakkındaki dedikodular yine devam ediyordu.

II. Mahmut bir gece derviş kılığına girip İstanbul'un uzak köşelerinden birindeki bir Bektaşî tekkesini basmak istedi. Fakat tekkeye girdiği zaman ihtiyar bir Bektaşî babasından başka kimseyi bulamadı. Baba sofrasını kurmuş demleniyordu. Kim olduğunu bilmediği misafiri de buyur etti.

Sohbet bitip ayrılacakları sırada Baba, misafirine hangi tekenin derviş olduğunu sordu. II. Mahmut da Topkapı Dergâhı'ndan geldiğini söyledi ve Baba'yı davet etti.

Gel zaman git zaman ihtiyar Bektaşî, misafirine iadei ziyarette bulunmak istedi. Topkapı Sarayı'na gitti. Olaydan haberdar olan saray adamları Bektaşî'yi huzura çıkardılar.

Bektaşî, misafirinin kendisine salık verdiği yerin Topkapı Sarayı, tanıştığı adamın da padişah olduğunu anladıysa da hiç sesini çıkarmadı. Sofra kuruldu. İçmeye başladılar. Bektaşî bir aralık sordu:

- Evlat bu debdebe senin eserin mi, yoksa babadan mı kaldı?
- Babadan kaldı.

Bektaşî hemen cevabı yapıştırdı:

- Belli... Senin yiyeceğın halt değıl bu.

Kendi Cenazemi Kendim Yıkırım

IV. Murat tütün içmeyi yasak etmişti. Sokaklarda tellallar dolaşıyor, tütün içerken yakalananların idam edileceğini duyuruyorlardı. IV. Murat bu kadarla da yetinmiyor, geceleri kılık değıştirerek gezip İstanbul'un en ücra köşelerini denetliyordu. Bir gece derviş kılığına girerek Edirnekapı semtine uzandı. Dolaşırken, bir kenarda, bacasından duman çıkan salaş bir kahve gördü. Merak edip içeri girdi. Kahveciye selam verip oturdu.

Kahvede yaşlı kahveciden başka kimse yoktu. Bacadan bunca duman neden çıkıyordu peki? Padişahın merakı büsbütün arttı. O sırada kahveci kendisinin tütün içip içmediğini sordu. IV. Murat içtiğini söyledi. Bunun üzerine kahveci onu gizli bir merdivenden kahvenin bodrumuna indirdi. Bazı insanlarla birlikte Bektaşî babası, köşede oturmuş çubuk içiyordu. Padişah selam verip Bektaşî'nin yanına oturdu. Bektaşî sordu:

- Evlat, nereden teşrif?

Padişah alçakgönüllülükle cevap verdi:

- Topkapı'dan.
- Topkapı'dan mı?. İsminiz?
- Murat.

- Murat mı dedin? Şöyle böyle Murat mı, yoksa kuyruğunda hanlığı, manlığı var mı?

- Eh eyvallah, bulunur.

Yaşlı Bektaşî karşısındakinin kim olduğunu anlayınca ayağı kalkar. Oradakilere şöyle der:

- Ey canlar, imama zahmet olmasın, ben cenazemi yıkamaya gidiyorum.

Gani Babanın Muskası

Sivas ilinin Divriğı ilçesinde Anzagar adında bir Alevi köyü vardır. Bu köyde Gani Baba adında bilgili bir kişi, bir Alevi tekkesi aç-

mıştı. Kısa zamanda büyük bir ün yaptı. Çevredeki aşiret başkanları bile ona karşı büyük bir saygı beslemeye, vakit vakit ziyaretine gitmeye başladılar. Atma aşireti başkanı Battal Bey de Gani Baba'ya büyük saygı ve sevgi besleyenlerden biriydi.

Battal Bey'in çoban köpeklerinden biri, günün birinde hastalandı. Yapılan ilaçlar fayda etmedi.

Çok üzülen Battal Bey'in aklına Gani Baba geldi. Hasta köpeği bir hayvanın sırtına yükletti. Yanına semiz bir koyun katarak adamlarına şöyle dedi:

- Baba erenler köpeğe bir muska versin. Koyunu da afiyetle yesin.

Battal Bey'in adamlarını karşılayan Gani Baba hemen bir muska yazıp köpeğin boynuna astı. Battal Bey'e gönderdi.

Aradan birkaç gün geçince köpek iyileşti. Olay çevreye yayıldı. Divriği Kadısı'nın kulağına kadar gitti. Kadı:

- Vay zındık herif. Köpeğin boynuna muska asmış ha! Bu dinsiz Kızılbaş'ın katli vaciptir, diye bağırıp çağırmaya başladı. Şeyhülislam resmi yazı yazarak durumu bildirdi.

Şeyhülislam Dürriade Abdullah Efendi derhal Gani Baba'nın katline ferman vermek istedi. Fakat Padişah Sultan Hamid'in de iradesini almak gerektiği için Divriği Kadısı'nın yazısını saraya gönderdi. Olaya ciddi bir anlam veremeyen Padişah konuyu incelemek üzere Divriği'ye heyet yollanmasını, Kadı'nın dedikleri doğruysa Gani Baba'nın İstanbul'a getirilmesini emretti.

Divriği'ye giden heyet, Battal Bey'in köyüne jandarmalar gönderdi. Muskayı hâlâ boynunda taşımakta olan köpeği de getirtti. Kaymakamın odasında toplanarak büyük bir merak ve heyecanla köpeğin boynundan muskayı çıkarıp açtılar. Kâğıtta şu satırlar yazılıydı:

"Tamah ettim etine,

Muska verdim itine,

Tutarsa da, tutmazsa da s...me."

Oda, birden kahkahalarla doldu. Kadı fena halde bozuldu. Heyet, sonucu telgrafla padişaha bildirdi. Padişah verdiği cevapta Gani Baba'nın bir misafir olarak İstanbul'a getirilmesini emretti.

Heyetle birlikte İstanbul'a getirilen Gani Baba huzura çıkarıldığı zaman dedi ki:

- Padişah'ım, ben fakir bir köylüyüm. Ömrümde zaptiye ile tahsildardan başka devlet memuru görmedim. Bir kusurum olursa bağışla.

Bu sözlerden çok hoşlanan Padişah ile Gani Baba arasında şöyle bir konuşma geçti:

- Baba erenler, herkes dünyada varlıklı olmak, mutlu yaşamak ister. Bu hususta sen ne düşünüyorsun? Dünya mutluluğu nedir?

- Padişah'ım, dünyanın en büyük mutluluğu iştahla yemek yemek ve yediğini de rahat rahat defetmektir.

Sultan Hamid'in yerinde başka bir padişah olsaydı Gani Baba'nın bu sözlerini terbiyesizce bulur ve onu huzurundan kovardı. Fakat Padişah çok iştahsız yemek yediği ve kabızlık çektiği için cevap hoşuna gitmişti. Dedi ki:

- Çok doğru söyledin Baba! Dünyanın mutluluğu sahiden senin dediğin gibidir. Söyle bakayım, benden ne istersin?

- Biliyorsun Padişah'ım, itlere muska yazıp geçiniyorum. Kendim için bir şey istemem. Versen de kabul etmem. Ancak şu var ki benim tekkem misafirsiz kalmıyor. Tarlalarımın ekini de misafirlerime yetmiyor. Eğer İncesu'daki araziye tekkeme verirsen sevaba girersin.

Sultan Hamit derhal bu araziyi Gani Baba'ya bağışladı.

Cennette Geri Veririm

Bektaşî, ramazanda nasıl olduysa camiye gitmiş. Namazdan sonra hoca vaaz etmeye başlamış:

- Dünya ahretin tarlasıdır. Burada ne ekerseniz orada onu biçersiniz. Şayet birisi sizden bir şey isterse sakın vermezlik etmeyiniz. Verdiğinizizi yarın cennette aynen alacağınızdan emin olunuz.

Vaizin boynunda güzel bir saat kösteği asılıymış. Hoca vaazı bitirip de camiden çıkarken Bektaşî yanına gitmiş. Elini uzatarak:

- Hocam, şu boynundaki kösteği bana verir misin, demiş. Hoca bu istekten bir şey anlamamış. Sormuş:

- Niçin?

- Bana böyle bir köstek lazımdı. Aradım, bulamadım. Vaazını dinlerken kösteği görünce çok sevindim. Onun için istiyorum.

Hoca kaşlarını çatmış:

- Nasıl olur canım?.. Kösteğimi neden vereyim sana?

- Hoca efendi, sürekli verecek değilsin. Ahrette onu sana aynen iade ederim.

Hiç Memnun Olmaz mı?

Bektaşî'ye sormuşlar:

- İşte mübarek ramazan geldi, gidiyor. Acaba kendisini memnun edebildin mi?

Bektaşî gülmüş:

- Mübarek memnun olmasa her yıl on gün önce gelir mi?

Sonra Yerim ha!

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Ramazan gelirse ne yaparsın?

Bektaşî sert sert başını sallamış:

- O beni bilir. Eğer canımı sıkarsa yiyiveririm.

Ramazanın Kulübede İşi Ne?

Baba erenler, kulübesinde oturmuş, sessiz sedasız oruç yiyormuş. Kulübenin önünden geçen bir softa, Bektaşî'yi görmüş. Alaycı bir sesle sormuş:

- Hayrola Baba, galiba senin eve ramazan girmedir.

Bektaşî boynunu bükmüş:

- Saraylar, konaklar dururken fukara kulübesinde ne işi var mübarek ramazanın?

Sen Ölüsün Yahu...

Bektaşî'nin biri aç kalmıştı. Bir türlü bir iş bulamıyordu. Sokak sokak dolaşırken gözüne bir hastane ilişti. Hemen içeri girip iş istedi.

Hastanenin ölü yıkayıcısı o sıralarda ölmüş, yerine de uygun bir kimse bulunamamıştı. Başhekim, Bektaşî'nin ağırbaşlı, oturaklı bir adam olduğunu görünce dedi ki:

- Eğer kabul edersen seni hastanenin gasilhanesine alalım. Ölüleri yıkarsın, geceleri de orada nöbetçi kalırsın.

Açlık zorundan ne iş verirlerse kabullenmeye razı olan Bektaşî hemen:

"Eyvallah" dedi.

İşe başladı. Gündüzleri ölü yıkıyor, geceleri de gasilhaneyi bekliyordu.

Bir gün geç vakit gasilhaneye bir ölü indirildi. Nöbetçi hekim dedi ki:

- Bu adam, yeni öldü. Vakit geç. Şimdi yıkanıp gömülmez. Yarın sabah icabına bakarsın.

Bektaşî her gece olduğu gibi o gece de nöbete gitmişti. Aradan bir iki saat geçince ölü sanılan adam hafif hafif inlemeye başladı. Az sonra da gözlerini açıp doğrudu. Çevresine baktı. Şaşkın şaşkın sordu:

- Beni buraya neden getirdiniz? Ben ölmedim ki.
- Hırsla yerinden kalkan Bektaşî adamı göğsünden itip yatırdı:
- Yat ulan. Sen hekimden daha iyi mi bileceksin. Ölüsün sen...

Hekim Olman Gerek...

Pehlivan taslaklarından biri, Bektaşî babasını ziyarete geldi. Dedi ki:

- Baba erenler, bunca yıldır pehlivanlık ederim. Daha kimsenin sırtını yere getiremedim. Aman bana bir muska ver, ben de ünlü pehlivanlar sırasına gireyim.

Bektaşî babası güldü:

- Muska bir şey değil, yazıp vereyim. Ama sen tuttuğunun sırtını yere getirmek istersen, pehlivanlıktan vazgeçip hekim ol.

Vur Şu Tekmeyi de...

Baba erenler, Sirkeci lokantalarından birinin önünden geçiyormuş. Lokanta kapısında bağırarak çağırarak çağırarak dayanamayarak içeri girmiş. Birbirinin ardından çeşitli yemekler getirtmiş. Büyük bir iştahla yemiş. Sıra hesap görmeye gelmiş. Veznedeki adamın yanına giden baba:

"Yemekleriniz cidden pek nefis" demiş.

Adam memnun olmuş:

- Afiyet olsun Baba erenler.

- Müşterileriniz yedikleri yemeklerin parasını hemen öderler değil mi?

- Elbette.

- Ödemeyen olursa ne yaparsınız?

Veznedeki adamın kaşları çatılmış:

- Yakasına sarılır, zorla alırız.

- Ya parası yoksa?

- Belinin ortasına tekmeyi indirir, dükkândan dışarı defederiz.

Bektaşî boynunu bükmüş:

- Bizim hesabı da öyle görelim.

Bırak İçsin Adam...

Bektaşî'nin samimi dostlarından birinin çok çirkin bir kızı varmış. Gün gelmiş, kız evlendirilmiş. Aradan biraz zaman geçince kızın babası şikâyetle başlamış:

- Kızımın başı yandı Baba erenler. Damat her gece eve zilzurna sarhoş geliyor. Evlilik hayatını kızıma zehir ediyor. Aman Baba erenler acaba ne yapsam?

Bektaşî, dostunun sırtını sıvazlamış:

- Bana kalırsa şükret. Zira bu adamın sarhoşluğu kızın için en büyük nimet. Elinden geldiği kadar içmesine gayret et.

Ya Ev Secdeye Kapanırsa?..

Bektaşî ev kiralayacakmış. Bir hayli dolaştıktan sonra kirasını uygun gördüğü bir evde karar kılmış. Fakat bina o kadar harapmış ki gezerken sallanıyormuş.

Saf bir adam olan ev sahibi, Bektaşî'yi de kendisi gibi sanarak bir iki sözle kandırmayı denemiş:

- Bizim evin asıl sahibi evliya gibi bir zattır. Hep namazda, niyazdadır. Onun için, ev ara sıra vecde gelir, böyle sallanır. Yoksa korkulacak bir yanı yoktur.

Bektaşî bozuntuya vermemiş:

- Varsın ara sıra sallansın, bir şey değil. Fakat bir gün asıl sahibinin aklına uyar da secdeye kapanırsa ne yaparız diye düşünüyorum.

Beni Cennette Bulursun...

Yere bakan yürek yakan cinsinden bir imam varmış. Herkese talkın verir ama salkımı kendi yermiş. Bunun saf ve iyi niyetli bir oğlu varmış. Hoca öleceği zaman oğlunu çağırarak demiş ki:

- Evladım, ben ölüyorum. Sen de ölünce cennette ara beni bul. Birlikte orada güzel güzel yaşarsınız...

Aradan yıllar geçmiş. İmamın oğlu da ölmüş. İyiliksever ve zarsız bir insan olduğundan doğru cennete gitmiş. Bu arada babasının isteğini hatırlayarak onu aramaya başlamış. Sağa bakmış, sola bakmış bulamamış babasını. Sonunda danıştığı insanlar ona demişler ki:

- Bir de cehennemi bak, belki oradadır.

İmamın oğlu, hiç ihtimal vermemekle birlikte cehennem bölümüne gitmiş. Kendini zebaniler karşılamışlar. Ne istediği sor-

muşlar. Adam, olayı anlatmış. Sonra da babasını aramaya başlamış. Ama nereye baktıysa babası yok... Çaresizlik içinde zebanilerin yanına gelmiş.

- Babam, burada da yok. Acaba başka nereye bakabilirim? Bir zebani demiş ki:

- Bak en geride, ağır günah işleyenlerin atıldığı, içi ateşle dolu Gayya Kuyusu vardır. Bir de oraya bak. Belki baban oradadır.

İmamın oğlu, üzüntüyle kuyuya doğru gitmiş. İçinde büyük günah işleyenlerin yakıldığı bu kuyunun başına gelip aşağıya doğru bakınca dehşetle irkilmiş. Çünkü babası, boğazına kadar ateşe gömülmüş halde çile çekiyormuş. Fakat bütün acısına karşın imam arada bir kahkaha atıyormuş.

Adam kuyunun üstünden babasına bağırmış:

- Baba baba! Seni neden buraya attılar?

Dünyada işlediğim günahlar yüzünden evlat.

- Peki, niçin kahkaha atıyorsun?

- Niçin olacak, bizim müftü de benim altımda... Ara sıra tabanlarımı kaşıyor. O yüzden gülüyorum...

Merhaba Ey Allah'ın Evi

Ali isimli, Alevi bir hırsız gece yarısı camiye girmiş. Ortalıkta in cin top oynadığı için rahatmış. Kendi kendine konuşmaya başlamış:

- Selamunaleyküm Allah'ın evi .

Selamına yine kendisi karşılık vermiş:

- Aleykümselam molla Ali.

- Geldim halılarını götürmeye Allah'ın evi.

- Sana teklif mi olur molla Ali...

Ahrette Canlanacaklar...

Tahtacı Alevilerinden birisi, yoksul mu yoksul... İlçeye inmiş. Sabah yediğiyle akşamı etmeye uğraşırken canı sıkılmış. Bir köşeye çekilip oradaki çamurlarla uğraşmaya ve şekiller yapmaya başlamış.

Bu sırada oradan, semiz, sakallı, göbekli bir hoca geçmekteymiş. Hoca bu Alevileri giyiniş ve davranışlarından tanıdığı için hemen laf atmış:

- Hey koca zındık. Orada çamurlardan ne yapıyorsun?

Canı sıkkın Tahtacı, bezgin ve öfkeli.

- Ne yapacağım, çamurdan adam yaratıyorum.
- Bu sözleri duyan hocanın kan beynine çıkar. Haykırır:
- Bre zındık... Onlar ahrette canlanacaklar! Tahtacı bu kez kahkahayı patlatır:
- Ulan avanak adam! Bunlar bu dünyada benim gibi aç kaldıktan sonra öbür dünyada canlansalar neye yarar?

Al Bunu Cebrail'ine Giydir...

Bektaşî babalarından birisinin külâhı eskimiş. Giyilemeyecek duruma gelmiş. Geleneğe uyarak, ayaklar altında kalmaması için gitmiş, mezarlığa gömmüş. Adamcağız çok yoksul olduğundan yeni bir külâh da alamamış ve başı açık gezmeye başlamış. Saçı da dökmüş olduğu için, güneş vurunca kellesi pırıl pırıl parlıyormuş.

Bir gün bu parlak kelle bir külhanbeyinin dikkatini çekmiş. Külhanbeyi bir karpuzu ikiye bölmüş, kaşıkla oya oya yemekteymiş ve bitirmek üzeriymiş. Babayı külahsız görünce, yanına karpuzun kabuğunu getirip arkadan başına geçirmiş.

Bektaşî de bu sırada sıcaktan bunaldığı için, Allah'a yalvarmakta ve "Yarabbi bana bir taç nasip eyle" diye gönülden dua etmekteymiş. Kabuk tam bu sırada başına geçince, "Erenler dileğimi kabul etti" diyerek elini başına atmış. Ama karpuzun suyu süzülüp de yüzüne doğru akınca bakmış ki karpuz kabuğudur... Çok fena bozulmuş. Kabuğu tutup gökyüzüne doğru fırlatırken peşi sıra bağırmış:

- Al bunu Cebrail'ine giydir...

Al Külâhını...

Canı çabuk sıkılan, fazla sıkıntıya gelemeyen birisi derviş olmak arzusundaymış. Bir Bektaşî babasına başvurarak tekkeye girmek istemiş. İlk önce "Eyvallah" demeyi öğrenmiş. Başına külâhını geçirerek çalışmaya, her isteğe karşı eyvallah demeye başlamış.

Zaman geçtikçe işler artmaya ve zorlaşmaya başlamış. Derviş tekkeye girdiğine gireceğine pişman olmuş. Yine bir gün baba kendisine zor bir iş buyurmuş. Zaten yorulan ve bıkan derviş başındaki külâhı çıkartarak babanın önüne bırakmış. Demiş ki:

- Al külâhını... Eyvallahı da içinde...

Bu Ne Gurur Böyle...

Kanuni Sultan Süleyman döneminde şeyhülislamlık yapan Ebussuud Efendi çok tutucu bir kimseydi. Aleviler hakkında "öldürülmeleri gerekir " diye en sert fetvaları veren bu yobaz, bilgisiyle o kadar övünüyordu ki kimse yanına yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Koyu Sünni görüşlerin dışında hiçbir düşünceye yaşama olanağı vermiyor, kendi inancının dışındakileri "kâfirlik" olarak damgalayıp yandaşlarını ya sürdürüyor ya da kırıdırıyordu.

Günün birinde bunun makamıma üstü başı dökülen, kimsenin bilip tanımadığı bir derviş gelir. Kapıda bulunan mollaya der ki:

- Eğer mümkünse, Şeyhülislam Efendi'ye bir sorum olacak. Cevabını ayaküstü alıp gideceğim. Lütfen bana yardımcı olunuz...

Molla, durumu Ebussuud'a iletmiş. Şeyhülislam'ın uygun saatine denk düşmüş olacak ki, dervişin içeri alınmasını buyurmuş... Derviş, süklüm püklüm huzura alınmış, selamdan sonra Ebussuud Efendi'ye sorusunu sormuş:

- Efendim, sorum şudur: Yüce Allah'ın ilminin yanında, bütün yaratılmışların ezelden ebede kadar, ilimlerinin derecesi nedir? Ben çok cahil bir insanım. Bana lütfen bunu bir örnek ile bildir...

Şeyhülislam önce kızar, sonra da adamın cehaletine güler...

- Gerçekten de çok cahilmişsin derviş. Hiç böyle karşılaştırma mı olur? Kıyasa sığmayanla kıyaslamak ne saçmadır. Hiç, bir toz zerresiyle koca dünya kıyaslanır mı? Tanrı'nın bilgisi mutlaklıdır. Olanı da, olmakta olanı da, olacağı da kapsar. Yaratılmışların tümünün ilmi ise onun ilminin yanında zerre bile olamaz. Ben bu konuda sana nasıl olur da örnek verebilirim?

Derviş ayak direr konusunda. Der ki:

- Efendim, bunun vebali, günahı benim boynuma olsun. Lütfen bana bir kıyasla (karşılaştırma ile) bunu anlatın...

Şeyhülislam, lahavle çektikten sonra, odanın kıyısında tomar halinde duran büyük boy kâğıtlardan birisini alıp masanın üstüne yaymış. Sonra dervişe dönerek demiş ki:

- Allah'ın ilmine sınır çekmek olmaz, ama biz diyelim ki Allah'ın ilmi bu kâğıt olsun...

Ebussuud Efendi, mağrur mağrur kalemi alıp mürekkebe batırmış ve kocaman kâğıdın ortasına bir nokta kondurmuş. Sonra da dervişe dönüp demiş ki:

- İşte derviş, bu nokta da yaratılıştan kıyamete dek bütün varlıkların ilmi demektir...

Derviş yeniden sormuş:

- Yani bütün peygamberlerin, düşünürlerin, âlimlerin ilmi bu noktanın içinde, öyle mi?

- Ya ne sandın ya? Allah'ın ilmi yanında söylediklerinin tüm ilmi bu nokta bile olmaz.

Bunun üzerine derviş, saygıyla başını kaldırıp Şeyhülislam'a seslenmiş:

- Efendim, lütfedin de kendinizin ilmini şu noktanın içinden bu fakire gösterin.

Ebussuud yine şaşırmış. Sonra kızarak demiş ki:

- Ey cahil derviş! Benim ilmim nedir ki, bu noktadan ayırıp da sana göstereyim...

Dervişin sesi ilk kez dikleşmiş ve taşı gediğine kondurmuş:

- A efendim, mademki iş böyle... Bu gururun nedir?

Sonra çıkıp gitmiş.

Yiyimden, Giyimden, Girimden Sonra...

Bir molla ile baba erenler karşılaşmışlardı. Molla, kendisini Tanrı'ya yakın göstermek için övünüyordu. Bir ara "Kanaat, tükenmez hazinedir" sözünün Arapçasını söyledi: "El kanaatu künzün la yüf-na."

Bektaşî hemen cevabını verdi. Hem de Arapça ve kafiye olarak:

- Badel lokmatki vel hırkati ves sükna...

(Yiyecek, giyecek ve girecek evden sonra...)

Cennete Sizden Başka Kim Girebilir ki?

16. yüzyılda yetişen yobazların en büyüklerinden birisi Birgili Mehmet hocadır. Bu zat, *Tarikat-ı Muhammediyye* adlı bir kitap yazmıştı. Şeriatın katı, bağnaz kurallarını hakiki İslamiyet diye gösteren bu molla, daha sonra şiddetlenen ve bugünkü Suudi yönetiminde uygulanan yobazlığın da ağababası olmuştur.

Bir gün bu yobaza, minyatürcünün biri uğrar ve yaptığı bir minyatürü verir. Minyatürde, çok güzel bir bahçede yapayalnız oturan bir hoca çizilmiştir.

Mehmet hoca, resme elini sürmeden minyatürcüye bağırır:

- Be adam, bilmez misin mi ki İslamda resim yapmak haramdır... Ne diye yaptın bunu? Hem bu resimde nereyi çizdin? Sonra kim bu adam?

Minyatürcü alttan almış:

- Efendim suçumu bağışlayın ama bizler de ekmeğimizi minyatür yaparak kazanıyoruz... Bu gördüğünüz yer cennet... Cennetteki hoca da sizsiniz...

Birgili hoca biraz şaşırmış, biraz da şişinmiş. Sonra merakla sormuş...

- Peki, cennette benden başka kimse yok mu?

Minyatürcü zaten bu soruyu bekliyor olmalıymış ki lafı ya-pıştırmış:

- Efendim, yazdığınız kitaptan sonra cennette sizden başka kim kaldı ki?..

Dişi Aslan, Aslan Değil mi?

Bektaşî babasını yemeğe çağırılmışlar. Yemekten sonra ufaktan ufağa atmaya başlamışlar. Ev sahibi çakırkeyif olunca oğlunu yanına alıp başlamış çocuğu "Aslanım, aslanım" diye övmeye.

Adamın, güzel, becerikli bir de kızı varmış. Dönüp duruyormuş ortada. Babanın hoşuna gitmiş kız. Tembel tembel oturan oğlana baktıktan sona ev sahibine doğru dönüp demiş ki:

- A benim iki gözüm... Erkek aslan aslan da, dişi aslan aslan değil mi?

Ben de Peygamberzadeyim...

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarında, İstanbul'da bulunan Bektaşî büyükleri bir araya gelmişler, bu tarikatın çağdaş hale getirilmesi üzerine tartışıyorlardı. Toplantıda bulunan Rumelihisarı Şehitlik Tekkesi Şeyhi Mahmut beybaba, müderris olmanın da verdiği avantajla ikide bir:

- Bu iş bize düşer. Çünkü biz erzadeyiz (mürşit evladınız) diyordu. Mürşitlik en üst makam olduğundan kimse de sesini çıkaramıyordu. Bu söz bir iki kez daha yinelenince orada bulunan şair ve rind Mirabi Baba dayanamayarak atıldı:

- Eee, canım siz erzadeyseniz, ben fakir de peygamberzadeyim... Mahmut Baba şaşırarak sordu:

- Erenler bağışlayın, peygamber soyundan olduğunuzu bilmiyoruz...

Mihrabi Baba gayet rahattı.

- Nasıl bilmezsiniz efendim? Ben, Âdem aleyhisselam soyundayım...

Yezitliğine Bin Şükret...

Çelebilere bağlı yoksul Alevilerden birisi ilçeye inmiş. Sünni bir bakkala girmiş, öteberi almış. Bakkal, Aleviyi kızdırmak için takılmış:

- Ulan koca Kızılbaş! Keyfin iyi görünüyor, hadi...

Dedeye ayrı, mürşide ayrı para veren ve Hacıbektaş dergâhına da başışta bulunan adamın canı sıkınmış. Patlayıvermiş:

- Ulan koca Yezit!.. Dede hakkın yok, kara kazan hakkın yok, pir hakkın yok. Kimseye bir şey vermiyorsun. Bir ye de, Yezitliğine bin şükret...

Allah'ın mı, Kulun Yetiştirdiği mi?

II. Mahmut, yeniçeri ordusunu kaldırırken Aleviler üzerinde terör estirerek bütün Bektaşî tekkelerini de kapatmıştı. İstanbul'da yenisinden açılan ilk tekke de Rumelihisarı'ndaki Şehitlik Tekkesi olmuştu. Padişah Abdülmecit bunu duyunca tekkeyi ziyarete gelir. Tekkenin şeyhi olan Mahmut Baba Padişah'ı karşılar ve güzelce ağırlar. Bu arada, dervişin birisine, gidip biraz meyve getirmesini söyler.

Derviş, babaya der ki: "Allah'ın yetiştirdiklerinden mi getireyim, sizin aşladıklarınızdan mı?"

Baba bu soruyu padişaha yönelterek, "Sultanım, hangisinden istersin?" diye sorar. Padişah da "Allah'ın yetiştirdiklerinden getirin" diye buyurur.

Derviş gider, biraz sonra bir tabak acı ahlatlara geri döner ve bunu masaya edepli biçimde bırakır. Padişah ahlatlara görünce yüzünü buruşturur. Durumu anlayan baba, dervişe dönüp, "Evlat, bunları götür de fakirin aşladığı armutlardan getir" diye buyurur. Derviş tabağı alır, çıkar. Biraz sonra yıkanmış, olgun, iri tertemiz armutlarla geri döner.

Armutlar gelince, Baba, Padişah'a şöyle der:

- Efendimiz, Allah'ın yaratıp bıraktığı deminkilerdi. Bunlarsa insan terbiyesi görmüştür. Kul da böyledir. Allah yaratır ama kulunu kuluna terbiye ettirir. Rahmetli babanız, bizim tekkeleri kapatarak insanlarımızı ham ahlatlara gibi bırakmak istemişti...

Biz Uçurduk ama Onlar Konamadılar...

1853 yılında ölen Bektaşî babası Salih Mustafa Baba'ya bir gece dervişleri demişler ki:

- Erenler, sizden bir keramet görmek istiyoruz. Lütfet de bizi uçur...

- Eyvallah, uçururuz.

Bu söz derhal mahalleye yayılır ve halk da beklemeye başlar. Tekkedeki sohbet sabahı bulur. Ortalık ağızırken baba, dervişlere seslenerek:

- Kalkın, gidiyoruz, sizi uçuracağım, der.

Gidip surlara çıkarlar. Meğer o sırada köylüler, şehirde satmak için saman getirip surların dibine dağ gibi yığılmışlar. Baba da bu durumu biliyor. Dervişleri o bölüme getirip şöyle demiş:

- Ben şimdi bir gülbeng çekeceğim. Gülbengi bitirip "Gerçeğe hü" dediğim zaman kendinizi bırakacaksınız.

Halk da aşağıda toplanmış, bu durumu merakla izlemektedir. Baba gülbenge başlar, bitirince "Gerçeğe hü" der. Bunu duyan dervişler kendilerini kaleden atarlar ve samanların içine yuvarlanırlar.

Aşağıda bunu gören yobazlar söylenmeye başlarlar:

- Dinsiz herif, güya keramet gösterecekti. İşte sonu...

Baba, bunu duyar duymaz adamlara bağırır:

- Yoo, yanıyorsunuz... Kabahat bizde değil. Biz uçurmasına uçurduk ama onlar konmasını bilemediler...

Elin İti Yiyeceğine...

İsmi yazamayacağımız bir Alevi siyasetçi, Sivas'ın büyük köylerinden birisine gider... Seçim zamanı olduğu için kendisine oy isteyecektir. Köydeki tüm insanlar bir Alevi anasının ağzına bakmaktadır. Bu ana ne derse halk ona uymakta, siyasetçi de bunu bildiği için kadına karşı çok saygılı davranmaktadır.

Halk toplanır... Kadın gelir... Çok mert, özü de sözü de doğru birisidir. Siyasetçinin tutumunu da pek beğenmemektedir. Bu nedenle adam korkmaktadır. Ana sorar:

- De bakalım oğlum, derdin nedir?

- Ben milletvekilliğine adayım. Oyunuzu bana vermenizi istiyorum...

Kadının yüzü bir an buruşur. Sonra toparlanır ve şunu der:

- Kardeşler, oyunuzu buna verin. Öyle ya, elin iti yiyeceğine bizim itimiz yesin...

Sayın Çöpçü Efendi...

Şemsi Yastıman Beşiktaş'ta dar bir sokakta oturur. Sokağa çöpçü arabası girmediği için yol ağzında duran arabaya bidonlar taşınır. Çöpçüler aldıkları bidonları oraya fırlatır, giderler. Tabii uzakta kalan bidonların bazılarını birileri götürür, bazıları ezilir... Kısacası bu işten iyi canı yanar Yastıman'ların. Soruna çözüm bulmak için ozanımız aşağıdaki dizeleri yazarak kendi bidonuna yapıştırır:

"Sayın Çöpçü Efendi,
Teslim aldığın yer değildir ırak
Bidonları lütfen yerine bırak.
Şemsi Yastıman..."
Ve bidonlar yerine bırakılmaya başlanır.

Ben de Karımı Azat Edeyim Bari...

Bir Bektaşî, iki kişiyle birlikte hacca gider. Diğer adamlar zengindir. Hacdən dönüşte zenginlerden birisinin evinde toplanırlar. Haclarının daha makbul olması için cariye azat etmeye karar verirler. Birincisi der ki:

- Ben Gülbeyaz adlı cariyeyi özgür bırakıyorum...
- İkincisi:
- Ben, iki cariye birden azat ediyorum.
- Bektaşî, boynunu bükerek:
- Valla ben de bizim hanımı azat ediyorum...

Kullar Affetmez...

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Baba, oruç tutar mısın?
- Tutmak isterim ama beceremiyorum...
- Peki, iftara çağırırsalar gider misin?
- Hem de koşa koşa...
- İyi ama baba, Allah'ın emrini yapmıyorsun, kulun isteğine koşuyorsun. Olur mu böyle şey?
- Olur, olur... Kul hata ederse bile Allah bağışlar. Ama kulun hatasını öbür kul bağışlamıyor kolay kolay... Bu yüzden hata etmemek için, davetlere koşa koşa giderim...

Kılıç Zoruyla Camiye Sokamadılar da...¹

Vakit, 12 Eylül darbesinin hemen sonralarıdır. Ankara'nın gecekondlu bölgesi... Kent uzak olduğu için jandarmaya bağlı bir yer. Halkın tamamına yakını Alevi. Yalnız kimsenin gitmediği bir camisi de var... Bölgede ilerici gençler egemen olduğu için imamın canı çok yanmış. Askerler yönetime el koyunca imam çok rahatlar. Kendi kendisine der ki:

- Ulan Kızılbaşlar, bana çok çektirdiniz... Durun hele şimdi sıra bana geldi.

Hoca efendi, intikam duygusuyla bir plan yapar. Ve planına göre gidip bölgenin karakol kumandanına başvurur.

- Komutanım, bu gece bizim caminin halılarını çalmışlar...

- Ya, acaba kimler çaldı, biliyor musunuz?

- Komutanım, kim çalacak, belli. Burası hep Kızılbaş. Bu Kızılbaşlardan birisidir halıları götüren. Bunların elebaşlarını hele jandarmanın eline bir ver. Bak nasıl bülbül gibi öterler...

Komutan şöyle bir düşünür. Bölgeyi iyi tanımaktadır. Sonunda muhtarı çağırıp ona sormaya karar verir.

Gidip muhtarı getirirler. Muhtar Erzurum'un köylüklerindendir ve o da Alevi'dir. Uyanık, zeki, hazırcevap birisidir. Gelirken, yanına mahallenin ileri gelenlerini de almıştır.

İçeri girer, selam sabahtan sonra muhtar sorar:

- Bizi emretmişsiniz, buyrun gumandan efendi?..

- Muhtar Efendi, bu gece sizin caminin halıları çalınmış?

Muhtar şaşırır:

- Hangi bizim caminin gumandanım?..

- Canım işte mahalledeki caminin...

- Eee, bize ne bundan gumandanım?

- Size ne olur mu muhtar efendi? İmam Efendi ne diyor biliyor musun?

- Ne diyor gumandanım?

- Burası hep Kızılbaş'tır. Bu halıları çalsa çalsa Kızılbaşlar çalar! Eğer Kızılbaşlar çaldıysa bunu muhtar mutlaka bilir...

Muhtar şaşırmıştır. Kendi kendine bir iki kez mırıldanır:

- Alevi... Cami... Halı... Alevi... Cami... Halı...

Sonra şöyle bağırır:

- Beeey gumandan efendi!.. Bu Alevi milletini gosgoca Osmanlı Devleti, 600 sene kılıç zoruyla camiye sokamadı da iki kirli halı için mi girecekler?..

1 Musa Eroğlu anlattı.

İçimi Dışıma Çevireceksin...

Zenci haremağasını bir dostu ziyarete gelmiş. Adamın üzerindeki açık renkli elbise, haremağasının hoşuna gitmiş ve nereden yaptırdığını sormuş. Konuk:

- Bu benim eski koyu renkli elbisem... Mısırdan içini dışına çevirttim. İşte böyle oldu...

Zenci ağanın aklına pat diye bir düşünce gelmiş. Kendi kendine demiş ki: "Yahu siyah elbisenin içini dışına çevirdiler, bembeyaz oldu. Çağırtayım şu terzi başını... Benim de içimi dışıma çevirsin. Bembeyaz olayım..."

Hemen terzi başını çağırtmış. Terzi, bir Bektaşî babasıymış. Ağanın ne istediğini öğrenince şaşırılmış. Ama adam kararlıymış.

- Ya bu işi yap ya da kelleni yok bil...

Almış mı babayı bir düşünce... Ama sonunda çözümü bulmuş.

Ağayı çağırmış atölyeye. Uzun uzun ölçüp biçmiş. Hesaplar yapmış. Oflamış, puflamış. Sonunda ağa dayanamayıp sormuş:

- Hayrola terzi başı! Yoksa olmuyor mu?

Terzi başı, sıkıntılı sıkıntılı yanıtlamış:

- Oluyor olmasına da sultanım, bir sorun var...

- Neymiş o sorun?..

- İçinizi dışınıza çevirince, bazı organların yerleri değişiyor. Bunu halletmeye çalıştım ama olmuyor...

- Nasıl değişiyor yani organların yerleri?

- Ağam, içinizi dışınıza çevirirsek, s.kiniz tam alnınızın ortasına denk geliyor. Buna razı mısınız?

Zaten hadım olan ağa bu garip manzarayı gözünün önünde canlandırdıktan sonra elinin tersiyle itelemiş babayı.

- Kalsın kalsın, istemem. Bu halim, o halimden bin kat daha iyi...

Kadı, Ondan Cahil...

Mahalledeki camiye yeni bir müezzin gelmiş. Adam o kadar cahilmiş ki ezanı bile kâğıda bakar öyle okurmuş.

Bu durum Bektaşî'nin canını sıkılmış. "Gidip şu durumu kadiya bildireyim de bu gülünçlüğe son versin" diyerek adliyeye yollanmış. Kadının yanına girip "Selamünaleyküm" demiş.

Bektaşî'nin geldiğini ve selam verdiğini gören kadı hiç sesini çıkarmamış. Elini koynuna atıp bir kâğıt çıkarttıktan sonra kâğıda baka baka "Aleykümselam" demiş. Bu durumu gören Bektaşî hemen çıkmış odadan. Çıkarken de kendi kendine demiş ki:

- Yahu, bizim mahalledeki müezzin bu kadıdan daha üstün. O ezanı kâğıttan okuyor. Kadı Allah'ın selamını bile bilmiyor da kâğıda bakıyor...

Bu da Kusur mu?

Bektaşî babası, cariyeye almak için esir pazarına gitmiş. Bir kızı gözüne kestirmiş. Esirciyle pazarlık etmiş, anlaşmaya çalışmış. Bu arada esirci, babaya demiş ki:

- Bak baba, bu kızı istiyorsun ama, bunun üç kusuru vardır. Bilesin!

- Neymiş evlat kusurları?
- Birincisi: İçi sıkıntılıdır. Ara sıra çıkar dolaşır...
- Önemli değil, ben de öyle yaparım...
- İkincisi: Bazı geceler altına bir iki damla kaçırdığı da olur...
- Geç efendim, geç...
- Üçüncü kusuru da, akşamları bir iki kadeh atması...

Bektaşî'nin gözü parlamış:

- Be kardeşim sözü ne uzatıyorsun? Kusurlarını sayacağına şu kızcağızın son dediğin meziyetini söyleseydin ya bana...

Bir de Gökteki Akreple mi Uğraşacağız?

Bir Bektaşî, Diyarbakır'a gitmiş. Gitmiş ama buranın dokuz boğumlu akrebinden ödü patlıyormuş. Uzunca süre kalması da gerektiği için çok huzursuzmuş. Bu arada, hava birden soğumuş. Bektaşî üşümeye, titremeye başlamış. Çok rahatı kaçan Bektaşî, tanıdığı Diyarbakırlıya bu durumun nedenini sormuş.

Adam:

"Hava akrep burcuna girdiği için böyle soğuk yapıyor" demiş.

Bunu duyan Bektaşî'nin canı sıkılmış ve homurdanmış:

- Eyvah! Biz yerdekilerle boğuşurken şimdi başımıza bir de gökteki akrep çıktı. Anlaşıldı, şu dünyada bana rahat, huzur yok...

Merak Etme, Onu da Yaparız?

Bektaşî her gün, dışarıda gece yarılarına kadar kalıp içiyor. Buna karısı kızıyor... Ama bir şey de söyleyemiyor... Adamı güzellikle yola getirmek için diyor ki:

- A efendi, her gece dışarı çıkıp içmene ne gerek var. Ben sana evde güzel sofraya düzerim. Saz çalarım, hatta çıkar oynarım... Evde içsene...

Bektaşî gayet sakin:

- Üzülme hanım. Onun zamanı da var... Hele bir ramazan gelsin...

Bu Yemekler İbadet Eder

Cimri birisi, ramazanda hayırsever görünmek için Bektaşî'yi iftara çağırır. Getirdikleri yemekler hiç güzel değildir. Kaşığıyla et arayan Bektaşî hep başarısızlığa uğrar. Bu arada adam durmadan yemeklerini övmektedir.

- Baba, ye, ye! Bu yemekler cennet yemeğidir. Bu yemekler midenizde ibadet eder.

Baba, bu övmeler karşısında dayanamayarak çıkışır:

- Be birader, şu yemeklerin içinde bir parça et olsaydı. Olsaydı da midemizde ibadet edeceğine isterse çiftetelli oynasaydı...

Sözümden mi Döneyim Yani?

Bektaşî'ye yaşını sormuşlar.

"45" demiş. Kendisini tanıyanlardan birisi dayanamamış:

"Baba, sen yirmi sene önce de 45 yaşındayım" demiştin.

- Ne yani sözümden mi döneyim?

Amanın! Yeni Ayetler İniyor...²

Bektaşî babalarından Yusuf baba, karşıda bir cuma namazına gider. Hoca kürsüde Kur'an okumaya başlar. Coştukça coşar ve ayetler bittiği halde o, ayet diye Arapça sözlerini sürdürür...

Yusuf baba, Kur'an'ı yutmuş... Her ayeti biliyor... Hocanın anlatıkları ise değil Kur'an'da, dört kitabın hiçbirinde yok. Adam Arapça esip savuruyor...

Yusuf Baba, bu durumu görünce yanındaki Mustafa Baba'yı dürtür ve der ki:

- Kalk Mustafa, biz gidelim. Çünkü imama yeni ayetler inmeye başladı...

Bir de Sahuru Öğlene Alsalar...

Bektaşî'ye sormuşlar

- Ramazanı sever misin?

- İftara bayılırım. Bir de sahurü öğlene alsalar...

2 Şemsi Yastıman anlatıyor.

Ben İşimi Bilirim...

Bir Bektaşî, babalardan birisini çağırıp hasta olan çocuğunun iyileşmesi için dua etmesini ister. Baba gelir ve duasında der ki:

- İnşallah bu çocuk ölür...

Adamın canı sıkılırsa da bir şey söylemeden Baba'yı yolcu eder. Aradan birkaç gün geçtikten sonra çocuk iyileşir. Çocuğun babası sevinir. Bir süre sonra Baba'ya rastlar ve müjdeli haberi verir. Bu arada da dua etmek dururken niçin beddua ettiğini sorar. Baba der ki:

- Oğlum, benim Allah'la aram hiç iyi olmadı. Hep dediklerimin aksini yaptım. Bu yüzden de ben beddua edince dua gibi geldi çocuğuna...

Allah, Şu Kadarcık İşi Bilmiyor mu?

Bektaşî bir köyden geçerken perişan ve çıplak durumda pek çok insan görür. Sonra da temiz, bol tüylü koyunlar. Kendi kendine der ki:

- Ey Allah'ım şu koyunların yerine şu çıplakları giydirdiysen olmaz mıydı?

Sarhoş Ben miyim, Sen misin?

Bektaşî, su kıyısına oturmuş, ocağını yaktıktan sonra etini pişirip rakısını yudumlamaya başlamış. Keyfin tam ortasında bir fırtına çıkmış ki deme gitsin. Şişe devrilmiş, ocak sönmüş, her şey altüst... Bu duruma fena kızan Bektaşî gözünü göğşe dikerek demiş ki:

- Hey koca Allah'ım... İçen benim, sarhoş olan sensin...

Gel Bir Benimle Konuş da Gör...

Bektaşî babasını, ite kaka camiye sokmuşlar. Oturmuş vaaz dinlemeye başlamış. Hoca başlamış Musa peygamberi anlatmaya:

- Musa peygamber pepe idi. Allah'a dua eder, dilinin açılmasını isterdi. Sonra Allah onunla konuştu.

Bunu duyan Bektaşî yerinden kıınıldamadan mırıldandı:

- Hey büyük Allah'ım, sen de işini biliyorsun. Gider hep pepelerle konuşursun. Gel bir benimle konuş da bak sana neler söyleyeyim...

Allah'la Ortak Olmanın Sonu...

Büyük bir tarlası olan baba erenlerden birisi baharda bostan ekerken der ki:

- Ey Allah'ım, bu sene seninle bostanda ortağız, iyi ürün ver. Yarısını ben alayım, yarısı da senin olsun...

Gerçekten de o sene karpuz, kavun o kadar bol, o kadar gür olur ki baba erenler keyfinden ne yapacağını bilemez. Gece yatağında zenginlik hayalleri kurmaya başlar. Zengin olabilmek için de Allah'la ortaklığı bozup tüm malı kendisinin almasının gerektiğini düşünür ve ortaklığı bozar...

Ertesi akşam bir fırtına çıkar ki sormayın... Dolu bütün karpuzları yarar. Sel gelip tarlayı siler süpürür. Bektaşî tarlaya koşar bakar ki hiçbir şey kalmamış. Tam bu sırada bir yıldırım çakıp ortalığı ışığa boğmaz mı? Baba dayanamaz ve der ki:

- Daha çakmağını çakıp neye bakıyorsun? İşte ne tarla kaldı ne bostan.

Allah İşin Kolayına Kaçıyor...

Bir zamanlar büyük bir kıtlık baş göstermiş, insanlar açlıktan kırılırken bir de salgın hastalık çıkmaz mı? Bu kez ölüm kitleler halinde olmaya başlamış. Bu durumu gören Bektaşî demiş ki:

- Hey Allah'ım. Sen de işini biliyorsun. Aç kullarına her gün azık yetiştirmektense böyle toptan öldürmek sana daha kolay geliyor anlaşılan.

Malı Kime Veriyorsun, Hele Bir Bak...

Zengin bir Kürt beyine bir Alevi dedesi konuk olmuş. Adamın malı mülkü karşısında şaşırarak sormuş: "Bu malı kim verdi?"

Adam, "Huda verdi" deyince dayanamayarak demiş ki:

- Ver ver, daha adını bile söyleyemeyenlere ver de bizi unut bakalım...

Dünya Niye Böyle?

Bektaşî'nin birisine sormuşlar. "Baba erenler, dünya neden böyle inişli, çıkışlı, dağlık, derelik de dümdüz değil?"

Baba gülmüş:

- Be kardeşim, altı günde yaratılan dünya ancak bu kadar olur...

Şimdi Cezasını Buldu...

Bir Alevi köyünde tilki yakalamışlar, tavukların yiyen bu hayvana ne ceza vermeleri gerektiğini tartışıyorlarmış. Bu arada can-

lardan birisi üzerindeki cüppeyi tutup tilkinin sırtına geçirmiş ve hayvanı serbest bırakmış.

Köylülerin şaşkın baktığını görünce demiş ki:

- Merak etmeyin, benim cübbenin içinde, o acından ölür. Çünkü yukarıdaki bu saatten itibaren onun rızkını kesmiş bulunuyor...

Melekler de Sigaraya Alışmıştır...

Babalardan birisi çubuğunu tütürürken oradan geçen sarıklı hoca laf atmış:

- Be adam, o tütün ile sağ ve sol omzundaki hayır-şer meleklerini rahatsız ediyorsun...

Baba cevaplamış:

- Hoca, hoca! Ben otuz yıldır tütün içerim. Elbet melekler de alışmıştır. Neden rahatsız olsunlar?..

Senin Meleğin, Benim gibi Olur...

Softanın birisi namazını bitirmiş, selam verirken Bektaşî yanına yaklaşıp, "Aleykümselam" demiş. Softa cin atına binmiş.

- Be adam sen de nereden çıktın? Namazımı berbat ettin?

- Selam verdin, ben de aldım...

- Yahu ben sana değil meleklerle selam verdim.

- Erenler ben de meleğim...

- Ulan defol git şurdan... Senden melek mi olur?

- Birader kızma!.. Senin gibi Müslümanın benim gibi meleği olur...

İkincisini de Yapar...

Dönemin bilginleri toplanmış tartışıyorlar. Konu, insanın öldükten sonra dirilip dirilmeyeceği... Kimisi, insan canlanır diyor, kimisi bunu olanaksız görüyor. Bilginlerden birisi ölen birisinin artık canlanamayacağını kanıtlarla ortaya koyup diğerlerini susturuyor. Bu arada konuşmaları sessizce dinleyen Bektaşî babasına düşüncelelerini soruyorlar. Baba erenler, insanın yeniden canlanamayacağını savunan bilgine soruyor:

- İnsanın kim yaratır?

- Allahu Teala...

- Be kardeş, insanı bir kez yaratan onu ikinci kez neden yaratamasın?

Sıratı Nasıl Geçeceksin?

Bektaşî babası meyhanede oturmuş demlenirken onu gören hoca yanına gelip çıkmış:

- Be adam sende hiç Allah korkusu yok mu? Yarın sırat köprüsünü nasıl geçeceksin?

Baba erenler sormuş:

- Sırat nasıl bir köprüdür?

- Kıldan ince, kılıçtan keskindir...

- Peki, bunun korkulukları falan var mı?

- Yok...

- O zaman cumburlop!..

Cennete Giden Yol...

Denizde fırtına çıkmış. Hoca, gemi görevlilerini başına toplamış dua ediyor. Başiboş gemi ha battı ha batacak. Kaptan saçını başını yoluyor ama dinleyen kim. Durumun kötüleştiğini gören Bektaşî babası bağırarak:

- Ey cemaat, yanlış dua ediyorsunuz...

Herkes durmuş, babaya bakmış...

- Sizin bu duanız karada yapılır. Şimdi herkes direklerle tırmanıp yelkenlere yapışarak dua etsin... Cennete ancak direk yoluyla gidilir... Tayfalar koşup direklerle sarılmışlar ve bu arada işlerini de yapmışlar. Fırtına atlatılmış... Hoca, bu deniz duasının sırrını öğrenmek için babanın yanına gidip durumu sormuş. Ve bunun hangi kitapta yazıldığını öğrenmek istemiş. Baba demiş ki:

- Bunun kitapta yeri falan yok. Senin duan ile cennete gidecektik; benim yolum ile bu dünyaya gittik.

Herkes Cennete Koştu ama...

Birinci Dünya Savaşı sırasında bir Alevi dedesi de keşif birliği ile gönderilir. Birlik, gizlenen bir düşman kolu ile çatışır. Kendisini çukura atan dede, yaptığı atışla düşmanı kaçırtır. Bu arada yanındaki arkadaşları da "Allah, Allah" naraları arasında şehit olur. Düşmanın makineli tüfeğini alan dede, yalnız başına birliğine döner. Bölük komutanı, arkadaşlarının nerede olduğunu sorunca dede yanıtlar:

- Vallahi komutanım, dost ve düşman tümü "cennet" diye koştu-lar ve öldüler. Bilmiyorum şimdi neredeler...

Kâfir, Müslüman Oldu ama...

Bektaşî babalarından birisi Süleymaniye'den geçerken bir Ermeninin, dükkânının kilidini açmaya uğraştığını, bir türlü beceremediğini görür. Ermeni o sırada yanından geçmekte olan sarıklı bir hocaya der ki:

- Sizin kitapta her şeyin yazılı olduğu söyleniyor. Kilidi acaba nasıl açabilirim...

- Anahtara tükürürsen açılır. Kitap böyle yazar.

Ermeni, anahtara tükürüp kilide sokar ve gerçekten de kilit açılır. Bu durumu keramete yoran Ermeni, hayret ve inanmışlıkla hocanın önünde kelimeyi şahadet getirerek Müslüman olur. Bu hali izleyen baba gökyüzüne bakarak der ki:

- Yarabbi, sen belli ki bu Ermeniye Müslüman edecekmişsin. İyi ama şu imamı kâfir etmenin ne gereği vardı?..

Ali İşte Böyledir...

Bir Alevi köylünün eşiği çamura batmış. Hayvanın yularından tutmuş çekiyor, çekerken de "Yetiş ya Ali" diyor. Ama eşiğin kılmıdadığı yok. Bu sırada oradan geçmekte olan bir Sünni, bu "Ali, Ali!.." sözlerine de sinirlenerek gidiyor eşiğe asılıyor ve asılırken de "Yetiş ya Osman" diyor.

Bu zorlu asılıyla hayvan bataktan çıkıyor. Bunun üzerine Sünni köylü böbürlenerek diyor ki:

- Gördün mü? Çağırdın, çağırdın ama Ali gelmedi... Ya Osman Efendimiz?..

Alevi köylü gülüyor. Diyor ki:

- Gözünü seveyim ben o Ali'nin. Çok akıllıdır doğrusu. İyi işler oldu mu kendi koşar ama böyle pis işler olunca Osman'ı yollar...

Hep Birden Geldiniz...

Alevi köylü ata binecek. "Ya Ali..." diye sıçrar, yok... "Ya Hasan" der yine yok. "Ya Hüseyin" deyip hoplayınca atın öbür yanına düşer. Der ki:

- Hay kurban olduklarım... Teker teker çağırdım gelmediniz ama sonra hep birden yüklendiniz...

Biz Kibirsiz Evliyayız...

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Evliya nasıl olur?
- Nasıl olacak, senin, benim gibi biri...
- Peki, sen evliya mısın?
- Evliyayım elbette...
- Öyleyse bir keramet göster bakalım. Örneğin şu karşiki ağacı yürüt...

Bektaşî ciddileşmiş ve ağaca doğru, "Yürü ya mübarek" diye seslenmiş ama mübarek yürür mü? Bir kez daha, bir kez daha... İn, ıh! Baba bakmış ki olacak gibi değil. Kalkmış, kendisi ağaca doğru yürümüş. Ne yaptığını sorduklarında gayet sakin cevap vermiş:

- Kardeşler, evliyada gurur, kibir olmaz. Ağaç bize gelmedi, kalıp biz ona gideriz, olur biter...

Helva Bayatlamasın Diye...

Bektaşî babalarından birisi, kış günü neredeyse donmak üzereyken kendisini bir medreseye atar. Sıcak bir odaya dalar. Bakar ki bir hoca. Adamın elini öpüp konuk olur. O sırada bir uşak yeni yapılmış, buğusu üstünde bir büyük tabak ırmık helvası getirir. Hoca, Bektaşî'nin helvaya ortak olmasını istemediğinden uşağa der ki:

- Helvayı dolaba koy. Şimdi iştiham yok. Sonra atıştırırız.

Hoca, Bektaşî'yi atlatmak için ona döner:

- Ben şimdi Allahu Teala ve manevi âlemi düşünmekteyim. O yüzden keşif için uykuya yatacağım.

Bektaşî de, kendisinin çok yorgun olduğunu belirtir ve hemen başına cübbesini çekip horlamaya başlar.

Biraz sonra hocanın horultusu da yükselince, Bektaşî kalkar, dolaptan tabağı çıkartır, helvayı bir güzel yer. Sonra ocağa bir kahve sürüp çubuğunu da yakar. Bu sırada hoca uyanmaz mı? Böbürlenerek gördüğü düşü ve kerametlerini anlatır:

- Ben mana âleminde yolculuk ettim. Göğün birinci katına, oradan ikinci, oradan da üçüncü katına çıktım. Neler gördüm, neler...

Bektaşî, adamın daha sözleri bitmeden der ki:

- Hoca Efendi, doğru diyorsunuz... O manevi âlemdeki yolculuğunuz sırasında ben de sizinle birlikteydim. Baktım ki siz göğün bütün katlarını dolaşacaksınız. Daha ilerilere gideceksiniz, ben dönmek zorunda kaldım. Dönünce de bayatlamasın diye helvanın tümünü yedim...

Ömrümüz Namaz Kılmakla mı Geçecek?

Ağanın birisi, komşu köyün tanınmış ve latifeci Kızılbaşlarından birisini iftara çağırmış. Adam yoksul ya, kaçırır mı? Yemekten önce demişler ki: "Bizde yemek, akşam namazından sonra yenilir... Haydi namaza..."

Çar naçar kabul etmiş adam. Ağa, bu arada imama uzun bir sure okumasını fısıldamış. Namaz başlamış. Hoca Fatıha suresini okuyup da "Veddua" deyince bizimki namazı bırakıp ayağa fırlamış. Ağaya öfkeyle çıkmış:

- Seni gidi teres, seni. Bana bir lokma ekmek yedireceksin diye sabaha kadar namaz mı kıldıracaksın?

O Namazın Fiyatı Yüksektir...

Softanın birisi, Bektaşî'yi namaza alıştırarak hayır kazanmak için babalardan birisini bulmuş ve demiş ki: "Eğer her gün namaz kıalarsan sana günde beş lira vereceğim..."

Babanın canına minnet... "Hay hay" demiş ve camiye gitmeye başlamış. Softa, babanın durumunu izlerken onun abdest almadan camiye girdiğini görmüş. Gidip çıkmış:

- Erenler bu nasıl iş? Namazı niçin abdest almadan kılıyorsun?

Baba erenler şöyle bir silkinmiş ve demiş ki:

- Bak birader, senin o dediğin sulu namazdır. O, değil beş, on beş liraya bile çekilmez...

Misafir Ev Sahibine Bağlıdır...

Baba erenleri, yatalak bir zengin iftara çağırmış. Yenilip içilmiş, sonra konuklar ve ev halkı kalkıp namaz kılmış. Bektaşî yerinden kımıldamamış. Namazdan sonra birisi, dokundurmuş:

- Erenler, yemeği yediniz ama namazı kılmadınız?

Baba erenler, bacakları tutmayan ev sahibini göstermiş:

"Misafir dediğin, ev sahibine bağlıdır. Ben haddimi bilirim" demiş.

Oruçaltı yapmak...

Varlıklı bir Bektaşî ramazanda güzel bir sofraya donatmış, kahvaltı yapıyorken oruçlu bir komşusu içeri dalmış.

"Ne o erenler, kahvaltı mı ediyorsun" diye sormuş.

- Hayır evlat, bu kahvaltı değil, oruçaltıdır...

Ozan Eşref'in Yanıtı...

Bektaşî ozanlarından büyük taşlamacı, baskıcı yönetimlerin düşmanı Eşref, bir ramazan günü hastalanmış. Yoklamaya gelenlerden birisi demiş ki:

- Yazık, ramazanda hastalanmak da ne kötü. Şimdi orucu ne yapacaksın?

Eşref, hemen şu yanıtı döktürmüştü:

"Kizible (yalanla) ülfeti (dostluğu) yoktur dilimin

Olsa da dolma yalancı, yutamam

Natüvanım (halsizim) o kadar açlıktan

Ramazan kaçsa bir ayda tutamam."

Ağzımı Temizliyorum...

Yaşlı ve şişman erenlerden birisini bir paşa iftara çağırmış. İftarda başka konuklar da varmış. Baba bakmış ki paşanın elleri egzamal. Hemen çölde, tanıdığı bir köyde bulunan tabibin ilacından söz etmiş. Paşa da kendisinden bu ilacı getirmesini rica etmiş. Yanına kendi adamını da katarak ertesi günü köye yollamış onu.

Hava sıcakmış. Yolda perişan olmuşlar. Bir köyden geçerken baba hemen çeşmeye koşmuş, ağzını kornaya dayayıp içmeye başlamış. Çocuklar görünce kendisiyle, su içiyor diye alay etmeye başlamışlar. Baba onlara dönüp:

- Evlat, su içmiyorum, akşam bir halt yedim, şimdi ağzımı temizliyorum, karşılığını vermiş...

Bunu Allah Yarattı...

Bektaşî'nin birisi, caminin duvarına küçüksü dökerken görülmüş. Adam, Bektaşî'ye çıkmış:

- Yahu sen Allah'tan korkmaz, utanmaz mısın? Hiç cami duvarına işenir mi?

Bektaşî, bir duvarı göstermiş, bir de önünü ve demiş ki:

- Birader sen ne diyorsun? Bu duvarı Ermeni usta Kirkor yaptı, bunu ise Hz. Allah. Söyle bakalım, hangisi makbul?

Ebe Hanım, Hemen Işığı Kapat...

Yoksul bir Bektaşî'nin karısının doğum sancıları başlayınca ebe gelmiş. Bektaşî gece vakti yan odada, haber bekliyormuş. Ebe biraz sonra gelip,

"Müjde bir oğlunuz oldu" demiş.

Bir süre sonra yine gelerek ikinci müjdeyi vermiş... Aradan bir iki dakika geçince gelip üçüncü çocuğun olduğunu söylemiş... Adam dayanamayarak demiş ki:

- Aman ebe hanım hemen mumu söndür. Çünkü ışığı gören geliyor.

Talih Diye Buna Derim...

Bektaşî, tanıdığına rastlamış. Sormuş:

- Sonra baba erenler, bir hafta içinde hem karım öldü hem kaynanam...

- Hey kurban olduğum, çifte talih!..

Sen de Onun Karısını Döver, Ödeşirsin...

Bektaşî'nin komşularından birinin kızı, evlendiği adamın kötü muamelesinden yakınıp baba evine kaçır. Damat gelip babayı aracı kor. Baba gider, ailenin dağılmasından, kadının evine dönmesinin iyi olacağından söz eder. Kadının babası der ki:

- Erenler, bizim damat çok kötüdür. İfade bir karısını döver...

- Canım, madem o öyle yapıyor, sen de mukabelede bulun ve onun karısını döv. Böylece ödeşirsiniz...

Aklı Başına Gelirse Evlenir mi Hiç?

Bektaşî babalarından birisi on beş yaşlarındaki oğluna kız arıyordu. Bunu işiten bir dostu dedi ki:

- Erenler, oğlunuz daha küçük. Bırakın biraz aklı başına gelsin, öyle evlendirirsiniz...

- A benim iki gözüm, şimdi onu tam evlendirme zamanıdır... Çünkü aklı başına gelirse bir daha asla evlenmez...

Kalanlara Yuh Olsun...

Bektaşî, her cenazenin ardından:

- Yuh olsun, gidene, dermiş.

Zaman geçmiş, iyice yaşlanmış ve hastalanmış. Ölüm döşğinde yatarken dostları başında toplanıp demişler ki:

- Erenler, her gidenin ardından "Yuh olsun" derdin ama bak sen de gidiyorsun.

Baba gülümsemiş:

- Şimdi de kalanlara yuh olsun...

Tabuttaki Olabilir...

Kalabalık alayla bir cenaze geçiyordu. Baba da durmuş bakıyordu. Bu sırada yanına bir genç yaklaşarak ölenin kim olduğunu sordu. Baba cevapladı:

- Evlat, iyi bilmiyorum ama tabutun içindeki olmalı...

Aman Kimseye Söylemeyesin...

Bektaşî babalarından birisine, köyden bir koyun armağan gelir. Armağanı getiren delikanlı ile baba, geceleyin demlenmeye başlarlar. Şarap ve et o kadar lezzetlidir ki konuk dayanamayarak bunların nasıl olduğunu sorar. Baba anlatır:

- Evlat bu şarap başkadır. Yıllanmışını alır, karpuzu koparmadan üzerinde delik açar, içine boşaltırız. On gün sonra da şarabı oradan başka kaba aktarırız, böyle lezzetli olur. Ete gelince... Yabandomuzu yavrusundandır. Ama sakın bunu cahillere söyleme. Yoksa ne bağda karpuz ne dağda domuz kalır...

Nerede Kuvvet?

Kafayı çeken baba erenler sallana sallana giderken tanıdığı Rum hekimi görür ve adama sorar:

- Yorgo Efendi, sen bir bardak şarabın insana kuvvet vereceğini söylüyordun...

- Evet, öyledir...

- Ne kuvveti hekim efendi? Ben bir değil on bardak içtim ama gördüğün gibi yine de ayakta duramıyorum...

Şu Kalabalık Bir Çekilsin de...

Bektaşî, tanıdığı bir zenginin evinde güzelce içer. Karanlıkta evine dönerken karşısına çıkan ağacı insan zannedip, "Kusura bakma ağa görmedim" der. Onu geçince direkle karşılaşır, "Özür dilerim" der. Bir başka ağaçla karşılaşınca şaşırır ve oturup beklemeye başlar. Bu arada oradan geçen bir tanıdığı kendisine yaklaşıp ne yaptığını sorar. Bektaşî çevresini gösterir.

- Kalabalığı görmüyor musun? Ortalık biraz çekilsin de eve öyle gideyim...

Halt Etme Mahmut...

Bir ramazanda, baba erenleri rakı içerken yakalar, şişeyi koltuğuna verir, padişah II. Mahmut'un huzuruna çıkartırlar. Bektaşilerin düşmanı olan Padişah, babaya:

- Elinde ne var, göster bakayım, der.

Bektaşî, cüppesinin altında tuttuğu şişeyi sağ elinden sol eline geçirerek sağ elini gösterir. Bunun üzerine Padişah, babadan, sol elini göstermesini ister. Baba, şişeye çabucak yer değiştirir. Padişah bunun üzerine der ki:

- İki elini birden göster!

Baba geri geri yürüyerek duvara dayanır. Şişeyi duvarla sırtı arasına sıkıştırdıktan sonra iki elini de gösterir.

II. Mahmut bu kez yeni bir emir verir:

- Şimdi de iki adım ileri yürü bakalım...

Baba bunun üzerine dayanamaz ve patlar:

- Halt etme Mahmut, bana şişeyi kırdıracaksın!..

Bilin Bakalım...

Bektaşî'yi, tanıdıkları rica minnet camiye götürmüşler. Hoca başlamış anlatmaya. Bir ara demiş ki:

- Bir yer vardır ki orada, zengin fakir ayrımı yoktur. Dertli giren neşeli olur. Giren herkesin gönlü ferahlar, rahatlar. Bilin bakalım, neresidir?

Arka sıralardaki Bektaşî hemen cevaplar:

- Neresi olacak, meyhane...

Artık Fazla İçmeyeceğim...

Meyhanede demlenirken, üç kadehten sonra Bektaşî, arkadaşlarına dedi ki:

- Yeter artık... Fazla içmeyeceğim...

Duyduklarına inanamadılar.

- Yahu sen bu kadarla yetinir misin hiç? Nereden gerekti bu iş?

- Yeni taşındığımız evin merdivenleri mermer de ondan...

Eşek, Şarabı Neden İçmezmiş?

Dostlarından bazılarının baskılarına dayanamayan baba erenler camiye gitmiş, hocanın vaazını dinliyordu. Hoca, içkinin kötülüğünü anlatmak için aklına ne gelirse söylüyordu. Bir ara dedi ki:

- Bir eŖeğin önüne, bir kova su ile bir kova Ŗarap koysanız, hangisini içer? Elbette suyu... Peki, eŖek niçin suyu içer de Ŗarabı içmez?..

BektaŖı dayanamayıp seslendi:

- Neden olacak, eŖekliğinden...

Al Ŗu Pabuçlarını...

Baba erenler, çok yoksuldu. Ayakkabısı parça parçaydı. Bir gün mahallelerindeki bir zengin kendisini ayakkabıcıya götürdü, bir takım ayakkabı aldı. Derviş teŖekkr edip ayrıldı. Biraz gidince adamın peŖinden bağırdığını duydu.

- Derviş baba, derviş baba, dur hele...

Baba erenler durdu, adam yanına gelip dedi ki:

- Derviş baba yürürken dikkat et. Çamura basıp ayakkabını kirletme. Sana onu ben aldım...

- Peki erenler, dikkat ederim, çamura basmam. BaŖladılar birlikte yürümeye. Biraz sonra adam yine konuŖtu:

- Derviş yürürken sakın sivri taŖlara basma. Kundura yırtılır, sana onları ben aldım...

Derviş, boynunu büküp sesini çıkarmaz. Ama adam biraz sonra yine konuŖur:

- Derviş, çok hızlı yürüme. Çok da dolaŖma. Çünkü ayakkabı çabuk eskir. Biliyorsun...

Derviş dayanamaz. Hemen ayağındaki kunduraları çıkartıp adama verir.

- Ağa, sağı olasın. Al Ŗu kunduralarını. Bunlar daha Ŗimdiden ayaklarımı sıktı. Benim yırtıklarla çok daha rahat ederim...

EŖeğin Sahibi Kim?

BektaŖı babasının eŖeğini almıŖlar. GitmiŖ, pazarda hırsız ya-kalamıŖ. Fakat hırsız, eŖek benimdir diye tutturmuŖ. Zaptiyeler bunları alıp kadıya (yargıca) gtrmüŖler. İkisi de eŖek benimdir diye tutturunca kadı da ŖaŖırmıŖ kalmıŖ.

Baba, eŖeğin baŖına gitmelerini ve eŖeğin kendisinin olduğunu kanıtlayacağını söylemiŖ. Bunun zerine hep birlikte dıŖarıda bağı eŖeğin yanına gitmiŖler. Baba varır varmaz ceketini eŖeğin baŖına atmıŖ ve hırsıza sormuŖ:

- Eğer eŖek senin ise bilirsin. Söyle bakalım bu hayvanın hangi gözü kr?

Hırsız şaşırmış. Bu şaşkınlıkla, "Sol gözü..." demiş.

Baba ceketi çekip almış. Demiş ki:

- Bu eşeğin bütün gözleri sağlam. Eşeği çaldığın yetmiyormuş gibi bir de beni alt etmeye kalktın. Haydi çek cezanı.

Zaptiyeler adamı, baba da merkebinin almış, gitmişler.

Bir Başka Peygamber Yollayıver...

Bilgili bir Bektaşî babası, ramazanda ara sıra camiye gider, acaba yine ne cevherler yumurtlayacaklar diye hocaları dinlemiş. Bir teravih namazı sırasında hoca "İnna erselna Nuhen" (Biz, Nuh'u gönderdik) ayetini okumak ister ama bir türlü tamamlayamaz. İki kez aynı şeyi yineler. Üçüncüsünden sonra arkadan Bektaşî babasının sesi yükselir:

- Yarabbi, eğer Nuh gelmiyorsa bir başka peygamber yolla da kullarını şu güç durumdan kurtar...

Daha Önce Tutuklasanız Olmaz mı?

Sözünü sakınmayan babalardan birisi, dönemin yöneticilerinden birisinin kafasızlığı üzerine şakalar yapar. Bunu dinleyenlerden bir gammaz durumu yöneticiye iletir. Yönetici, hemen babaya haber yollar ve kendisini ele geçirip ayaklarını kırdıracağını, doğduğuna pişman edeceğini bildirir. Korkan baba, hemen valinin kapısını çalar, durumu bildirir, önlem ister. Vali der ki:

- Merak etmeyin, eğer sizi dövdürtürse onu hemen tutuklatırım.

Baba ağlamaklı sesle der ki:

- Efendim, onu, bana dayak atmadan önce tutuklatsanız daha iyi olmaz mı?

Vali güler, adam salarak yöneticiyi uyarır, baba da paçayı kur-tarır...

Helada Sakız Çiğnemek...

Kaba, ipe sapa gelmeyen konuşmalarıyla tanınan bir softa, Bektaşî babasına yaklaşıp ciddi ciddi sorar:

- Erenler sana bir sorum var: Helada sakız çiğnemek helal midir, haram mıdır?

Baba hemen cevaplar:

- Günah olmasına günah değildir ama, eğer biri görürse bok yediğini sanır...

Tuzluğu Neden Aldın?

Bir zengin, iftara pek çok kişiyle birlikte yoksul ama nüktedan Bektaşi'yi de çağırır. Sofra kurulur, çorbadan sonra kuzu kızartması gelir. Ev sahibi kuzuyu parçalayıp tabaklara dağıtır ama Bektaşi'yi görmezden gelir. Herkesin ete yumulduğunu gören Bektaşi uzanıp ağır ağır ev sahibinin önündeki tuzluğu alır ve kendi önünde bırakır. Ev sahibi tuzluğu niçin aldığını sorunca, baba cevabı yapıştırır:

- Ben kızartmayı gayet tuzlu yerim de, vereceğiniz parçanın üzerine eklemek için aldım...

Kartvizitinizi Bırakmışsınız...

Yoksul ama kalender bir Bektaşi'yi bir tanıdığı aramış. Evine girip bakmış ki yok. Masanın üzerinde kalın bir toz tabakası olduğunu görünce "Eşek herif" diye yazıp çıkmış. Birkaç gün sonra bunlar yolda karşılaşmışlar. Adam demiş ki:

- Geçen gün size uğradım ama bulamadım...
- Biliyorum, biliyorum. Masanın üzerine kartvizitinizi bırakmışsınız...

Ben Ne Yapacağımı Bilirim...

Bir köye konuk olan Alevi dervişlerinden birisinin atının torbası çalınır. Derviş bunu görünce esip gülemeye başlar.

- Eğer torba bulunmazsa ben ne yapacağımı bilirim.

Köylü telaşa düşüp arar tarar, torbayı bulup teslim ettikten sonra sorarlar:

- Peki, torbayı bulamasaydık ne yapacaktın?
- Canım ne yapayım, heybemi kesip torba yapacaktım...

Başka Neyim Olur?..

Bektaşi canlardan birisi bakmış insanlar düğün evine gidiyor, hemen aralarına karışmış. Karnı aç ya... Sofra kurulmuş. Davet etmek istemediklerinden laf olsun diye sormuşlar:

- Baba iştahın var mı?
- Benim gibi fakirin ondan başka nesi olur ki?

Önce Resimleri Yapsan...

Acemi ve yeteneksiz bir ressam yeni bir ev yaptırmıştı. Bir toplantıda bundan söz ederek demiş ki:

- Duvarları önce bir güzel beyaza boyayacağım. Sonra da üzerine güzel resimler yaparak bir güzel süsleyeceğim.

Baba dayanamayıp söze karışmış:

- Evlat, önce resimleri yapsan sonra badanayı, daha iyi olur...

Allah'ın Nerede Olmadığını Söyle Bakalım?

Osmanlı paşalarından Serasker Hüsrev Paşa hocalarla şeyhleri ve babaları evinde toplar, onları kapıştırır, bundan zevk almış. Yine bir gün Bektaşî babalarından Ahmet Baba'yı da çağırmışlar. Paşa, hocalara, Allah'ın varlığı üzerine bir soru sorar. Hocalar tartışmaya başlarlar. Bir ara söze, Ahmet baba da karışacak olur. Bunun üzerine hocaların en sözü dinlenir olanı ve en yobazı küçümseyerek der ki:

- Eğer bana Allah'ın nerede olduğunu söylersen sana bir merkep bağışlarım. Yok eğer söyleyemezsen götürür, seni merkebin yanına bağlarım...

Hocalar bunun üzerine alaylı alaylı gülüşürler. Baba da onlara aynı küçümseme ile baktıktan sonra hocaya der ki:

- Eksik olma hocam! Eşeğin senin olsun... Yalnız sana ben bir soru soracağım: Hele sen bana Allah'ın nerede olmadığını bir söyle bakalım. Eğer söyleyemezsen bil ki sarığını yular gibi boynuna dolar, götürür paşanın katırları arasına bağlarım. Bu cevap üzerine hocalar susar. Paşa bol bol güler...

Ben de Miraç'a Çıktım...

Kur'an'ın elle yazıldığı dönemde cahil bir softa, yolda karşılaştığı babaya der ki:

- Dün gece iftardan sonra sabaha kadar bir Kur'an yazdım...

- Ya, demek öyle... Ben de dün gece Miraç'a çıktım...

- Baba böyle şey olur mu? Ben buna asla inanmam.

- İnanmıyorsun ha! Doğru söylemiyorsam, dün senin yazdığın Kur'an çarpsın...

Bunu da mı Günaha Yazacaksın?

Uzun bir geziye çıkan Bektaşî, bir dağ başında yaşlı, çirkin bir kadına rastlar. Aylardır kadın özlemi çektiği için kadını hemen kol-

larının arasına alır. Fakat kadının yüzüne bakınca, kendi kendine mırıldanır:

- Yarabbi, bunu da deftere günah diye mi yazacaksın?

Bir Örnek Siz Bulun...

Bektaşî ramazanda minarelere mahya kurar, üç beş kuruş kazanmış. Bir gün bu işi yaparken dengesini yitirip boşluğa uçar. Rastlantı sonucu oradan geçmekte bulunan bir kağının içindeki dolu incir sepetine düşer. Yaralanarak olayı atlattır. Fakat bir daha korkusundan çalışamaz. Bunun üzerine dostları Vakıflar Müdürlüğü'ne başvurup yardım istemesini önerirler. Baba gider, dilekçe verir, tahnıklar gösterir.

- Müdür ipe un sermek için babaya bir şart sürer:

- Size aylık bağlamamız için, bu işin bir örneğini göstermeniz gerekir...

Babanın canı sıkılır ve der ki:

- Müdür bey, siz bana minareden düşen, incir küfesine giren ve sağ kalan bir başkasını gösterirseniz ben bütün alacaklarımdan vazgeçerim...

Beni Damızlık Bıraktılar...

II. Mahmut, yeniçeri ocağını kaldırdıktan sonra Alevî-Bektaşî kesimi üzerinde terör estirmiş, kimilerini öldürmüş, kimilerini sürdürmüştü. İstanbul'da hiçbir Bektaşî ortaya çıkamaz olmuştu. Padişah bir gün Bahçekapı dolayından geçerken korkmadan, göğsünü gere gere dolaşan bir Bektaşî babası görür. Adamın rahat tavırları Padişah'ı etkiler. Çağırılmasını buyurur. Baba gelince der ki:

- Sizinkilerin tümü bir kıyıya kaçtı, gizlendi. Sen burada yalnız başına ne dolaşıyorsun?

Baba çekinmeden yanıtlar:

- Sultandım onlar gitti, beni damızlık bıraktılar...

Haklı, Haksız Belli...

Zengin bir paşa davet vermiş. Yemekten sonra oturup satranç oynamaya başlamışlar. Bir ara anlaşmazlık doğmuş. Taraflardan birisi olan ev sahibi, çevredekilere "Siz de izliyorsunuz. Kim haklı, kim haksız, söyleyin" demiş. Demiş ama kimse ses çıkarmamış. Tam bu sırada içeriye giren Bektaşî babası atılmış:

- Paşam siz haksızsınız...

Paşa şaşırmış:

- Baba, sen daha yeni geldin? Nereden biliyorsun kimin haklı, kimin haksız olduğunu?

Baba gülmüş:

-Paşam, eğer siz haklı olsaydınız, bu kadar insan sizin sorunuz karşısında susmazdı. Oradan anladım ki haksız olan sizsiniz...

Ya Onlar Ne Yedi?

Bir Alevi köyü... Köyde bir ağa... Ağanın çok güzel bir atı var. Adam üstüne titriyor. Bir gün bu at ölür. Ağa sinirden deli olacak gibi olur. Bu arada bazı fitneciler de araya girerek derler ki:

- Ağa, senin at var ya, o at yemlerin arasına tavuk boku karıştı, onu yedi, ondan öldü...

Buna inanan ağa, seyisi çağırır. Başlar adamı dövmeye... O sırada köydeki dedelerden birisi evin yakınından geçmekteymiş. Olayın nedeni öğrenince hemen devreye girer.

- Dur biraz ağa, dur... Hele bir konuşalım. De hele bana, senin deden sağ mı?

- Yok canım, biliyorsun ya, ölü...

- Baban?

- Öldü...

- Ya anan?

- Oda öldü?

- Peki ağa, onlar kimin bokunu yediler de öldüler?

Ali'yi Görünce Onlar Duramaz

Sivaslı fakir Pirzo, yaman bir Kızılbaş. Ali sevgisi ile tanınmış. Onun bu yönünü bilen Sünniler, çağırıp ona takılıyorlar.

Kentten yöneticiler gelmiş. Pirzo'nun adını da duymuşlar. Komşu Alevi köyüne haber salıp Pirzo'yu çağırırlar. Pirzo gelir, içki sofrasına davet edilir. Edep erkân ile oturur.

Aradan biraz geçince masadakilerden birisi, Pirzo'ya bir lokma uzatır ve verirken,

- Bu, Ebubekir için, der.

Peşinden bir başkası lokma uzatır.

- Bu, Ömer için...

- Bu, Osman için...

Pirzo, alıp alıp yiyor. Hiç bozuntuya vermiyor. Sonunda bir lokma daha:

- Bu da Ali için...

Pirzo, son lokmayı yedikten sonra kaba kaba yellenir. Herkeste bir şaşkınlık. Ev sahibi bozularak sorar:

- Ula Pirzo, ne yaptın?..

- Ağa benim bir suçum yok. Ebubekir, Ömer ve Osman, Ali'nin geldiğini görünce kendilerini dışarı attılar. Öyle ya Ali'nin girdiği yerde onlar durabilir mi?

Üçümüz İçin Ot Getirmeye...

Bektaş, eşiyle bahçesine doğru giderken, tanıdıklarından birisi laf atmış:

- Böyle ikiniz birden nereye?

- Nereye olacak, üçümüz için ot getirmeye...

Senin Eşekten Ne Farkın Var?

Adamın birinin oğlu olmamış. Bir gün kendi kendine demiş ki: "Yarabbi, bana bir erkek evladı ver. Adağım olsun, onu bir eşeğe bindirip minareye çıkartırım."

Gel zaman git zaman, adamın bir oğlu olmuş. Bu çocuğun, verdiği söz üzerine olduğuna inanan adam, çocuğu eşeğe bindirip minareye nasıl çıkarabileceğini düşünmeye başlar. Ama işin içinden çıkamaz. Gider mahallenin imamına sorar:

- Kardeşim, çocuğun olmuş. Yeminini tutup onu eşekle minareye çıkaracaksın. Yoksa Allah verdiği gibi geri alır, bilmiş ol.

Adam korku içinde bu kez müftüye koşar. Fakat oradan da imamın verdiği cevabı alır. Çaresizlik ve üzüntü içindeyken bir dostu ona, tanıdığı bir Bektaş babasını salık verir. "Hele bir de ona sor bakalım" der. Adam, umutla babaya gider. Konuyu anlatır. Baba çubuğunu çekip bir süre düşündükten sonra adama sorar:

- Evlat, sen rakı içer misin?

- Allah esirgesin baba, damlasını ağzıma koymadım.

- Kumar falan?

- Haşa!

- Şuraya buraya gezmelere gider misin peki?

- Asla, hiç öyle iş yapar mıyım?..

Baba gülerek adama der ki:

- Evlat, adağını yerine getirmek senin için çok kolay. Yavrum, senin eşekten ne farkın var? Al çocuğunu omzuna, çıkar minareye...

Evliyaya Bak Sen...

Adamın biri evliya olduğunu iddia eder, "Ben öyle bir keramet sahibiyim ki göklerde uçarım" gibi sözleri de öyle inandırıcı söylermiş ki herkesi hayran bırakmış. Bu palavraları babanın canını sıkmış. Adama demiş ki:

- Hazret sen gökte uçarken kıcına serin bir şey dokunur muydu?

Adam, babanın keramete yorulacak bir şey söyleyeceğini sanarak,

"Dokunurdu" demiş.

- İşte azizim, o dokunan şey, benim eşeğimin kuyruğu idi...

Bu Eşekten Nasıl İnilecek?

Adamın birisinin eşeği kaçmış. Bir türlü yakalanmıyormuş. Adam kızgınlıkla demiş ki:

- Ey koca eşek, eğer seni yakalarsam, sırtına bineceğim... Bineceğim de hiç inmeyeceğim. İnersem karım benden üçten dokuza boş olsun...

Sonunda eşeği yakalar ve biner. Biner ama bir daha da inemez. Çünkü inerse karısı boş olacak. Eşeğin üstünde çaresizlikle dolaşmaya başlar. Önüne gelene sorar ama kimse bu sorunu çözemez. Sonunda birisi der ki:

- Kardeş, bu işin altından kalksa kalksa Bektaşî babası bilmem kim kalkar. Git ona sor...

Adam, babayı arar. Bahçede demlendiğini öğrenir. Eşekle yanına varır. Selam kelimadan sonra derdini yana yakıla anlatır. Baba, bir işaretiyle adamı susturur ve der ki:

- Tamam tamam, derdin anlaşıldı. Be evlat, bu da mesele mi? Eğer eşekten inemiyorsan arkamdaki şu ağaca çık. Oradan yere in...

Adını mı Değiştirdin be Mübarek?

Karadenizli müezzîn çıkmış minareye, ezan okuyor. Okuyor ama bir türlü de Allah diyemiyor. Adamın durmadan "Ellahü ekber, Ellahü ekber" demesine sinirlenen Bektaşî, gökyüzüne doğru bakarak diyor ki:

- Biz ilgilenmediğimiz için herhalde adını değiştirdin...

Bir Eşegi Bile Bekleyemeyen...

Baba erenler, eşegini alıp pazara gitmiş. Dostlarıyla da sohbet etmesi gerekiyor. Bu yüzden karakaçanı bağlayacak bir yer aramış. Aklına, en güvenilir yer olarak cami gelmiş. Öyle ya Allah'ın evinden daha sağlam neresi olabilir? Karakaçanın yularından tutup götürmüş, cami avlusundaki bir ağaca bağlamış, sonra da çekip dostlarının yanına gitmiş. Bir burada, bir orada konuşup alışverişini de yaptıktan sonra camiye dönmüş. Bir de bakmış ki ne görsün, eşegin yerinde yeller esiyor. Sağa bakar yok, sola koşar yok. Eşegi götürmüşler. Bunun üzerine canı iyice sıkılan baba erenler başını göğe çevirerek demiş ki:

- Ey Allah'ım, senin evinde, hem de ağaca bağlanmış bir eşegi bile bekleyemedikten sonra bütün evreni nasıl yöneteceksin?..

Ya Bütün Seyitler Böyleyse...³

Aşık Daimi'nin amcası, bir arkadaşı ile birlikte İran'a gitmiş. Kendisi dede yani seyit olduğu için Acemler, Daimi'nin amcasına çok büyük saygı, yoğun ilgi gösteriyorlarmış. Yine bir davette, Acemler, bizim dedenin çevresini sarmışlar, "Seyidim, seyidim" diye övüyor yere göğe kondurmuyorlarmış. Bu durumu gören dedenin arkadaşı, başlamış ağlamaya. Onun ağlaması üzerine evdekiler şaşırılmışlar. Neden ağladığını sormuşlar. Adamcağız demiş ki:

- Baksana, buradaki herkes seyit. Ben ise değilim. Sizin aranızda çok garip duruma düştüm. İşte bu halime ağlıyorum...

Konuklarının bu sorununu öğrenen bir Acem gülmüş. Demiş ki:

- Aman, aman! Biz de bir sorun var sanmıştık. Biz hemen bu işi hallederiz...

Bizim konuk, acaba nasıl çözecekler diye merakla beklerken, Acem seyitler hemen bir halka oluşturmuşlar. Daimi'nin dostunu ortaya almışlar. Biraz dua ettikten sonra demişler ki:

- Haydi gözün aydın! Sen de seyit oldun.

Bizimki bu açıklama üzerine büyük şaşkınlığa düşmüş. Öyle ya seyit olabilmek için insanın soyunun Hz. Ali ile Fatıma'ya çıkması gerekiyor. Fakat o, birdenbire kendisini seyit buluyor. Bunun üzerine yeniden ağlamaya başlıyor. Acemler bir kez daha şaşkınlıkla niçin ağladığını soruyorlar. Bizimki diyor ki:

- Nasıl ağlamayım kardeşler, nasıl? Ya sizler de benim gibi seyitlerseniz?..

3 Nejat Birdoğan anlattı.

Ali Yardımına Gelmedi mi?

Sivaslı Pirzo, Hz. Ali'nin hayranı, sözünü kimseden sakınmayan bir Kızılbaş'tır. Yanında çalıştığı ağa, kasabanın kaymakam ve yargıcına bir ziyafet verir. Ağa, Pirzo'ya köyün yakınındaki yaylaya gidip konukları için süt getirmesini söyler.

Pirzo katırı alıp gider. Sütü yükler. Dönerken katıra sinek yapışır. Hayvan kaşınmak için yatınca güğüm delinir, süt dökülür. Pirzo süt için yaylaya dönerse de kalan sütün peynir yapıldığını görür, köye gelir.

Ağa durumu öğrenince kızar ama elden ne gelir! Gider, durumu konuklara söyler, özür diler. Gerek kaymakam gerek yargıç, Pirzo'nun Hz. Ali'yi çok sevdiğini bildikleri için, bu olayı kullanarak ona takılmak isterler. Ağaya durumu açarlar. Ağa der ki:

- Aman efendim, bu lanet Pirzo'ya karışmayın. Ne söyleyeceği hiç belli olmaz.

Kaymakam direnir:

- Ağa, hele sen çağır şu Pirzo'yu. Bak ben onu nasıl kıştıracağım. Siz de seyredin...

Ağa hık mık eder ama yargıcın da bunu istemesi üzerine Pirzo'ya haber salar.

Pirzo gelir. Ziyafet sofrasında yiyip içenlere selam verir. Ağa'ya:

- Buyur ağam, beni çağırılmışsın, der.

Ağa, başı yerde konuşur:

- Kaymakam beyle hâkim bey seninle konuşmak istediler Pirzo.

- Emretsinler ağam. Başım gözüm üstüne...

Kaymakam sedirde şöyle bir doğrulup gülümser. Sonra Pirzo'ya sorar:

- Pirzo, sen Ali'yi sever misin?

- He beyim, çok severim...

- Peki Ali sana yardım eder mi?

- Evelallah, mübarek ne zaman darda kalsam imdadıma yetişir...

- Peki Pirzo, katır sineklenip yatmış. Güğüm patlayıp bizim sütler dökülmüş. Çağırsaydın ya işte o zaman senin Ali'yi... Gelseydi ya... Niye gelip kurtarmadı senin sütünü?

Pirzo, sözün yön değiştirip de kendisini sıkıştırmaya yöneldiğini anlayınca rahatlar. Giderek yüzü aydınlanır, gözleri parlar. Kaymakamın bu sorusunu yargıç pekiştirir:

- Hele söyle Pirzo. Ali geldi mi, gelmedi mi?

Pirzo, derin bir nefes alır ve der ki:

- Ah hâkim bey ah! Katır huysuzlanınca, O mübareğe yürekten bir seslendim, gözünü sevdiğim o güzel Ali hemen yanımda bitti. Dedim ki: "Ya Ali, katır yatıp sütü patlatacak, konuklar sütsüz kalacak. Yetiş..."

Ben bunu deyince mübarek güldü. Bana dedi ki:

"Pirzo, Pirzo! Ben seni akıllı biri sanırdım ama sende şu katır kadar bile akıl yokmuş."

Dedim ki:

"Neden, ey mübarek?"

O ay yüzlü Allahın aslanı ne dese beğenirsiniz? Dedi ki: "Ey Pirzo, akılsız Pirzo! Sizin evdeki misafirlerin kursağından şimdiye kadar helal lokma geçmemiştir. Şu mübarek sütün o pis kursaklara gitmemesi için katır yatıp güğümü patlattı. Bırak o pezevenkleri, süt yerine b.k içsinler..."

Ben Hamama Böyle mi Gelmiştim?

Baba erenler ne zaman hamama gitse, elbisesini çaldırırmiş. Onun bu yakınmalarından hamamcı da bezmiş. İnanmaz olmuş.

Yine bir gün bizimki yıkanıp çıkmış. Bir de bakmış ki ne baksın. Elbisesinin yerinde yeller esiyor. Bir don, bir gömlekle, hamamcının karşısına çıkmış. Demiş ki:

- Şimdi, elbisem çalındı desem inanmayacaksın. İnsaf et de söyle. Ben hamama bu kılıkla mı gelmiştim?..

Bu Adam Niçin Bağırıyor?

Dağda çobanlık yapan bir Kızılbaş, bayramda ilçeye kurbanlık koyun getirir. Kenti ilk kez gördüğü için tedirgindir. Hayvanları caminin yanındaki boşluğa yerleştirir. Bu ara öğle namazı için müezzin ezan okumaya başlar. Bizimki bu bağırıtı üzerine korkar. Oradan geçen birisine sorar:

- Hemşerim bak hele... Bu adam neden bağırıyor.

Adam ters ters bakar.

- Ne bağırması yahu? Ezan okuyor...

- Niçin okuyor?

- Milleti namaza çağırıyor.

- Peki, benim burada koyun satmamı engeller mi bu bağırma?..

- Engellemez, engellemez...

Alevi çoban rahatlar:

- Öyleyse istediği kadar bağırsın...

Allah'ın Taksimi Böyledir...

Çocuklar ceviz toplamışlar. Bölüşecekler... Fakat sen çok aldın, ben az aldım, diye kavga ediyorlar. Bu sırada baba erenler oradan geçiyormuş. Kavga ettiklerini görünce sormuş:

- Çocuklar neden dövüşüyorsunuz?

Birisi durumu anlatmış. Baba erenler araya girmiş:

- Durun bakalım. Ben size bu cevizleri bir güzel dağıtırim. Gelmiş, cevizleri toplamış. Sormuş:

- Çocuklar, ben bir kulum. Kul taksimimi istersiniz. Allah taksimi mi?

"Allah taksimi" diye bağrışmış bütün çocuklar...

Bunun üzerine baba erenler, kimi çocuğa on ceviz, kimisine bir ceviz, kimine üç ceviz vermiş.

"İşte bölüştürdüm" diye gülmüş.

Çocuklar bu bölüştürmeden hiçbir şey anlamayıp itiraz etmişler. Baba erenler gülmüş.

- Çocuklar siz Allah taksimi istemediniz mi? Bakın bir şu dünyaya... Herkese aynı şekilde mi vermiş Allah? Kimine bir, kimine bin... Allah taksimini istediğinize göre herkes payına razı olsun...

Dedenin Eli Gaz Kokuyor...

Gazyâğının bulunmadığı dönemde, bir Alevi dedesi, bir teneke gazyâğı çalmış. Yakalanmış ama rüşvet vererek paçasını kurtarmış.

Aradan üç beş yıl geçmiş. Bu dede doğrulukta herkesi geçmiş. Saman altından su yürüten birisi olduğu için herkes onun ne mal olduğunu bilmiyormuş.

Bir toplantıda bu dede başköşeye oturmuş, gelenler elini öpüp duasını alıyormuş.

Köyün tok sözlü, nüktedan Alevilerinden birisi de gelmiş. Selam vermiş. Dedenin elini öpmeden bir yere oturmuş. Bir köylü dayanamayıp sormuş:

- Yahu sen neden öpmedin dedenin elini?

- Öpecektim öpmesine de, dedenin eli gaz kokuyordu.

Bizim Elimiz Tutmaya Gelmez...

Alevi dedesiyle talipleri ırmak kıyısında geziyorlarmış. Bir ara dedenin ayağı kaymaz mı? Cumburlop suya uçmuş. Başlamış çırpınmaya.

Dedenin boğulacağını gören talip bağırmış:

- Dedem, boğulacaksın. Elini ver...

Dede çırpınırken konuşmuş:

- Oğul bizim el vermemiz uygun olmaz. Sen, sakalımdan tut da çıkar beni...

Minarede Ne Arıyordun?

Üç beş Alevi köylü, buğday almak için eşekleri ile kente inmişler. Eşekleri hana bırakıp alışverişe çıkmışlar. Döndüklerinde bir de bakmışlar ki hayvanlar yok. Sağa bakmışlar, sola bakmışlar bula-mamışlar. Sonunda birisi akıl vermiş:

- Yahu bizim kasaba dümdüz yer... Minareye çıkıp bakın. Eşekler ne yana doğru gitmişse görürsünüz...

Bu düşünce onlara uygun gelmiş. İçlerinden birisi çıkmış yukarı... Gerçekten de eşekleri görmüş. Sevinçle inerken imamla karşılaşmış.

İmam sormuş öfkeyle:

- Minarede ne arıyorsun?

- Eşek arıyorum...

Bunu duyan imamın kan beynine sıçramış. Başlamışlar kavgaya. İş camiye hakaretten karakola yansımış. Karakolda durum anlaşılmış da bizimki yakasını kurtarmış.

Allah'ı Rahatsız Etme!..

Bektaşî, namazı bitirip tespih çeken ve her tanede Allah'ın adını anan, Ömer adlı softaya seslenmiş:

- Ömer!

- Ne var?

- Ömer!

- Ne var yahu?

- Ömer!..

- Ömer dayanamayıp ayağa fırlamış. Bizimkinin yakasına yapışmış.

- Ne var be? Ne diyeceksen desene...

Baba erenler gülmüş.

- Kardeş, dur hele, dur! Bak ben sana üç defa adını söyledim, öfkeden beni dövmeye kalkıştın. Halbuki sen, günde beş defa ve 99 kez Allah'a sesleniyorsun. Gör ki şimdi Allah sana nasıl kızıyor...

Bir de O Zaman Görün Siz...

Bektaşî, camide namaz kılıyor. Softalar görmüşler, demişler ki:

- Bak bak! Bir de bunlara namaz bilmez derlerdi. Maşallah ne güzel namaz kılıyor.

Bizimki dayanamamış, konuşmuş:

- Erenler, ben bunu abdestsiz kılıyorum. Siz bir de benim abdestli namazımı görseydiniz...

Ey Dede!

Bir dede ile talibi dağ köylerini dolaşıyorlarmış. Issız bir yere gelince dede demiş ki:

- Ey talip buralar tehlikeli. Ben şimdi hırkamı başıma çekip bir keşfe çıkayım. Pirlerin himmeti ile sağı solu gözleyeyim, sonra gideriz.

Dede bunu deyip uygun bir yere yatar. Ceketini kafasına geçirip biraz kestirir. Kalkınca der ki:

- Ey talip! Ben dünyayı bir güzel taradım. Doğuya, batıya, kuze-ye, güneye baktım, bir tehlike yok. Yürü gidelim.

Yürürler. Beş yüz metre kadar sonra bir dereye girerler. Bu sırada soyguncular önlerini keser. Bunları döve döve bir güzel soyarlar, neleri var neleri yoksa alırlar.

Soyguncular gidince, öfkelenen talip, dedeye çıkışır:

- Ey gözü kör olasıca dede! Senin doğuda, batıda ne işin vardı? Oraları bakacağına şu dereye baksaydın da başımıza bu iş gelmeseydi ya...

Kurban Olduğum Dede...

Bir Alevî, komşu köyden geçerken köpeklerin saldırısına uğrar. Kurtulmak için pirini (dedeyi) çağırır. Tam o an bir çoban köpeği seslere gelir, diğer köpeklerle saldırıp onları dağıtır. Alevî köylü kurtulur.

Adam köye dönünce yardıma çağırdığı dedenin köye geldiğini öğrenir. Hemen giderip elini öper. Büyük bir hayranlıkla olayı anlatır.

- Siz yetişmeseydiniz köpekler beni parçalayacaktı, der.

Dede, kendisinin köpeğe benzetilmesine kızar ama sesini de çıkaramaz. Fakat homur homur eder. Onun bu halini gören Alevî sözünü sürdürür:

- Hey kurban olduğum dedem. İtleri dağıtırkenki öfkesi halen geçmemiş de nasıl homur homur ediyor:

Tuzak Kurdum, Bekliyorum.

Baba erenlere ramazanda sordular:

- Erenler kaç gün oruç tuttun?
- Henüz nasip olmadı. Tuzak kurdum, bekliyorum.

Bize Semahı Anlat...

Alevi semahları hakkında bilgi almak üzere Musa Eroğlu'nu televizyona çağırırlar.

- Bize semahı anlat, derler.

Eroğlu, toparlanır.

- Semah, Alevilerin...

Der demez kültür programı yapan görevli bağırır:

- Dur, dur! Olmadı...
- Niye olmadı baba?
- Alevi, dedin. Televizyonda Alevi diyemeyiz. Başka şekilde anlat.

Musa Eroğlu, hık mık ederek yeniden başlar:

- Semah, cem töreninde...
- Dur, dur! Yine olmadı...
- Niye olmadı baba?..

- Cem töreni, dedin. Malum, cemi Aleviler yapar. Televizyonda bunu çağrıştıracak bir şey söyleyemeyiz.

Musa Eroğlu Aleviliğe uygulanan bu katı sansüre bozulur ve ayağı kalkar. Der ki:

- Dostlar; siz bana Alevi demeden, cem demeden semahı anlatacak bir babayiğit bulun da birlikte dinleyelim...

Sonra, çeker gider...

Hacı Bektaş ile Mevlana

Zaman; Anadolu'nun aydınlanma zamanı olan 13. yüzyılın ortalarıdır.

Bir adamcağız kötü yoldan para kazanıp bununla kendisine bir inek alır. Neden sonra, yaptıklarından pişman olur ve hiç olmazsa iyi bir şey yapmış olmak için bunu Hacı Bektaş-ı Veli'nin dergâhına kurban olarak bağışlamak ister. Durumu Hacı Bektaş-ı Veli'ye anlatır. Hacı Bektaş-ı Veli, helal değildir diye bu kurbanı geri çevirir. Bunun üzerine adam Mevlevi dergâhına gider ve durumu Mevlana Celaleddin-i Rumi'ye anlatır. Mevlana bu kurbanı kabul eder. Daha

sonra adam, Hacı Bektaş-ı Veli'nin kurbanı kabul etmemiş olduğunu söyler. Bunun üzerine Mevlana şöyle der:

- Biz bir karga isek Hacı Bektaş-ı Veli bir şahin gibidir. Öyle her leşe konmaz. O yüzden senin bu hediyeni biz kabul ederiz ama o kabul etmeyebilir.

Adam üşenmez kalkar Hacı Bektaş-ı Veli Dergâhı'na gider ve Hacı Bektaş-ı Veli'ye, Mevlana'nın kurbanı kabul ettiğini söyleyip bunun sebebini bir de Hacı Bektaş-ı Veli'den dinlemek ister.

Hacı Bektaş-ı Veli de şöyle der:

- Bizim gönlümüz bir su birikintisi ise Mevlana'nın gönlü okyanus gibidir. Bu yüzden bir damlayla bizim gönlümüz kirlenebilir ama onun engin gönlü kirlenmez. Bu sebepten dolayı o senin hediyeni kabul etmiştir.

Hiçbir Şey Yapmadıysak...

1970'li yılların başında dağa çıkan solcu öğrenciler, dağda aç kalınca, Alevi köylüden yemek istemişler. Köylü "pir" dediği dedenin evini göstermiş. Dede eve gelenleri Tanrı misafiri diye karşılayıp karınlarını doyurmuş, sonra muhabbete dalmışlar...

Solcu öğrenciler, işi siyasete getirip sömürüden, adaletsizlikten söz etmişler. Bunlar, dedenin aklına yatmış. "Haklısınız çocuklar haklısınız" demiş.

Bu cevaptan cesaret alan solcu gençler, dedelerin de hakkullah yiyip halkı sömürdüklerini, onları dinle uyuttuklarını, halk için hiçbir şey yapmadıklarını söylemişler...

Dede biraz düşündükten sonra cevap vermiş:

- O kadar da değil, hiçbir şey yapmadıysak, en azından bu halkı bin yıldır camiye sokmadık...

Cennetten Ne Umuyorsun?

Biri Alevi diğeri Sünni iki arkadaş sohbet ediyorlarmış. Alevi, Sünni arkadaşına sormuş:

- Cennete gittiğinizde nasıl ödüllendirileceksiniz?

Sünni:

- Güllük gülistanlık bahçe içerisinde, kırk huri-gılman, kırk zemzem pınarı, çeşit çeşit meyveler... Sonra da Alevi'ye sormuş:

- Peki, olmaz ama farz edelim ki sen de cennete gittin, ya sen ne umuyorsun orada?

Alevi:

- Üzümler bağları, nefis, çeşit çeşit şaraplar...

Bunu duyan Sünni öfkelenmiş:

- Kardeşim orası meyhane mi?

Alevi cevabı yapıştırmış:

- Peki ya, kerhane mi?..

Ben de Onu Düşünüyordum

Bektaşî'nin biri yoldan geçerken bir karpuz tarlasının kenarına denk gelmiş. Tarlaya girip birkaç tane karpuz toplamış ve çuvala atmış. Tam giderken karpuz tarlasının sahibi denk gelmiş. Karpuz sahibi, Bektaşî'ye:

"Ya, sen ne yapıyorsun?" demiş.

Bektaşî cevap vermiş:

- Ben tam buradan geçiyordum rüzgâr çıktı. Benim de rüzgâr alıp götürcek diye tuttuğum karpuz elimde kaldı. Daha sonra rüzgâr durdu.

Tarla sahibi demiş ki:

- Peki karpuzları çuvala kim attı?

Bektaşî yine cevap vermiş:

- Ben de tam onu düşünüyordum.

Hız. Ömer ile Bektaşî⁴

Hız. Ömer'in zamanında Bektaşîler namaz kılarmış. Hız Ömer: Vatandaş, tadili erkânıyla kıl demiş ve kırbağı Bektaşî'nin sırtına dokundurmuş.

Bektaşî öyle bir tekbir getirmiş ki güzel bir namaz kılmaya başlamış. Hız. Ömer:

"Nasıl deminki gıdığın namaz mı makbul, bu mu makbul?" demiş.

Bektaşî:

"Ya Ömer deminki gıdığım makbuldü" demiş.

Hız. Ömer:

"Niye?" demiş.

Bektaşî:

"Öncekini Allah korkusuyla gılıyordum, bunu kırbağı korkusuyla" demiş.

4 Tahtacı fıkralarından.

Nefes Al

Bir gün bir tahtacı kadını doktora gider. Doktor dinleme aletini takar kulağına, hastanın sırtını açar.

- Bir nefes al bakayım.
- Alamam doktor bey.
- Neden canım, aliver.
- Sesim çok bağırtkan olur da.

Yanındaki kadın:

- Aliver bibim, aliver, doktor yabancı değil.

"Eh öyleyse" der başlar. Koca sesiyle Pir Sultan'dan bir nefes söyler. Doktor irkilir birdenbire.

- Ne yapıyorsun teyze.
- Nefes al demedin mi? Nefes böyle alınır.

Yanındaki kadın devreye girer:

- Doktor bey bizim köyde nefes al deyince böyle denir. Siz de nasıl olur bir deyiver.

Doktor bakar:

- İşte böyle derin bir nefes alacaksın, sonra bırakacaksın.
- Ha öyle mi, bana zorla nefes söylediniz.

"İşin kolayı varmış bibim. Bir daha bana sıra gelince ben de öyle yapacağım." der; iyice nefesi içine çeker, sonra bırakır.

- Tamam mı doktor bey.

Doktor başını sallar:

- Sende bu yanık ses olduktan sonra ben daha sana çok nefes söyleteceğim.

Ben Bu Savcının...

12 Eylül'ün astığı astık kestiği kestik günleri. Denizli'ye bir askeri savcı atanır. Savcı, arkadaşlarıyla sohbet ederken, çok küfür eden Ali Dayı adında bir tahtacıdan söz açılır. Ali Dayı öfkelendiği kimse-nin ağzına sövermiş. Savcı ceza hâkimliğini arar ve göstermelik bir mahkeme kurmasını, bir tahtacıya tövbe ettirmek istediğini bildirir. Ali Dayı'nın önce polis karakolunda ifadesi alınır, peşinden mahkeme-yeye çıkartılır.

Savcı ciddi biçimde iddianameyi okur. Hâkim de Ali Dayı'ya ağza sövmekten 15 sene hapis, 15 bin lira para cezasına mahkûm ettiğini söyler.

Ali Dayı şaşkındır... Mahkeme kurgu olduğu için hâkim, "Ali Dayı bir daha küfretmeyeceğine mahkeme heyeti önünde söz verirken cezasını tecil edeceğim" der...

Tahtacı Ali Dayı sevinçle bu teklifi kabul eder ve cezası ertelenir.

Lakin savcı, Ali Dayı'nın peşini bırakmak niyetinde değildir, başka bir yerden saldırır:

- Ya Ali Dayı, sizin eve kadın, erkek toplanırmışsınız.

- Eeee, ne varmış bunda...

- Toplandıktan sonra bir horoz uçururmuşsunuz, horoz lambayı söndürmüş ve siz de hangisini tutarsanız...

Savcı sözünü bitiremeden Ali Dayı hâkime dönmüş:

- Hâkim bey ağza sövmenin cezası 15 seneydi değil mi?

- Evet!

- O zaman ben bu düzü savcının tüm sülalesini!..

Tazının Besmelesi

Ozan İbreti, Sarız'da Baki Hoca ile tartışıyor, sormuş:

- Hocam, Allah insandan üstün bir şey yarattı mı?

- Cenab-ı Allah insandan üstün hiçbir şey yaratmadı. Öyle ki melekler bile insana secde etti.

- Peki hocam hayvan mı üstündür insan mı?

- O nasıl soru âşık? Elbette insan üstündür. Öyle olmasaydı insanı da hayvan kılığında yaratırdı.

- Siz av köpeğinin boğduğu hayvanı yiyorsunuz ama Alevi'nin kestiğini yemiyorsunuz? Söyle bakalım, o tazi hangi medreseyi bitirip besmele çekmeyi nerede, öğrendi?

Hoca bozulup yüzünü çevirirken konuşur:

- Dur hele bu işin kitabına bir bakayım.

Az-Çok İşi...

İbreti Baba, Sarız'ın bir Sünni köyüne uğrar. Sohbet sırasında bilgiç bir köylü ona sorar:

- Şair söyle hele: "Her zaman az, çoğa tabi midir?"

- Evet, öyle olmuştur.

- Öyle ise azınlıkta olan siz Aleviler neden çoğunlukta olan biz Sünnilere katılıyorsunuz?

İbreti bu soru karşısında hiç duraksamaz ve bir soru da o sorar:

- Hemşerim madem durum böyle ise sen de şu soruma bir cevap ver: "Bu köyde insan mı, yoksa hayvan mı daha fazladır?"

- Elbette ki hayvan çok çok fazla...
- Peki, siz neden o çoğunluğa tabi olmuyorsunuz? Önce siz bir hayvan çoğunluğuna katılın, daha sonra biz kendimizi düşünürüz...

Kim Kime YetiŖecek?

Baba erenleri bir evin gençleri yemeğe çağırılmışlar. Giderlerken gençler ilerlemişler, bizimkisi geride kalmış. Bir süre de taşın üstüne oturup dinlenmiş. Gençler, bekledikleri yaşlı adam gelince ona laf atmışlar:

- Bize yetişemedin erenler!
- Haklısınız oğullar! Ben size yetişemedim ama sizler bir gün mutlaka bana yetişeceksiniz...

İlhan Selçuk'un Aktardıkları:

Vaktiyle Ortaköy'de Bektaşî ile papaz çok dost imişler, yedikleri içtikleri ayrı gitmezmiş...

Bir gün Bektaşî'ye haber vermişler:

- Hemen gel, papaz çok hasta...

Bektaşî varmış bakmış ki dostu ölüm döşeginde yattıyor... Bektaşî'yi görünce papazın dudakları titremeye başlamış, konuştu konuşacak...

Baba erenler hemen eliyle papazın ağzını kapatmış...

Çevreden buna bozulanlar sormuşlar:

- Ne yapıyorsun yahu?

Bektaşî:

- Ben bu pezevengi bilirim, demiş; şimdi bir besmele çeker, doğru cennete gider...

Allah Renkleri Karıştırırsa...

Bektaşî iki öküzüyle tarlasını sürermiş. Kırmızı öküz az yem yeyip çok çalışmış, sarı öküz ise lanet mi lanetmiş. Hem çok yermiş hem de tembelmiş. Bir gün öfkelenmiş Bektaşî:

"Ey Allah'ım! Şu sarı öküzün canını al da kurtulayım..." demiş.

Baba erenler ertesi sabah ahıra girince ne görsün! Kırmızı öküz sizlere ömür, sarı lanet capcanlı. Dışarıdan bir çocuk çağırmış.

Bektaşî, öküzleri göstermiş:

"Ulan, bunların hangisi sarı, hangisi kırmızı?" demiş.

Çocuk göstermiş:

- Bu sarı, bu kırmızı!
Bektaşî gözlerini göğ'e çevirmiş:
"İmanım, bacak kadar çocuk renkleri biliyor da, sen ayıramıyor musun?" demiş.

Allah'ı Nasıl Kandıracaklar?

Baba erenlerin kötülükleriyle ünlü, cimri mi cimri bir komşusu vardı. Mahalleli elinden el aman ederdi. Bir gün salası verildi. Bu işten memnun olan Bektaşî, komşuluk hatırına cenaze namazına katıldı.

İmam sordu:

- Merhumu nasıl bilirsiniz?

- İyi bilirdik!

Baba erenler dayanamadı, kendi kendine konuştu:

- Hadi burada bizi kandırıyorsunuz da, orada Allah'ı nasıl kandıracaksınız?

Bitsin Bu Dava

Konuklarını nasıl ağırlayacağını kara kara düşünen Bektaşî'nin gözü, Yahudi olan komşusunun keçilerine takılmış. Keçilerden birini çaktırmadan alıp kesmiş.

Durumu fark eden Yahudi, "Bunlar Müslüman. Kadiya şikâyet etsem Bektaşî'yi haklı çıkartır. En iyisi hakkımı mahşerde arayayım" diyerek mahkemeye gitmemiş.

Gel zaman git zaman her ikisi de rahmetli olmuş. Yahudi, ahrette Bektaşî'den davacı olmuş. Mahkeme kurulmuş ve Bektaşî'ye sormuşlar:

- Sen Yahudi komşunun keçisini çalıp kesmişsin!

"Kesmedim" demiş Bektaşî.

Yargıç uyarmış:

- Bak, günahların arasında keçiyi kestiğin de yazılı!

Bektaşî bu kez, "Mahkeme hâkimi aynı zamanda şahitlik yapamaz" diye itiraz etmiş.

- Haklısın, o zaman getirin keçiyi ona soralım...

Bektaşî keçinin orada olduğunu anlayınca hemen atılmış:

- Ne! Keçi burada mı? Verin o keçiyi şu Yahudi'ye... Bitsin bu dava!

Peşin Namaz

Bir hoca ile Bektaşî birlikte yola çıkmışlar, bir süre sonra hoca "Namaz saati!" demiş, başlamış namazı kılmaya.

Rekât üstüne rekât, selam üstüne selam.

Bektaşî'nin beklemekten canı sıkılmış, sinirlenmiş ama ne yap-sın? Hoca namazı bitirince sormuş:

- Yahu bu ne uzun namaz böyle?

- Kazaya kalmış namazlarım vardı, onları da kıldım!

Yola koyulmuşlar, bir müddet sonra mola verdiklerinde bu kez namaz kılmak için Bektaşî müsaade istemiş. Hocaya ders vermek niyetiyle başlamış namaza. Ama ne namaz, bitmiyor! Sonunda hoca dayanamamış:

- Erenler, senin namaz da uzun sürdü!

- Önumüzdeki haftanın namazını kıldım!

Hoca şaşırılmış:

- Yahu olur mu böyle şey.

Bektaşî gülmüş:

- Yukarıdaki senin veresiyeni kabul ediyor da, benim peşinimi niye kabul etmesin?

Sizin Aletiniz...

Baba Erenler, sarhoşken nasıl olduysa camiye girmiş, cemaatle namaza durmuş. Namaz da secdeye varınca koynundaki boş içki şişesini düşürmüştü. Bu ses üzerine ona bakanlar şarap şişesini görünce üstüne yürümüşler:

- Bre gafil, günah işlediğin yetmiyor gibi bir de günah aletiyle camiye geliyorsun? Utanmıyor musun?

Erenler cevap vermiş:

- Ağalar hepinizde birer zina aleti yok mu? Onu kapıda bırakıp mı girersiniz içeri?

Abdeste Bak

Baba erenlere ders vermeye çalışan hoca demiş ki:

- Abdest dinin temelidir...

Öbürü gülmüş:

- Bu nasıl temeldir ki bir osurukta yıkılır gider?..

Dilber mi Ramazan mı?..

Baba Erenlere birisi sormuş:

- Efendi, ramazan ayında eline bir ahu gözlü dilber düşse... Dilber mi yeğlenir, ramazan mı?

Bektaşî cevap vermiş:

- Fırsatı sakın tepme! Dilberin sefasını sür. Çünkü orucun kazası olur ama dilberin kazası olmaz.

Ben Çaktım O Çaktı

Bektaşî'nin birine sormuşlar:

- Erenler dün gece ne iş gördün.

Bektaşî:

- Hava açıldı. Tepsiyi alıp bahçeye çıktım, derken gökyüzü bulutlandı. Ben çaktım, şimşek çaktı, ben çaktım. Sonra ben sızmışım. O ne yaptı bilmem!..

Alet

Bektaşî'yi paltosunun cebinde şarap şişesi taşıırken yakalayıp kadiya götürürler. Kadı kızar, Bektaşî'ye ceza vermeye kalkışır. Baba erenler direnir:

- Kadı efendi ben sarhoş değilim, beni içkiden cezalandıramazsınız.

- Ama suç aleti üzerinden çıktı.

- O zaman beni zinadan da cezalandırın.

- Neden?

- Onun suç aleti de üzerimde.

Öbürü Daha İyidir

Baba erenlerin önüne iki şişe şarap koyup sormuşlar:

- Sen anlarsın, bak bakalım şaraplardan hangisi daha iyi?

Bektaşî babası, şaraplardan birinden bir yudum çekmiş, suratını buruşturup öteki şişeyi göstermiş:

- Bu iyi.

Soranlar itiraz etmişler:

- Ama erenler, daha onu tatmadın bile!..

Bektaşî omuz silkmiş:

- Tatmama gerek yok. Nasıl olsa bundan daha kötü olamaz!..

Yüksekteki Cevap

Baba erenler bir köye giderken yolda bir atlı ile karşılaştı. Adam ona dedi ki:

- Baba, bir müşkülüm var, beni aydınlatır mısın? dedi.
- Elimden gelen bir şeyse, hay hay oğlum.
- Merak ettiğim şudur: Şu anda Allah ne yapıyor?

Sualin münasebetsizliğine içerleyen baba erenler belli etmeden dedi ki:

- Soruna cevap veririm ama bir şartla! Sen o attan in, ben bineyim.

- Neden?

- Böyle yüksek bir suale yüksekte yanıt vermek gerekir de ondan!

Adam attan indi, baba erenler bindi.

Adam heyecanla sordu:

- Hadi söyle bakalım. Allah şimdi ne yapıyor?

- Ne yapacak, atı senin gibi budalanın elinden alıp, benim gibi akıllıya veriyor!

Böyle dedikten sonra atı dehleyip hızla uzaklaşmış.

Muska Yaz

Tahtacının birinin karısı hastalanmış. Adam, ünü çevreye yayılan bir hocaya gidip muska yaptırmak istemiş. Bir iş için başka yere giden hocanın yakın bir arkadaşı, muziplik olsun diye, gelen tahtacıya, kendisini aradığı hoca olarak tanıtmış. Tahtacının karısı için muska yazdırmak istediğini anlayınca bir kâğıda şunları yazmış:

- Muska yazılır mı yakanın kiptisine! Cenazesine itler köpekler toplansın, avradının budu ayrılсын, şıhı avradsız kalsın!

Olacak ya, kadın iyileşmiş. Karısı hastalanan bir başka tahtacı, yolu hocanın bulunduğu yöreye düşünce, gidip onu bulmuş, ama bu kez karşısındaki gerçek hoca imiş. Bir zaman önce yazdığı muskanın aynısından karısı için de yazmasını istemiş. Hoca bunda bir iş olduğunu anlamış. Tahtacıya, "Yaşlılığımı bağışla, ne yazdığımı hatırlayamıyorum, muskayı getirirsen sana da yazarım" demiş.

Getirilen muskayı okuyan hoca bu kez, "Bu muskayı yazan hoca öldü, onun ağzıyla olsaydı şifa verirdi, ben yazamam" demiş.

Lamizade Abdullah Çelebi'nin Latifeler adlı kitabından alınanlar:⁵

Belki Kilise Lazım Olur

Gazi Hüdavendigâr zamanında yayalar üzerine emir ve Yıldırım Han'a vezir olan, hayrat ve hasenat sahibi Sarıca Paşa, aynı zamanda döl dös sahibi ve okuma yazması olmayan biriydi. Bir gün kethüdasına:

"Varıp, Üngürüs (Macaristan) vilayetinde veya Eflâk taraflarında bir manastır yapmaya münasip yer bulup cennet köşkü gibi gönül açıcı, büyük bir kilise bina etsen. İslam ülkelerinde bu kadar mabetler, hayrat ve mescitler yaptım. O dinde de bir eserim ve o millete de bir hayrım bulunsa" der.

Zira bunların çok okumuş bir bölük âlimleri vardır, derler ki:

- Bu Muhammed dini Hak dindir. İsa dini batıldır ve o dine uyan kâfirdir, cahildir. Yine onların da çok gayret sarf etmiş, ilimle uğraşmış âlimleri vardır.

Derler ki:

- İsa'nın dini haktır ve eski dindir. Muhammed'in dini sonradan zuhur etmiş ayındır. Hele şimdilik iki dinde de amelimiz ve her peygamberle elimiz olsun. Yarın kıyamet arsasında ve Arasat meydanında hangisinin sözü doğru ve rızası muvafık çıkarsa o dindeki amelimiz ve hayrımız bize şefaâtçi, yardımcı ve elden ayaktan düşünce elimizden tutanımız olsun.

Sineksiz Yer

Bir gün Fatih Sultan Mehmet yaz sıcaklarında sohbet ve sarayında işret ederken sineklerden rahatsız olup nedimlerine:

"Acaba şimdi bir sineksiz yer bulunur mu?" der.

Hazretin nedimleri:

"İşte, işte İshak Paşa kulunuzun mutfağı gayet sineksiz olmakla meşhurdur ve yeryüzünde onun gibi işsizler makamı ve huzur yeri yoktur" derler.

Sen Canlarını, Ben İmanlarını

Kendisine kadılık verilen bir danişment, kadı olduğu yerin kethüdasının evine misafir olur. Kethüda çeşitli yemeklerle kadıyı ağır-

5 Latife başlıkları tarafımızdan konulmuştur.

layıp elinden geldiği kadar hizmet eder. Söz ve sohbet icabı kethüda sorar:

- Sultanım sizlere kim derler? İsmi şerifiniz nedir? Halk içinde nasıl anılır, ne diye bilinirsiniz?

Kadı:

- Olduğum yerlerde kötülükle anılır, Azrail Kadı diye bilinirim.

Kethüda:

"Sultanım kulunuza da Kara Şeytan derler. Ne kadar münasip düşmüş. Tam yerine gelmişiz. Bu halk bir bölük dik başlı, isyankâr ve hakka razı olmayan inatçı taifedir. Hemen durma sen canlarını al, ben imanlarını alayım. Başka türlü bunlarla kimse başa çıkamaz" der.

İçmeyin, İçmeyelim

Bir sarhoşu gece bekçileri tutup götürürler. Şehrin kadısı önüne getirirler. Kadı:

- Be adam niçin şarap içtin? Yoksa haram olduğunu bilmez misin? Veya İslam ahkâmıyla amel kılmaz mısın?

Sarhoş:

"Hay Sultanım biz okuma yazması olmayan bir taifeyiz. Âlimlerimizi gördük, domuz etine haramdır dediler ve kendileri kabul edip yemediler. Amma şaraba haramdır dediler sonra dönüp kendileri içtiler. Biz de onlar ne dediyse dedik, ne yaptıysa yaptık. İçmeyin içmeyelim, yol komayın geçmeyelim" der.

Yargıçlık Ne Zaman Zordur?

Osmanlı'nın faziletlilerinden olan Molla Hızır Bey'den nakil edilmiştir.

Bir gün mecliste sohbet esnasında kadılık mesleğinin durumundan laf edilir. Mecliste bulunanlardan biri:

"Kadılık iki hasımdan biri büyüklerden olduğu vakit zordur" der.

Hızır Bey:

- Yok, onda ne zorluk var? Belli ki makam korkusuna büyüklere hükmedersin. Esas zor olan iki tarafta büyüklerden olduğu zamandır.

Köpeğe Fatiha...

Bir adamın evinde gündüzleri arkadaşlık, geceleri ise süngü vazifesi gören bir köpeği vardı. Ona bakıp gözetmede zerre kadar ku-

sur etmezdi. Ve bir lahza onsuz şuradan şuraya gitmezdi. Katında aziz ve muhterem ve yanında değme adamdan değerli idi.

O köpek bir gün kaza ile düşüp ölür. Sahibi onun ölümüne çok üzülür. Bir parça astarsa sarıp onu defneder. Ve üzerine bol toprak yığarak kor gider. Akşam olunca biraz yemek pişirip gamını dağıtmak ve üzüntüden kurtulmak için dostlarını davet edip âdetçe onları güzel bir şekilde ağırlar. Şehrin korucuları sabahleyin erkenden bu köpeğin durumunu şehrin kadısına şikâyet edip yapmadığı işleri bile isnat ederek aleyhinde çok sözler söylerler.

"Bu nasıl ayın ve ne biçim mezhep ve dindir ki, bir köpeğin leşini bu şekilde donatıp kefenler? Ve ölüsüne bu kadar hürmette bulunur? Onu ezan ve tekbirlerle ihtişamlı bir surette kabrine götürüp herkese yapılamayacak cenaze törenini ona yapar. Ayrıca aşlar, helvalar pişirip ruhuna dualar okutur" derler.

Hâsılı Kadı bu sözlerden müthiş öfkelenir. Acele birkaç mübaşir gönderip o şahsı ister. Mübaşirler her nerede ise adamı bulurlar ve Kadı efendinin huzuruna alıp gelirler. Kadı gazapla:

"Bre yaban eri! Bu yaptığın iş ne iştir ve ettiğin cümbüş ne cümbüştür? Bir köpeğin leşine bu kadar hürmet ediyor ve ölüsüne böyle tören yapıyorsun. Ashab-ı Kehf köpeğine, Aziz Nebi eşeğine bu kadar önem vermemiştir. Yoksa sen dinsiz, imansız biri veya kendinden haberi olmayan deli divane misin?" der.

O şahıs gayet yumuşaklıkla:

"Ey Müslümanlar, diyarının kadısı, ikincinin sözünü dinlemedikçe kimsenin hakkında hüküm verme. O köpeğin akıl almaz bir kıssası vardır. Ve onun vasiyetinden efendi hazretlerinin de iki yüz akçe hissesi vardır. İşte şöyle hazırlayıp huzurlarınıza getirdim. Ve fakirane elimden gelen hizmeti yerine getirdim" der.

Kadı iki yüz akçe haberini işitince dönüp hazır olan cemaate seslenir:

"Allah Allah! Bu halk, devlet ve nimet sahiplerini ne kadar da kıskanıp çekemiyor. Bu Müslümanın aleyhinde neler söylediler ve ne biçim iftiralar eylediler bakın hele! Elde olan dedikoduyu bırakalım. O merhumun namazına yetişemedik bari ruhu için bir Fatiha okuyalım" der.

Başımı Ben Sallayım

Bir müderris vardı. Daima talebeleri ile ders yaparken elinde bir kitabı tutar durur, düştükçe açıp bir bakar, talebeler söyleştik-

çe durmadan başını sallardı. Zaman zaman bir söz söyler, talebeler ise karşısında devamlı münakaşa, kavga ve dedikodu ederlerdi. Bu müderrisin birine bir miktar borcu vardı. Adam gelip müderrisi dershanede bulur:

"Gideceğim" diye akçasını ister. Müderris:

"Sabret, şunların dersini bitireyim, yanımda akça yok, sonra gidip akçanı getireyim" der.

Adam bakar ki, gürültü ile iş bitmez. Kavga çoğalır müderris kalıp gitmez:

"Hay Molla kerem eyle, var akçayı getir ve işi bitir. Ben sen gelinceye kadar kitabı elime alayım ve bunlar bağıştıktı karşılığında başımı sallayım" der.

Karım Boş Olsun

Zamane hacılarından biri Mekke-i şerifeye varır ve tavaf vakti olunca Kâbe-i muazzamaya yüz sürer. Bakar ki diğer hacılar Kâbe'nin kapısının halkasına yapışıp kimi Mukbil'i, kimi Kamber'i, kimi Nergis'i ve kimi de Server'i kölelikten azat ederler. Nezirler ve kurbanlar adarlar. Bu da ileri varır, kapının halkasını eline alır:

"Ya Rab! Bilirsin ne cariyem var, ne kölem ne de malım. Amma senin aşkına, Zeyneb'in anası benden üç talak boş olsun. Onun da hatırı hoş olsun. Sağlıkla vatanıma varırsam başımın sadakası kara köpeği de yoluna kurban edeyim" der.

Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle...

Danışment şeklinde bir cahil hatip vardı. Gâh mahfeye geçip halka hafızlanırdı ve gâh minbere çıkıp Müslümanlara vaizlenirdi. Bir gün bir avcı grubu hanesine varıp müsaade isteyip içeri girerler.

"Hay hoca, biz bir bölük avcıyız. Yerimiz dağlık ve ormanlık, işimiz gece gündüz avdır. Bazı kimseler bize: 'Hayvancıkları boş yere incitmek ve günahsız canavarcıkları vurup öldürmek olmaz' diyorlar. Bu hususta sen ne buyurursun?"

Hoca:

"Size öyle diyenler cahildir ve Hak-tealanın kalamından gafilidir. Hak-teala kalamından buyurur ki: 'Evlâ leke fe evlâ sümme evlâ leke fe evlâ' manası şöyledir: 'Avlan yine avlan, avlan yine avlan' Amma bazı ulemamız -Kur'an yedi kıraat üzere olduğundan- 'Evlâ leke fe evlâ'yı', 'Evlileri avlamayın, yavrulara yiyecek için avlananlara iliş-

meyin' diye açıklamışlardır. Amma essah olan, 'Hangisi olursa olsun'" der.

Bunlar:

- Allah iyiliğini versin! Hoca, bir müşkülümüz daha var, onu da halledip bize Tanrı, Peygamber sözlerinden söyleyiver. Şu etleri helal olanları avlarız, haram olanları da avlayalım mı? Ne dersin?

Hoca:

"Tilkiyi de avlasanız olur. Zira ziyankârdır. Ve Hak-teala kela-mında buyurur ki: 'Tilki izan kerratünhâsiratün' yani 'Tilki eziyet verici ve ziyankârdır' demektir."

Bunlar:

- Şimdi hoca sen bize bu fetva ile bunları avlamaya ruhsat verdin. Öyle ise gel beri, düş önümüze ava beraber gidelim. Varalım geyikler, tilkiler avlayalım.

Hoca:

"Ne olacak? Fakat şu elimdeki Mushaf'ta birkaç yanlış buldum. Okurken kâtibin hatalarına rastladım. Onları düzeltiyim, 'Bismillah' hemen sizinle gideyim" der.

Avcılar:

"Kereminle hoca bize de o yanlışları buyur. Ve aslı aslıyla bir bir durur. Zamanla lazım olur. Hatıramızda olsun" derler.

Hoca:

"Bir yerde 'İznada Musa' denmiş. Musa nadan (bilgisiz) değildir, danadır (bilgilidir). Onu dana yapmak gerekir. Ve bir yerde de: 'Har-ra Musa'vâki olmuş. 'Har' Musa'nın değil İsa'nındır. Onu da, har-ra İsa, yapmak gerekir. Ve birkaç yerde de 'Saffen, saffen' 'Dekkan, dekkân' tekrar yazılmış. Onların da birerini kaldırmak gerekir" der.

"Cahil olmaktan Allah'a sığınırız."

Alevi-Bektaşî Fıkra-Nükte-Hiciv Antolojisi'nden:

Hava Trafiği

Bektaşî, iyi bir yolculuk yapmayı düşünmüş. Ama nasıl ve ne ile? Bindiği vasıtalarda rahat edemiyormuş. Üstelik sık sık kazalar oluyormuş. Sonunda bir yolunu bulmuş. Doğrudan uçak terminaline gelmiş. Baba biletini almış, uçağa binmiş. Uçak havalanmış. Baba koltuğa kurulmuş, kendi kendine söylenmiş:

- Oooh! İlk defa rahat bir yolculuk yapıyorum!

Yanındaki Bektaşî'ye bakarak şöyle demiş:

"Mademki uçak bu kadar rahat! Hünkârınız (Hacı Bektaş-ı Veli) Horasan'dan Rumeli'ye (Anadolu) gelirken neden güvercin olup da uçtu?" deyince,

Bektaşî:

"Rum Erenleri hava trafiğini kapatmıştı da ondan!" demiş.

Ya Eyyühallezineamenü Zerde⁶

İki Bektaşî yolculuğa çıkmış, karınları acıkınca bir köye sapsmışlar. Kadının birisi hayatta (evin avlusunda) yayık yayarken, Bektaşîler oturmuş. Kadın bunlardan hiçbir şey sormayınca, Bektaşî'nin birisi kadına duyurmak için:

"Ya eyyühallezineamenü zerde

Pilav derman derde

Olsaydı bu yerde

Kaşıklayaydık, ha kaşıklayaydık"

Öteki arkadaşı:

"Söz içinde benim sözüm

Ev sahibi iki gözüm

Yanında da bir tepsi üzüm

Taneleyeydik, ha taneleyeydik."

Bu dizeleri sessizce dinleyen kadın, istifini bozmadan, bu iki davetsiz konuğa şu yanıtı vermiş:

"Bektaşî Dedeleri

Söylediğiniz sözler haklıdır

Haklıdır diyenin yüzü aktır

O söylediğiniz bizde yoktur

Sayıklayaydık, ha sayıklayaydık."

Ya Kars'a Kadı ya Sis'e Müftü

Karacaoğlan bir gün sazı sırtında, eşiğiyle kasabaya gidiyormuş. Karşıdan da Kars'ın (Kadirli'nin) kadısı ile Sis'in (Kozanlı'nın) müftüsü geliyormuş.

Kars'ın kadısı, Karacaoğlan'ı görünce Sis'in müftüsüne dönmüş:

"Bak bunlar cehennemin itleri işte! Cehennemi bunlar dolduracak. Çalıp çağırmaktan başka işleri yoktur bunların." demiş.

Karacaoğlan ermiş bir kişi olduğundan, bu sözleri duymuş, onlara yaklaşınca başlamış eşiği dövmeye.

6 Ey pilav sahibi inananlar!

Sis'in müftüsü bunu görünce dayanamamış, Karacaoğlan'a:

"Bre adam, bu hayvanın suçu nedir, bu kadar dövüyorsun onu?" diye kızmış.

Bunun üzerine Karacaoğlan, Müftüye şu yanıtı vermiş:

"Ah Müftü Efendi ah! Siz bilmezsiniz onun ne inatçı bir Yezit olduğunu. Ben ona yalvarıyorum: 'Çal çağır adam ol!' diye, o inat ediyor 'ya Kars'a kadı olacağım ya Sis'e müftü olacağım' diyor."

Başın Bağlandığı Yer

Bir mecliste dini konular konuşuluyormuş. Köy imamı görüşünü açıklamış:

- Benim başım Kur'an'a bağlı. Çünkü Müslümanız ve her Müslümanın başı Kur'an'a bağlıdır.

Cemaatin büyük çoğunluğu da bu görüşü onaylamış. Ancak kenarda konuşanları dinleyen Bektaşî dervişinden hiç ses çıkmamış. Birisi sormuş:

- Erenler sen ne diyorsun? Senin başın nereye bağlı?

Bektaşî hiç düşünmeden:

"Benim başım gövdeme bağlı, imanım!" demiş.

Acemi Berber

Bektaşî'nin biri, eşeğine binip çarşıdan geçerken, bir berber dükkânına girip tıraş olmak istemiş. Fakat acemi bir berberin eline düşmüş. Zavallı derviş, berberin elinde kıvrandıkça kıvranmış. Tam bu sırada eşek de acı acı anırmaya başlamış. Berber sormuş:

- Erenler, merkebiniz ne diye anırıyor acaba?

Canı yanan Bektaşî, hiddetle şu cevabı vermiş:

- Bilmem, belki o da acemi bir berberin eline düşmüştür de eşekliğinden yüksek sesle lanet ediyordur!

Yuf Borusu

Eskiden bazı Bektaşî dervişleri, uzun bir yolculuğa çıktıkları zaman "nefir" denilen bir boru kullanırlarmış. Bu boru manda boynuzunun içi oyulmak suretiyle yapılmış. Dervişler bunu ince bir zincirle boyunlarına asarlarmış. Dağlarda ve kırlarda yalnız başına gezerlerken, önlerine çıkan vahşi hayvanlardan korunmak için, gayet sert ve heybetli bir sesi olan bu boruyu çalarlarmış.

Böyle bir nefire sahip olan Bektaşî babalarından biri bir gün hasta yatağında yatarken, karısını çağırmış ve şöyle bir vasiyette bulunmuş:

"Hanım! Şayet ben kalıbı değiştirirsem, benimle gömülecek şeyleri biliyorsun, bunlara benim nefiri de ilave et!" demiş.

Kadın, kocasının sayıklandığını zannederek:

- Nasıl olur efendi? Tarikatımızda böyle bir âdet yoktur. Sakın bir yanlışlık olmasın!

Bektaşî:

- Evet, hanım! Ben de biliyorum ki kalıbı dinlendiren canlarla nefir defnedilmez. Fakat benim fikrim başka. Malum ya, ben gençliğimde pek o kadar sağımı solumu düşünmedim. Ufak tefek bazı günahlara girdim. Yarın ahrette, günahkâr sıfatıyla doğruca cehenneme gitmek istemiyorum. Hz. Âdem'den itibaren bütün evliya ve enbiyalara başvurarak günahlarımın affını rica edeceğim, onlardan şefaata dileyeceğim. Olabilir ki müracaatta bulunduğum bu zatlar, benim ricalarımı kabul etmezler ve günahlarımı da affetmezler. O zaman ne yapacağım biliyor musun?

- Hayır.

"Hemen nefirimi dudaklarıma dayayacağım, hepsine birden bir 'yuf' borusu çalacağım. Ondan sonra güle oynaya cehennemin yolunu tutacağım!" demiş.

Nerede Senin gibi Akıllı Eşek!

Zengin bir adamın şımarık bir oğlu varmış. Etrafıyla alay edip eğleniyormuş. Bir gün de, bahçede sebzelerine su vermekle meşgul olan bir Bektaşî babasının yanına sokulmuş ve su dolabının çıkışı-
nı çeviren eşiği bahane ederek:

"Baba erenler! Dolaba at yakışır, biçare eşiğin burada işi ne?" diye babaya takılmış.

Baba da:

"Fakirlik, Beyzadem! At alacak paramız olmadığından mecburen eşiği kullanıyoruz" demiş

- İyi ama zavallının gözünü niçin bağlamışsınız?

- Başı dönmesin diye bağladık.

- Peki, niye zili boynuna taktınız?

- Efendim, biz evde işi görürken, eşiğin dönüp dönmediğini öğrenmek için. Eşek durursa zil çalmaz da...

- Ya eşek hem durur hem de boynunu sallarsa ne yaparsınız?

Bu saçma sorular karşısında iyice canı sıkılan Bektaşî, şımarık adama güzel bir ders vermek için:

"İlahî Beyzadem! Nerede senin kadar akıllı eşek ki, bu kadarını düşünsün!" demiş.

Para Alamayacağına Göre...

Babanın eline bakan falcı kadın:

"Falında para görünüyor Babacığım!" demiş.

Bektaşî:

"İsabet, benden para alamayacağına göre, avucuma bak da gözün doysun!" demiş.

Bir Dilim Ekmek, Bir Baş Soğan

Köylünün biri, sıcak bir ağustos gününde Muhundu (Darıkent/Mazgirt/Tunceli) köyünden Bağın kaplıcalarına giderken, yolda meşe ağacının gölgesinde yatan bir adamla karşılaşmış. Köylü, adama selam vermiş, fakat hiçbir yanıt alamayınca, yanına varmış, adamda ses seda yok, sallayıp uyandırmak istemiş, bakmış ki adam çoktan öbür dünyayı boylamış.

Üzüntüde şoke olan köylü, adamın başının altındaki erzak torbasını alıp açmış, içinde bir dilim kuru ekmek, bir baş soğan görünce, dönüp ölüye seslenmiş:

"Yahu senin ekmeğin var, soğanın var, anlamıyorum ki, daha neden ölüyorsun!" demiş.

Haydi Bana Eyvallah

Bir Alevî Dedesi, curasını tamir ettirmek için bir sazıcıya gitmiş. Selam verdikten sonra:

"Oğlum, şu benim saza bir bakar mısın? Bazı perdeleri eksik, tamamlayıver" demiş.

Usta:

"Peki amca!" demiş.

Dedeyi oturtup, çırağına seslenmiş:

"Oğlum Bekir, Osman'a git 'Ömer Usta gönderdi' de, yirmi beşlik misina getir, Dede'nin curasını saralım."

Bunu işiten Dede, yerinden kalkmış, sazı ustanın elinden öfkeyle alıp şunları söylemiş:

- Demek ki Bekir Osman'a gidecek, misina alıp gelecek, Ömer tamir edecek, soyka Dede de bunu çalacak ha! Yaptırmam daha iyi. Haydi bana eyvallah!

Müzişyenlerin Ölmesi

Bektaşî, önünden geçen cenazeyi göstererek sormuş:

- Kim bu?

- Udi Remzi Efendi.

Biraz sonra bir cenaze daha geçiyormuş:

- Peki, bu kim?

- Tanburi Rasih Efendi.

Ve üçüncü cenaze geçerken:

- Ya bu kim?

- Gazelhan Hafız Recai Efendi.

Çok geçmeden darbukacı Memduh'un da cenazesi geçince, baba erenler sakalını sıvazlamış:

- Desene bu akşam ahrette cümbüş var!

Gâvur İcadı

Konya istikametine sefer yapan bir otobüste, şoför radyoyu açınca, yolcular arasında yer alan bir softa ayağa fırlamış:

"Kapat şu gâvur icadını!" diye şoföre bağırmış.

Bektaşî inancına mensup şoför hiç istifini bozmamış. En yakın benzinlikte otobüsü durdurmuş. Benzinciye bilet parasını vermiş:

"Ben gidince o adama verirsın" diye tembihlemiş. Sonra softanın yanına varmış:

"Affedersiniz, motorda arıza oldu. Kablosu sizin koltuğun altından geçer. Aşağı inin de bir bakayım" demiş.

Adam boynunu büküp inmiş.

Muavin kapıyı kapatmış. Bektaşî gaza basmış:

"Otobüs de gâvur icadıdır, sen kağııyla gelirsın!" demiş.

Bir de Onlardan Gitsin

İlçenin hâkimi ve savcısı, bir Alevi köyüne misafir olmuşlar. Ev sahibi bayan, çocuğunu çağırırken:

"Oğlum Osman buraya gel, oğlum Osman şuraya git, oğlum Osman bunu getir, oğlum Osman şunu götür!" diyormuş. Bu hâkimin dikkatini çekmiş:

"Yahu bacım! Siz Alevi değil misiniz?" demiş.

- Evet.

"Peki siz Alevilerde Osman ismine pek rastlanmıyor. Sizde nasıl oldu?" diye sorunca, Bayan ev sahibi:

- Sorma hâkim bey!.. "Ali, Hasan, Hüseyin adında üç oğlum vardı, her biri bir şekilde öldürüldü. Bunun adını da Osman koydum ki bir de onlardan gitsin" dedim.

Yezit Gibi Yaşamaktansa...

Bir Bektaşî dervişine sormuşlar:

- Oğlunuzun ismini niçin "Hüseyin" koydunuz? Vakayı Kerbelâ'dan senin haberin yok mu? Ya oğlunuzun başına da böyle bir hal gelirse?

Erenler omzunu silkerek şu cevabı vermiş:

- Yezit gibi yaşamaktansa, Hüseyin gibi can vermesi daha iyidir.

Cehennem Sıcağı

Bektaşî kışa rastlayan bir ramazan gününde son derece üşümüş. Barınacak bir yer bulamamış. Bir köy mescidine dalmış. Orada vaaz eden bir hoca, cehennemin kaynar ateşinden, günahkârların o kızgın ateşte nasıl yanacaklarını anlatıyormuş. Soğuktan çeneleri birbirine çarpan Bektaşî dayanamamış:

"Erenler!" demiş. "Eğer dünyanın soğuğu böyle devam ederse, hemen beni cehennemin defterine yaz. Rabbena hakkı için derhal gönüllü giderim!.."

Cennet Ödülü!

Adamın biri ölmüş, cennete gitmiş, bir de bakmış ki cennette bir ayı, salına salına geziyormuş.

"Merhaba ayı kardeş!" demiş. "Sen burada ne arıyorsun? Hem cennette vahşi hayvan olmayacaktı?"

Bunun üzerine ayı:

"Evet, öyle idi ama ben dünyada bir yobaz paraladığım için Cenâb-ı Hak beni cennete koydu, demiş"

Mirati

19. yüzyılda yaşayan tanınmış Alevi-Bektaşî ozanlarından Mirati, sazı ile diyar diyar dolaşır ve her vardığı yerde muamma⁷ asarmış.

7 Saz şairlerinin söylediği manası gizli gizli manzum eser.

Bir gün Bursa kahvelerinden birinde "Kul görür, Allah görmez" diye muamma asmış, fakat mutaassıpların hoşuna gitmediği için, şikâyet edip biçareyi derhal hâkimin huzuruna götürmüşler. Hâkimin sorduğu soruya:

"Benim sözüm şeriata uygundur, astığım muamma çözülürse, rüya olduğu anlaşılır. Zira rüyayı kul görür, Allah görmez" diye cevap vermiş.

Bu yanıt, hâkimin ve mecliste hazır olanların hoşlarına gitmiş ve kendisini para ile taltif etmişler.

Ne Hoş Ne Güzel!..

Delikanlının biri Elbistanlı Keyfo Ağa'nın yanına iş aramaya gitmiş.

Yörenin zenginlerinden ve büyük toprak sahibi olan Keyfo Ağa, delikanlıyı baştan aşağıya iyice bir süzdükten sonra:

"Adınız ne oğlum" demiş.

Delikanlı: "Ali" diye yanıt vermiş.

Keyfo, Alevi ulularına duyduğu saygı ve hürmetten dolayı, Ali ismini de duyunca,

"Oh, oh, oh, ne hoş ne güzel!" deyip delikanlıyı soru yağmuruna tutmuş:

- Ananızın adı ne?
- Fatma.
- Oh, oh, oh, ne hoş ne güzel!
- Kardeşinizin adı ne?
- Hasan, Hüseyin.
- Oh, oh, oh, ne hoş ne güzel!
- Kız kardeşinizin adı ne?
- Zeynep, Gülsüm, Sakine.
- Oh, oh, oh, ne hoş ne güzel!
- Peki babanızın adı ne?

Delikanlı: "Osman" diye yanıt verince, Keyfo Ağa:

"Sus ulan be kerata!.. Sonunu mahvettin gitti!" demiş.

Evveli Şer, Sonu Bet

Bir toplantıda Bektaşî'ye şerbet ikram etmişler.

Bektaşî:

"Şerbetin evveli şer, sonu beddir, ondan içmem" demiş.

Bu Yaştan Sonra Camiye mi?

Bektaşî'nin biri, yaramazlık yapan oğlunu kovalamış. Oğlan önde, baba arkada koşmuş. Bir caminin önünden geçerlerken, kapıyı açık gören oğlan içeri dalmış. Baba uzun bir süre kapıda beklemiş, sonra kafasını içeriye uzatıp seslenmiş:

"Haydi oğlum, çık dışarı! Vallahi seni dövmeyeceğim. Haydi yavrum, gel, bu yaştan sonra beni oraya sokma!" demiş.

Öz Oğluna Acımayanın Başkasına Hayrı Olur mu?

Bektaşî canlarından biri, imama güç bir soru sormuş:

- Hz. Hüseyin, Hz. Muhammed'in sevgili torunu idi. Yezit onu acımasızca şehit etti. Tanrı, gözbebeği Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'i ve 72 yandaşını, Yezit ordularınca Kerbela'da hunharca katledilirken, neden gücünü kullanıp kurtarmadı?

Hoca, Bektaşî'yi azarlayarak:

"Sus, kâfir olursun! İyilik, kötülük hepsi Allah'tan" demiş.

Bektaşî bu kez de, yolda yakaladığı kilise papazına aynı soruyu yöneltmiş. Papaz da elini Bektaşî'nin omzuna koyarak:

- Bak azizim! Böyle işler olur. Hz. İsa, Tanrının öz oğlu iken, başına dikenli çelenk konup işkence edildiğini ve sonra çarmıhta can verdiğini bilirsin...

Bektaşî:

"Anladım" demiş. Öz oğluna acımayanın başkasının torununa hayrı olur mu?

Arnavut Bektaşî ile Türk Bektaşî

Bir Arnavut Bektaşî ile bir Türk Bektaşî münakaşaya tutulmuşlar. Türk Bektaşî demiş ki:

- Hem Türk Bektaşîleri beğenmezsiniz hem de bir Türk evliyası olan Hacı Bektaş'a taparsınız.

Arnavut Bektaşî bunun üzerine:

- Öyle değil. Balım Sultan, Mürsel Baba Sultan hep Arnavuttu.

Türk Bektaşî ısrar etmiş:

- Hayır, Hacı Bektaş-ı Veli'nin Hz. Peygamber soyundan olduğunu bütün kitaplar yazıyor. Bu itibarla Hz. Peygamber'in neslinden olmakla Hacı Bektaş ne Türk ne de Arnavuttur, Araptır.

Arnavut Bektaşî yine kani olmamış:

"Sen bilmiyorsun! Mürsel Baba Arnavut olunca, Hacı Bektaş da Arnavuttur."

Türk Bektaşı hiddetlenmiş:

"Anlaşıldı, anlaşıldı..." demiş. "Bu gidişle sen Allah'ı da Arnavut yapacaksın!.."

Bıyıklarına Bakarsan Bizden

Çapanoğlu'nun Tayyip adlı Alevi bir uşağı varmış. Nüktedan ve hazırcevap bir kişi olan bu uşağına Çapanoğlu sık sık takılır, onunla şakalaşmış.

Çapanoğlu bir gün, bu Tayyip'i de yanına alarak adamlarıyla ava çıkmış. Derken biri bir tavşan vurmuş. Çapanoğlu, Alevilerin tavşanı pek de sevmediklerini bildiği için, Tayyip'e biraz takılmak üzere yanına çağırması ve:

"Tayyip, bak bakalım, bu tavşan sizden midir, yoksa bizden midir?" Diye sormuş.

Tayyip ise Çapanoğlu'nun maksadını anlamış. Şöyle karşılık vermiş:

"Vallahi beyim, pek çıkaramadım. Ama bıyıklarına bakarsan bizden, fakat kulaklarına bakarsan sizden galiba" diyerek taşı geçdiğine koymuş.

Osmanlı'nın Ahır mıdır?

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Akçadağ'a yeni bir kaymakam atanmış. Kaymakam, ilçenin ve ilçeye bağlı nahiye ve köylerin durumunu öğrenmek için, köy muhtarlarını ilçeye çağırılmış. Keller köyü muhtarı Hasan-ı Halle (Halil'in oğlu Hasan) yaşlılığı nedeniyle toplantıya biraz geç gelmiş. Kaymakam, Muhtar Hasan'a:

"Eşek kadar adamsın, niye verilen emre uyup zamanında gelmiyorsun?" diyerek sertçe çıkışınca, gün görmüş, yaş geçirmiş, sözünü sohbetini bilen Muhtar Hasan kaymakama şu cevabı vermiş:

- Kaymakam bey! O küçücük ağzından kocaman bir eşeğin nasıl çıktığını anlayamadım. Yoksa Osmanlı'nın ahır mıdır?

Hasta da ama Hastaymış ha!..

Ağır vergi yükü altında ezilen köylünün biri, köyde vergi toplamaya gelen mültezimlere (vergi toplayıcılarına) vergi vermemek için, evde tek güvencesi olarak kalan eşeğini bağlayıp yatağa yatırmış, üstüne bir kilim örtmüştü. Vergi toplayıcısı, evi didik didik aramış, bir şey bulamayınca gözü kilime ilişmiş, ev sahibine:

"Bu nedir?" diye sormuş.

Ev sahibi:

"Hastam" diye yanıt vermiş.

Memur, kilimin ucunu kaldırmış: "Hasta da ama hastaymış ha!" deyip şaşkınlığını bildirmiş.

Ev sahibi:

"Memur beg, bunun zırlak arkadaşlarının çoğu, Osmanlı'nın kapısında beg, paşa, mültezim oldu. Bu zavallı saflığından böyle kaldı ve yoksulun yaşamına ortak oldu" demiş.

"Antalya Yöresi Yörük Fıkraları Üzerine Bir Araştırma" isimli Yüksek Lisans Tezi'nden:

Yörük Talkını

Yörüğün biri sahile göç edileceği sırada ölür. Çocukları paniklerler ve ne yapacaklarını bilemezler. Bir şekilde cenazeyi yıkayıp kefenleyerek gömerler. Fakat talkını verecek hocayı bulamazlar. Tam düşünürlerken yoldan yaşlıca bir adamın geçtiğini görürler. Hemen adamı yolundan çevirerek:

"Bizim bir cenazemiz var; ancak talkın verecek birini bulamadık. Sen verir misin?" derler. Adam itiraz ettiyse de dinletemez. Bakmış kurtuluşu yok başlar talkına:

"Ovaya inersin, yersin kuruğu,
Dağlara çıkarsın yersin eriği
Neyine sıkıldın da öldün?
Hey canına yandığının koca yörüğü."

Vırt ile Zırt

Bir Yörük hocasının da bulunduğu mecliste konuşuluyormuş. Yörüğün hiç sohbete katılmadığı dikkati çeker. İçlerinden biri Yörüğe dönerek:

"Ne büzülüp duruyorsun, sen de konuşsana" der. Bunun üzerine Yörük ise şu cevabı verir:

"Yörüğün yediği ayran ile süttür,
Oturduğu kenar ile sırttır,
Söyleyeceği vırt ile zırttır."

Yörügün Fiyakası

Yan yana iki Yörük çadırı varmış. Birisinde genç bir kız, diğesinde bir yakışıklı bir delikanlı bulunur. Oğlan hemen her gün davar otlatmaktan döndüğünde giyinir, kuşanır, kendi çadırı ile kızın çadırı arasında gezinir. Amacı, âşık olduğu kıza kur yapmaktır. Bir süre sonra kızın babası oğlanın hallerinden durumu anlar ve oğlana şöyle der:

- Başında fes, sırtında cepken, belinde kuşak, kuşağında saldırmanla bir o çadır bir bu çadır ne gezinir durursun, kızımın aklını mı kaçıracaksın!

Bunun üzerine oğlan:

"Senin kızının aklı kaçacak diye ben fiyakamdan mı vazgeçeyim?" diye cevap verir.

Dokuz Teke ile İki Keçi

Yörügün biri kasabaya camiye bayram namazına iner. Vaazı dinledikten sonra sıra namaza gelir. İmam, "dokuz tekbir iki rekât ile bayram namazına" dediği sırada Yörük hızla yerinden kalkar ve kaçır, soluğu çadırında alır. Bu telaşlı halinden şüphelenenler:

"Nedir bu halin?" diye sordukların da, Yörük telaşla şöyle cevap verir:

- Birkaç önce yıl dokuz teke ile iki keçi çalmıştım. Bayram namazına durulacağında imamın dokuz teke ile iki keçiyi çalan aranızda diye bağırdığını duyunca korkup kaçtım.

Şehirli Konuk

Şehirlinin biri Yörügün çadırına misafir olur. Yörük, şehirliyi çok iyi bir şekilde ağırlar ve hediyelerini de vererek yolcu eder. Bu ağırlamanın altında kalmak istemeyen şehirli Yörüğü de kendi evine davet eder. Bir süre sonra Yörük şehirliye konuk gelir. Şehirli Yörüğü biraz da küçümsemek istercesine:

"Biz şehirde yemeği ayrı tabaklarda yeriz" der. Yörük bu lafın altında kalmayarak adama dönerek:

"Bizim orda hırlaşmasın diye ayrı çanaklarda ite yal verirler" der.

Yörüğün Menderes'e Cevabı

Rahmetli Menderes bir gün Antalya'ya gezmeye gider. Oradan dönüşte bir ağacın altında dinlenirken Yörüğün birini sığırlarını güderek yaylaya gitmekte olduğunu görür. Yanındakilere dönerek:

"Ben bu Yörüğe takılacağım" der. Yanındakilerden biri de:

"Sakin bir Yörüğe bulaşmayın Başbakan'ım, ters olurlar" der.

Ancak Başbakan, adamın sözünü dinlemez ve Yörüğün yanına giderek:

"Amca İslamın şartı kaçır?" diye sorar.

Bunun üzerine Yörük:

"Antalya'dan çıkarken beşti; ama şimdi hükümetin başına arkadan cepli bir puşt koymuşlar o zamladıysa bilemem" diye cevap verir.

Gıldır Ali'nin İnadı

Hayvanlarının arkasında dağ bayır gezmekte olan Yörük Gıldır Ali'de namaz abdest yoktur. Bir gün yaşlanıp ölüm döşeğine düşünce etrafındakiler:

"Ali Ağa son nefesinde bari imanla gitmen için bir salavat getiriver" derler.

Gıldır Ali bunun üzerine:

"Şart olsun getirirsem... Gıldır Ali ölümden korktu da salavat getirdi dedirtmem ben" der.

Allah'ı Şüphelendirme

Ramazan ayında bir gün, Yörüğün birisi sürülerinin arkasında olduğu için oruç tutmaz. Öğle vakti karnı acıkınca kepeneğinin içine girerek yanında getirdiği katığı ile ekmeğini gizlice yemeye başlar. Ekmek kokusunu duyan köpeği de etrafında dönerek ekmek istersesine kuyruğunu kepeneğe vurmaya başlar. Bunu hisseden Yörük telaşlanarak ve sinirlenerek köpeğine döner:

"Hoşt köpek! Şimdi Allah'ı şüphelendireceksin" diye söylenir.

Az Ötede Çemkir

Bir gün Yörüğün biri taşın dibinde dengiliyormuş. Köyde de cami olmadığı için imam öğle namazı vakti gelince Yörüğün yattığı taşın üzerine çıkarak yüksek sesle ezan okumaya başlar. Yörükte de namaz abdest olmadığı için ezan sesini duyunca doğrularak imama:

"Ulan yeğen az ötede çemkir" der.

Dua

Yörüğün biri yayladan sahile göçerken bir zamanlar ölen karısı için dua okumak ister ve çocuklarına dönerek:

"Durun bir ananıza dua çatlatayım" der.

Duası şöyledir:

"Yayla yayla göçürdüm

Soğuk sular içirdim

Neyine sıkıldın da öldün

Ay benim sevdiğim."

Yoğurt

Yörük bir gün şehre iner, bir dostuna da bir torba yoğurt alır. Bir cuma günüymüş ve herkes cuma hazırlıkları yaparken "bu insanlar niye camiye gidiyorlar" diye merak edip cemaatle camiye girer.

Herkes duaya başlayınca Yörük hemen dışarı fırlayarak. Kendi kendine:

"Burada fısıltı çoğaldı bizim yoğurt torbası elden gitmeden kaçayım" der.

Sahte Hoca

Bir gün Yörük obasında Yörüğün biri ölür. Namaz abdest olmadığı için "imansız gitti" diye düşünerek hiçbir hoca yıkamak istemez. Üzerinden üç gün geçer.

Yörüğün biri de atına binmiş obanın önünden geçmekteyken, obanın bir hoca aradığını duyar. Hemen para için kafasına bir ak sarık geçirir ve kendini hoca olarak tanıtır. Yörüğü hoca sanan adamlar:

"Hocam cenazemiz var hiç kimseye yıkatamadık sen bari yardımcı ol" derler. Yörük hemen kabul eder ve otuza anlaşırlar. Gelip cemaate:

"Siz bana bırakın ben yıkarım siz gidin mezarı kazın" der. Cesedin boynuna bir ip bağlayarak böngete (su birikintisi) atar. Yıkanması için sağa sola çekiştirirken cesedin boynu kopuverir. Hoca telaşlanır ve cemaatten gizli cesedin başını gövdesine diker. Bir de bakar ki adamın başını aceleyle ters dikmiş. Hemen tabutun içine yerleştirir. Bu arada cenaze sahipleri:

"Hocam tabutu açiver de babamızı son bir kez görüverelim" derler. Hoca da:

"Oğlum gerek yok babanız çoktan başını öbür tarafa çevirmiş-tir" dediyse de ikna edememiş. Tabut açılıp babalarının başını ters olduğunu gören çocukları şaşkınlıkla bunun sebebini hocaya sorar-lar. Hoca da:

"Yavrum babanız bu dünyaya tamamen küsmüş olup başını ge-riye çevirerek öbür dünyaya bakıyor; namazını kılalım bir halı geti-rin" der. Halı gelince hoca kiraz ağacının altına geçerek:

"Üstü kiraz altı halı
Üç günlük ölünün budur halı
Kıvırırsın burada otuzu
Yersin orada topuzu" der.

Kara Dede

Yörüğün biri cuma namazına denk gelmiş. "Herkes giriyor ben de bir gireyim bakayım" deyip camiye girer. O sırada hoca cemaate vaaz veriyormuş. Sıratın, cennetten, cehennemden bahsediyor-muş. Sessizce dinleyen Yörük dayanamayıp el kaldırarak hocaya:

"Hoca sıratın dolanılacak yeri var mı?" diye sorar.

Hoca:

"Yok" deyince,

Yörük:

"Öyleyse Kara Dedeni cup belle" diye cevap verir.

Alnımın Akıyla Çıktım

Yörük beyi sürüsü için bir çoban tutar ve sürüsünü ona emanet eder. Aradan zaman geçitken sonra çobanı hesap için çağırır. Fakat çoban koca sürüden elinde bir tane post deriyle geri gelir. Yörük:

"Anlat bakalım ne yaptın" diye sorunca, çoban:

"Yağmur yağdı gök çatladı
Yetmiş ikisinin ödü patladı
Önden gitti baş toklu
Arkadan gitti beş toklu
Onunu verdim kasaba
Onunu katma hesaba
Kurt kaptı birisini
İşte birisinin de derisi
Onu da sana getirdim" der.

Bunun üzerine Yörük sinirinden yoğurt çanağını çobanın suratına çarpar. Bunun üzerine çoban da:

"Çok şükür bundan da anlımın akıyla çıktım" der.

Teke Yöresi

Bir gün Teke yöresinden bir genç Yörük şehre iner. Tıraş olmak için berbere gider. Berberde oturan şehirli gencin saf olduğunu anlayınca onu gırgıra almak isterler ve gence dönerek:

"Sizin bölgede gençler çok yiğitmiş, köpüksüz sakal tıraşı olurlarmış doğru mu?" diye sorunca genç hemen:

"Ben de olurum" der ve berberden öyle tıraş etmesini ister. Fakat tıraş olurken jilet iyice yüzünü acıtınca adamlara dönerek:

"Arkadaş ben aslında tam Teke bölgesinden değilim onun az kenarındamım" der.

Er mi Albay mı?

Köyün birinde görev yapan albay bir gün ölür. Müezzin cenaze namazını kıldırırken:

"Er kişi niyetine" deyince. Arka safta duran Yörük hemen hocayı dürterek:

"Aman hocam er değil albaydı albay" diye hocayı uyarır.

Ehliyet

Yörüğün biri ehliyet almaya karar verir ve şehre sınava gider. Bunun cahil bir Yörük olduğunu gören hocalar:

"Bari bu adama basit bir soru soralım da geçsin" diye düşünürler. Amca, "Atatürk kaç yılında öldü?" diye sorunca Yörük:

"Vallaha bilmiyom emmim, hasta neyi olduğunu da heç duymadım" diye cevap verir.

Yörüğün Cevabı

Eski zamanlarda Akseki'de bir paşa varmış. Bu paşa Akseki yöresini idare eder, vergi işinden askerlik işlerine kadar birçok işi yaparmış. Bu paşa ayda bir, köylerden birer temsilci çağırır yapılacak işleri anlatırmış. Yine bir gün köyün birinden Yörük Ali'yi temsilci olarak gönderirler. Yörük Ali hazırcevap biridir. Toplantı yapıp, paşa isteklerini bildirdikten sonra yemeğe geçilir. Yemekte de yap-

rak sarması vardır. Sarmalar küçücük sarılmış. Bizim Yörük sarmaların küçük olduğunu görünce üçer üçer yufkaya sarıp yemeye başlar. Paşa ve diğer temsilciler bu durumu garipseler. Derken paşa, Yörüğe dönerek:

"Sizin köyde mezara kaç kişi koyarlar?" diye sorunca Yörük:

"Büyük olursa bir, küçük olursa ikişer üçer koyuverirler" diye cevap verince paşa bu cevaba bozulur ve sorar:

"Senden başka adam yok muydu da seni gönderdiler?" deyince bizim Yörük:

"Paşam adamları adam yanına gönderirler, beni de senin yanına gönderdiler" der.

Yörüğün bu hazırcevaplığı karşısında herkes şaşırır.

Toplantı sonrası Yörük köye dönerken yolda komşu köyün kadınlarına rastlar. Kadınlar nerden geldiğini sorunca Yörük:

"Akseki'den geliyorum. Bizim köy fakir, otuz gün orucu nasıl tutacağız; onu yirmiye indirmeye gittim" der.

Ayyaş İsmail

Yörük İsmail Dayı her akşam kafayı çekermiş. Bir gün keçilerini sattığı celeple kahveye gelirler. Celep:

"İsmail Dayı iyisin hoşsun da bir de şu içkin olmasa, yarın Mahkeme-i Kübra'da nasıl hesap vereceksin?" diye sorunca İsmail Dayı:

"Aman onu mu düşündün oğul, iyi bir avukat tutarım olur biter" diye cevap verir.

Patlıcan İnciri

Yörüğün biri çarşıya iner. Pazarda patlıcan inciri görür. Alır, yer ve çok hoşuna gider. Patlıcan inciri gerçekten de patlıcana benzer. Ertesi yıl yine aynı zamanlarda çarşıya iner. Manavdaki patlıcanları görünce bir yıl önce yediğini hatırlar. Hemen yarım kilo tarttırarak başlar yemeye. Satıcının şaşkın bakışlarına aldırmadan hepsini yer ve şöyle der:

"Bana bak arkadaş! Yörüğü kandırdım zannetme sakın. Yemişleri (incirleri), hem asıla asıla uzatmışsın, hem de tadını kaçırmışsın" der.

Köylü Gelin

Yörük obasının biri yaylaya göç ederken mola verdikleri köyün birinde obadan genç bir çocuk köyden genç bir kızı iğfal eder. Oba geri dönerken kız yollarını keser ve gence:

"Ben hamileyim" der. Bunun üzerine oğlan hemen babasının yanına giderek:

"Baba ben köyden bir kızı hamile bıraktım onu alacağım" der. Babası:

"Oğlum köylü kız bize ayak uyduramaz, gel vazgeç" der. Fakat oğlan kararında kararlıdır. Babası:

"Oğlum şimdi olmaz bari kışın alalım" dese de oğlanı ikna edemez ve kızı alıp yaylaya götürürler. Kız yaylayı çok sever. Bir sabah yayla havasını içine çekip, serin sularla yüzünü yıkadıktan sonra kayınbabasına dönerek:

"Baba burası ne güzel yer insanın yedi ayda doğurası geliyor" deyince kayınbabası hemen:

"Aman kızım sakınha, bunu bizim oba kaldıramaz" der.

Pilav ve Şeyh

Eskilerden bir şeyh, millete sürekli "Dünyanın yedi kat altında bir öküz yaşıyor, öküz boynuzunu sallarsa zelzele olur" dermiş.

Bunu duyan Bektaşî bir etli pilav yaptırmış, çok bilmiş şeyh de davetliler arasındaymış. Herkesin tabağına bulgurun üstü et doldurmuş. Şeyhin tabağında da etler altta bulgur üste gelmiş. Bunu gören şeyh itiraz etmiş:

- Ya erenler, herkesin tabağı etle dolu benim tabağımda niye yok?
- Sen yedi kat yerin altındaki öküzü görüyorsun da bulgurun altındaki eti mi görmüyorsun gafil!

Dünya Öküzün Boynuzları Üstünde

Bektaşî'ye sormuşlar:

- Dünya öküzün boynuzlarının üstünde duruyormuş, ne diyorsun bu işe?
- Valla onu bilmem ama buna inanan öküzlerin olduğunu biliyorum.

Biri Eşek Biri Öküz

İki softa ramazanda bedava yiyip içeriz diye bir Bektaşî köyüne misafir olurlar. Hoş beşten sonra içlerinden biri ayakyoluna gider. Bektaşî bu softaları denemek için odada kalana sorar:

- Senin arkadaşın nasıl bir adam? Bilgisi var mı yok mu?
- O da kendini üstün göstermek için:

- Bırak şunu eşeğin tekidir, cevabını verir.

Biraz sonra öteki softaya da aynı soruyu sorar:

- Senin arkadaşın nasıl bir adam? Bilgisi var mı yok mu?

Bu softa da öteki gibi:

- Bırak şunu öküzden farkı yoktur, cevabını verir.

Akşam olunca iftar sofrası kurulur. Fakat tepsinin üstünde arpa ile samandan başka bir şey göremeyen softalar hayretle sorarlar:

- Bunlar ne erenler?

Bektaşî gülerek cevap verir:

- Biriniz eşek, ötekiniz öküz. Sizin için bunlardan daha iyi azık olur mu?

KAYNAKÇA

ARIT, Fikret, *Bektaşî Fıkraları*, İstanbul, 1971.

ÇELEBİ, Lamizade Abdullah, *Latifeler* (Letaif), Tercüman Yayınları, İstanbul, 1978.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Atasözleri ve Deyimler*, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2005.

Görüşmeler yoluyla değişik kişilerden derlediğimiz özel fıkralar, nükteler...

GÜLÇİÇEK, Ali Duran, *Alevî-Bektaşî Fıkra-Nükte-Hiciv Antolojisi*, Etnographia Anatolica, Köln, 2003.

KILINÇ, Nurdan, *Antalya Yöresi Yörük Fıkraları Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2010, <http://docplayer.biz.tr/4261096-Antalya-yoresi-yoruk-fikralari-uzerine-bir-arastirma.html> 2016.

KÜÇÜKYILDIZ, Arslan, *Kitab-ı Öküz -Öküz Şakaları-*, Sarkaç Yayınları, Ankara, 2012.

Makalat Hacı Bektaş'ı Veli, haz. Esat Çoşan, Seha Yayınevi, İstanbul, 2013.

TANSEL, Oğuz-ELOĞLU, Metin, *Bektaşî Dedikleri*, 1. basım, İş Bankası Kültür Yayınları, 1970.

ÖZERDİM, S. Nabi, *Seçilmiş Bektaşî Fıkraları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1975.

- ŞAKİR, Ziya, *Bektaşî Fıkraları*, Tasvir Neşriyat, İstanbul, 1943.
- ŞAKRAK, Adnan, *Bektaşî Fıkraları*, Şilliler Yayınevi, İstanbul, 1985.
- ÜLGER, Ali Haydar, *Binboğa Kızılbaşları/Hakikatçi Alevilerde Mizah (Fıkralar)*, Ürün Yayınları, Ankara, 2014.
- Vilayetname*, haz. Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1995.
- YAŞAROĞLU, Ahmet Halit, *Bektaşî Fıkraları ve Nükteleri*, Şaka Matbaası, İstanbul, 1950.
- YILDIRIM, Dursun, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara, 1976.
- YURDATAP, Selami Münir, *Bektaşî Fıkraları ve Nefesleri*, Şenyıldız Kitabevi, İstanbul, 1973.
- YÜCEBAŞ, Hilmi, *Türk Mizahçıları/Nüktedanlar ve Şairler*, L&M Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- ZELYUT, Rıza, *Halk Şiirinde Başkaldırı*, Sosyal Yayınları, İstanbul, 1989.
- ZELYUT, Rıza, *Türk Aleviliği/Anadolu Aleviliği'nin Kültürel Kökeni*, Kripto Yayınları, Ankara, 2008.

İlk örneklerini Anadolu Aydınlanması olan 13. yüzyılda saptadığımız Alevi-Bektaşî fıkraları; özünde egemen yönetim ve dîn anlayışına Türk halkının tepkisini yansıtmaktadır. Bu eserde fıkraların tarihsel, siyasal, sosyal boyutları ve bağlantıları geniş biçimde incelenmiştir. Çalışma, Lamizade Abdullah Çelebi'nin *Letâifnâme*'sinden Yörük ve Tahtacı fıkralarına kadar tarihi eserlerden derlediğimiz fıkraları içermektedir.

"Anadolu halkının yaratıcılığı, evrene özgür bakışı, dünya görüşü, bağnazlığa başkaldırışı Bektaşî'yle özdeşleşti; Baba Erenler Batı'daki 'Aydınlanma'dan önce şafağın ilk ışınlarını bu toprağa serpti; ektiler, biçtiler, harmanladılar, öğütüp yoğurdu, mizahın hamurunda fırınladılar.

Elinizdeki kitap bir kişide simgelenen bir halkın imcesiyle ortaya çıkmıştır.

Bektaşî fıkralarını derleyip toparlayan, düzenleyip yayımlayan Rıza Zelyut bu imeceyi size sunmakla güzel bir iş yapıyor.

Günden güne toplumu saran karanlığın içinde

Baba Erenler'in güleç mizahının aydınlığına gereksinimimiz var."

İlhan Selçuk

t20

